

3151

Δ. 1068

№ 15

ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΜΕ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Ἄριθμός ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως $\frac{47119}{1-8-33}$

21.5x14.5

Ἀντίτυπα 1000

TIMHΣ ΟΝΕΚΕΝ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.
ΑΘΗΝΑΙ—ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 9 ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
1937

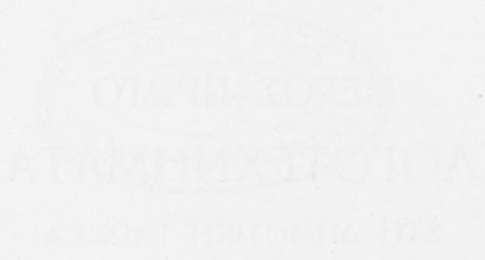
Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγ-
γραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἐκδότου.

Ηγ. Α. Βασιλείου

ΤΥΠΟΙΣ: Γ. Π. ΞΕΝΟΥ
ΒΙΡΓΙΝ, ΜΠΕΝΑΚΗ 9 - ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ: 54-676

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Α. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

1.—ΤΟ ΟΜΟΡΦΟΤΕΡΟ ΠΑΙΔΙ

(Μῦθος Πανελλήνιος)

Μιά φορά τὰ πουλιά ἐπῆραν δάσκαλο γιὰ νὰ μάθουν γράμματα τὰ παιδιά τους. Τὰ παιδιά τους ὅμως ἦτανε χοντροκέφαλα. Γιὰ τοῦτο ὁ δάσκαλος τὰ ἔβαλε νηστεία καί τὰ ἔκλεισε μέσα στοῦ σκολειό.

Ἡ κουκουβάγια ἐπῆρε ἓνα ψωμί καί πήγαινε στοῦ σκολειό γιὰ νὰ τὸ δώση τοῦ παιδιοῦ της. Στοῦ δρόμο ἀπαντᾷ τὴν πέρδικα, πού τὴ ρώτησε πού πηγαίνει. Ἡ κουκουβάγια τῆς ἀποκρίνεται, ὅτι πάει ψωμί τοῦ παιδιοῦ της στοῦ σκολειό.

Τότε ἡ πέρδικα τῆς λέει :

—Πάρε καί τοῦτο τὸ ψωμί νὰ τὸ δώσης τοῦ παιδιοῦ μου.

—Δὲν τὸ γνωρίζω, τῆς λέει ἡ κουκουβάγια.

—“Ὅποιο παιδί, τῆς εἶπε ἡ πέρδικα, ἴδῃς ὅτι εἶναι τὸ ὁμορφότερο ἀπ’ ὅλα ἐκεῖνο εἶναι τὸ δικό μου.

Πηγαίνει ἡ κουκουβάγια στοῦ σκολειό καί δίνει τὸ ψωμί τοῦ παιδιοῦ της. “Ὑστερα κοιτάζει νὰ ἴδῃ τὸ ὁμορφότερο· μὰ δὲν ἔβλεπε κανένα ἄλλο πιὸ ὁμορφο ἀπὸ τὸ δικό της. Γι’ αὐτὸ τὸ λοιπὸν πηγαίνει πίσω στὴν πέρδικα μαζί μὲ τὸ ψωμί, πού τῆς εἶχε δώσει, καί τῆς λέει :

—Πάρε, κυρά μου, τὸ ψωμί σου, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν εἶδα ἄλλο παιδί ὁμορφότερο ἀπὸ τὸ δικό μου.

2.—ΒΡΕΓΜΕΝΑ Ἡ ΞΕΡΑ ;

(Μῦθος Καστελλορίζου)

Μιά φορά ἦταν ἓνας τεμπέλης ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους τεμπέληδες τοῦ κόσμου. “Ἀν τοῦ ἔδινες ψωμί ἔτρωγε· ἂν

δὲν τοῦ ἔδινες, μπορούσε νὰ φοφήσῃ ἀπὸ τὴν πείνα. Μιὰ μέρα εἶχε βασιλέψῃ ὁ ἥλιος κι' αὐτὸς δὲν εἶχε βάλει τίποτα στὸ στόμα του.

Τὴν ἄλλη μέρα, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκαστῇ ἀπὸ τὴν πείνα νὰ δουλέψῃ, στοχάστηκε νὰ κάμῃ τὸν πεθαμένο ψεύτικα.

— Πιὸ καλὰ νὰ μὲ θάψουν, εἶπε μέσα του, παρὰ νὰ μοῦ δώσουν δουλειά.

Τὸν εἶδαν οἱ γείτονες ξαπλωμένο στὸ στρώμα του καὶ κοκκαλιασμένο καὶ τὸν ἐπῆραν γιὰ νεκρό. Γι' αὐτὸ φώναξαν τοὺς παπάδες νὰ τὸν πάρουν καὶ νὰ πᾶνε νὰ τὸν θάψουν. Στὸ δρόμο ποὺ πήγαιναν τὸ λείψανο τοῦ τεμπέλη μιὰ γυναῖκα εἶδε τὸν πεθαμένο καὶ τὸν λυπήθηκε. Κ' εἶπε ἀπὸ τὸ παραθύρι τῆς :

— Ὁ κακομοίρης ! Ἐπὸ τὴν πείνα του θὰ πέθανε. Ποῦ νὰ τὸ ἤξερα χτὲς νὰ τοῦ στείλω κάμποσα παξιμάδια, ποῦ ἔχω.

Ὁ τεμπέλης σὰν ἄκουσε τὰ λόγια τῆς γυναίκας ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ φώναξε μέσα ἀπὸ τὴν κάσα του :

— Βρεμένα εἶναι τὰ παξιμάδια ἢ ξερά ;

— Ξερά ! τοῦ λέει ἡ γυναῖκα.

— Ἐ ! τότε ψάλτε, παπάδες, ψάλτε ! Εἶπε ὁ τεμπέλης, καὶ σφάλισε πάλι τὰ μάτια του.

Ὁ ἄθλιος προτίμησε νὰ τὸν θάψουν ζωντανό, παρὰ νὰ κάμῃ τὸν κόπο νὰ βρέξῃ τὰ παξιμάδια !

3.— Η ΑΛΕΠΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΑΛΕΠΟΠΟΥΛΟ

(Μῦθος Ἀργίτικος)

Μιὰ ἀλεπού καθόταν κάποτε μὲ τὸ ἀλεπόπουλό της ἐμπρὸς στὴ φωλιά της ψόφια ἀπὸ τὴν πείνα κι' ἀπὸ τὸ κρύο. Ἄξαφνα ἡ ἀλεπού ἄρχισε νὰ τρίβῃ τὰ δυὸ μπροστινά της πόδια γλήγορα-γλήγορα καὶ νὰ κάνῃ «χά ! χά ! χά ! ἄ ! ἄ ! ἄ !».

— Τί εἶναι, μάννα ! τῆς λέει τὸ ἀλεπόπουλο.

— Ζεσταίνομαι, παιδί μου ! τοῦ ἀποκρίνεται ἡ ἀλεπού.

— Πῶς ;

— Νά ! δὲ βλέπεις τὴ φωτιά, ποῦ ἔχουν ἀνάψῃ οἱ τσοπάνηδες ;

Κοίταξε τὸ ἀλεπόπουλο καὶ εἶδε πολὺ μακριά, ἐπάνω στὸ βουνὸ τῆ φωτιά. Δὲ μίλησε καθόλου, παρὰ σὲ λίγο σήκωσε τὸ ἓνα του πόδι, ἔτριψε γλήγορα γλήγορα τὸ αὐτί του καὶ φώναξε: «χάϊ! χάϊ! χάϊ!».

— Τί ἔχεις, παιδί μου; Τὸ ρώτησε ἡ ἀλεποῦ...

— Τί νὰ ἔχω, μάνα! εἶπε τὸ ἀλεπόπουλο· νά! ἡ φωτιά ποὺ ζεσταίνει πέταξε μιὰ σπίθα καὶ μοῦ ἔκαψε τὸ αὐτί.

Γύρισε τότε ἡ ἀλεποῦ, τὸ κοίταξε κατάματα καὶ τοῦ εἶπε:

— Μπράβο, παιδί μου! ἐσὺ μὲ περνᾷς στὴν πονηράδα· ἔχουν δίκιο νὰ λένε: *δένα ἡ ἀλεποῦ, ἔντενα τὸ ἀλεπόπουλο.*

4.— ΤΟ ΨΕΜΑ Κ' Η ΑΛΗΘΕΙΑ

(*Μῦθος Ἀργίτικος*)

Μιά φορά ἀνταμώθηκαν σ' ἓνα σταυροδρόμι τὸ Ψέμα κ' ἡ Ἀλήθεια. Ἀφοῦ χαιρετίστηκαν, τὸ Ψέμα ρώτησε τὴν Ἀλήθεια πῶς τὰ περνᾷ.

— Πῶς νὰ περνᾶω! κάθε πέρυσι καὶ καλύτερα, ἀποκρίθηκε ἡ Ἀλήθεια.

— Βλέπω τὰ χάλια σου, τῆς εἶπε τὸ Ψέμα καὶ κοίταζε τὰ κουρελιομένα ρούχα τῆς· μὰ καὶ τὰ χνώτα σου ἀκόμη βρωμᾶνε.

— Ἐχω τρεῖς μέρες τώρα νησικιά, εἶπεν ἡ Ἀλήθεια· ὄπουθε περάσω, βρίσκω τὸ μπελᾶ μου· καὶ κοντὰ σ' ἐμένα κ' οἱ λίγοι ποὺ μ' ἀγαποῦν· δὲν εἶναι ζωὴ αὕτη.

— Θέλεις ὅμως καὶ τὰ τραβᾷς! τῆς ἀποκρίθηκε τὸ Ψέμα. Ἔλα μαζί μου νὰ ἰδῆς Θεοῦ πρόσωπο· νὰ ντυθῆς μὲ χρυσᾶ ρούχα, σὰν τὰ δικά μου, καὶ νὰ χορτάσης φάϊ· μόνο νὰ μὴ γελάσης σὲ ὅ,τι κάνω καὶ λέω.

Ἡ Ἀλήθεια δέχτηκε γιὰ μιὰ φορά μονάχα νὰ πάη νὰ φάη μαζί μὲ τὸ Ψέμα, ἐπειδὴ δὲ μπορούσε νὰ σταθῆ στα πόδια τῆς ἀπὸ τὴν πείνα. Τράβηξαν κι' ἔφτασαν σὲ μιὰ μεγάλη πολιτεία, ἐμπήκαν στὸ καλύτερο ξενοδοχεῖο, ποὺ ἦταν γεμάτο ἀνθρώπους, καὶ κάθησαν κ' ἔφαγαν ἀπὸ τὰ καλύτερα φαγιά. Ἀφοῦ πέρασε πολλὴ ὥρα κ' οἱ μισοὶ ἀνθρώποι εἶχαν φύγει, τὸ Ψέμα χτύ-

πησε τὸ τραπέζι μὲ τὰ χέρια του κι' ἀμέσως ἐπῆγε κοντὰ τους ὁ ἴδιος ὁ ξενοδόχος γιὰ νὰ τοὺς περιποιηθῆ, ἐπειδὴ τὸ Ψέμα φαινόταν σὰν κανένας μεγάλος ἀφέντης. Τοὺς ρώτησε τί θέλουν.

— Περιμένω τόση ὥρα νὰ μᾶς δώσης τὰ ρέστα ἀπὸ τὴ λίρα, πού ἔδωκα στὸ παιδί, εἶπε τὸ Ψέμα· στὸ παιδί πού μᾶς ἔστρωσε τὸ τραπέζι.

Φώναξε ὁ ξενοδόχος τὸ παιδί· κ' ἐκεῖνο εἶπε, πὼς δὲν τοῦ ἔδωκαν καμμιά λίρα. Θύμωσε τότε τὸ Ψέμα κι' ἄρχισε νὰ φωνάζη, πὼς δὲν πίστευε ποτέ του, ὅτι ἓνα τέτοιο ξενοδοχεῖο ἔκλεβε τὸν κόσμον, πού ἔμπαινε ἐκεῖ μέσα γιὰ νὰ φάη. Μὰ αὐτὸ εἶναι γιὰ νὰ ξέρουμε γι' ἄλλη φορά· καὶ πέταξε μιὰ λίρα στὸν ξενοδόχο.

— Νά! πάρε! τοῦ λέει, καὶ δεύτερη λίρα καὶ δόσε μου τὰ ρέστα.

Ὁ ξενοδόχος γιὰ νὰ μὴ γίνεταί θόρυβος στὸ ξενοδοχεῖο του δὲν ἐπῆρε τὴ λίρα, παρὰ ἔδωκε ρέστα ἀπὸ τὴν ἄλλη, πού δὲν εἶχε δοθῆ, κι' ἄστραψε ἓνα μπάτσο τοῦ παιδιοῦ, πού δὲ θυμόταν ὅτι ἐπῆρε τὴ λίρα. Τὸ παιδί ἄρχισε νὰ κλαίη καὶ νὰ ἐπιμένη, πὼς δὲν τοῦ ἔδωκαν λίρα. Μὰ κανένας δὲν τὸ πίστεψε. Βαριαναστέναξε τότε τὸ παιδί καὶ εἶπε :

— Ἄχ! ποῦ εἶσαι, καύμένη Ἀλήθεια! χάθηκες ;

— Ἐδῶ εἶμαι, εἶπε μέσα ἀπὸ τὰ δόντια της ἡ Ἀλήθεια, μὰ ἤμουνα τρεῖς ἡμέρες νηστικιὰ καὶ δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω γιὰ νὰ βρῆς τὸ δίκιο σου· εἶναι δεμένη τώρα ἡ γλῶσσα μου.

Ἄφοῦ ἐβγήκαν ἔξω, χαμογέλασε τὸ Ψέμα κ' εἶπε τῆς Ἀλήθειας :

— Βλέπεις πὼς τὰ καταφέρνω ;

— Καλύτερα νὰ ψοφήσω ἀπὸ τὴν πείνα, εἶπε ἡ Ἀλήθεια, παρὰ νὰ κάνω τὰ δικά σου καμῶματα !

Καὶ χωρίστηκαν γιὰ πάντα !

5.— ΠΕΡΗΦΑΝΟΙ

(Μῦθος)

Ἐνας γάτος καὶ μιὰ καπνοδόχα βγήκαν στὰ κεραμῦδια μιὰ

βραδιά καὶ φλυαροῦσαν.

Μὲς στὴν φιλὴ κουβέντα τους, νά, πρόβαλε καὶ τὸ φεγγάρι; Ἄνέβηκε στὴ σκεπὴ καὶ στάθηκε σὰν νᾶθελε ν' ἀκούσῃ τὸ ξεφάντωμά τους.

Γιὰ καλωσύνη ἔκαμε πρῶτα νὰ φαντάξουν καλοχάραχτα στὸ φῶς του τ' ἀχνάρια τῆς καπνοδόχας καὶ τοῦ γάτου, τὰ θολὰ προτύτερα.

Οἱ δυὸ αὐτοὶ κάτοικοι τοῦ κόσμου τῶν κεραμιδιῶν, βλέποντας τέτοιο φωτερό περπατητὴ νὰ μπαίνει στὴ συντροφιά τους ἀπροσκάλεστος, πειράχτηκαν. Ἐκαμαν ὅμως πῶς δὲ δίνουν προσοχὴ στὴν παρουσία του. Καὶ στολισμένοι μὲ τὸ φῶς του, ξένο χάρισμα, περήφανοι κ' ἐρωτευμένοι μὲ τὴν ὁμορφιά τους, δανεικὴ ὁμορφιά, φυλάγονταν νὰ δείξουν πῶς τὸν καταδέχονται τὸ ἔρημο, τὸ σιωπηλὸ μονοχοπόρο. Δὲ γύριζαν μήτε νὰ τὸν κοιτάξουν.

— Τί λόγο ἔχει τὸ ταξίδι αὐτοῦνοῦ στὰ δικά μας κατατόπια;

Κάνει ἀδιάφορος τάχα ὁ γάτος. Κ' ἔτριψε τ' ἀπαλό του τρίχωμα στῆς καπνοδόχας τὸ τομάρι.

— Τὰ κεραμίδια, εἶπε, ἢ καπνοδόχα, εἶναι...(καὶ ξεροτριφτήκε κι' αὐτὴ στὸ γάτο) εἶναι δικό μας ἀναφαίρετο βασίλειο, πού μᾶς τὸ χάρισε, γιὰ τίς δουλειές πού κάνουμε, τὸ σπίτι.

— Κι' ἀλήθεια, τί θὰ γινόταν χωρὶς ἐμᾶς στὸ σπίτι;

— Ἄν ἐγώ, ἢ καπνοδόχα, δὲ ροφοῦσα τὸν καπνὸ, τί θὰ γινόταν στὸ σπίτι; Φαντάσου ἓνα σπίτι χωρὶς καπνοδόχο! Σπίτι ἀφάνταστο!

— Κ' ἐγώ, ὁ γάτος, ἂν ἄφηνα τὰ ποντήκια ν' ἄλωνίσουν μὲς στὸ σπίτι; Τί θὰ γινόταν; Κ' ἐγώ δὲν ξέρω!

Καὶ καμάρωσαν κ' οἱ δυὸ τὸν ἑαυτὸ τους στὴ φεγγάρινη ἀντιλαμπή.

— Ἐσὺ τί δουλειὰ κάνεις; ρώτησαν τότε τὸ φεγγάρι οἱ δυὸ φιλάρεσκοι.

— Τίποτα, εἶπε τὸ φεγγάρι, σὺς ὁμορφαίνω.

Γύρισαν κι' εἶδαν μ' ἀπορία τὸ φεγγάρι. Νόμισαν πῶς τοὺς περιγελοῦσε, καθὼς ἦταν μὲ τὰ σκέλια καθιστὸ πᾶνωκορφα στὴ σκεπή. Κ' ἔβλεπε ἄλλοῦ καὶ δὲν τοὺς πρόσεχε τώρα τὸ φεγγάρι. Αὐτὴ του ἢ περηφάνεια ταπεινώσει πολὺ τὸ γάτο καὶ τὴν καπνοδόχα.

Ι. Βλαχογιάννης

6.—Η ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ Η ΠΙΚΡΟΔΑΦΝΗ (Παραμύθι)

Μιά φορά στὸν παλιὸ Μιστρᾶ ἦταν μιὰ βασιλοπούλα ξακουστὴ σ' ὅλον τὸν κόσμον γιὰ τὴν ὀμορφιά της. Πολλὰ βασιλόπουλα, ἀκούοντας ὅτι ἦταν τόσο ὀμορφή, ἔστελναν προξενιές καὶ τὴ ζητοῦσαν γιὰ γυναῖκα τους. Μερικά μάλιστα πήγαιναν γιὰ τὰ τῆς τὸ εἶποῦν μὲ τὸ ἴδιο τὸ στόμα τους, ὅτι τὴν ἤθελαν γιὰ γυναῖκα τους. Μὰ ἡ βασιλοπούλα δὲν ἔστεργε κανένα νὰ τὸν πάρῃ γιὰ ἄντρα της.

Κάποτε ἐπῆγαν καὶ δυὸ πολὺ ὀμορφα βασιλόπουλα, ποὺ μόλις τὴν εἶδαν τὴν ἀγάπησαν βαθείᾳ, καὶ τὸ καθένα πάσκιζε νὰ τὴν πείσῃ νὰ γίνῃ γυναῖκα του. Ἡ βασιλοπούλα τὰ συμπάθησε καὶ αὐτὴ τὰ δυὸ βασιλόπουλα τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τοῦτο δὲν ἤξερε πῶς ἀπὸ τὰ δυὸ νὰ προτιμήσῃ· δὲν ἤθελε νὰ πάρῃ τὸ ἓνα καὶ ἔτσι νὰ κάμῃ τὸ ἄλλο νὰ λυπηθῇ. Ἐβλεπε πόσο τὴν ἤθελαν καὶ τὰ δυὸ καὶ βρισκόταν σὲ πολὺ δύσκολη θέση. Τότε στοχάστηκε νὰ τοὺς προτείνῃ κάτι, ποὺ θὰ γινόταν ἀφορμὴ νὰ ἰδῇ ποιὸς θὰ ἦταν ὁ ἰκανότερος γιὰ νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

Τοὺς εἶπε λοιπὸν νὰ κάμουν ὁ καθένας τους ἀπὸ ἓνα μεγάλο ἔργο. Ὁ ἓνας νὰ φτιάσῃ ἓνα δυνατὸ κάστρο κί' ὁ ἄλλος νὰ φέρῃ στὸ κάστρο τὸ νερὸ ἀπὸ κάποια πολὺ μακρινὴ πηγὴ. Κ' ὅποιος ἀπὸ τοὺς δυὸ θὰ τελείωνε πρῶτος τὸ ἔργο του, ἐκεῖνος θὰ γινόταν ἄνδρας της.

Τὰ βασιλόπουλα ἔτρεξαν ἀμέσως νὰ βροῦνε μαστόρους καὶ ρίχτηκαν ποιὸς νὰ πρωτοτελειώσῃ τὸ ἔργο του. Ἡ δουλειὰ προχωροῦσε σύντομα. Μὰ φαινόταν πῶς ἐκεῖνος, ποὺ ἔφτιανε τὸ κάστρο, θὰ ἦταν ὁ πῶς τυχερός. Τὸ κάστρο πραγματικὰ τελείωσε γρήγορα, ὅσο δὲ τὸ περίμενε κανεὶς. Καὶ ἦρθε ἡμέρα, ποὺ ὁ πρωτομάστορας ἔδινε τὰ κλειδιά τοῦ ἔτοιμου πιά κάστρου. Τὴν ἴδια ὅμως στιγμή νὰ κί' ἀρχίζει νὰ τρέχῃ καὶ τὸ νερὸ ἀπὸ τὴ βρῦση τοῦ κάστρου. Τὰ βασιλόπουλα εἶχαν τελειώσει μαζί καὶ τὰ δυὸ τὸ ἔργο τους.

Τότε ἡ βασιλοπούλα γιὰ νὰ μὴν προτιμήσῃ καὶ πάλι κανένα καὶ κινήσῃ τὴ ζήλεια τοῦ ἑνὸς γιὰ τὸν ἄλλο κ' ἔτσι νὰ

τους κάμη νά γίνουν έχτροι καί σκοτωθοῦν ἀναμεταξύ τους, ἐπῆγε στοῦ μέρος, πού σήμερα τὸ λένε Μαρμάρα, κι' ἐκεῖ ἐπῆρε φαρμάκι καί φαρμακώθηκε. Κοντὰ στοῦ μέρος ὅπου ξεψύχησε ἦταν ἕνα λουλούδι. Καί ἡ βασιλοπούλα, προτοῦ πεθάνη, εἶπε στοῦ λουλούδι : Τὰ φύλλα σου νά πάρουν τὴν πίκρα μου καί τὰ ἄνθη σου τὴν ὀμορφιά μου.

Κ' ἔτσι τὸ λουλούδι ἔγινε ἡ πικροδάφνη.

Τὰ βασιλόπουλα, ἅμα ἔμαθαν τὸ θάνατό της, ἄφηκαν κάθε ἔχθηρητὰ ἀναμεταξύ τους κι' ἐπίασαν καί τῆς ἔφτιασαν ἕνα μαρμαρένιο τάφο, γιὰ νά μένη ἐκεῖ μέσα ἄλυωτη. Λένε ὅμως, πὼς ἕνα φίδι τρύπησε τὸ μάρμαρο κι' ἐμπήκε μέσα καί τὴν ἔφαγε.

7.—ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΝΕΡΟ (Παραμῦθι)

Τοῦ βασιληᾶ ἡ κόρη ἡ πεντάμορφη ἔβαλε στοίχημα τρανό.

—Ὅποιος τῆς φέρει τὸ ἀθάνατο νερό, ἐκεῖνον νά πάρη.

Κι' ὅλα τὰ βασιλόπουλα, πού τὴ ζητοῦσαν, ὅπου φύγη, φύγη.

—Ἀθάνατο νερό, ἔλεγαν, οὔτε ὑπάρχει, οὔτε ὑπαρξε ποτέ.

Τὸ κάνει ἐπίτηδες, γιὰτὶ δὲ θέλει νά παντρευτῆ !

Μὰ ἕνα βασιλόπουλο μικρὸ τὸ ἄκουσε κ' εἶπε :

—Πρᾶμα πού περνᾶ ἀπὸ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου δὲ μπορεῖ νά μὴν ὑπάρχη. Ἐγώ, βασιλοπούλα, θὰ σοῦ φέρω τὸ ἀθάνατο νερό.

* *

Ὁ γέρο-πλάτανος μὲ τὴ βαθειὰ κουφάλα, ὅπου πρωτακούμπησε τὸ βασιλόπουλο, ζητώντας τὸ ἀθάνατο νερό, ἦταν στοιχιωμένος. Τὸ στοιχίό του ἦταν μιὰ γρηᾶ χελώνα, φωλιασμένη στὴν κουφάλα του.

Σὰν εἶδε ἡ χελώνα τὸ βασιλόπουλο συλλογισμένο τοῦ εἶπε :

—Γύρνα, παληκάρι μου, στοῦ παλατάκι σου καί στοῦ

Βασιλείο σου. Φάγε, πιέ, κοιμήσου και παράτα την παράξενη βασιλοπούλα, που δεν ξέρει τί της γίνεται. Ὁ δρόμος, που τραβάς, ἔχει θεριά, νεράιδες και κακά ἐξωτικά. Τοῦ κάκου θά παλέψης και θά πλανηθῆς. Ἐθάνατο δεν εἶνε τίποτα.

Μὰ τὸ μικρὸ τὸ βασιλόπουλο τράβηξ' ἐμπρός. Τί τάχατε περίμενε νὰ μάθη ἀπὸ μιὰ χελώνα :

* * *

Πῆγε, πῆγε, ὅταν ἔξαφνα εἶδε μπροστά του δυὸ θεριά· δυὸ φίδια νὰ τοῦ φράζουν τὸ δρόμο.

Ἐορθια, τυλιγμένα τὸ ἓνα ἐπάνω στὸ ἄλλο, δαγκώνονταν, σφίγγονταν, χτυπιόταν μὲ τις οὐρές τους σὰν νὰ ἤθελαν νὰ φαγωθοῦν.

Τὸ μικρὸ τὸ βασιλόπουλο δὲ δείλιασε. Πλησίασε και μιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ δῶ, μιὰ τὸ ἄλλο ἀπὸ κεῖ, τὰ χώρισε.

Τὰ φίδια αὐτὰ ἦταν τὰ στοιχεῖα τοῦ δρόμου του. Μάλωναν γιὰ ἓνα δαχτυλίδι δίπετρο, πού βρῆκαν, ποῖο νὰ τὸ πάρῃ. Καθὼς χώρισαν, γιὰ τὸ καλὸ, πού εἶδαν ἀπὸ τὸ βασιλόπουλο, τοῦ ἔδωκαν τὸ δαχτυλίδι και τοῦ εἶπαν :

Τὸ ἓνα :

—Μὲ τὴ δύναμή του τὸ νερὸ πού θ' ἀπαντήσης νὰ εἶναι τὸ ἄθάνατο νερό.

Τὸ ἄλλο :

—Μὴ ξεχάσης, σὰν τὸ βρῆς, ἐκείνη, πού τῆς τὸ ἔταξες.

* * *

ἘΑμέσως ἀνοιξε ὁ δρόμος. ἘΝας ὠραῖος κάμπος καταπράσινος κι' ἀνθοστόλιστος παρουσιάστηκε στὴν ἄκρη του.

Τὸ βασιλόπουλο δεν ἔχασε καιρὸ και ἔτρεξε μὲ μιὰς πρὸς τὸ καθάριο ποτάμι, πού τὸν πότιζε. Εὐθὺς μιὰ νεράιδα ἄσπρη σὰν τὸ χιόνι και ξανθιά σὰν τὸ χρυσάφι βγῆκε ἀπὸ τὸ νερὸ και τὸν ἀγκάλιασε.

—Ἐγὼ ἔχω τὸ ἄθάνατο νερὸ, τοῦ εἶπε, πού ζητᾶς. Εἶν' ἐδῶ μπροστά σου· τὸ ποτάμι, ὅπου κατοικῶ.

Τὸ βασιλόπουλο ἀπὸ τὸ θαυμασμό του κι' ἀπὸ τὴ λαχτάρα του ζαλίστηκε. Τί νὰ πρωτοθαυμάσῃ; Τὰ τριαντάφυλλα, πού ἔσκυβαν και λούζονταν μέσα στὸ ποτάμι; Τὸ νε-

ρό τὸ κρυσταλλένιο, ποὺ καθρέφτιζε τὸν ἥλιο; Ἦ τὰ μαυ-
ρα μάτια τῆς νεράιδας ποὺ τὸν μάγευαν;

Ἐνῶ στὴν ὄψη τοῦ νεροῦ ἔπαιζαν οἱ ἴσκιοι τῶν ροδά-
κινων καὶ τῶν μήλων, στὸ βάθος τοῦ νεροῦ χάθηκαν οἱ δυ-
γυμνές ἀσπράδες τῆς νεράιδας καὶ τοῦ βασιλοπούλου.

*
* *

Σὲ κάμποσο καιρὸ τὸ βασιλόπουλο θυμήθηκε τὸ στοί-
χημά του κ' εἶπε τῆς νεράιδας:

— Ἐδωκα τὸ λόγο μου νὰ φέρω ἀπὸ τὸ νερό, ποὺ πί-
νουμε, σὲ κάποιον. Πάω καὶ ξανάρχομαι.

Μὰ ἡ νεράιδα ποὺ διάβαζε μέσα στὴ ψυχὴ του, τοῦ
εἶπε κακιωμένη:

— Ξέρω ποὺ θὰ πᾶς· μὰ τὸ νερό δὲ φεύγει ἀπ' ἐδῶ!

— Κακιὰ νεράιδα! τῆς εἶπε τὸ βασιλόπουλο. Μῆτε τὰ
παλάτια σου, μῆτε καμιὰ δύναμή σου δὲ μποροῦν νὰ μὲ
πλανέψουν καὶ νὰ μὴν κρατήσω τὸ λόγο μου.

— Ἀνθρωπε! εἶπε λυπημένη ἡ νεράιδα, τὸ νερό εἶναι
γιὰ μένα μόνο. Μόνο ἐσὺ, πού ἔφτασες ὡς ἐδῶ, μπορεῖς
νὰ τὸ χαρῆς. Μῆτε δίνεται, μῆτε χαρίζεται.

— Θὰ βρῶ τὸ λοιπὸν ἄλλοῦ τὸ ἀθάνατο νερό, ποὺ
θέλω, τῆς ἀπάντησε τὸ βασιλόπουλο καὶ τὴν παράτησε νὰ
κλαίη μὲς στὸν ποταμό.

*
* *

Τότε παρουσιάστηκε ἓνα βουνὸ μπροστά του· ἓνα ἄ-
γριο καὶ ψηλὸ βουνό. Ἀκούστηκε βοῆ καὶ μουγκρητὸ· με-
γάλο κακό.

Τὰ λεοντάρια κ' οἱ τίγρεις πολεμοῦσαν τοὺς δράκους
τοῦ βουνοῦ κι' οἱ δράκοι τὰ νικοῦσαν.

Γενναῖο τὸ βασιλόπουλο ἐπῆρε ἀμέσως τὸ μέρος τοῦ
ἀδυνάτου καὶ ρίχνοντας μὲ τέχνη καὶ μὲ δύναμη τὸ δοξά-
ρι του σκότωσε τοὺς δράκους ἓνα ἓνα.

Μιά ὁμορφὴ νύφη, φωτερὴ σὰν τὸν ἥλιο, τοῦ φώναξε
ἀπὸ τὸ βουνό:

— Ἔσ' εἶσαι ὁ ἥρωάς μου! Ἔλα νὰ σοῦ δώσω τὸ ἀθά-

νατο νερό.

Καί παίρνοντάς τον στήν άγκαλιά της τόν άνέβασε στην πιό ψηλή και πιό λαμπερή κορυφή.

Έκεϊ, μέσα σ' ένα όλόφωτο στεφάνι από άχτίνες, τόν κέρασε με χρυσό ποτήρι τό άθάνατο νερό· τό βασιλόπουλο μέθυσε. Κοίταξε κάτω μιá ματιá κι' όλα τοῦ φάνηκαν μικρά και ταπεινά και σκεπασμένα από μαύρη καταχνιά. Τριγύρω του παλάτια, κόσμοι από φώς. 'Η νύφη μέρα-νύχτα τοῦ έψελνε τή δόξα του.

*
**

Τό βασιλόπουλο για κάμποσο καιρό ξέχασε και τή βασιλοπούλα και τό στοίχημά της κι' άλλο δέ συλλογιζόνταν παρά τήν εύτυχία του.

Μιά μέρα όμως ειπε :

— Πόσο εύτυχισμένος θα ήμουνα, αν πήγαινα και-στη βασιλοπούλα τό άθάνατο νερό, που μου έδωκες να πιω.

‘Η νύφη ζηλιάρα τοῦ απάντησε :

— Άχάριστε! Δέ φτάνει που άπόχτησες έσύ τήν άθανασία!

— Όταν δέν μπορώ να τή δώσω κι' άλλουνοῦ τί να τήν κάνω ; ειπε με καημό τό βασιλόπουλο.

— Τό άθάνατο νερό δέ δίνεται ειπε ή νύφη θυμωμένη. ‘Οποιος θέλει πρέπει ν' άνεβή για να τό πιη.

— Θα τό βρω λοιπόν άλλου εκείνο που ζητώ, ειπε τό βασιλόπουλο και τήν παράτησε να κλαίη στο βουνό.

*
**

Άμέσως χάθηκε και τό βουνό κι' ή νύφη και τό φώς.

Μιά άβυσσο ανοίχτηκε μπροστά του και σαράντα μάγισσες σ' ένα γκρεμό και σε τρίσβαθο λαγκάδι, πήγαιναν έρχονταν, κάθονταν, σηκώνονταν, άναβαν κι' έσβηναν φωτιές, μαγειρευαν σε καζάνια, κατσαρόλες και κατσαρολάκια, σαν να έτοιμάζαν τραπέζι μεγάλο.

Μεσ' από μιá πέτρα στάλα στάλα έσταζε ένα νερό· και τό νερό αυτό οί μάγισσες μάλωναν ποιá να τό πρωτοπάρη

για να τὸ βάλῃ στὸ μαγεύρεμά της.

Βάζοντας βάση στὸ δαχτυλίδι, πού τοῦ ἔδωκαν τὰ φί-
δια, τὸ βασιλόπουλο εἶπε ἀπὸ μέσα του :

— Κι' αὐτὸ ἀθάνατο νερὸ θὰ εἶναι,...

Καὶ κατέβηκε μὲ κόπο καὶ μὲ θέληση τὴν ἄβυσσο.

* * *

— Τί κάνετε αὐτοῦ, καλὲς ἀρχόντισσες ; ρώτησε.

— Δὲν βλέπεις, τοῦ ἀπήντησε ἡ γεροντότερή τους. Μα-
γερεύουμε τὰ πιὸ μεγάλα ἔργα, πού θὰ ἀποθανατίζουν
τὸν ἄνθρωπο.

— Μπορῶ νὰ πάρω κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸ νερὸ αὐτό ;

— Ἄφου κατάρθωσες νὰ φτάσης ὡς ἐδῶ, μαθαίνοντας
τὴν τέχνη μας, θὰ πάρης.

Τὸ μικρὸ βασιλόπουλο πέταξε ἀπὸ τὴ χαρὰ του.

— Τέλος πάντων, εἶπε, βρῆκα τὸ ἀθάνατο νερὸ, πού
παίρνεται καὶ δίνεται !

Κι' ἀμέσως ἐπίασε δουλειά. Δουλειά, δουλειά, πολε-
μοῦσε ἀδιάκοπα. Σὲ λίγα χρόνια ἔμαθε τὴν τέχνη.

Ἄς τὸν βάλουμε νὰ μαγερέψῃ, εἶπαν οἱ μάγισσες.

— Τί νὰ τοῦ βάλουμε ;

— Μιὰ Ὁμορφὴ Τέχνη.

— Δύσκολο φαῖ.

— Μιὰ Ἀρετὴ λοιπόν.

— Τὴ Σταθερότητα νὰ τοῦ βάλουμε, πού τοῦ ἀξίζει.

Καὶ κάθισαν γύρω ὅλες γιὰ νὰ ἴδουν τὸ μαγέρεμα τοῦ
βασιλόπουλου.

* * *

Σὲ μιὰ στιγμή ἦταν καμωμένο.

— Εὔγε ! εἶπαν οἱ μάγισσες. Πήγαινε τώρα, στάξε του
νερὸ νὰ γίνῃ ἀθάνατο καὶ τάξε το σ' ὅποιον θέλεις !

— Στὴ βασιλοπούλα μου ! φώναξε τὸ βασιλόπουλο ὄλο
χαρὰ.

— Χά ! χά ! χά ! χά ! γέλασαν οἱ μάγισσες. Εἶναι ἀργά.
Ἐκείνη εἶναι τώρα χρόνια πού παντρεύτηκε.

Τὸ βασιλόπουλο ἀποσβολώθηκε. Ἀπογοητευμένο πέταξε καὶ τὸ φαῖ τῶν μαγισσῶν καὶ τὸ δακτυλίδι τῶν φιδιῶν καί... ξυπνῶντας μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα φώναξε :

— ΔΙΨΩ.

Ζαχ. Φυτίλης

8. — ΤΟ ΨΕΥΤΟΧΩΡΙ

(Παραμῦθι)

Μιά φορά κ' ἔναν καιρὸ ἦταν κάποιος πατέρας, ποὺ εἶχε τρία παιδιά. Κάποτε ἀρρώστησε κι' ἔνοιωσε πῶς θὰ πέθαινε. Τότε φώναξε τὰ παιδιά του καὶ τοὺς εἶπε ἂν τύχη καὶ ταξιδέψουν νὰ μὴ καθήσουν ποτὲ σὲ Ψευτοχώρι. Πέθανε ὁ πατέρας' καὶ τότε τὰ τρία ὄρφανὰ παιδιά κίνησαν νὰ πᾶνε σὲ μιὰ πολιτεία γιὰ νὰ βροῦνε δουλειά. Στὸ δρόμο, ποὺ πήγαιναν, νύχτωσαν κι' ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν στὸ πρῶτο χωριό, ποὺ βρέθηκε μπροστά τους. Τὰ πήρε ἕνας παπᾶς στὸ σπίτι του καὶ τοὺς εἶπε νὰ καθήσουν στὸ χωριό του. Τὰ παιδιά κάθησαν. Τὸ βράδυ ἀφοῦ ἀπόφαγαν, ὁ παπᾶς λέει στὰ παιδιά :

— Πρέπει νὰ ξέρετε, ὅτι ἐδῶ εἶναι ψευτοχώρι καὶ τὸ συνηθίζουμε νὰ λέμε κι' ἀπὸ ἕνα ψέμα. Ἔτσι θὰ εἰπούμε κι' ἀπόψε τὸ ψέμα μας· πρῶτος-πρῶτος θὰ τὸ εἰπῶ ἐγώ.

Κι' ὁ παπᾶς ἄρχισε νὰ λέη :

— Μιά φορά ἦταν ἐδῶ κοντὰ στὸ χωριό μας ἕνας μεγάλος βράχος· τόσο μεγάλος ποὺ ἦρθαν ὅλοι ἀπὸ τὰ γύρω χωριά γιὰ νὰ τὸν κυλήσουν καὶ δὲν μπόρεσαν· τότε ἐπήγα κι' ἐγώ καὶ τοῦ δίνω μιὰ μὲ τὸ ἕνα μου δάχτυλο καὶ τὸν κύλησα... Ἡ σειρά σας τώρα, λέει ὁ παπᾶς στὰ παιδιά.

Πρῶτο εἶπε τὸ μεγαλύτερο παιδί ἕνα ψέμα καὶ κατόπι τὸ δεῦτερο, ὅτι φύλαγαν πενήντα χιλιάδες γίδια.

Ἔπειτα ἄρχισε νὰ λέη καὶ τὸ μικρότερο :

— Ἐμένα ὁ πατέρας μου εἶχε σαράντα κουβέλια μέλισσες· κι' ἐγώ πήγαινα κάθε πρωτὴ καὶ μετροῦσα καὶ τὰ κουβέλια καὶ τίς μέλισσες. Κάποια μέρα εἶδα, ὅτι ἔλειπε μιὰ μέλισσα· ἀνεβαίνω σ' ἕνα βουνὸ καὶ μοῦ φάνηκε, πῶς ἦμουν χαμηλά· κατεβαίνω κάτω στὸν κάμπο καὶ μοῦ φαινόταν, πῶς ἦμουν πολὺ ψηλά. Κοιτάζω πέρα στή

θάλασσα και βλέπω, ότι κάποιος είχε τή μέλισσα και μαζί με μιὰ γελάδα ἔκανε χωράφι. Ἄμέσως καρφώνω τὴ σκούφια μου σὲ μιὰ βελόνα, τὴν κάνω πανὶ καΐκιου και περνᾶω πέρα κεῖ, πού ἦταν ὁ ἄνθρωπος με τὴ μέλισσα. Τοῦ λέω, πῶς ἡ μέλισσα εἶναι δική μου, τοῦ τὴν παίρνω, τὴ φέρνω πίσω και τὴ βάζω μαζί με τίς ἄλλες. Μὰ ἐκεῖ στο δρόμο πού πήγαινα, μοῦ μὴνησαν ὅτι βάφτιζαν τὸν παπποῦ μου κ' ἔπρεπε νὰ πάω στο Θεὸ νὰ τοῦ ζητήσω λάδι γιὰ τὴ βάφτιση. Ξεκινᾶω κοὶ πάω και βρίσκω μιὰ κολοκυθιά, πού ἦταν φυτρωμένη πρὶν ἀπὸ σαράντα χρόνια. Ἄνεβαινω στο πρῶτο φύλλο τῆς· κι' ἀπὸ φύλλο σὲ φύλλο ἀνέβηκα ἴσαμε τὸ Θεὸ κ' ἐπῆρα τὸ λάδι. Καὶ ὕστερα πάλι ἀπὸ φύλλο σὲ φύλλο κατέβαινα κάτω. Ἐκεῖ ὅμως πού κατέβαινα, νύσταξα και κοιμήθηκα. Τότες σηκώθηκε ἕνας γάϊδαρος πού ἦταν ψόφιος σαράντα χρόνια, κ' ἔφαγε τὴν κολοκυθιά ἴσα μ' ἐκεῖ ὅπου ἤμουν ἐγὼ και κοιμόμουν. Ἄμέσως ξύπνησα κι' εἶδα φαγωμένη τὴν κολοκυθιά. Συλλογιζόμενοι πῶς νὰ κατεβῶ. Ψάχνω μέσα στὴν τσέπη μου και βρίσκω ἕνα σκοινί. Τὸ βάνω μονὸ γιὰ τὸ κατεβῶ, δὲν ἔφτανε· τὸ βάνω διπλό, ἔφτανε και περισσεύει· κ' ἔτσι κατέβηκα. Ξεκίνησα νὰ φύγω. Στο δρόμο, πού πήγαινα, δίψασα. Σὲ λίγο ὅμως βρίσκω ἕνα πηγάδι· ἀλλὰ πῶς νὰ πιῶ, πού δὲν εἶχα μήτε σῖκλο, μήτε τίποτα. Τότε και ἐγὼ κόβω τὸ κεφάλι μου και τὸ ρίχνω μέσα στο πηγάδι νὰ πιῆ νερό. Τὸ ἄφησα ἐκεῖ νὰ πίνη ὅσο θέλει και ἐγὼ ἔφυγα. Μὰ ἐκεῖ πού πήγαινα κάνω νὰ ξυστῶ και εἶδα, ὅτι δὲν εἶχα κεφάλι. Θυμήθηκα ὅτι τὸ εἶχα ἀφήσει στο πηγάδι. Γυρίζω πίσω στο πηγάδι και βρίσκω μιὰ ἀλεποῦ, πού ἔτρωγε τὸ κεφάλι μου. Ρίχνω μιὰ πέτρα μέσα στο πηγάδι· κι' ἄφησε ἡ ἀλεποῦ τὸ κεφάλι μου μαζί μ' ἕνα γράμμα, πού ἔλεγε : «Νὰ πάρη ὁ παπᾶς τὰ παιδιὰ του και νὰ φύγη και νὰ κάτσουν ἐδῶ τ' ἄλλα παιδιὰ».

— Ἐσὺ, παιδί μου, τοῦ λέει ὁ παπᾶς, τὰ παραλὲς τὰ ψέματα. Τὸ γράμμα πού ἄφησε ἡ ἀλεποῦ ἔλεγε : «Μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ ἅμα ξημερώση νὰ φύγετε και νὰ πᾶτε ἀλλοῦ· ἐπειδὴ, ἂν κάτσετε ἐδῶ, θὰ μᾶς κάμετε ὄλους πολὺ μεγάλους ψευτες».

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΔΗ «Νεολ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. Ἐκδ. Ε' 1927 2

9.—Ο ΧΟΥΧΟΥΛΟΓΙΩΡΓΑΣ

Κ' Η ΧΟΥΧΟΥΒΑΓΙΑ

(Παραμύθι)

Όταν γίνηκε δεκαπέντε χρονών ο Γιώργος, ρογιάστηκε με τὸ ξάμηνο στὴ στάνη ἑνὸς τσέλιγκα τοῦ χωριοῦ του. Κ' ἔτσι βοήθησε τὴ μάνα του, ποὺ τὰ βάσανα καὶ τὰ φαρμάκια τὴν ἔγειραν καὶ τὴν ἄσπρισαν παράκαιρα. Ἡ μάνα καμάρωνε καὶ χαίρονταν τὸ παιδί της. Τῆς φαινόταν, πὼς ἔβλεπε κι' ἄκουε τὸν καλό της, γιατί ἦταν ἀπαράλλαχτο, γιατί εἶχε παρμένα ὅλα τὰ δέματα καὶ τὰ φυσικά τοῦ πατέρα του.

Σὰν προκομμένο, φρόνικο κι' ἄξιο παιδί, ποὺ ἦταν ὁ Γιώργος, δὲν ἄργησε νὰ κάμη προκοπή. Πορπατοῦσε στὰ εἴκοσι ἕνα κ' εἶχε ἑκατὸ γίδια. Μ' αὐτὰ γυρνοῦσε μέρα καὶ νύχτα στὰ βουνά. Κόπιαζε πολὺ, γιατί δὲν εἶχε σοπάνη, δεύτερο χέρι. Δὲ χόρταινε τὸν ὕπνο. Πάντα κλεφτὰ — κλεφτὰ τὸν ἔπαιρνε. Χάμου δὲν καθόταν. Στὸ χωριὸ ἀριά καὶ ποὺ πήγαινε γιὰ λίγο.

* *

Ἦταν Μάης μηνάς. Μιὰ μέρα, πρὶν νὰ σκάση ὁ ἥλιος ὁ Γιώργος σκάρισε τὰ γίδια καὶ τ' ἄγειρε πέρα σὲ μιὰ πλευρά κ' ἔτρωγαν ροιδάμια ἀπὸ τὰ λαγιῶν λογιῶν κλαριά. Ὁλόρθος κι' ἀκουμπισμένος στὸ ραβδί του, ἀγνάντευε τριγύρω μὴν πέση κανένα ζοῦδι ἢ κανένας κλέφτης στὰ γίδια του. Ὅπως ἦταν ἄρχισε νὰ γλαριάζη στὸ ραβδί του.

— "Αχ! Θέ μου... (εἶπε μέσα του στὰ ψέματα). Νὰ πλάγιαζα ἔτσι πὼς εἶμαι τρία χρόνια !..

Ὁ Θεὸς ποὺ ἦταν πολὺ χαμηλά, ὡς μιὰ τριχιά ἀπὸ τὴ γῆ, τὸν ἄκουσε, τὸν λυπήθηκε καὶ τοῦκανε τὸ θέλημα τῆς στιγμῆς. Ὁ Γιώργος, χωρὶς νὰ τ' ἀποφανῆ, καταλάγιασε καὶ ἀποκοιμήθηκε τρία χρόνια ἀπάνω στὸ ραβδί του. Ἔρημα τὰ γίδια, πήραν τὰ βουνὰ κ' ἔβοσκαν μοναχὰ τους. Εἶχαν γιὰ συντροφιά τὰ δυὸ κακὰ σκυλιά, τὸ Ζέπο καὶ τὴν Ἀράπω.

Πέρασαν τρία χρόνια, κι' ὁ Γιώργος ξύπνησε. Βλέπει

γύρω τὸν τόπο ἀλλοιώτικο. Δὲν ἔβλεπε τὰ γίδια του, οὔτε ἄκουε τὰ τροκάνια. Κράζει, σφυρίζει τίποτα. Ἐνεβαίνει στὸ καταράχι, ἀγναντεύει πέρα δῶθε, τίποτε!... Ροβολαίει βουνά, περνάει, διάσελα, πλεῦρες καὶ λαγγάδια, τίποτε!.. Βελάσματα δὲν ἀκούγαν, τροκάνια δὲν βροντοῦσαν, οὔτε σκυλιὰ γάβγιζαν. Ραΐζεται ἡ καρδιά του καὶ κάθεται καὶ κλαίει. Σῶνει τὰ δάκρυα καὶ τὰ χουλιτιά, τὰ παίρνει τὰ βουνὰ ψάχνοντας καὶ ρωτῶντας. Ἐπάνου σὲ μιὰ ράχη συναπαντᾷ ἓνα γερόλυκα καὶ τὸν ρωτάει : (Ἦταν καιρὸς ποὺ κρέναν καὶ τὰ ζωντανά).

—Γιάσου, χαρὰ σου, γερόλυκα.

—Καλῶς τὸν τὸν λεβέντη.

—Ποῦθ' ἔρχεσαι, γερόλυκα ;

—Ἐκτὸς κυνηγι ἔρχομαι καὶ πάω στὴ φωλιά μου.

—Μὴν ἀπάντησες στὴ στράτα σου, μὴν εἶδες πουθενά σου ἓνα κοπάδι γίδια ;

—Βλέπεις ἐκεῖνα τὰ δυὸ βουνά, τὸ ἓνα κοντὰ μὲ τᾶλλο; πῶχουν ἀντάρια στὴ κορφή καὶ καταχνιὰ στὴ ρίζα ; ἀνάμεσα στὸ διάσελο κλαρίζεται ἓνα κοπάδι. Πῆγα καὶ γὰρ νὰ πάρω ἓνα κατσίκι καὶ μὲ ὀσμίστηκαν τὰ σκυλιὰ καὶ μ' ἔβαλαν στὰ πόδια...

—Γιομάτος χαρὰ ὁ Γιῶργος φτάνει στὰ δυὸ βουνά ἀνάμεσα στὸ διάσελο. Βλέπει τὰ γίδια του κι' ἀρχίζει νὰ τὰ κράζῃ νὰ τὰ σαλαγάῃ. Μὰ τὸν ὀσμίζονται τὰ δυὸ σκυλιὰ, καὶ σὰν σαῖτες, σὰν καπλάνια ρίχνονται νὰ τὸν σκίσουν. Τὰ κράζει, τοὺς σφυρίζει φιλικά... μὰ ἐκεῖνα ἀγριώνουν περισσότερο. Ἐνεβαίνει σ' ἓνα ἔλατο, μὰ τὸν ἔκοψαν μὲ τὰ σιδερένια δόντιά τους. Πηδάει σ' ἄλλον, κ' ἐκεῖνον. Δὲν τὸν γνῶριζαν, γιατί ἀπὸ τίς λύπες καὶ τίς σκασίλλες εἶχε γίνει ἀλλοιώτικος. Φωνάζει τ' ὄνομά τους... τίποτα..δὲν τὸν γνῶριζαν. Ραΐζεται τότε ἡ καρδιά του καὶ γίνεται δυὸ κομμάτια. Τὰ δάκρυά του ἔτρεχαν, ἔτρεχαν καὶ γούρνιαζαν στοῦ ἔλατου τὴ ρίζα. Ἡ χούνη βούιζε ἀπὸ τὰ χουλιτιά του. Τίποτα πιά δὲν ἀπάντηχε.

Ἄλλα τοῦ κλειναν τὴν ἀγκαλιά, ὄλα τὸν ἀρνιόνταν.

Μέσα στὴν ἀπελπισία του καὶ τὴ φαρμακίλα του, παρεκάλεσε καὶ πάλι τὸ Θεό :

—Θεέ μου..! κάμε με ένα πουλί, νά περπατῶ τὶς νύχτες
στὰ ἄγρια καὶ στὰ ἔρημα βουνά.

Κι' ὁ Θεὸς ἄκουσε πάλι τὸ Γιώργο καὶ τὸν ἔκαμε ἕνα
νυχτοπούλι.

Πουλί ὁ Γιώργος τότε, φλετούριξε, κι' ὄλονυχτις πῆγε
στὸ φτωχικὸ τῆς μάνας του, ἔκατσε ὄξω στὸ βορὸ καὶ μ^ε
ἀνθρώπινη φωνὴ φωνάζει :

—"Ὠχ! μανούλα μ', ὦχ!... σήκω! "Ἐβγα ὄξω νά ἴδῃς
τὸ γιό σου! "Ὠχ! μανούλα μ', ὦχ! Πέθανα καὶ δὲν πέθα-
να, ζω καὶ δὲ ζω. "Ἐγινα πουλί! "Ὠχοῦ! ὠχοῦ, μανούλα
μου, ὠχοῦ!...

Ἡ μάνα ἀπάνου στὸν ὕπνον τῆς ἀκούει τὴ φωνὴ τοῦ
παιδιοῦ τῆς καὶ σηκώνεται στὸ στρωσίδι.

—"Ὠχ! ἡ ἔρημη! ὄνειρο ἦταν...! Εἶναι ἡ ἔννοια μου..!

Κάνει νά ξαναγεῖρη στὸ προσκέφαλο κι' ἀκούει μάτα :

—Σήκω, μάνα, σήκω! "Ἐβγα ὄξω, σὲ καρτερῶ!

Μὲ ξέπλεχα τὰ μαλιά, βγαίνει λαχταρίζοντας στὸ κα-
τῶφλι καὶ βλέπει ἀπάνω στὸν πλοκὸ ἕνα σταχτερὸ πουλί
νά μιλάη σὰν τὸ παιδί τῆς. Νοιώθει ἡ μαύρη τὸ κακό.
ΠΑίρνει λιθάρι καὶ στηθοδέρνεται. Κλαίει, κλαίει, χουλιέ-
ται, τραβάει τὰ μαλιά τῆς καὶ σωριάζεται χάμου γέρικη
ὀριά.

—Γιώργο μου, παιδί μου...! τί σοῦ γραφεν ἡ μοῖρα σου;
τί κακὸ ἔκαμες, παιδί μου...! καὶ κατάντησες πουλί;

Ἐπὶ τῆς δάκρυα, λύθησαν οἱ κλείδωσές τῆς, πιά-
στηκε ἡ μιλιὰ τῆς, ἡ ἀνάσα τῆς, μονάχα πρόφτασε κ' εἶπε
σὰν ἄνθρωπος:

—Θέ μου! κάμε με πουλί νά περπατῶ μὲ τὸ παιδί μου
στὶς ἐρημιές.

Ἐπειδὴ τὸν Θεὸς καὶ τὴν ἔκαμε. Ἐπὶ τότε μάνα
καὶ γυιὸς γυρνοῦν τὰ βουνά. Κοντὰ στὰ σκοτιδιάσματα
βγαίνουν ἀπὸ τὶς τροῦπες, τὶς σκασμάδες τῶν καταρα-
χιῶν, ὅπου κρύβονται ὅλη μέρα, καὶ μὲ ἀνθρώπινα χου-
λιτιά ἀπολογιέται ἡ μάνα στὸν πόνο τοῦ παιδιοῦ καὶ τὸ
παιδί στῆς μάνας τῆ λαχτάρια. Ἐπὶ τὸ Γιώργος κοντὰ τὸ μεσο-
νύχτι, ποὺ σκαρίζουν οἱ πιστικοὶ τὰ γίδια, θυμᾶται τὴν
πρώτη του ζωὴ, τὴν κοπὴ του, βγαίνει ἀπὸ τὴ φωλιά του,

σφυρίζει, κράζει, σαλαγάει, σφύρρρ.. ὄς τ' ὄς τ' ψιέτ ψιέτ ψιέτ ἔεεε, σφύρρρ...ὠχούουου...ὠχού...ὠχούουου. Ἡ Λουλούδω, ἡ μάνα του, κατεβαίνει καί σέ χωριά. Κάθεται σέ χαλάσματα, σέ κεραμίδια, σέ ξερόμαντρες, σάν νά θυμάται τὸ φτωχικό της νοικοκυριό, μπαίνει στὰ μνήματα, σάν νά θυμάται τὸν καλό της, καί χουλιέται χούουου...! χούουου...! χού χού βάϊ χού χού χούουου...

Τὸ χωριό, ποῦ ἄκουσε καί εἶδε τὸ θάμα ἔβγαλε τὸ παιδί *Χουχουλὸ-Γιώγγα* καί τὴ μάνα *Χουχουβάϊα*. Ἀκόμα τὸ τόπος ἔβγαλε καί τὸ τραγοῦδι :

Τσοπάνος ποκοιμήθηκε
—ντουρντουρούϊ νανά—
Τρεῖς χρόνους στὸ ραβδί του
—γκιορδέσι γκιορδεμίσι—
γκρέου, μωρέ, γκρέου—
ζώγγ νανά, ζώγγ νανά.
Μᾶρθε καιρός καί ξύπνησε,
τὰ γίδια του γυρεύει.
Δὲν κούγονταν βελάσματα
δὲν κούγονταν τροκάνια.
Παίρνει τὴ στράτα τὸ στρατί,
στρατί, τὸ μονοπάτι.
Γερόλυκα ν' ἀπάντησε
στέκεται τὸν ρωτάει ;
—Λύκο, μὴν εἶδες πρόβατα ;
Λύκο, μὴν εἶδες γίδια ;

Θεόδωρος Κληρονόμος

10. ΣΤΗΝ ΚΕΡΑΣΙΑ

24 Ἰουνίου

Ἄν εἶναι μέρα νά μὴ θυμηθῶ στὴν ξενητιά τὸ ἀγαπημένο μου τὸ χωριό, μὰ εἶναι καί μερικές μέρες, μερικές γιορτές, ποῦ ἅμα ξημερώσουν, τὸ θυμάμαι μὲ περισσότερο καημό κ' ἔρχονται στὸ νοῦ μου ἕνα—ἕνα ὄλα ὅσα ἔ-

χουν γίνει, κι' δλα τὰ συνήθια, πού ἔχουναν τόση χαρά, τόση εὐτυχία στήν παιδική μας καρδιά.

Καί συλλογίζομε τότε ἐκείνη τή ζηλεμένη τή ζωή, ἐκείνη τήν χρυσή τήν ἡλικία, πού δὲ γνωρίζει πίκρες καί βήσανα, καί μὲ παίρνει τὸ παράπονο καί καίγει' ἡ καρδιά μου, πού δὲν εἶναι βολετὸ νὰ ξαναγυρίσουν οἱ ὄμορφες ἐκεῖνες μέρες καί τὰ γλυκὰ ἐκεῖνα τὰ ὄνειρα. Πῶς περνοῦν τὰ χρόνια' ἀλήθεια.

Μιά ἀπὸ τίς γιορτές, πού θυμᾶμαι μὲ περισσότερο καημό, στὸ χωριό μου εἶναι καί ἡ σημερινή. Αὐτὴν τήν ἡμέρα, ἐκεῖ τὴ γιορτάζουμε μὲ λουλούδια, μὲ τραγούδια καί μὲ κεράσια, καί εἶναι ἡ πιὸ ὄμορφη ἀπ' ὄλες τίς καλοκαιρινὲς γιορτές. "Ὅπως γιορτάζουν ἄλλοῦ τὴν πρωτομαγιά, τὸ ἴδιο καί καλύτερα γιορτάζομε' ἐμεῖς τὸν Ἅγιάννη. Καί τὴν πρωτομαγιά γιορτάζουμε, ὄχι ὅμως σὰν καί σήμερα.

"Ὅλος ὁ κόσμος περιμένει τ' Ἅγιαννιοῦ μὲ χαρὰ μεγάλη, μὰ οἱ κοπέλλες εἶναι πού ἔχουν τὴν περισσότερὴν τὴ λαχτάρω για νὰ βγοῦν στήν ἐξοχή, νὰ μάσουνε γιαννάκια κι' ἄλλα ὄμορφα λουλούδια, καί νὰ στολίσουν σταυρούς σὲ σταυρωτὰ κλωνάρια κερασιάς, τραγουδιῶντας τὰ τραγούδια τ' Ἅγιάννη.

Πῶς περίμενα κι' ἐγὼ αὐτὴ τὴ μέρα νὰ πάω νὰ φάω κεράσια καί νὰ μάσω κόκκινες παπαροῦνες, πού φυτρῶνουν τόσο πολλὲς ἐκεῖ στὶς ἄκρες τ' ἀμπελιοῦ μας, κι' ἀσπρολούλουδα νὰ κάμω σταυρό! Τὸ σταυρωτὸ κλωνάρι τὸ ἔκοβα πάντα ἀπὸ τὴν κερασιά τῆς κάκως μου, πού ἔτρωγα καί κεράσια. Τὶ ὄμορφα κεράσια, ἀλήθεια, ἦταν ἐκεῖνα! "Ἄλλη κερασιά ἐκεῖ γύρω δὲν ἔκανε τέτοια κεράσια. Αὐτὲς τίς μέρες ἴσα—ἴσα γίνονται κατακόκκινα καί ἄστραφταν στὸν ἥλιο σὰν ρουμπίνια καί φαίνονταν ἡ κερασιά σὰν νύφη στολισμένη.

Στὸ χωριό μας, σὰν σήμερα τ' Ἅγιαννιοῦ, τὰ κεράσια εἶναι λεύτερα ὡς τὸ μεσημέρι, καί σ' ὅποια κερασιά νὰ πᾶς, δὲν σοῦ λείει κανένας τίποτε, ἐξὸν ἀπὸ τὴν κάκω μου, πού μουρμούριζε πάντα.

* * *
Ἦταν για νὰ ξενητεῦτῶ ἐκεῖνο τὸ χινόπωρο καί πῆγα

τὸ πρῶτῃ γιὰ τελευταία φορὰ νὰ φτιάσω σταυρό, καὶ ν' ἀνεβῶ στὴν κερασιά τῆς κάκως μου νὰ φάω κεράσια.

Ἡ μέρα ἔλαμπε μ' ὄλη τὴν πρωϊνὴ τὴν ὁμορφιά τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ μὲ τὴ χάρη τ' Ἀϊγιάννη. Ἀπὸ παντοῦ ἀκούγονταν τραγούδια, κι' ἀπὸ παντοῦ γέλια καὶ χαρές. Ἡ ἰδέα πὼς θὰ ξενητευόμουνα μοῦ παράσταине αὐτὴ τὴ φορὰ ὄλα ἐκεῖνα τὰ μέρη μὲ μιὰ ξεχωριστὴ χάρη, καὶ κάθησα κάτω ἀπὸ μιὰ φτελιὰ νὰ ξαποστάσω, καὶ νὰ χαρῶ, καὶ νὰ χορτάσω τὴν ὁμορφιά τῆς ἐξοχῆς, ποὺ δὲ θὰ τὴ χαιρόμουνα ἄλλη χρονιά, καὶ ν' ἀγναντέψω τ' ἀντικρυνὰ βουνά, μὲ τὰ χρυσὰ τὰ στάρια, τ' ἀγαπημένα τὰ βουνά, ποὺ τόσο πολὺ ζωντάνευαν τὴν παιδική μας τὴ φαντασία.

Βλέποντας ὅμως ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ, τὰ μάτια ἔπεφταν συχνὰ στὴν κερασιά. Ἦταν τόσο φανταχτερὰ καὶ τόσο λιμπιστικὰ τὰ κεράσια τῆς, ποὺ μ' ἔκαμαν νὰ ξεχάσω ἐκεῖνη τὴν ὥρα καὶ τὴν ξηνητιά, κι' ὄλες τίς ἄλλες σκέψεις. Δὲν βάσταξα καὶ κίνησα κατ' ἐκεῖ. Πηγαίνοντας, τὰ μάτια μου δὲν ἔφευγαν ἀπὸ τὴν κερασιά, γύρω μου καθόλου δὲν ἔβλεπα, κι' ὅταν ἔφτασα ἐκεῖ βλέπω ἄξαφνα κοντὰ στὸ κούτσουρο τῆς κερασιάς κι' ἔν ἄλλο, τὴν κάκω μου. Φύλαγ' ἐκεῖ σὰν δραγάτης. Τὸ ζευγάρωμ' αὐτό, νὰ σὰς πῶ, δὲ μοῦ ἦρθε στὸ λογαριασμό· μὰ τί μπορούσα νὰ κάμω; Τό'ριξα στὴν πολιτικὴ.

— Καλημέρα, κάκω, τῆς λέω, καὶ χρόνους πολλοὺς καὶ καλὸν παράδεισο.

— Καλῶς ἐκόπιασες, χρόνους πολλοὺς καὶ τῆς ἀφεντιῆς σου.

Τὸ «καλῶς ἐκόπιασες» καὶ τὸ ἀφεντιλίκι αὐτὸ ἦταν κοπλιμένα, ποὺ δὲν ταίριαζαν στὴν ἡλικία μου, μὰ ἴσα— ἴσα ἢ κάκω μοῦ τὰ φόρτωσε γιὰ νὰ μοῦ δείξει περιγελῶντας με, πὼς ἡ παρουσία μου δὲν τὴν εὐχαριστοῦσε.

— Τί, ἦρθες νὰ φυλάξης τὴν κερασιά σήμερα; Δὲ βαριέσαι, καημένη κάκω! Ἄσε τὸν κόσμον νὰ φάη κεράσια, νὰ σὲ σχωρνή, γιατί τὸ θέλει ἡ μέρα σήμερα κι' εἶν' ἀμαρτία νὰ τὰ μپοδίξης.

— Νὰ μοῦ κάνης τὴ χάρη νὰ μὲ ξεφορτωθῆς, κι' ἀπὸ τ' ἐσένα ὀρμήνια δὲ θέλω.

— Έγώ, λέω καλύτερα ν' ανεβῶ νὰ σοῦ ρίξω νὰ φᾶς, πού δὲν μπορεῖς ἐσὺ ν' ανεβῆς, νὰ φάω κ' ἐγὼ κάνα—δυὸ καὶ νὰ κόψω κ' ἓνα κλωναράκι γιὰ τὸ σταυρό.

— Έγώ, ἂν θέλω κεράσια λιγῶ μιὰ κλώνια καὶ τρώγω τὴν κερασιά δὲν τὴν ἔχω γιὰ τσάκισμα. Φτάνει πιὰ πού ἐρχόσαστε κάθε χρόνο κι' ἄλωνίζατε σὰν νοικοκυραῖοι καὶ μοῦ χαλάσατε ἓνα σωρὸ κλήματα. Τόση κι' ἄλλη τόση θὰ ἦταν ἡ κερασιά μου, κι' ἀπὸ τὸ τσάκιζε—τσάκιζε κοντεῦει ν' ἀπομείνῃ μόνο τὸ κούτσουρο. Σήμερα κανένα δὲ θ' ἀφήσω ν' ανεβῆ ἐπάνω. Νά! οἱ κερασιές τοῦ κόσμου!

Μὲ τὸν τρόπο πού μοῦ μίλησε ἡ κάκω μου, κατάλαβα πὼς τὰ παρακάλια δὲν ἔπιαναν τόπο. Τὴν ἄφησα λοιπὸν κ' ἐγὼ κ' ἐπῆγα στ' ἀμπέλι μου νὰ μάσω πρῶτα λουλούδια, κ' ὕστερα νὰ κοιτάξω γιὰ κλωνάρι.

Ἄμα ἔμασα ὅσα λουλούδια μοῦ χρειάζονταν γιὰ τὸ σταυρό, ξεμύτισαν ἀπὸ πέρα κ' οἱ κοπέλες τοῦ μαχαλαῖ, κ' ἐρχόντανε κατὰ τ' ἀμπέλι μας τραγουδώντας.

«Τυχερὸς εἶμαι—εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου—πού περνοῦν αὐτὴν τὴν ὥρα, νὰ τοὺς γυρέψω δυὸ-τρία γιαννάκια γιὰ τὸ σταυρό».

Ἦταν μαζί κ' ἡ γειτονοπούλα μου ἡ Θανάσω, ἡ πιὸ καλόκαρδη κοπέλα τοῦ μαχαλαῖ, κι' ἅμα μ' εἶδε ἐπῆρε τίς συντρόφισσές της, κι' ἦρθαν νὰ μὲ καλημερίσουν. Ἦταν ὅλες μὲ τὰ γιορτινά τους τὰ σκουτιὰ ντυμένες, κι' ὅλες γελοῦμενες καὶ κατακόκκινες ἀπὸ τὰ παιγνίδια κι' ἀπὸ τὸ δρόμο, κι' ἀπὸ περίσσια γεροσύνη. Οἱ σταυροὶ τους στολισμένοι μὲ γιαννάκια κι' ἄλλα διαλεχτὰ λουλούδια ἦταν ὅλοι ἕνας κι' ἕνας. Πολλὲς κοπέλες κρατοῦσαν ἀπὸ δυὸ κι' ἀπὸ τρεῖς σταυροὺς καὶ δεματισμένα λουλούδια χωριστὰ γιὰ τοὺς συγγενενηῆδες τους.

— Καλημέρα σου, μοῦ λέν ὅλες μ' ἓνα στόμα, καὶ χρόνους πολλοὺς.

— Καλὴ σας μέρα, κοπέλες, καὶ τοῦ χρόνου κ' ἐσεῖς. Ποῦθε ἐρχόσαστε ἔτσι ἀποσταμένες;

— Ἀπὸ τὸ βουνὸ ἀντίκρυ. Πήγαμε καὶ κόψαμε γιαννάκια, μοῦ λέει ἡ Θανάσω παίρνοντας αὐτὴ τὸ λόγο.

— Ἦταν ἀνάγκη νὰ πᾶτε τόσο μακριὰ γιὰ γιαννάκια; δὲν ἔχει κοντύτερα;

— Έχει και κοντύτερα, μα τ' αντικρινά έχουν περισσό-
τερη μοσκοβολητάδα.

— Έ, δὲ θὰ μοῦ δώσετε κ' ἐμένα δυο-τρία νὰ βάλω στὸ
σταυρό μου ;

— Μπά! κι' ἀκόμα δὲν ἔφτιασες ἐσὺ σταυρό ;

— Ἐχῶ ἔτοιμα τὰ λουλούδια, καὶ καλὰ ποὺ ἤρθατε
νὰ μοῦ δώσετε καὶ γιαννάκια.

— Πᾶμε πρῶτα ν' ἀνεβῆς στὴν κερασιά, νὰ μᾶς ρίξης
κεράσια νὰ δροσιστοῦμε κι' ἐμεῖς, ποὺ εἴμαστε ἀποσταμέ-
νες, καὶ σοῦ δίνομ' ἐμεῖς ἕναν ἔτοιμο σταυρό.

— Μὴ χειρότερα! δὲ χορτάσατε κεράσια ἐκεῖ ἀντίκρου,
ποὺ κάματε τοὺς σταυρούς ;

— Οὐ ! ἀπ' ἐκείνη τὴν ὥρα καὶ πέτρες νὰ τρώγαμε θὰ
τὶς χωνεύσαμε. Ἔλα, πᾶμε γλήγορα καὶ στέγνωσε τ' ἀχει-
λι μας.

— Καημένη, οὐτ' ἐγὼ δὲν ἔφαγ' ἀκόμα κεράσια.

— Γιατί ;

— Εἶναι ἡ κάκω μου ἐκεῖ, ποὺ φυλάει σὰν δαίμονας καὶ
δὲ μ' ἄφησε.

— Πᾶμε, κι' ἐμεῖς θὰ τῆν πάρουμε μὲ τὸ καλὸ νὰ μᾶς
ἀφήση.

— Τὶ καλὰ ποὺ σ' ἠύραμ' ἐδῶ, θεία Χρίσταινα, νὰ φᾶ-
με κεράσια, τῆς λὲν ἅμα πήγαμε.

— Τὸ ξέρω, ἀπολογιέται ἐκείνη, πὼς δὲν ἤρθε στὸ λο-
γαριασμό σας ποὺ μ' ἠύρατ' ἐδῶ, κ' ἔννοια σας. Νὰ μὲ
συμπαθᾶτε, ποὺ δὲ θὰ σᾶς γίνῃ κ' ἐφέτο τὸ χατίρι. Πέντ'
— ἔξη ὀκάδες κεράσια ἀπόμειναν, στὴν κερασιά· θέλω νὰ
τὰ στείλω στ' ἀγγόνια μου στὰ Γιάννινα.

— Δὲ λὲς πέντ'—ἔξη φορτώματα, θεία Χρίσταινα, μόνο
λὲς πέντ'—ἔξη ὀκάδες ; Δὲ βλέπεις ποὺ κοντεύουν νὰ τσα-
κιστοῦν τὰ κλωνάρια ἀπὸ τὰ πολλὰ κεράσια ; Ἔλα, ἄσε
μας νὰ φᾶμε καναδυό, ποὺ εἴμαστ' ἀποσταμένες ἔτσι ν' ἄ-
χης καλὴ ψυχὴ. Καὶ μ' αὐτὰ τὰ λόγια τὴν τριγυρνοῦσαν
ὅλες καὶ τὴ χάϊδεuan χοροπηδῶντας.

Ἡ κάκω μου ὅμως δὲν τ' ἄκουγε αὐτά.

— Ξεφορτωθῆτε με τοὺς λῆει, κ' ἐγὼ ἀγλειψὲς δὲ θέλω.

— Νὰ ζήσης, θεία, ἄσε μας νὰ φᾶμε κεράσια καὶ νὰ
σοῦ δώσομ' ἕνα σταυρὸ γιὰ τὸ σπίτι.

—Μη μὲ παρασικλετίζετε καὶ μὲ κάμετε καὶ σὰς δώσω καμιά πικρὴ κατάρρα.

—Χριστὸς καὶ Παναγιά, θεῖα Χρίσταινα. Μη χειρότερα νὰ μᾶς καταραστῆς τέτοια μέρα! Ἄς εἶσαι καλὰ κ' ἐσὺ κι' ἡ κερασιά σου, καὶ βρίσκουμε κι' ἄλλοῦ. Ἄλλο τίποτε νὰ γυρεύης σήμερα. Νὰ καλονυχτώσης, καὶ χρόνους πολλούς.

—Στὸ καλὸ, κορίστια μου. Ἐχετ' ἔννοια αὐτοῦ ποῦ περ-
νάτε νὰ μὴν τσακίσετε καμμιά κληματοβέργα.

—Μωρὲ ψυχὴ, ποῦ τὴν ἔχει ἡ διαστρεμμένη! μοῦ λὲν οἱ κοπέλες φεύγοντας. Ἄκοῦς νὰ τῆ χιλιοπαρακαλέσουμε καὶ νὰ τὴν κάμουμ' ἄγιο, καὶ νὰ μὴ μᾶς ὀφῆση νὰ πάρουμε δυὸ κεράσια;

—Ἄμ δὲ σὰς τὸ εἶπα πρωτότερα; Μὰ ἔννοια σας, κ' ἐγὼ θ' ἀνεβῶ σήμερα σ' αὐτὴ τῆ κερασιά, τὸ βάλω πεῖσμα. Ὡς πότε θὰ ἔναι ἐδῶ; Τὸ πολὺ ὡς τὸ μεσημέρι. Ἐρχομαι τὸ δειλινὸ, παραμονεύω νὰ φύγῃ ὁ δραγάτης, ἂν εἶν' ἐδῶ, κι' ἀνεβαίνω. Θὰ πάρω νὰ γεμίσω κι' ἓνα μεσάλι μάλιστα νὰ σὰς φέρω κ' ἐσὰς.

*
* *

Ὅταν γύρισα στὸ χωριό, πέρασ' ἀπὸ τῆς Θανάσως, ποῦ ἦταν τὸ σπίτι της κοντὰ στὸ δρόμο, καὶ τῆς εἶπα νὰ ἔχῃ τὸ νοῦ της νὰ βλέπῃ πότε θὰ περάσῃ ἡ κάκω μου καὶ νὰ μοῦ φωνάξῃ.

Ἄπάνω στὸ καταμεσήμερο ἡ Θανάσω ἦρθε καὶ μοῦ ἔφερε τὸ χαμπάρι μονάχη της.

—Πέρασε, μοῦ λέει, ἡ λεγάμενη.

—Ἀλήθεια;

—Ἄ τί, ψέμματα; Ἐκατσε καὶ ξαπόστασε κι ὅλας ἔξω στὸ πεζοῦλι μας, γιατί δὲ μπορούσε νὰ πάρῃ ἀνάσα ἀπὸ τὴν ἀγκοῦσα.

Τ' ἀπομεσήμερο, ἄμα τσάκισε ἡ κάψα, ἤμουν στ' ἀμπέλια. Στὸ δρόμο, πηγαίνοντας, τὰ μάτια μου τὰ ἔκαμα τέσσερα γιὰ τὸ δραγάτη, μὰ πουθενὰ δὲ φαινότανε. Στὴν κερασιά ὡς τόσο δὲν ἀνέβηκ' ἀμέσως, μόνο κάθησα καὶ περριμένα νὰ περάσῃ κανένας δικός μου νὰ μάθω ποῦ ἦταν.

για να ασφαλιστώ. Σε κομμάτι βλέπω να περνάη τὸ παιδί τοῦ σπιτικοῦ μας.

—Εἶδες τὸ δραγάτη ; τοῦ λέω.

—Πέρασεπρωτύτερα στὴν πέρα μπάντα, μοῦ ἀποκρίθηκε.

Βγάζω λοιπὸν εὐτὺς τὴ φλοκάτα καὶ στὴ στιγμή βρέθηκα στὴν κερασιά. Ἔφαγα ὅσο ἔπαιρνε ἡ κοιλιὰ μου, ἔμασα ὅσα χωροῦσε τὸ μεσάλι μου, κ' ἔτοιμάστηκα νὰ κατεβῶ. Μὰ ἀπάνω σ' αὐτό, φρίτ! μιὰ πέτρα περνάει ἀπὸ τ' αὐτί μου, ποῦ ἂν μ' ἔπαιρνε ἀλλοίμονό μου! Φρίτ! δεύτερη. Λάσπη ἢ δουλειὰ μου, λέω. Γυρίζω, τί νὰ ἰδῶ! Εἶχε ἔρθει ὁ δαίμονας ἢ κάκω μου! Ἀπόρησα πῶς τὸ μυρίστηκε, καὶ πῶς τὴν ἄφησ' ἢ ἀγκοῦσα νὰ ξανάρθη.

Καὶ ὅμως ἦταν ἐκείνη.

—Μή, κάκω, θὰ μὲ σκοτώσης.

—Ἐσύ' σαι, μωρέ! Ἐσύ' σαι, σατανᾶ ; Κάτω, γκεμοτσάκισου γλήγορα! Κάτω, θὰ σοῦ τσακίσω τὰ ποδιάρια, καὶ μὲ τὰ λόγι' αὐτά, ἄλλη πέτρα μοῦ σφυρίζει.

—Ἄμ τί κάνεις ἔτσι, κάκω! Αὐτὴ ἡ κερασιά σου μᾶς χαλνάει τόσο ἀμπέλι μὲ τὸν ἴσκιο της καὶ δὲ λέμε τίποτα, καὶ σὺ μὲ δυὸ παλιοκέρασα κάνεις ἔτσι ;

—Παλιοκέρασα ἔ! παλιοκέρασα ! Δὲ φτάνει ποῦ περιδρομιάζεις μόνο τὰ κατηγορεῖς κι' ὄλας. Ἐλα, κατέβα εὐτὺς ! Κατέβα ! κατέβα, ἀχαῖρευτο! Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς ! Ἄν δὲν σοῦ τσιμπήσω τὸ κορμί σου νὰ σ' τὸ κάμω μαῦρο σὰν φλοκάτα !

Ἄμ' ἄκουσ' αὐτὴ τὴ φοβέρα, τί νὰ σᾶς πῶ ; ἀρχίτισε κι' ἀνατρίχιαζε τὸ πετσί μου καὶ μαύριζε, πρὶν τὸ μαυρίση ἢ κάκω μου. Ὅλα μποροῦσα νὰ τὰ ὑποφέρω ἐκείνη τὴ στιγμή, ὄχι ὅμως καὶ τὰ νύχια τῆς κάκως μου, ποῦ ἦταν ἄκοπα ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Νῶε καὶ ποῦ ἔκοφταν καλύτερ' ἀπὸ τὰ ξυράφια τοῦ μπαρμπέρη.

Μιὰ φορὰ τῆς εἶχα κόψει ἓνα κορίθι, σὰν παιδί ποῦ ἤμουν, καὶ μ' ἔπιασε καὶ μούδωσε κάτι τσιμπιές, ποῦ, ὅταν τίς θυμᾶμαι τρομάζω. Μιὰ βδομάδα μούβαν' ἡ μάνα μου κοπανισμένα κρεμμύδια νὰ μὲ γιατρέψη. Οἱ νυχιές ἀκόμα φαίνονται.

Δὲ μὲ συνέφερνε λοιπὸν νὰ πέσω ξανὰ στὰ νύχια της

«κάκως μου. Μὰ πῶς νὰ ξεφύγω ; Ἐδῶ ἦταν ὁ κόμπος.

Ἡ κάκω μου ἀφοῦ εἶπε ὅσα μπόρεσε καὶ ὅσα θυμήθηκε, τὴ στενοχώρεσ' ἢ ἀγκοῦσα καὶ κάθησε στὴ ρίζα τῆς κερασιάς καὶ περίμενε, μασσώντας συχνὰ τό: κατέβ', ἀχαῖ-ρευτο. Ἦμουν πολιορκημένος λοιπὸν καὶ σὲ δύσκολη θέ-ση. Μ' ἀπάνω σ' αὐτὴν τὴ στεναχώρια ἓνα σκέδιο φώ-τισε τὸ νοῦ μου. Τί δέν κάνει ἢ ἀνάγκη ;

Ἡ κερασιά ἀνάμεσα σ' ἓνα πυκνὸ φύλλωμα κατὰ τ' ἀμπέλι μας εἶχε κάτι μακρυὰ κλωνάρια, ποῦ πῆγαιναν ὡς πέρα. Ἀπ' ἐκεῖ, λέω, θὰ γλυτώσω, κ' εὐτὺς χωρὶς νὰ χάσω καιρὸ δένω τὸ μεσάλι μὲ τὰ κεράσια πίσω στὸ ζου-νάρι μου, πετῶ σ' ἓνα ἀπ' ἐκεῖνα τὰ μακριὰ κλωνάρια, καὶ κρατώντας ἓν' ἄλλο ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, πῆγα σιγὰ σιγὰ ὡς ἐκεῖ ποῦ λιγοῦσε τὸ κλωνάρι, ποῦ πατοῦσα.

Ὅταν πῆρε χαμπάρι ἢ κάκω μου, τὸ ἄχα βάλει στὰ πόδια.

*
* *

Δυὸ μῆνες ὕστερα μὲ παραμόνευε ἢ κάκω μου γιὰ νὰ μὲ φιλοδορήσει, μὰ δέν μπόρεσε νὰ μὲ πιάσει. Ἀργότερα ὅμως πέρασε ὁ θυμὸς. Τὴν ἡμέρα μάλιστα, ποῦ ταξίδε-ψα ἦρθε καὶ μὲ ξεπροβόδισε. Ἐκεῖ ποῦ χωριστήκαμε τῆς φίλησα τὸ χέρι, μὲ φίλησε κ' ἐκείνη καὶ τὴν πῆραν τὰ δά-κρυα! Πῶς τὴ λυπήθηκα τότε!

Κάθε κακοκαίρι ὕστερα ποῦ ἔστελνε κεράσια στ' ἀγ-γόνια τῆς στὰ Γιάννινα, τοὺς ἔγραφε καὶ μοῦ ἔδιναν κ' ἐμένα.

Ἀποστολὴς Ἐξαρχος

11. Ο ΚΟΥΡΔΟΥΚΕΦΑΛΟΣ

— Ἦταν, ποῦ λές, τέτοιες μέρες, παραμονὴ Αἰῖβασι-λειοῦ. Στὸ μικρὸ μου τὸ χωριό, τὸ θαμένο στὸ γούπατο ἑνὸς κάμπου, ἢ ζωὴ περνᾶ ἡσυχὴ καὶ ἀνεπαίσθητη, ὅπως ἢ ζωὴ τῶν ἀψύχων. Κάτι μικρομαλώματα, κάποιες μικρο-

φροντίδες, μιὰ χαρὰ γάμου καὶ μιὰ θανάτου λύπη, εἶνε τὰ μόνα ποὺ τρικυμίζουν κάποτε αὐτὴ τὴ νεροθάλασσα. Μὰ ὅταν ἔρθουν οἱ καλές, οἱ μεγάλες μέρες, ἡ ζωὴ πετιέται καὶ θορυβεῖ σὰν ἀνάβρα κεφαλόβρουσου. Δὲ δουλεύουμε στὰ χτήματα· δὲ μαθητεύουν τὰ σκολεῖα. Παύει ὁ φόβος τοῦ δασκάλου καὶ τὰ ζαρωμένα φρύδια τοῦ πατέρα. Χαρὲς καὶ χάδια βασιλεύουν ὁλοῦθε.

Σὲ τέτοια καλὴ στιγμή κατώρθωσα κ' ἐγὼ μιὰ χρονιά νὰ εἰπῶ τὸν Ἀἰβασίλη στὰ σπίτια. Ὁ Τάσης Γούναρης, σύντροφος στὸ σκολεῖο καὶ στὰ παιγνίδια μου, ἦταν πλουσιόπαιδο. Ὁ πατέρας του ἦταν ἔμπορος· ἔκανε μαλιὰ καὶ τυριά καὶ τὰ ἔστελνε στὴν Πάτρα στοὺς μεγαλέμπορους. Ὁ δικός μου ἦταν φτωχότερος, μὰ εἶχε τὴν κοινωνικὴ του θέση. Ἦταν σοβαρός, λιγόλογος, ἀγέλαστος· τὸν ἔλεγαν Λάζαρο οἱ χωριανοὶ γιὰ νὰ δείξουν τὸ μελαγχολικὸ του χαρακτήρα. Ὅπως ἴσως καὶ οἱ δύο δὲν εἴμαστε παιδιὰ τοῦ δρόμου καὶ δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ μᾶς ἀφήσουν νὰ γυρίζουμε στὰ σπίτια συνάζοντας δεκάρες.

—Τί; θὰ γίνης σὰν τὸ παιδί τοῦ Κουρδουκέφαλου;
Ἐσὺ αὐριο θάχης τοὺς μπουναμάδες σου.

Ὁ Κουρδουκέφαλος ἦταν χαλκιάς μ' ἓνα χοντρὸ ὁλοστρόγγυλο κεφάλι, σὰν τὶς πέτρινες μπάλες τῶν παλιῶν κανονιῶν μ' ἓνα σωρὸ παιδιὰ, ποῦ τ' ἀνάθρεφε μισόγυμνα μέσα στὸ χαλκιάδικό του πίσω ἀπὸ τὸ φουσερὸ καὶ τὰ κάρβουνα. Ἐλεγαν μάλιστα γι' αὐτόν, ὅτι ἐπειδὴ χρωστοῦσε, γιὰ νὰ μὴν τοῦ πάρουν τὸ μόνο κτῆμα ποῦ εἶχε, τὸ μαγαζί του, κάθε μῆνα τοῦ ἄλλαζε τὴν πρόσοψη, ἀφοῦ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ μεταφέρῃ ὅπως τὸ φούρνο του ὁ Ναστραδὶν Χότζα. Πότε ἄνοιγε πόρτα στὸ δρόμο, πότε τὴν ἔκλεινε καὶ τὴν ἄνοιγε στὸ πίσω μέρος· πότε ἄφηνε παράθυρο· πότε ἔκλεινε καὶ τὸ παράθυρο καὶ ἄνοιγε φανέστρα στὴ στέγη. Καὶ αὐτὸ ἔλεγαν ὅτι τὸ ἔκανε γιὰ νὰ μὴν εἶνε ποτὲ σύμφωνο μὲ κεῖνο ποῦ εἶχε ὑποθηκέψει. Ἀλήθεια — ψέματα δὲν ξέρω νὰ τὸ βεβαιώσω. Ἡ μάνα μου ὅμως παρομοιάζοντάς με μὲ τὸ παιδί τοῦ Κουρδουκέφαλου ἤθελε νὰ μοῦ δείξῃ τὴν «ἐσχάτη περιφρόνηση».

Τέλος ἀφοῦ ἔκλαψα γύρω της τὸ πρῶτῃ ὡς τὸ μεσημέρι, τὴν κατάφερα. Τὴ βεβαίωσα πὼς δὲ θὰ πηγαίναμε παρὰ στὰ συγγενικά μας σπίτια. Μ' ἔντυσε τὰ γιορτινὰ ροῦχα, μὲ καλοχτένισε σὰ νὰ μ' ἔστειλνε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ μὲ ἄφησε νὰ πάω μὲ τὸ φίλο μου.

—Κοίταξε καλά' μοῦ φώναξε ἀπὸ τὸ κεφαλόσκαλο. Μὴν ξεχάσης νὰ πᾶτε καὶ στοῦ παπούλη σου.

—Τσ... ἔκαμα ἐγώ, ἀνασηκώνοντας τὸ κεφάλι.

Καὶ ἀρχήσαμε τὴν περιπλάνησή μας μέσα στὸ χωριό, ἀναζητώντας τὰ συγγενικά μας σπίτια. Στους δρόμους συχναπαντούσαμε ἄλλες συντροφιές παιδιῶν, ποὺ πήγαιναν κ' ἐκεῖνα ν' εἶποῦν τὸν Ἀἰβασίλη. Βαστούσανε ψηλά καλάμια στὸ χέρι κ' ἔτρεχαν καὶ σφύριζαν καὶ χόρευαν καταμεσίς τοῦ δρόμου, γεμάτα ἀπὸ ὕγεια καὶ χαρά. Γυμνοπόδαρα, λασπωμένα, ξεσκούφωτα, ἔμπαιναν σὲ κάθε σπίτι σὲ κάθε μαγαζί, στίς ταβέρνες καὶ ἄρχιζαν τὸ τραγοῦδί τους, δυνατὸ, ξάστερο, σὰν πουλιά ἐλεύθερα στὸ κλαδί τους.

Ἀνάμεσα ἀπ' αὐτὰ στὴν πρώτη γραμμὴ ἦταν καὶ ὁ γιὸς τοῦ Κουρδουκέφαλου, ποὺ δὲν ἤθελε ἢ μάνα μου νὰ τοῦ μοιάσω. Εἶχε κεφάλι ἴδιο σὰν τοῦ πατέρα του καὶ πρόσωπο μελαψό, κορμὶ γερό σὰν ἀπὸ μπροῦτζο, μὰ κακοτράχαλο. Δὲν φοροῦσε παρὰ ἓνα πουκάμισο ζωσμένο στὸ μέση μὲ σκοινὶ καὶ ἓνα βρακί, ποὺ κατέβαινε λίγο κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα. Καὶ ἔτσι φαινόταν εὐτυχισμένος. Σὲ ὄλες τίς συντροφιές ἔκανε τὸν ἀρχηγὸ ἢ γιὰ νὰ εἰπῶ καλύτερα τὸν τύραννο. Μπάτσιζε τὸ ἓνα παιδί, πείραζε τὸ ἄλλο, καβαλίκευε τὸ τρίτο.

Ἐμεῖς νωθροὶ στρατοκόποι τῆς ζωῆς, ἀπὸ τώρα φασιωμένοι μὲ τὴν κοινωνικὴ πρόληψη, πηγαίναμε ἀπὸ πίσω ἀναζητώντας τὰ σπίτια, μὲ τρόμο καὶ μὴν παραστρατήσουμε.

—Νὰ εἰποῦμε τὸν Ἀἰβασίλη; ρωτούσαμε δειλὰ κάτω στὴ σκάλα.

—Ὅχι, τὸν εἶπαν ἄλλοι, ἔπεφτε μιὰ φωνὴ ἀπὸ πάνω.

Μὲ λύπη καὶ ντροπὴ μαζί κινούσαμε νὰ φύγουμε ἀμέσως.

Ούτε νὰ μᾶς ἴδουν δὲ θέλαμε. Μὰ ὅταν μᾶς ἀναγνώριζαν, ἔτρεχαν καὶ μᾶς φώναζαν ἀπὸ τὰ παράθυρα οἱ γυναῖκες.

—Μπᾶ! ὁ Τάσης τοῦ Γούναρη! μπᾶ ὁ Πέτρος τὸ Ἄβράμινος! ἐλάτε, ἐλάτ' ἐπάνω.

Τότε γυρίζαμε χαρούμενοι, ἀνεβαίναμε τὶς σκάλες ἢ γλυστρούσαμε στὰ ἰσόγεια καὶ στεκόμαστε μπροστὰ στὰ εἰκονοστάσια. Τὸ καρδιοχτύπι μας μεγάλωνε τὰ μάγουλά μας ἄναβαν σὰν κάρβουνα. Τέλος ἀτενίζαμε τὰ εἰκονίσματα, τὰ Βάγια, τὰ στέφανα, τὸ ἀναμμένο καντήλι καὶ ἀρχίζαμε μὲ βραχνὴ καὶ ὀλότρημη φωνή, σὰν πέταγμα πουλιοῦ ξαφνιασμένου ἀπὸ τὸ φῶς τὸ ἄφθονο :

Ἅγιος Βασίλης ἔρχεται

Γενάρης ξημερώνει....

Ἔτσι περάσαμε ἓνα μὲ τὸ ἄλλο ὅλα τὰ συγγενικά μας σπίτια. Δὲν ἀφήσαμε οὔτε τοῦ παπούλη, οὔτε τῆς κυρὰ μαμῆς, ποὺ σύστησε στὸ σύντροφό μου ἢ μάνα του. Μὰ σὲ ξένο σπίτι δὲν πατήσαμε·δὲν ἐμπήκαμε σὲ μαγαζί. Ἡ καρδιά μας λαχτάριζε· μὰ τῆς μάνας ἢ τσιμπιὰ καὶ τοῦ πατέρα ὁ σφόντυλος ἀγρυπνοῦσαν φοβερὰ ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μας.

Ἦρθε τέλος ἡ ὥρα τῆς μοιρασιάς. Ἐγὼ ἤμουν ὁ ταμίας. Σὲ μιὰ τσέπη τοῦ πανωφοριοῦ μου ἔρριχνα ὅτι μᾶς ἔδιναν. Καθήσαμε σὲ μιὰ πέτρα ἄδειασα τὴν τσέπη μου κι' ἀρχίσαμε νὰ μοιράζουμε σὰν καλοὶ σύντροφοι. Δεκάρα ὁ φίλος μου, δεκάρα ἐγώ. Πεντάρρα ἐκεῖνος, πεντάρρα ἐγώ. Ἐκανε κρῦο δυνατό· ἡ νύκτα πλάκωνε· ἡ πάχνη σκέπαζε μὲ παγωμένο ἴδρωτα ὅλο τὸ χωριό. Ἔτρεξα καὶ ριζωσα στὴ γωνιά νὰ ζεσταθῶ. Ἡ μάνα μου ἐτοίμαζε τὸ χυλό, ποὺ θὰ ἔφτιανε τὸ πρωτὶ τὶς τηγανίτες. Τ' ἄλλα μου τὰ ἀδέρφια καθόντουσαν τριγύρω καὶ ἔπαιζαν μὲ τ' ἀναμμένα δαυλιά, ἐσγάρλιζαν τὴ στάχτη, ζάλιζαν τὴ μάνα μου μὲ χίλια γλυκόλογα. Ἐγὼ σοβαρὸς καὶ ἀμίλητος μετροῦσα τὰ ξεδούλια μου. Πλάκωνε ἡ αὐριανή, ποὺ θὰ ἔπαιζα τὴ βλάχα, τὸ στριφτό, τὸ τοιχάκι μὲ τ' ἄλλα συνομίληκα. Ἄξαφνα βρόντισαν παράδες στὸ πανωφόρι μου. Βάνω τὸ χέρι μου, ψαχουλεύω, βρί-

σκω μέσα στη φόρδα πεσμένα σαρανταπέντε λεφτά. Ναί τέσσερες δεκάρες και μιὰ πεντάρα. "Ίδρωτας με τσάκισε.

—Μάνα, φωνάζω· μάνα! βρήκα και άλλα λεφτά στην τσέπη μου.

Ἐκείνη στη δουλειά της σκυμμένη δὲν ἔδωκε ἀπόκριση.

—Μάνα, τῆς ξαναλέω· εἶχα κι' άλλα λεφτά. Δὲν τὰ μοιράσαμε τοῦτα. Δὲν τὰ εἶδα, ναί, δὲν τὰ εἶδα...

—Δὲν πειράζει· τὰ μοιράζετε αὔριο.

—"Όχι, θὰ πάω τώρα.

Και σηκώνουμε ὀρθός, φορῶ τὰ παπούτσια ἕτοιμος ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα. Μὰ ἡ μάνα μου θυμωμένη μοῦ φωνάζει ἄγρια :

—Ποῦ θὰ πᾶς, μωρέ, τέτοια ὥρα. Δὲν ἀκοῦς τί κάνει ὀξω :

Ἄληθινὰ ἔξω βογγοῦσε ὁ βοριᾶς και τὸ νερόχινο ἔπεφτε. Τὸ σπίτι τοῦ φίλου ἦταν μακριά. "Ἐπρεπε νὰ περάσω αὐλάκια, νὰ διαβῶ ἀπὸ τόπους στοιχωμένους. Κοντὰ ἦταν τῆς θειᾶς Κωνσταντινιδᾶς τὸ χαγιάτι, ποῦ εἶδα προχθὲς σοῦρουπα τὸν Ἀϊδημήτρη και ἔβαλα τὶς φωνές. Παρακάτω ἡ συκιά τῆς Πλεύραιναις, ποῦ γιὰ νὰ περάσω ἄλλοτε ἄφησα τὸ ἔνα μου παπούτσι. Παραπέρα ἡ βρύση, ποῦ τέτοια ὥρα ἡ νεράϊδες πλένουν και λευκαίνουν τὰ μεταξωτά τους. "Όλα τώρα τὰ θυμόμουν και ἀνατρίχιαζα.

Μὰ δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω. Φίδι ἀνάδευε μέσα μου. Τὰ σαρανταπέντε λεφτά καίγανε τὰ χέρια μου.

—Μάνα, ἄσε με νὰ πάω... δὲ θ' ἀργήσω· εἶπα κλαίοντας τώρα.

—Πήγαινε ντὲ νὰ σὲ πάρουν οἱ Καλικάντζαροι. "Ἡ ξέχασες πὼς ἔχουμε ἀκόμη Δωδεκαήμερα ;

"Όχι· δὲν τὸ ξέχασα, τὸ θυμόμουνα πολὺ καλά. Οἱ γυναῖκες κάθε ὥρα τὸ θύμιζαν με τὰ καμώματα και τ' ἀνέκδοτά τους. Μὰ τί εἶναι γιὰ μένα οἱ σαϊτάνηδες αὐτοὶ μπροστὰ στὴν ἀγωνία ποῦ ἔπνιγε τὴ ψυχὴ μου ; Νόμιζα πὼς τὸ ἔξερε τώρα ὁ Τάσης τὸ ἀδίκημα, πὼς τὸ ἔλεγε τῆς μάνας του· κλέφτης, κλέφτης, κλέφτης, ἤμουνα ἐγώ !

—Μάνα, δὲ μπορῶ, θὰ πάω! ξαναφώναξα κατακκόκκινος.

Γύρισε καὶ μὲ εἶδε κατάματα· χαμογέλασε. Δὲν ξέρω γιατί χαμογέλασε. Μοῦ φόρεσε καλά τὸ πανωφόρι, μοῦ σήκωσε τὸ γιακά· μοῦ στοίβαξε ὡς τ' αὐτιά τῆ σκούφια, ἄνοιξε τὴν πόρτα.

— Τρέχα καὶ πρόσεχε μὴν πέσης στὶς λάσπες.

Κατέβηκα τὴ σκάλα κι' ἡ καρδιά μου φτερούγαε. Τὸ ἄπλερο σαρκίο μου ἀνατρίχιαζε μέσα στὴ νύχτα ἀπὸ φόβο καὶ κρύο. Ἐδῶ σκόνταβα, ἐκεῖ γλυστρούσα, ἄλλοῦ βάλτωνα. Ἔπεφτα στὶς φράκτες, χτυποῦσα στὰ κορμόδενδρα. Μὰ ὄλο προχωροῦσα μὲ τὰ λεπτά στὴ φούχτα μου. Πέρασα μὲ κλειστά μάτια τὸ χαγιάτι τῆς θείας Κωνσταντινιάς· διάβηκα χωρὶς ν' ἀτενίσω τὴ στοιχιωμένη συκιά, πήδησα στὴ βρύση χωρὶς νὰ προσέξω τὰ τραγούδια καὶ τὰ ὄργανα τῆς νεράϊδας, ἔφτασα τέλος στὸ σπίτι τοῦ φίλου μου.

Μὰ ἦταν κατάκλειστο, σιωπηλὸ καὶ ἄγριο στὸ σκοτάδι. Βάνω τίς φωνές.

— Τάση!... Τάση...

Οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση. Ἐτρεμα ὀλόκληρος. Γύριζα καὶ ἔβλεπα φοβισμένα πίσω μου· κρύα χέρια ψαχούλευαν στὶς πλάτες, στὰ μαλλιά μου· ἴσκι περναγαν μπροστά μου.

— Τάση! ἔ, Τάση!... ξαναφώναξα βραχνά.

Τίποτα. Σκύλοι γάβγιζαν ἀπόπερα. Γάβγιζαν καὶ οὔρλιαζαν σὰν λύκοι. Τὰ πόδια μου δὲν ἤθελαν νὰ κρατήσουν ὀρθὸ τὸ σῶμα μου. Κάποτε ἀνοίγει ἓνα παράθυρο.

— Ποιὸς εἶναι; φώναξε ὁ φίλος μου.

— Τάση, ἐγὼ εἶμαι· ἔλα κάτω νὰ σοῦ εἰπῶ.

— Δὲ μπορῶ, καημένε· δὲ μ' ἀφήνει ἡ μητέρα· τί θές;

— Ἐλα κάτω· ἔχω κι' ἄλλα λεφτά νὰ μοιράσουμε.

Ἦταν μέσα στὴ φόδρα καὶ δὲν τὰ εἶδα. Ναί, δὲν τὰ εἶδα.

Κατέβηκε ἀμέσως, τοῦ ἔδωκα τίς δυὸ δεκάρες λέγοντάς του συχνά πὼς δὲν τὰ εἶχα ἰδῆ. Ἡ καρδιά μου ἀλάφρωσε. Ἔμεινε ἡ πεντάρα· τοῦ τὴ χάρισα κι' ἐκείνη.

— Ὅχι, νὰ τὴν στρίψουμε, λέει. Ὅποιος τὴν πάρη.

— Τὴν ἔπιασε στὸ χέρι· τὴν ἔρριξε ψηλά.

— Κορῶνα ἢ γράμματα ;

— Κορῶνα !

Δὲν πρόφτασα νὰ κράξω, καὶ ἕνας ἴσκιος θεότρομος ἐρρίχτηκε ἐπάνω μας σὰν οὐρανοκοτέβητος. Μᾶς ἄνοιξε τὶς χουφτες, μᾶς πῆρε τὰ λεφτά· ἔσκυψε ἔπειτα, ἄρπαξε τὴν πεντάρα ἀπὸ χάμου καὶ χάθηκε τσαλαπατώντας σὰν βούβαλος τὶς λάσπες τοῦ δρόμου. Ἦταν τὸ παιδί τοῦ Κουρδουκέφαλου.

Ἔμεῖς ἐμείναμε γιὰ κάμποση ὥρα ξυλισσμένοι ἐδεκεῖ. Ἔπειτα μ' ἕνα στόμα ἐβάλαμε τὶς φωνές καὶ τὰ κλάματα, ὥσπου ἦρθαν οἱ δούλοι τοῦ Τάση καὶ μᾶς συντρόφεψαν στὰ σπίτια μας.

Ἄνθρ. Καρκαβίτσας

12.—Ο ΓΚΙΩΣΣΟΣ ΜΟΥ

Ἐνα Σαββατόβραδο τοῦ χειμῶνα μὲ πῆρε ὁ πατέρας μου καὶ πῆγαμε στὰ χειμάδια, γιὰτὶ εἶχε ἀρχίσει ὁ γέννος κ' ἦταν ἀνάγκη νὰ δώσῃ ὁ,τι ὁδηγίες χρειαζόταν στὸν ἀρχιπιστικό, καινούργιον ἀκόμα, ὡς ρογιασμένον ἐκεῖνον τὸν Ἀϊ-Δημήτρη καὶ δὲν ἤξερε τὴν ἰδιαίτερη τάξη τοῦ κοπαδιοῦ μας.

Ἐγὼ ἤμουν δὲν ἤμουν ὀχτῶ χρονῶν τότε ἀλλ' ἤξερα ὄχι λίγα πράγματα γιὰ τὴν ἡλικία μου, ὡς πρὸς τὰ γίδια καὶ τὰ πρόβατα. Ἦξερα παραδείγματος χάρη, τὰ ὀνόματα ὄλων τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν... Ἦξερα ἀκόμη ποῖὰ πρόβατα εἶναι βδελλιασμένα καὶ τὰ λοιπά. Κ' ἤξερα ὅλα αὐτὰ γιὰτὶ, ἀφόντας εἶχα γεννηθῆ, ἀνακατωνόμουν πάντα μὲ καμιὰ εἰκοσαριά γίδια, κ' ἄλλα τόσα πρόβατα, πού εἶχαμε χειμῶνα-καλοκαῖρι στὸ σπίτι, κ' εἶχα τὰ εὐνοοῦμένά μου κατσικία καὶ τὰ εὐνοοῦμένά μου ἀρνιά, κ' ἔπαιζα μ' αὐτά, καὶ κοιμόμουν τὸ βράδυ πότε μ' ἕνα κασικί καὶ πότε μ' ἕνα ἀρνί στὴν ἀγκαλιά, πού μοῦ τὰπερναν ὕστερα, ἅμα κλειοῦσα τὰ μάτια μου.

Ὁ πατέρας μου μὲ καμάρωνε μ' αὐτὴ μου τὴν ἀγάπη πρὸς τὰ γιδοπρόβατα καὶ μοῦλεγε ὅτι θὰ μοῦ ἀγόραζε χίλια γίδια καὶ χίλια πρόβατα, ὅταν θὰ γενόμουν μέγας καὶ θὰ τέλειωνα τὰ γράμματα. Ἄλλες φορές πάλι ἔλεγε :

—Τὶ κρίμα νὰ μὴν ἔχω ἄλλο ἕνα παιδί, γιὰ τὸ σπίτι

κι' αὐτὸ νὰ τὸ κάνω τσέλιγκα. Θὰ γιόμιζαν τὰ βουνὰ κι' οἱ κάμποι ἀπὸ τὰ γιδοπρόβατά μου.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς, ὅπως εἶπα, μὲ πῆρε ὁ πατέρας μου καὶ πήγαμε στὸ χειμάδι. Ἦταν ἀπάνω - κάτω ἡ ὥρα, πού θὰ μαζεύονταν τὰ γίδια ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, ἀπὸ τὸν πουρναρόλογο καὶ τὰ πρόβατα ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀπὸ τὸ λιβάδι. Ἡύραμε ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἕναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς πιστικούς μας πού ἐρχόντανε μὲ δυὸ ἄρνιά στὰ χέρια καὶ μὲ τὶς προβατίνες, τὶς μανάδες τους, ἀπὸ πίσω βελάζοντας : «Μπάααα ! Μπάααα».

Ἐστερα ἀπὸ λίγο ἦρθε καὶ ὁ ἀρχιπιστικὸς κι' ἄρχισε νὰ μιλάη μὲ τὸν πατέρα του γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν μαντριῶν καὶ τῶν γιδιῶν καὶ τῶν προβατιῶν, ποῦθε νὰ κόψουν παλιούρια καὶ πουρναρόκλαδα, τί διόρθωμα ἤθελαν τὰ μαντριά, πόσες βέργες χρειάζονταν, ὅτι ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνη κ' ἕνας τσάρκος ἀκόμα γιὰ τὰ κατοίκια, γιατί δὲ θὰ τὰ χωροῦσε ὁ ἕνας, πού εἶχαμε, καὶ κάτι ἄλλα, πού δὲν ἔδινα ἐγὼ καμμιά προσοχὴ πὼς θὰ γίνονταν· ἀλλ' ἐπάνω στὶς ὀμίλιες ἄκουσα τὸν ἀρχιπιστικὸ νὰ λέη :

— Ἐχομε ἀνάγκη, ἀφεντικὸ, κι' ἀπὸ ἕνα συρτάρι γιὰ τὰ γίδια...

— Κι' ὁ Γκιῶσσος ;

Τὸν ρώτησε ὁ πατέρας μου.

— Γέρασε ὁ καημένος, ἀπολογήθηκε ὁ ἀρχιπιστικὸς, καὶ δὲν ἔχει δύναμη νὰ τρέχη μπροστά. Τὸ παίρνουν σβάρνα τώρα ἄλλα τραγιά μικρότερα του.

— Μπρέ ! τὸν καημένο τὸν Γκιῶσσο ! φώναξε ὁ πατέρας μου μὲ περισσὴ λύπη.

Γκιῶσσος λέγονταν τὸ πρῶτο τραγὶ τοῦ κοπαδιοῦ μας. Χρωστοῦσε τ' ὄνομά του στὸ χρωματισμὸ του κι' ὄχι σ' ἄλλο τίποτε· κ' ἦταν πρῶτο, γιατί ἦταν τὸ μεγαλύτερο στ' ἀνάστημα καὶ γι' αὐτὸ φοροῦσε τὸ μεγαλύτερο κύπρο τοῦ κοπαδιοῦ, κύπρο μὲ δυὸ παράκυπρους μέσα του κ' ἕνα χοντρὸ γλωσσίδι στὸν κεντρικὸ κύπρο.

Θέλετε νὰ μάθετε τί λογιῆς εἶναι τὰ γκιῶσσόγινια ; Γκιῶσσο λέγονται γενικῶς ὅλα τὰ γίδια, πού ἔχουν μαύρη ράχη καὶ μαύρα πλευρά κι' ἄσπρη κοιλιά καὶ κάτι ἄ-

σπρες άράδες στο πρόσωπό τους από πάνω προς τὰ κάτω.

— "Άρχισε νά κατηχάινη ό καημένος ! Ξαναεΐπε ό άρχιπιστικός, γιατί τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια καί δέ μπορεΐ νά τρώη κλαρί τώρα τόν χειμῶνα, καί τόν βαραίνει πολὺ ό κύπρος.

— "Έ ; τότε, εΐπε ό πατέρας μου, σώθηκαν τὰ ψωμιά του! Κρίμα τὸ τραγί ! Ἐλλά πόσο θά βαστοῦσε τὸ καημένο ! Εΐναι δέκα χρονῶν τραγί ! καί πολὺ πού βάσταξε !

— Σωστά ! Πρόστεσε κι' ό άρχιπιστικός. Τὰ γεράματα δέν παίζουν !

— Λοιπὸν ! ἔξακολούθησε ό πατέρας μου. Βγάλτ' του τὸν κύπρο, καί βάλ' τον στοῦ Φλῶρο. Πῶς σου φαίνεται ό Φλῶρος ! Κορμερὸς εΐναι...

— Ἐγὼ νομίζω, άφεντικό, άπήντησε ό άρχιπιστικός ὅτι θᾶναι καλύτερος ό Μπάρτζος. Εΐναι πιὸ πεταχτός.

— "Άς εΐναι κι' ό Μπάρτζος, εΐπε πάλι ό πατέρας μου συμβιβαστικά. Βγάλε λοιπὸν τὸν κύπρο ἀπὸ τὸν Γκιῶσσο καί βάλ' τον στὸν Μπάρτζο καί τοῦ Μπάρτζου τὸν βάνεις σὲ κανένα ἄλλο τραγί ἄκυπρο...

Ἐό μεγάλος ό κύπρος εΐναι ἓνα εΐδος στέμμα τοῦ άρχηγοῦ τοῦ κοπαδιοῦ, ἓνα εΐδος σύμβολο ἡγεμονίας...

— Καί στὸν Γκιῶσσο τί θά βάλουμε ; Ξαναρώτησε ό άρχιπιστικός.

— Στὸν Γκιῶσσο ; Ἐχ ! τὸν καημένο τὸν ἀπόμαχο !

Στείλ' τον αὔριο πρωΐ στοῦ σπιτί νά τὸν ματώσουμε, ποῦνε καί γιορτή.

Μ' ἄγγιξαν στήν καρδιά αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, κι' ἄρχισαν νά τρέχουν τὰ δάκρυα ἀπὸ τὰ μάτια μου βροχή !

— Γιατί κλαῖς ; με ρώτησε ό πατέρας μου.

— Για τὸν καημένο τὸν Γκιῶσσο, πού θά τὸν σφάξης αὔριο.

Τοῦ εΐπα κλαίγοντας.

— Κλαῖς ; πού θά τὸν σφάξουμε ; με ρώτησε πάλι. Τί νά τὸν κάνουμε τὸ λοιπὸν ; Ἐν δέν τὸν σφάξουμε, θά φοφήση, ἀφοῦ τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια καί δέν μπορεΐ νά φάη κλαρί τὸν χειμῶνα ; Ἐοποιος γεράσει, παιδί μου,

καταντάει ἄχρηστος κι' ὁ μόνος του προορισμὸς εἶναι ὁ θάνατος. Τὰ γιδοπρόβατα ἔχουν αὐτὸ τὸ καλὸ, πού τὰ σφάζουμε καὶ δὲν πᾶν χαμένα. Τὰ τρώμε ἑμεῖς καὶ δὲν τὰ τρῶν τὰ ὄρνια.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω ἄρχισαν ν' ἄρχουνται καὶ τὰ γίδια, σὰν μακριὰ ζωντανὴ ἄλυσίδα. Ὁ καημένος ὁ Γκιῶσσος βρισκόνταν στὴ μέση τῆς ἄλυσίδας, ἀντὶ νὰ βρῖσκεται στὴν κορφή καὶ δὲ μποροῦσε νὰ σύρῃ τὸν κύπρο στὸ λαιμὸ του. Ἄλλ' ἦταν κ' ἓνας θεόκυπρος ! Τί κύπρος ! Τριπλόκυπρος, δυὸ τρεῖς ὀκάδες βαρὺς.

Ὅταν ἄρχισαν νὰ μπαίνουν στὸ χειμάδι τὰ γίδια, ἄρπαξε ὁ ἀρχιπιστικὸς τὸν Γκιῶσσο, κι' ἄρχισε νὰ τοῦ ζουπάῃ τὸ κουλούρι γιὰ νὰ τὸ ξεθληκώσῃ καὶ τοῦ βγάλῃ τὸν κύπρο, ἐνῶ ἄλλα γίδια στέκονταν καὶ κοίταζαν τὴν καθαίρεση τοῦ ἀρχηγοῦ τους ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ κοπαδιοῦ, κι' ἄλλα περνοῦσαν μ' ἀδιαφορία.

— Μὴν τὸ ξεκυπρώνῃς τὸ τραγί ! τοῦ φώναξα τοῦ ἀρχιπιστικοῦ ἄγρια καὶ διαταχτικά. Κι' αὐτός, σεβόμενός με ἔπαψε νὰ ζουπάῃ τὸ κουλούρι καὶ μὲ ρώτησε μὲ κάποια ἀπορία :

— Γιατί ;

— Γιατί καὶ ξεγιατί δὲν ξέρω ! τοῦ εἶπα. Νὰ κάνῃς ἔτσι πού σοῦ λέω !

Κι' ὁ πατέρας, συγκινημένος κι' αὐτός ἀπὸ τὴ δική μου συγκίνηση, τοῦ εἶπε κι' αὐτός :

— Καλὰ σοῦ λέει τὸ παιδί. Μὴν τὸ ξεκυπρώνῃς τὸ τραγί. Δὲν πρέπει νὰ τὸν ντροπιάσουμε στὰ μάτια τοῦ κοπαδιοῦ του, πού τ' ὄσερνε περήφανα τόσα χρόνια ἀπὸ πίσω του.

Ὁ γιδάρης ὁ πιστικὸς, πού τὸν εἶχαμε κάμποσα χρόνια μὲ τὰ γίδια μας, ἀκούοντας τὰ λόγια τοῦ πατέρα μου, ἔμπηξε τὰ κλάματα σὰ μωρὸ παιδί, καὶ ρίχτηκε ἀπάνω στὸν ἀρχιπιστικὸ μὲ τὴν κλίτσα λέγοντάς του μὲ θυμὸ καὶ μὲ πόνο :

— Ἄφ' σ' τὸ τραῖ καὶ μὴν τὸ ντροπιάζῃς ἔτσ', ἀντίχρῃστε, γιατί θὰ σὲ τσακίσω !

Βλέποντας κι' ὁ Κοράκης, τὸ γιδόσκυλό μας, τὸ γιδά-

ρη νὰ ρίχεται ἀπάνω στὸν ἀρχιπιστικό, τοῦ ρίχτηκε κι' αὐτὸς καὶ τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὴν κάπα.

— Ὁξῶ! Κοράκη! Ὁξῶ! φώναξε ὁ πατέρας μου καὶ μπῆκε στὴ μέση νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἀρχιπιστικό κι' ἀπὸ τὸ γιδάρη κι' ἀπὸ τὸ σκυλί.

Εἶδαν ὅλη ἐκείνη τὴ σκηνὴ τὰ γίδια κ' ἔδειχναν σὰν νὰ καταλάβαιναν καὶ νὰ αἰστάνονταν τὴ θέση τοῦ ἀρχηγοῦ τους.

Δὲν εἶπε τίποτε τοῦ γιδάρη ὁ ἀρχιπιστικός, καταλαβαίνοντας τὴν ἐσωτερικὴ του ὠθηση, ποῦ τὸν εἶχε σπρώξει ἐναντίο του, κι' ὄχι ἔχτρα ἢ μῖσος.

Τότε ὁ πατέρας μου εἶπε τοῦ γιδάρη γιὰ νὰ τὸν ἰκανοποιήσῃ :

— Νὰ φέρῃς αὔριο τὸ πρωτὶ τὸν Γκιῶσσο στὸ σπίτι μὲ τὸν κύπρο του, τιμημένον... Ἀκοῦς ; Νὰ φέρῃς κι' ἓνα στεϊροπούλι γιὰ σφάξιμο.

Ὅποιο διαλέξῃ ὁ τσέλιγκας σου...

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἔρχονταν καὶ τὰ πρόβατα στὸ μαντρί...

Ὁ ἥλιος ἦταν βασιλεμένος κι' ὁ κατάλαμπρος ἀποσπερίτης ἄρχισε νὰ λάμπῃ στὸν οὐρανό, σὰν χρυσόφωτη καντήλα.

— Πάμε, μοῦ εἶπε ὁ πατέρας μου λέγοντας στοὺς πιστικούς :

— Καλὴ νύχτα, παιδιὰ, κι' ὁμορφα τὰ κοπάδια !

Καὶ γυρίσαμε στὸ σπίτι.

Ὅλη νύχτα ὄνειρευόμουν τὸν καημένο τὸν Γκιῶσσο, πῶς ἤθελε νὰ τὸν ξεκυπρώσῃ ὁ ἀρχιπιστικός, πῶς τοῦ ρίχτηκε ὁ γιδάρης μὲ τὴν κλίτσα, καὶ πῶς κόντεψε νὰ τὸν ξεσκίση ὁ Κοράκης. Ὁλος ὁ ὕπνος μου ἦταν μιὰ ἀδιάκοπη ὄνειροφαντασία, ποῦ δὲν κυριαρχοῦσε ἄλλος κανεὶς παρὰ ὁ καθαιρεμένος τράγος ἀπὸ τὸ μεγάλο ἀξίωμα του.

Τὸ πρωτὶ, προτοῦ ἐτοιμαστοῦμε ἀκόμα γιὰ τὴν ἐκκλησιά, ἀκούστηκε ὁ μεγάλος κύπρος τοῦ Γκιῶσσου, ποῦ ἔρχοταν ἀργὰ—ἀργὰ. Ἀκούοντας τὸν κύπρο ὁ πατέρας μου βγήκε στὴν κρεβάτια γιὰ νὰ ἰδῇ τὸν πιστικό, πῶς ἔρχονταν μὲ τὸν Γκιῶσσο καὶ μὲ τὸ στεϊροπούλι καὶ τοῦ εἶπε :

—Σφάξ' τα καί τὰ δυὸ γλήγορα καί κατεβαίνω νὰ τὰ γδάρω!

Ἡ μάνα μου ἀκούοντας τὸ «σφάξ' τα καί τὰ δυό...» πετάχτηκε κι' αὐτὴ στὴν κρεβάτα κ' εἶπε τοῦ πατέρα μου μὲ θυμό, ὅπως συνήθιζε ὅταν ἔκανε ἐκεῖνος κάτι παράδρομο στὸ σπίτι :

—Τί εἶν' αὐτό, πού διάταξες πάλι ; Ἔνα σφαχτὸ μᾶς φτάνει! Ἀρραβωνήσια θὰ κάνουμε σήμερα καί διάταξες νὰ σφαχτοῦν δυὸ τραγιά ;

—Ξέρω ἐγὼ τί κάνω! τῆς εἶπε ὁ πατέρας μου. Τὸ ἕνα εἶναι γιὰ μᾶς καί τ' ἄλλο εἶναι γιὰ τὸ χωριό. Τὸν Γκιῶσσο, πού γέρασε καί τοῦ σώθηκαν τὰ δόντια, καί δὲν μπορεῖ πιὰ τὸ χειμῶνα νὰ φάη κλαρί, καί θὰ ψοφήσῃ ἀπὸ τὴν πεῖνα, θὰ τὸν κάνουμε πεντέξῃ κομμάτια καί θὰ τὸν μοιράσουμε στὰ φτωχόσπιτα, γιὰ νὰ ἀρτηθοῦν κι' αὐτὰ χρονιάρια μέρα σήμερα. Νομίζεις ὅτι εἶναι ὅλος ὁ κόσμος σὰν ἐμᾶς, πού σφάζουμε κάθε βδομάδα ;

Ἄκουοντας ἡ μάνα μου ὅτι ἡ θυσία τοῦ Γκιῶσσου εἶχε φιλανθρωπικὸ σκοπὸ, ἀφοπλίστηκε καί γύρισε πίσω ἀλλὰ μόλις ἄκουσα ἐγὼ τὴν ὑποχώρηση τῆς μάνας μου, πετάχτηκα στὴν αὐλὴ καί ἄρπαξα κλαίοντας τὸν Γκιῶσσο ἀπὸ τὸν λαιμό :

—Δὲν ἀφήνω, εἶπα, κανέναν νὰ μοῦ σφάξῃ τὸν Γκιῶσσο! Ἐκεῖνη τὰ στιγμὴ μοῦ φάνηκε, ὅτι ἂν σφάζονταν ὁ Γκιῶσσος, θὰ σφάζονταν στὸ πρόσωπό μου ὅλη ἡ γιδοκοπὴ μας. Δὲ μπορούσα νὰ φαντασθῶ τὰ γίδια μας, χωρὶς τὸν Γκιῶσσο, τὸ περήφανό μας τὸν Γκιῶσσο, τὸ ζηλεμένο μας τὸν Γκιῶσσο, πού, τὸν ζήλευαν ὅλοι οἱ τσελιγκάδες, γιὰ τὸ μεγάλο του τ' ἀνάστημα, γιὰ τὰ χοντρά καί μακριὰ του κέρατα, πού ἦταν ὡς μισὴ ὄργια τὸ καθένα, καί δὲν τοῦβγαινε κανένα ἄλλο τραγὶ στὸ πάλεμα· θυμόμουν πόσες φορές, ὅταν πήγαινα στὰ γίδια μέσα στὸ λόγγο γιὰ νὰ διασκεδάσω, τὸν καρβαλίκευα, σὰν νὰ ἦταν φορτηγό, κι' ἔφερνα γύρω τὴ λόγγα καβάλλα, καί μοῦ φαινόταν, ὅτι δὲν θὰ σφάζονταν ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἕνας τράγος, ἀλλὰ ἕνας ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ μας, ἕνας σύντροφός μου· καί μὲ κανένα τρόπο δὲν ἐννοοῦσα νὰ μοῦ τὸν σφάξουν.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω εἶχε σφάξει τὸ σπειροπούλι ὁ γιδάρης, ἓνα τετράπαχο τραγάκι, καὶ στεκόταν ἔτοιμος, μὲ τὸ ματωμένο μαχαίρι στὸ χέρι του νὰ σφάξη καὶ τὸν Γκιώσσο, ἂν καὶ δὲν τὸ ἐπιθυμοῦσε νὰ τὸ κἀνη.

—Φύγε ἀπ' αὐτοῦ, παλιόπαιδο, τραβήξου, μοῦ φώναξε ὁ πατέρας μου ψηλά ἀπὸ τὴν κρεββάτα· ἀλλὰ ἐγὼ εἶχα ἀγκαλιασμένο τὸ λαιμὸ τοῦ Γκιώσσου καὶ φώναζα κλαμμένα :

—Δὲν ἀφήνω κανένα νὰ σφάξη τὸ Γκιώσσο μουουου!

Ἄφορμὴ ἤθελε κ' ἡ μάννα μου νὰ μὴ σφαχτῇ ὁ Γκιώσσοσ κι' ἀφορμὴ βρῆκε. Ξαναβγήκε στὴν κρεββάτα κι' εἶπε τοῦ πατέρα μου σοβαρά :

—Τῶβαλες σήμερα χρονιάρρα μέρα νὰ μοῦ σκανιάσης τὸ παιδί μὲ τὸ σφάξιμο τοῦ Γκιώσσου :

Ἄλλαξε γνώμη ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὰ λόγια τῆς μάννας μου· ἴσως μάλιστα καὶ πρὶν τοῦ μιλήσῃ ἐκείνη θᾶχε ἀποφασίσει νὰ μὴ σφαχτῇ ὁ Γκιώσσοσ καὶ τούδωκε τὴ χάρη, λέγοντας :

—Ἄφ' σ' τὸν Γκιώσσο! Μὴ τὸν σφάξης!

Κ' ἔτσι σώθηκε ἀπὸ τὸ λεπίδι, ὁ Γκιώσσοσ κι' ὅλη μὴν ἡμέρα ἔπαιζα μαζί του καὶ τὸν καμάρωνα, πὺ χρεωστοῦσε τὴ ζωὴ του σ' ἐμένα, κ' αἰστάνθηκα τέτοια χαρὰ καὶ τέτοια εὐχαρίστηση, ὥστε ἀπὸ τότε, κάθε φορά, πὺ μοῦ δίνεται ἀφορμὴ στὸ βίο μου νὰ χαρῶ γιὰ κάποιον καλό, πῶχω κάνει σ' ἀθρώπους, ἀναγκασμένος πετάει ὁ νοῦς μου στὸν γλυτωμὸ τοῦ Γκιώσσου μου!

Χρ. Χριστοβασίλης

13.—Ο ΤΡΥΓΟΣ

(Στὴν ἀρχαιότητα καὶ σήμερα)

Ἡ ἐποχὴ τοῦ τρύγου εἶναι σ' ὅλη ἀπάνω—κάτω τὴν Ἑλλάδα μιὰ περίοδο ζωῆς, πὺ μοιάζει μὲ γιορτὴ πολυήμερη. Παντοῦ σ' ὅλους τοὺς τόπους, πὺ πρασινίζουν ἀπὸ τ' ἀμπέλια, σκορπίζεται κάπια ἀλλοιώτικη χαρὰ. Τὴν ἀτμόσφαιρα τὴν πλημμυροῦν ὅλη τὴν ἡμέρα φωνές χα-

ρούμενες, τραγούδια, γέλια, θόρυβος. Παντοῦ βασιλεύει ἡ ἀνοιχτὴ καρδιά. Οἱ τρυγητάδες ἄντρες καὶ γυναῖκες, γέροι καὶ νέοι, μ' ὄλη τὴν κούραση τῆς δουλειᾶς καὶ σὰν νὰ μὴ τοὺς βαραίνῃ τίποτε τὸ στοχασμό, πετᾶν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο τὰ χοντροκομμένα ἀστεῖα τους, τὰ μέτωρα, καθὼς τὰ λένε σὲ πολλὰ μέρη· σκορπίζουν ἀφειδώλευτα τὸ γέλιο τους.

Ἐνῶ κουβαλοῦν τὰ σταφύλια μέσα στὰ πλεχτὰ καλάθια καὶ τὰ πηγοῖνουν στὰ πατητήρια, στοὺς ληνοὺς, ἀλληλοπειράζονται, χοροπηδοῦν, φωνάζουν σὰν νὰ θέλουνε νὰ χαιρετήσουν ἔτσι τὸ φτιάσιμο τοῦ καινούργιου κρασιοῦ. Καὶ φαίνεται πὼς στὸ ξεσκεπάσμα τῆς τέτοιας χαρᾶς, τῆς ζωῆς αὐτῆς τῆς γεμάτης θόρυβο, τοὺς σπρώχνει ἡ μαγευτικὴ δύναμη, ποὺ κλεῖ μέσα της ἡ ἐξοχικὴ φύση.

Κάθε μέρα στ' ἀμπέλια στὴν ἐποχὴ τοῦ τρύγου ξετυλίγονται καθέκαστα ζωῆς, ποὺ μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς, ὅτι σώθηκαν ἴσαμε σήμερα ἀπὸ τὰ μυθικὰ χρόνια τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα, τὸ ἴδιο ζωηρά. Ὅ,τι γίνεται σήμερα ἐπάνω στὸν Τρύγο, γινόνταν καὶ τέσσερες χιλιάδες χρόνια πρὶν, καθὼς τὸ βεβαιώνει ἡ μυθολογία καὶ καθὼς μᾶς πληροφοροῦν ὁ Ὅμηρος, ὁ Ἡσίοδος καὶ ἄλλοι. Τὰ ἴδια συνήθια, τὰ ἴδια λόγια, τὰ ἴδια καθέκαστα, ἐξὸν ἀπὸ καμμιά ἐξαίρεση, ἀσήμαντη κι' αὐτή. Οἱ πρόγονοί μας ξαναζοῦνε μέσα στ' ἀμπέλι. Στέκουνε δίπλα στοὺς τρυγητάδες καὶ βλέπουν τὴ δική τους τὴ ζωὴ, ποὺ δὲν ἔχει ἀλλάξει καθόλου.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μὲ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ τραγούδια τους στὴν ὥρα τοῦ τρύγου, μὲ τὰ παιγνίδια τους καὶ τ' ἀστεῖα τους γιορτάζουν καὶ τὸ Διόνυσο, τὸν ἀφέντη τῆς Φύσης, ποὺ ἔδειχνε ὄλη τὴ δύναμή της καὶ τὸ μεγαλεῖο της.

Τὸν Θεὸν αὐτὸν τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ θορύβου, ποὺ ἀργότερα τὸν εἶπανε θεὸν «Ἐλευθερωτὴν», ποὺ σκορπῶντας παντοῦ τὴ γεμάτη θόρυβο χαρὰ του, στεφανωμένος μὲ κισσὸ καὶ δάφνη, κι' ἔχοντας ἀκολουθία τὶς Νύμφες, τοὺς Σειληνοὺς καὶ τοὺς Σάτυρους, περνοῦσε θριαμβευτι-

κά μέσα από δάση και λαγκαδιές, δέν ήτανε δυνατό παρά με θόρυβο και τραγούδια και χαρούμενες φωνές να τόν χαιρετούν οι ξωμάχοι κι' οι τσοπάνηδες κι' οι άμπελουργοί και όλοι όσοι έζούσανε στην έξοχή. Και πολύ περισσότερο οι τρυγητάδες του σταφυλιού, του καρπού, που τόν χάρισε στους ανθρώπους ο Βάκχος και που ο χυμός του άργότερα θα έφερνε και σ' αυτούς κάποια δυνατώτερη χαρά. Την τρελλή αυτή χαρά οι χωριάτες της μυθικής Έλλάδος και ξεχωριστά της Άττικής τήνε φάνερωναν και με την παράξενη γιορτή που την έλεγαν «άσκώλια» και που μας την κάνουν γνώριμη όσες λίγες πληροφορίες σώθηκαν γι' αυτή.

Στην ώρα του τρύγου φούσκωναν ένα άσκι από τομάρι τράγου και κατόπι το άλειφαν απ' έξω με λάδι. Οι νέοι χόρευαν και πηδοῦσαν άπάνω στο άσκι με το ένα πόδι και όποιος στο παιχνίδι αυτό, ποιό το έλεγαν «άσκωλιασμό», κατώρθωνε να σταθί όρθός άπάνω στο άσκι, έβγαινε νικητής, και έπαιρνε για βραβείο ένα άλλο άσκι γεμάτο μούστο. Όποιος έπεφτε κάτω άκουε τα πειράγματα και τα περιπαίγματα των άλλων. Ύστερα οι τρυγητάδες και οι άλλοι χωριάτες γύριζαν μέσα σ' άμπέλια της περιοχής, όπου γίνονταν τ' άσκώλια, το άγαλμα του Διόνυσου και κρεμοῦσαν από τα δέντρα μικρές εικόνες του θεού από ξύλα ή από κερι. Από την άπλή αυτή γιορτή γεννήθηκαν κατόπι τα «λήναια», που έδωσαν την πρώτη βάση για την κωμωδία, και τα «κατ' άγρους Διονύσια», που έγιναν ή άρχή της τραγωδίας.

Οι τέτοιες και άλλες έξοχικές γιορτές γεννούσανε στην ψυχή των ανθρώπων το Διονυσιακό ένθουσιασμό για τις αλλαγές της φύσης που την θεοποιούσανε.

Τόν τρύγο, που ήτανε μιá από τις όμορφότερες και σπουδαιότερες σκηνές της κοινωνικής ζωής των άρχαίων Έλλήνων και που γινόταν δημιουργός δυνατού ένθουσιασμού και αγάπης στη φύση, δέν ήτανε δυνατό να μην τόν τραγουδήσουν οι ποιητές.

Ό Όμηρος, που κανένα από τα καθέκαστα της κοινωνικής και οικογενειακής ζωής των Έλλήνων δέν το άφησε

χωρίς να τὸ περιγράψῃ, ἀφιέρωσε καὶ στὸν Τρύγου μερικοὺς στίχους. Στὴν Ἰλιάδα τοῦ ἐκεῖ ποῦ περιγράφει τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἄχιλλέα, ποῦ τὴν ἔφτιασε ὁ Ἥφαιστος, δίνει ζωηρὴ εἰκόνα τοῦ τρύγου στὴν ἐποχὴ του. Τραγουδάει :

Κι' ἀμπέλι μέσα σκάλισε σταφύλια φορτωμένο,
χρυσὸ κι' ὄμορφο· κ' ἦτανε μαῦρα σταφύλια ἐπάνω.
Στηρίζονταν τὰ κλήματα σὲ φοῦρκες ἀσημένειες
πέρα γιὰ πέρα. Γύρω του τράφο γεράνια φτιάνει.
Καὶ φράχτη ὀλόγυρα ὄμορφη τράβηξε ἀπὸ καλάϊ.
Κ' ἓνα μονάχα βρίσκονταν στ' ἀμπέλι μονοπάτι,
ὅπουθε περνοδιάβαιναν οἱ τρυγητάδες, ὅταν
τ' ἀμπέλι αὐτὸ τρυγούσανε, καὶ τρυφερὲς παρθένες.
Κι' ἀγόρια ὄλ' ἀνοιχτόκαρδα μέσ' σὲ πλεχτὰ καλάθια
ἐκουβαλούσαν τὸν καρπὸ, ποῦ εἶναι γλυκὸς σὰν μέλι.
κι' ἀνάμεσό τους ἔπαιζε μαγευτικὰ ἓν ἀγόρι
τὴν ἄρπα τὴ γλυκόφωνη, ἐνῶ τ' ὠραῖο τραγοῦδι
τοῦ Λίνου τὸ τραγοῦδαγε μὲ τὴ γλυκιὰ φωνή του.
Κ' ἐκεῖνοι ἀντάμα, ρυθμικὰ χτυπώντας μὲ τὰ πόδια
τῆς γῆς ἀκολουθοῦσαν μ' ἀλαλητὰ καὶ πήδους.

Τὸ τραγοῦδι τοῦ Λίνου, ποῦ τὸ θυμίζει ὁ Ὀμηρος, ἦταν ὁ θρῆνος γιὰ τὸν ἄδικο θάνατο τοῦ γλυκόφωνου τραγουδιστῆ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα. Ἴσως στὴν ἀρχαίαν ἐποχὴ νὰ εἶχανε πολλὰ τραγοῦδια μὲ τὸ θέμα αὐτό. Ἐδῶ βάζω μερικοὺς στίχους, ποῦ σώθηκαν ἴσα μ' ἐμᾶς, ἀπὸ ἓνα τέτοιο θρῆνο, ποῦ λογαριαζότανε μέσα στὰ «Δημοτικά» τραγοῦδια τῶν ἀρχαίων.

ἜΩ Λίνε, ποῦ σὲ τίμησαν περίσσια
ὄλ' οἱ θεοί, γιατί ἐσένα πρῶτα
ἐδώσανε τὴ χάριη στοὺς ἀνθρώπους,
νὰ τραγουδήσης ὄμορφο τραγοῦδι
μὲ τὴ γλυκειὰ σου τὴ φωνή. Μὰ ὁ Φοῖβος
ἀπ' τὴν πολλὴ τὴ ζήλια σὲ σκοτώνει.
Κ' οἱ Μοῦσες τώρα σὲ πικροθηνοῦνε.

Κι' ὁ Ἡσίοδος στὸ ποίημά του «Ἀσπίς Ἡρακλέους»
δίνει μιὰ περιγραφή τοῦ τρύγου :

Τ' ἀμπέλια ἄλλοι τρυγούσανε κρατώντας κλαδευτήρια.

κι' ἀπ' τὰ μεγάλα κλήματα, πού ἦταν γεμάτα φύλλα, κι' ἀσημοκληματόβεργες, μαῦρα σταφύλια κι' ἄσπρα οἱ τρυγητάδες ἔκοβαν' κι' ἄλλοι τὰ κουβαλοῦσαν μὲς στὰ καλάθια...

Ἐξὸν ἀπὸ μερικὲς ἄλλες ἀρχαῖες περιγραφές τοῦ τρύγου κάποια πολὺ ζωντανὴ εἰκόνα του μᾶς δίνει ὁ μυθιστοριογράφος Λόγγος στὸ μυθιστόρημά του «Τὰ κατὰ Δάφνην καὶ Χλόην» ὅπου γράφει :

«Κι' ὅταν εἶχε πιά μπῆ τὸ χινόπωρο κ' ἔβιαζεν ὁ τρύγος, ὅλοι στὴν ἐξοχὴ βρισκόντανε σὲ δουλειά. Ἕνας διόρθωνε τὰ πατητήρια· ἄλλος τὰ κοφίνια κι' ἄλλος καθάριζε τὰ βαγένια. Ἕνας ἀκόνιζε τὸ κλαδευτήρι του γιὰ νὰ κόβῃ σταφύλια, ἄλλος φρόντιζε γιὰ πέτρα πού νὰ μπορῆ νὰ λιώνῃ τὰ τσίπουρα τῶν σταφυλιῶν, κι' ἄλλος γιὰ ξερὴ λιγαριά στουμπανισμένη γιὰ νὰ κουβαλᾶνε τὴν νύχτα τὸ μοῦστο μὲ τὸ φῶς. Κι' ὁ Δάφνης κ' ἡ Χλόη ἀφοῦ παρατήσαν τὰ πρόβατα καὶ τὰ γίδια βοηθοῦσαν κι' αὐτοί... Ἐκεῖνος κουβαλοῦσε σταφύλια μὲ τὰ κοφίνια καὶ τὰ πατοῦσε, ρίχνοντάς τα στὰ πατητήρια, κ' ἔφερνε τὸ μοῦστο στὰ βαγένια· ἐκείνη ἐτοίμαζε φαῖ γιὰ τοὺς τρυγητάδες καὶ τοὺς κερνοῦσε κρασί παλιὸ καὶ τρυγοῦσε ἀπὸ τὰ κλήματα τὰ πιὸ χαμηλά. Ἐπειδὴ στὴ Λέσβο ὄλα τὰ κλήματα εἶναι χαμηλά κι' ὄχι στηλωμένα, μῆτε δράνες καὶ οἱ κληματόβεργες ἀπλώνονται χάμω στὴ γῆ καὶ σέρνονται σὰν κισσοί, μπορεῖ νὰ φτάσῃ τὸ σταφύλι καὶ παιδί, πού μόλις ἔχουνε λυθῆ τὰ χέρια του ἀπὸ τὰ σπάργανα. Καὶ καθὼς ἦτανε συνηθίον στὴ γιορτὴ τοῦ Διόνυσου καὶ στὸ φτιάσιμο τοῦ κρασιοῦ εἶχανε φωνάξει καὶ γυναῖκες ἀπὸ τὰ κοντινὰ χτήματα».

Ἄσπερος διαβάζει τίς παραπάνω περιγραφές τῶν ἀρχαίων δὲ νομίζει ὅτι βλέπει σημερινὰ καθέκαστα, πού γίνονται στ' ἀμπέλια καὶ στὰ πατητήρια ; Τὰ γέλια, τ' ἀστεῖα, τὰ πειράγματα, οἱ θόρυβοι, πού περιγράφονται σ' αὐτὲς εἶναι τὰ ἴδια, πού θ' ἀκούσουμε μόλις βρεθοῦμε σ' ὁποιοδήποτε ἀμπέλι, ὅπου τρυγοῦν. Καὶ ἂν δὲν ἴδοῦμε τ' «ἀσκῶλια» θ' ἀντικρῶσουμε ὅμως ἄλλα παιγνίδια τῶν τρυγητῶν, τῆς Ἰδίας μορφῆς. Κι' ἂν δὲν ἀκούσουμε τὸ τραγούδι τοῦ Λίνου

θ' ἀκούσουμε ἄλλα σημερινὰ δικά μας Δημοτικά τραγούδια, πού θά τὰ τραγουδοῦνε γλυκόφωνοι τρυγητάδες καί τρυγηήτρες σάν τὸ παρακάτω πού ἔχει τίτλο τὸ «Ἀμπέλι».

— Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καί κοντοκλαδεμένο
γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲ βγάνεις;
Μοῦ χάλασες, παλιάμπελο κ' ἐγὼ θά σέ πουλήσω.

— Μὴ μὲ πουλήης, ἀφέντη μου κ' ἐγὼ σέ ξεχρεώνω.

Γιὰ βάλε νιούς καί σκάψε με, γέρους καί κλάδεψέ με,
βάλε γριῆς μισόκοπες νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
βάλε κορίτσια ἀνύπαντρα νὰ μὲ κορφολογήσουν.

Ἡ χαρὰ κ' ἡ ζωηράδα τῶν σκηνῶν τοῦ τρύγου στὴν ἀρχαίαν ἐποχὴ δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴν χώρα μας. Μόνο ἡ Διονυσιακὴ ὄρμη, ὁ Διονυσιακὸς ἐνθουσιασμός δὲ γεμίζει πιά τὴ δική μας ψυχὴ. Ἴσως ἐπειδὴ δὲ λατρεύουμε πιά τὴ φύση βαθιὰ κι' ὅσο τῆς πρέπει.

Ἡλίας Π. Βουτιερίδης

14.—ΧΕΙΜΑΔΙΩΤΕΣ

— Μὴν κλείση ἡ Παπαδιά ! δηλαδή ὁ δρόμος πού διαβαίνει ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ Μυήνου. Αὐτὸ εἶναι ὁ φόβος τῶν στρατοκόπων. Μὴν τοὺς πιάση τὸ χιόνι ἐκεῖ ἐπάνω καί δὲν μπορέσουν νὰ περάσουν. Γι' αὐτὸ βιάζονται νὰ διαβοῦν.

Νύχτα, τρισκότιδο περνούσαμε ἀπὸ ἐκεῖ, μέσα στὰ ἔλατα. Κάτω λάσπη κι' ἀπὸ πάνω χιονόνερο.

Στὸ πλάϊ μας σάν ἴσκιοι κάποιοι γλίστησαν ψάχνοντας ἐδῶ κ' ἐκεῖ κι' ἀπὸ πίσω τους ἀκολουθοῦσαν βόδια καί γιδοπρόβατα. Ἦταν Χειμαδιῶτες, δηλαδή χωριάτες πού πήγαιναν νὰ ξεχειμωνιάσουν.

Ἀνάψαμε ἓνα κερί, νὰ ἴδοῦμε ποῦ βρισκόμαστε. Τὰ ζῶα στραβωμένα ἀπὸ τὴ βροχὴ, κινδύνευαν νὰ κυλήσουν κάτω στὰ βάρη. Τὸ ἓνα τὸ προλάβαμε ἀρπάζοντάς το ἀπὸ τὴν οὐρά.

Ὅταν ξημέρωσε, πλῆθος κόσμος, γυναῖκες φορτωμένες, παιδάκια ξυπόλυτα καί κουρελιασμένα, ζῶα φορτωμένα ἀπὸ

δλων τῶν εἰδῶν τὰ σπιτίσια πράγματα, διάβαιναν, διάβαιναν.

Ὁ ἀποκλεισμός τοῦ χειμῶνα τοὺς ἔστειλε πρὸς τὰ κάτω ἢ φτώχεια κ' ἢ ἀνάγκη τῆς ἐργασίας. Δὲν τοὺς κρατάει ὁ τόπος τους. Εἰκόνες ποὺ σβήνουν κάθε ποίηση καὶ φέρνουν λύπη.

Κάτω ἀπὸ ἓνα ἔλατο, ποὺ δὲν κρατοῦσε τὴν πολλὴ βροχὴ, μιὰ οἰκογένεια ἔχει ἀπλώσει ἓνα πανί, ποὺ τίς ἄκρες του τίς κρατοῦν ὄρθιοι ὁ πατέρας κ' ἡ μάνα γιὰ νὰ προφυλάξουν μισοσβυσμένη φωτιά.

Ἀπὸ κάτω ἀπ' τὸ πανί μουσκεμένη καὶ ξυπόλυτη κόρη, ψήνει τὸ ψωμί γιὰ νὰ φᾶνε. Κόσμος ἀπὸ μικρὸς βαλμένος στὴ βαριά δουλειὰ καὶ στὸν πόλεμο μὲ τὰ στοιχεῖα.

Κ. Σ. Γούναρης

15.—ΝΥΧΤΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Νύχτα, μὲ τὴν ἀστροφεγγιά, κατεβήκαμε στὸ χωριό. Τ' ἀλυχτήματα τῶν σκυλιῶν ἀπὸ τίς μάντρες, οἱ φωνές τῶν φρύνων ἀπὸ τοὺς βάλτους, τὸ λάλημα τοῦ γκιῶνη ἀπὸ τὰ χαλάσματα μᾶς χαιρετίσανε. Μπήκαμε μέσα στοὺς ἴσκιους τῶν περιβολιῶν, περάσαμε τὰ στενὰ δρομάκια, μὲ τὰ γλυστερὰ καλντερίμια, τριγυρισμένοι μὲ τὸν ὕπνο τοῦ χωριοῦ. Ὅλα τὰ παράθυρα κλειστά, οἱ πόρτες μαντσωμένες. Ποῦ καὶ ποῦ, ἀπὸ τίς χαραμάδες τῶν παραθυριῶν, μιὰ ἀχτίδα περνᾷ, τρυπάει τὸ βουβὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου καὶ μᾶς χαιρετάει. Τάστέρια ποὺ τρεμοσβήνουνε ἀνάμεσα στὰ μαῦρα φουντωτὰ κλαδιά, δὲν ἔχουνε τόση γλύκα. Τὸ φῶς αὐτὸ ἔχει μαζὶ κάτι ἀνθρώπινο καὶ κάτι θεϊκό. Βαστᾶμε τὴν ἀναπνοή μας καὶ διαβαίνουμε.

Κοίταξε πῶς μοιάζουν σφιχτοδεμένα ἀπὸ μίαν ἀσύγκριτη ἀγάπη, σπιτία, δέντρα, ψυχές, ἴσκιои, φωνές, ταιριασμένα σὰν ἀπὸ χέρι δεξιοῦ ζωγράφου σὲ μιὰ ἀφάνταστη ζωγραφιά.

Τὸ κλῆμα γυρεύει νὰ σφίξει τὸ μικρὸ καλύβι μέσα στὴν ἀγκαλιά του, ἢ σκοτεινὴ μουριά ἀπλώνει μὲ φροντίδα τὰ κλαδιά της μπροστὰ στὸ χαμηλὸ παραθύρι, ἢ μιὰ στέγη

ἀκουμπάει μὲ ἀγάπη στὴ γειτόνισσά της, μὰ περιπλοκάδα δένει δυὸ σπίτια μαζί μὲ τὰ παραβλάσταρά της καὶ τὰ κάνει ἓνα. Τὸ καθετὶ ἀγκαλιασμένο, δεμένο, ταιριασμένο ἀρμονικὰ κι' ἀγαπημένα. Τὰ νυχτοπούλια ἀγροικιοῦνται μὲ τὶς ψυχές τῶν ἀνθρώπων, λευτερωμένες ἀπὸ τὸν ὕπνο, καὶ τοὺς φέρνουν μηνήματα μακρινὰ ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο. Τὸ σκυλί, ποὺ οὐρλιάζει λυπητερὰ μὴνάει κάποιον θανατικό στὴν ἀνήσυχη ψυχὴ τῆς μάνας ποῦχει τὸ ξενητεμένο παιδί. Τὸ καντήλι, ποὺ τρεμοσβήνει μπροστὰ στὴν εἰκόνα, μὴνάει στὴν ξέγνοιαστη ἀγάπη πῶς τὸ λάδι μιᾶς ζωῆς σώθηκε, μιᾶς ζωῆς ποὺ ἐτοιμάζεται νὰ σβῆση. Ἐπ' τὸ μακρινὸ κοιμητήρι ποὺ οἱ θλιμμένες ψυχές, κοπάδι χαροπούλια, ἔρχονται καὶ πετοῦνε ἀπάνω ἀπὸ τὶς ἰσκιωμένες στέγες.

“Ὅλα ἔχουνε ζωὴ, ὅλα ψυχὴ, ὅλα μιλάνε κι' ὅλα ἀγροικιοῦνται. Ὁ ἄνθρωπος ἐδῶ ἐπάνω δὲ χωρίστηκε ἀκόμα ἀπὸ τὴν περίγυρά του ζωὴ. Δὲν ξέχασε τὴν γλῶσσα τῶν ἄλλων πλασμάτων. Τὰ μάτια του βλέπουνε ἀκόμα μέσα στὸ βαθὺ σκοτάδι καὶ ξεχωρίζουν ἴσκιους, φαντάσματα, ψυχές. Ὁ Ἄδης ἔχει ἀκόμη ἐδωπέρα ἓνα μονοπάτι ποὺ ἀνεβαίνουνε οἱ λησμονημένοι γιὰ ν' ἀπαντήσουνε τοὺς δικούς του. Ψυχές σαλεύουνε μέσα στὸ σκοτάδι κι' ὁ ἀέρας φέρνει μηνήματα ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον στοὺς ζωντανούς. Τὰ περασμένα ἀντικρύζουν τὰ μελλούμενα καὶ τὰ ὄνειρατα κοπαδιαστὰ φτερουγίζουνε μὲς στὸ πηχτὸ σκοτάδι, καρτερῶντας νὰ κλείσῃ ὁ ὕπνος τὰ κουρασμένα μάτια. Ζωὴ καὶ θάνατος δίνουν ἀδερφικὰ τὰ χέρια κι' ἀνακατώνονται καὶ σμίγουν ὅπως ἀνακατώνεται γλυκὰ τὸ φῶς μὲ τὸ σκοτάδι. Κοίταξε γύρω κι' ἀπάνω σου. Ὁ οὐρανὸς σμίγει μὲ τὴ γῆ καὶ τ' ἀστέρια χορεύουνε μέσα στὰ κλαδιά τῶν δέντρων.

II. Νιρβάνας

16.—ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑΣ

Ἐφήσαμε τὸν Πύργον καὶ κατηφορήσαμε. Ἀριστερὰ μας καὶ κάτω βλέπουμε στὶς σκεπές ἀπὸ τὰ κελλιά. Ὅπως τὰ ρέματα τρέχουν ἓνα ἀπὸ δῶ, ἄλλο ἀπὸ κεῖ, σμίγουν καὶ

φτιάνουν τὸ ποτάμι, ἔτσι κ' οἱ στράτες. Ἡ δική μας ἀπὸ δῶ βρῖσκει τὴν ἄλλη μεγάλη στράτα, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν Προυσό, τὸ χωριό. Κόσμος πολὺς κατεβαίνει κι' ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ ἐκεῖ. Ἐκεῖνη φέρνει τοὺς Ἀγρινιώτες καὶ τοὺς ἄλλους καμπίσους, ποὺ πέρασαν τ' Ἀραποκέφαλα, τὸν Προυσό καὶ τὸ ρέμα, ποὺ χωρίζει τὸ μοναστηριακὸ τόπο. Πέρασαν κι' αὐτοὶ ἀπ' ἄλλον Πύργο κι' ἀπὸ βρύση μὲ πολὺ νερό. Ἀνταμωθήκαμε κι' ὄλοι μαζί τώρα τραβάμε τὸ πλάγι κάτω. Δεξιά κι' ἀριστερὰ ἀπ' τὸ δρόμο στέκονται οἱ διακονιαραῖοι, ἄλλος κρατῶντας σκούφια, κι' ἄλλος δισκαράκι καὶ ζητοῦν ἔλεημοσύνη.

Ἡ στράτα μας πέφτει στὸν πλατὺ δρόμο, ποὺ πάει στὸ μοναστήρι. Ἐκεῖ βρήκαμε πολὺν κόσμον· ἔρχεται ἀπ' τοὺς Ἁγίους Πάντους καὶ τραβάει γιὰ τὴν ἐκκλησιά. Ἐνας κρατεῖ λαμπάδα ὅσο τὸ ἀνάστημά του, ἄλλος κεριά, ἄλλος φέρνει τάμα, ἄλλος τοῦτο, ἄλλος κείνο. Μελίσσι λὲς περνάει κείνη τὴν ὥρα κ' ἐμεῖς σκουντῶντας, πᾶμε ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρέμα. Εἴμαστε γιὰ τὶς Καρυές. Ἐκεῖ ξεφορτώνουν οἱ ἀλαργινοί. Εἶνε ὁ ἴσκιος στὶς πεζοῦλες ἀπὸ τὸ μεγάλο μοναστηριακὸ χωράφι ποὺ κρεμάει τὸν κατήφορο κι' ἀποσώνεται στὸ ποτάμι.

Μὲ τὴν πλάτη σκίζεις ὅσο νᾶβγης στοὺς Ἁγίους Πάντους. Εἶναι καὶ μαγαζιά πανώστρατα καὶ κατώστρατα ποὺ στενεύουν τὸ δρόμον· εἶναι κι' ὁ πολὺς ὁ κόσμος. Οἱ Προυσιῶτες ἠῶραν ἀπ' τοὺς γονέους τοὺς προνόμιο νὰ ὀρίζουν ὁ καθένας ὅσον τόπο χρειάζεται νὰ φτιάνη μικρομάγαζο γιὰ τὸ πανηγύρι. Καὶ βλέπεις νὰ σταίνουν ἄλλος ἐμποκό, ἄλλος μαγερειό, ἄλλος καφενεδάκι· νὰ πουλοῦν πανικά, παπούτσια, τσαρούχια, ὅ,τι μ' ἓνα λόγο χρειάζεται ν' ἀγοράσῃ ὁ χωριάτης.

Κι' αὐτὸ τὸ παζάρι τραβάει ὡς πέρα στὸν ὄχτο ποὺ γίνεται ὁ χορός. Ἐμεῖς ἀφήνουμε τὸ παζάρι καὶ λοξεύουμε κατὰ τοὺς Ἁγίους Πάντους. Δὲν ἤρθαμε γι' αὐτό. Ἄλλοι, ὅσοι εἶναι ἀπ' τὰ γύρω χωριά ἔρχονται γιὰ ν' ἀγοράσουν· νὰ πῆσουν κι' ὄλας κάμποσοι μαρτίνια, προβατίνες, γίδες, νὰ πουλήσουν τὸ κρέας.

Φτάσαμε στην κορφινή τή μεγάλη πεζούλα, καί ξεφορτώσαμε. Κι' άλλοι σάν ἐμάς ξεφορτώνουν παρέκει κάτω ἀπ' τῆς μεγάλες Καρυές. Κάμποσες παρέες εἶν' κι' ἀπό πρωτύτερα ξεφορτωμένες. Ἐνας ἀπ' ὄλους τους φυλάει τὰ πράματα, οἱ ἄλλοι πάνε νά κάμουν τὰ διαταμένα· δηλ. ἄλλος νά ξομολογηθῆ, ἄλλος ν' ἀνάψη τή λαμπάδα του, ἄλλος νά ζυγιάση τὸ παιδί του, νά γυρίση τὸ βάρος του σὲ λάδι, κι' ἀντὶς γι' αὐτὸ νά δώση ὅσο κάνει λεφτὰ στὴν Παναγιά.

Ἐγὼ κάθησα σ' ἕνα σαμάρι ἀπ' τὰ μουλάρια μὰς καί κοίταζα ἀντίκρυα τὸ βράχο. Ἄλλος βράχος αὐτὸς πέρα ἀπ' τὸ ποτάμι. Κατάκορφα περνοῦν ἄνθρωποι πού φαίνονται σάν πουλιά. Διαβαίνουν στράτα, πού τὴν κρύβει ἡ ράχη, ἀλλὰ ὕστερα ξαγναντεύει παρακάτω στὸ πλάγι καί μὲ κυκλάδες κατεβαίνει, ὅλο κατεβαίνει· περνάει τὸ ποταμάκι τὸ Προυσιώτικο, ρίχνεται στὸ μῦλο δῶθε, παίρνει τὸ ρέμα κι' ἀνηφορίζει γιὰ τὸ παζάρι. Κι' ἀπὸ κεῖ μυρμήγκι ἔρχεται ὁ κόσμος. Εἶναι οἱ Κραββαρίτες, κι' οἱ Ἀποκορίτες ὅσοι πέρασαν τὸ Χαλίκι γιὰ ν' ἄρθουν στὴν Παναγία. Περνώντας στὴν κορφή ἀπ' αὐτὸν τὸν βράχο ρίχνουν πέτρες τὸν κατήφορο.

Αὐτὲς χτυπώντας ἀπὸ κώχη σὲ κώχη γίνονται χίλια κομμάτια καί κυλώντας φτάνουν στὴν ἄκρη στὸ ποτάμι. Σάν τὸν κρότο πού κάνουν οἱ πέτρες καθὼς κυλοῦνε τὸν κατήφορο, μόνο στὰ Βαρδούσια ἄκουσα μιὰ φορά, ὅταν εἶχα πάει νά κυνηγήσω ἀγριόγιδα. Κ' ἐκεῖνα πηδώντας τὰ βράχια ξεκόβουν πέτρες. Αὐτὲς κυλοῦν καί σου φαίνεται πὼς χαλαεὶ ὁ κόσμος ἀπὸ τὸν πολὺ βρόντο.

Ἄνθρωπος, πού δὲν εἶναι συνηθισμένος ἀπὸ τέτοια θὰ τρόμαζε· τόσο πολὺ κακὸ γίνεται ἀπ' τῆς πέτρες. Μὰ ὅλοι ὅσοι ἔρχονται στῆς Καρυές καί κατασκηνώνουν, δὲν ταραζόνται γιὰτὶ εἶναι κατατοπίσιοι καί ξέρουν.

—Ποῦ ἦρθε ἡ Παναγιά καί κατοίκεψε! ἔλεγε ἕνας ἀπὸ πίσω μου.

—Ὅρὲ ἡ Παναγιά καλὰ ἔκαμε! Ἐτοῦτος ὁ κόσμος πού ἦρθε καί κατοίκεψε δῶ στὰ βράχια τί ἔκαμε, ἄκουσα ἄλλον. Αὐτὸς ἦταν ἀπ' τὰ Καμποχώρια τῆς Λαμίας.

—Ποῦ λὲς πὼς σ' ἔχω δῶ!—πῆρα κ' ἐγὼ μέρος στὴν κουβέντα—τοῦ λέω.

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ «Νεολ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. Ἔκδ. Ε' 1927 4

—Ποῦθε εἶσαι, πατριώτη;

—Ἄπ' τ' Ἀγρίνιο, εἶπα. Ἔτσι μοῦ ἦρθε.

—Ἀκουστά τ' ὄχῳ!

—Νὰ σὲ πάω στὸ Τέρνο, νὰ ἰδῆς βράχια, λέει ἄλλος
παρὰ πέρα.

—Σὰν τὸ Δερμάτι;

—Χειρότερα! Ποῦ τὸ ξέρεις ἐσὺ τὸ Δερμάτι;

—Κεῖ μ' ἔσυρε ἡ μοῖρα μ' νὰ πλαγιάσω ἀπόψε.

—Μέσα στὸ χωριό;

—Ἦχι· παρακάτω, στὸ Δερματόρεμα τὸ λένε.

Τώρα ἔβαλα αὐτὶ γιὰ ν' ἀκούσω, γιατί πέρασα κ' ἐγὼ
τὸ Δερματόρεμα.

—Μάτι δὲν ἔκλεισα ἀπόψε, ἐξακολούθησε, καὶ νὰ ἔρ-
χουμαι μέσα ἀπ' τ' Ἀρχάνι. Τρεῖς ὧρες νύχτα ξεκίνησα. Κ'
ἔλα ὕστερα ἀπὸ τόσο δρόμο νὰ κοιμηθῆς στὸ Δερματόρεμα!

—Τί ἔπαθες, πατριώτη;

—Νά, δὲν ἔκλεισα μάτι! Κομμένο εἶναι τὸ αἷμα μου!
Δὲν ἦρθε ἡ γειά μου ἀκόμα!

Ἦμαστε καμιὰ εἰκοσαριά πανυγηριώτες. Ξεφορτώσαμε
σ' ἓνα ἰσιαδάκι ὄλο πέτρα· μιὰ γωνιὰ τόπος ἦταν. Ποιὸς
νὰ πρωτοχωρήσει, τὰ ζῶα ἢ ἐμεῖς; Ἐνας ἐπάνω στὸν ἄλ-
λον ἦμαστε. Γύρω μας βράχια, κάτω πέτακας. Σὰν κ' ἔ-
βλέπα δὰ καὶ καλά! Τὰ λυχναράκια ποὺ κρεμιόνταν στὰ
Δερματιώτικα μαγαζάκια περίμενες νὰ φωτίσουν; Κλω-
νάρια ἀπὸ πλατάνια κατάλαβα ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μου.
Δὲν ἀφήνανε νὰ ἰδῶ πὼς ὁ βράχος μᾶς σκέπαζε. Κόλαση
σωστὴ μοῦ φαινόταν ἐκεῖνος ὁ τόπος, ἦταν κι' οἱ φωτιές
παρὰ πέρα ὅπου ἔψεναν οἱ μπακάληδες γιὰ τοὺς διαβάτες.

Πῆρα μιὰ πέτρα, τὴν ἔβαλα προσκέφαλο. Σκεπάστηκα
μὲ χεράμι, ἀλλὰ ποῦ νὰ τὸν πάρω! Ἄφηναν οἱ πέτρες,
ποῦ μὲ κεντοῦσαν στὰ πλευρά! Κάτι αὐτές, κάτι κ' ἡ ἰδέα
δὲ μποροῦσα νὰ κλείσω μάτι. Ἄν περάσει κάνα· γίδι ἀπὸ
πάνω. Θεὸς φυλάξῃ, τί ἔχουμε τὰ γίνουμε ἀπόψε! ἔλεγα
μέσα μου. Θὰ κυλήσῃ καμιὰ κοτρώνα καὶ θὰ μᾶς κάμη
χίλια κοψίδια!

Πέρασαν τὰ μεσάνυχτα, ἔφυγε αὐτὴ ἡ ἰδέα. Μωρέ, δῶ
πάω στὴ χάρη της, εἶπα. Ἄφήνει ἡ Μαυρομάτα νὰ πά-
θουν τίποτα ὄσοι τὴ δοξάζουν! Ἔσωσε τόσον κόσμον ἡ

Παναγία ἐδῶ μέσα σὲ τοῦτα τὰ βράχια· δὲ θὰ σώση κ' ἐμᾶς ἀπόψε ; εἶπα. Σιγὰ σιγὰ τὸν πῆρα μιὰ στιγμή.

—Φευγάστε, ὅσοι μπορεῖτε ! ἀκούω ἄξαφνα.

“Ὅσο νὰ σηκωθῶ νὰ ἰδῶ σιαποῦ θὰ κάμω, κόπ, κόπ, κόπ, ἀκούω ἀπὸ πάνω μου. Ξέρεις τί ἦταν ; Μιὰ κοτρώνα. Χτύπαι ἀπὸ τσουγκρί σὲ τσουγκρί. Ξέκοψε μακριὰ ἀπὸ πάνω κ' ἐρχόταν. . . Βρῆκε τὸ βράχο ποῦ ἦταν γιὰ σκέπη μας, πῆρε φόρα καὶ ξεπετάχτηκε κάτω στὴν ποταμιά. “Ὅσο νὰ ταραχτῶ, ἦταν περασμένη, κι' ἀκούστηκε τὸ τελευταῖο της χτύπημα, γκάπα! . . . ‘Ὁ κίνδυνος περνάει, ὅταν ἐμεῖς φοβόμαστε. “Ἐτσι εἶναι. Μεγάλη ἡ χάρη σου, Προυσιώτισσα, εἶπα. Φορτώσαμε καὶ τὴν πηλάλα ἐδῶ τὴν κρατήσαμε.

—Τί τόπια εἶναι τοῦτα δὲ μπορῶ νὰ καταλάβω !

—Καὶ μ' ὄλα ταῦτα ἡ Παναγία ἐδῶ ἀγάπησε ! λέει ὁ Τερνιώτης. Ξερὴ μπομπότα τρῶμε εὐλογημένη ἀπ' τὴ Μαυρομάτα. Νᾶ αὐτὸ εἶναι.

Πῆρε μεγάλο δρόμο ἡ ὀμιλία, ἀλλὰ ἐγὼ ἔβαλα αὐτὶ στὰ ὄργανα. Καραμοῦζες, τούμπανα, βιολιά, κλαρίνα, νάϊα, ντέφια ἀντηχοῦσαν στὴ ρεματιά. Εἶχε πιαστῆ ὁ χορὸς πέρα στὸ χοροστάσι καὶ χόρευαν λογιῶν-λογιῶν χορούς. Καμπήσιοι μὲ βουνήσιους, βουνήσιοι μὲ καμπήσιους ὄλοι ἓνα δεμάτι ἔγιναν. Γύρω μαζεύτηκαν καὶ κοιτάζει ὁ κόσμος καὶ καμαρώνει τοὺς χορευτάδες.

“Ἀφηκα τίς Καρυές καὶ πάω μὲ τοὺς πολλοὺς. “Υστερότερα πῆγα νὰ προσκυνήσω. “Ὄξω ἀπ' τὴν αὐλόπορτα τοῦ μοναστηριοῦ εἶδα μαζεμένον κόσμο. Πῆγα κ' ἐγὼ. Ξέρεις τί ἦταν !

* *

Μιὰ γυναῖκα ἔκλαιε, γιατί ἔχασε τὸ παιδί της. Τῆς τὸ ἔκλεψαν. “Ἐχουν συνήθεια, ἅμα δὲ ζοῦν τὰ παιδιά τους, οἱ γυναῖκες νὰ τὰ φέρνουν στὴν Παναγιά νὰ τὰ βαφτίζουν.

Αὐτῆς τῆς εἶχαν πεθάνει ὡς τώρα τέσσερα. “Ἄμα γέννησε πέμπτο, ἔταξε νὰ τὸ βαπτίση στὸν Προυσό. Τὸ πῆρε λοιπὸν καὶ τῶφερε φορτωμένη μὲ τὴν κούνια. Καμιὰ ὥρα νύχτα ὅσο νὰ ξημερώση ἡ 22 τ' Αὐγούστου, ἦρθε κρυφὰ καὶ τὸ ἀπίθωσε στὴν πόρτα ἀπ' τὴ σπηλιά, ποῦ εἶναι.

ή εικόνα τής Παναγίας. Τ' ἄφησε καί βγήκε στήν αὐλή ὅσο νά βρεθῆ ὁ νουνός. Νουνός σ' αὐτά τὰ παιδιὰ γίνεται ὅποιος τὰ πρωτοβρῆ. Ἐπὸ νύχτα, βλέπεις ἀκόμα, ἀρχίζει ὁ κόσμος καί πάει νά προσκυνήσῃ τὴν εἰκόνα καί νά προσφέρῃ καί τὰ τάματα. Ἐστερότερα κι' ἄμα πάρῃ ἡ ἡμέρα, ἔρχεται ἡ μεγάλη πλακωσιὰ καί μπορεῖ νά σταλίξης ὄξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ὄρες ὅσο νά μπῆς. Οἱ χωροφυλάκοι πιάνουν τίς πόρτες. Ἐπ' τὴ μπροστινὴ μπαίνουν ἄνθρωποι κι' ἀπὸ τὴν ἀποκάτω βγαίνουν. Δὲν ἀφήνει ὁ χωροφύλακας οὔτε τὸν πατέρα του νά μπῆ ἀπὸ κείνη τὴν πόρτα. Ἐν ἄφηναν τὸ πλῆθος νά μπῆ ὅπως θέλει στήν ἐκκλησιὰ, θὰ ἔσκαζαν οἱ ἄνθρωποι. Καί μήπως τάχα δὲν ἔχουν σκάσει, πιὸ πολὺ γυναῖκες !

Λοιπὸν ἐκεῖνος ποὺ θὰ πρωτοαπαντήσῃ τὸ μωρὸ μὲ τὴν κούνια, γίνεται νουνός. Πετιέται ἡ μάνα ποὺ παραφυλάει κάπου καί :

— Νὰ σοῦ ζήσῃ, κουμπάρε ! τοῦ λέει.

Δὲν μπορεῖ νά μὴ δεχτῆ τὸ εὐρημα ἐκεῖνος, εἶναι ὑποχρεωμένος ἄς εἶναι καί ὁ φτωχότερος, νά κάμῃ βαφτίσια στοὺς Ἁγίους Πάντους. Ἐνας παπᾶς εἶναι ἐκεῖ ἐξεπίτηδες γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ. Βαφτίζει 2, 3, 5, ὅσα τύχη. Κ' ἔτσι ἐνῶ εἶσαι ἄς ποῦμε ἀπ' τὴ Θεσσαλία, πιάνεις κουμπάρο ἀπ' τ' Ἀργίνιο.

Ξέρεις ὅμως τί γίνεται κάποτε ; Τυχαίνει μιὰ ἄκληρη γυναῖκα ἀπὸ μακρυνὸ μέρος. Βρίσκει στήν πόρτα ἀπ' τὴ σπηλιὰ τὸ μωρὸ, τηράει μιὰ γύρα, δὲ βλέπει κανέναν, παίρνει τὸ παιδί καί πάει δουλιὰ τῆς. Τὸ κάνει δικό τῆς. Δὲν ἔχει κι' ἀπόχτησε.

Αὐτὸ ἔπαθε κι' ἡ γυναῖκα, ποὺ τὴν ἔχουν περικυκλωμένη ἐκεῖ μπροστὰ στήν αὐλόπορτα. Κλαίει γιὰ τὸ παιδί τῆς, μὰ ποιοὺς ξέρει νά τῆς εἰπῆ τί δρόμο πῆρε ! Τὴ λυπήθηκα καί πάω.

Ἐλλὰ πιὸ πολὺ λυπήθηκα, ὅταν εἶδα, μιὰ κόρη νά περπατῆ μὲ χέρια καί πόδια σὰν τὸ ζῶο. Διευθύνεται στήν αὐλή μέσα. Τόχει τάμα, λέει, ἀπ' τὸν Πύργο ὡς τὴν Παναγιὰ νά πάῃ σὰν μικρὸ παιδί μπουσουλῶντας. Ἐλλες κάνα δυὸ ἔρχονται ξυπόλυτες μὲ τὰ παπούτσια στα χέρια. Αὐτὲς ἦρθαν ἀπ' τὸ χωριὸ - εἴκοσι ὄρες δρό-

μο ἄς ποῦμε — ὡς ἐδῶ ὅλο ἔτσι. Ξυπόλυτες καὶ ξεκάλ-
τσωτες.

Πολλές φορές μίλησε ὁ δεσπότης καὶ κατέκρινε αὐτοῦ
τοῦ εἴδους τὰ τάματα, ἀλλὰ ὁ κοσμάκης ἔτσι ἀναπαύει
τὴ συνείδησή του. Εἶναι κι' αὐτὸ μιὰ ἀντίληψη καὶ γι' αὐτὸ
σεβαστή.

“Ὑστερα μπαίνω καὶ τί νὰ ἰδῶ ! ” Ἀρχισε ὁ ἔσπερινός
“ Ἀκούω ψαλμωδίες ἀπὸ καλλίφωνους παπάδες πέρα κατὰ
τὴν ἐκκλησιά, ἀλλὰ ποῦ νὰ σκίσω νὰ πάω ! Τόσο πλήθος
εἶναι ποῦ μῆλο ἂν ρίξης, κάτω δὲ θὰ πέση.

Δημ. Λουκόπουλος

17. Ο ΦΟΥΡΝΟΣ ΤΗΣ ΓΡΗΑΣ

(Παράδοση Αἰτωλίας)

“Ὅταν μιὰ φορά τὸ Μάη ἔφυγαν οἱ βλάχοι ἀπὸ τὸν
κάμπο τοῦ Βραχωριοῦ, ὅπου ξεχειμάζαν καὶ πήγαιναν
μαζί μὲ τὰ πράματά τους καὶ τὰ κονάκια τους ἐπάνω
στὴν κερὰ Βγένεα γιὰ νὰ ξεκαλοκαιριάσουν, στὸ δρόμο
ἀνάμεσα ἀπὸ Σγουτερά καὶ Σιτόμενα τοὺς ἀρρώστησε
μιὰ γρηὰ γιὰ πεθαμό.

Γιὰ νὰ μὴν ἔχουν φόρτωμα στὸ δρόμο τὴν παράτησαν
τὴν καημένη μέσα σὲ μιὰ σπηλιά ἐπάνω σὲ βουνό κ' ἐκεῖ-
νοι τράβηξαν κ' ἔφυγαν. Ἡ γρηὰ ἔμεινε μέσα στὴ σπη-
λιά ὡς πού πέθανε. Κι' ὅποιο διαβάτη ἔβλεπε τὸν πα-
ρακαλοῦσε καὶ τῆς ἔκοβε ξύλα γιὰ ν' ἀνάβῃ φωτιά νὰ
ζεσταίνεται.

Καὶ τώρα, ἅμα περνοῦν οἱ βλάχοι μὲ τὰ κονάκια τους
κάθε Ἀϊ-Δημητριοῦ καὶ κάθε Μάη ἀπ' τὴ σπηλιά, ποῦ
μοιάζει σὰν φούρνος μὲ τὴ γωνιά του, ἀνάβουν ἐκεῖ μέσα
μιὰ μεγάλη φωτιά.

Καὶ πάντα ὅποιοι διαβαίνει νύχτα ἀπὸ κεῖ, ρίχνει κ' ἓνα
ξύλο στὸ φούρνο τῆς γρηᾶς γιὰ νὰ μὴν ἀπαντήσῃ παρα-
πέρα τὸν ἴσκιο τῆς καὶ τοῦ πιάσῃ τὸ δρόμο.

18.— ΓΡΑΙΚΟΣ — ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΣ
ΚΑΙ ΒΕΝΕΤΣΑΝΟΣ

(Παράδοση)

Ήτανε περασμένα τὰ μεσάνυχτα. Καμιὰ φωνή δὲν ἀκουότανε· κανένα ζωντανὸ δὲν ἐλάιζε στὰ ρημαγμένα μέρη· κι' ἂν κάπου-κάπου κανένα τριζόνι ἔκανε πῶς θ' ἀρχίση τὸν παραπονιαρικό σκοπὸ του, ὡς καὶ αὐτὸ σάπαινε ἀπ' τὸ φόβο του.

Μακριὰ ἀκούστηκ' ἓνα πετεινάρι νὰ λαλή πίσω ἀπὸ κάτι χαλάσματα· μὰ κι' αὐτουνοῦ ἡ φωνὴ τρομαγμένη πνίγηκε στὸ λαρύγγι του.

Οἱ Τοῦρκοι κλεισμένοι στὸ κάστρο. Οἱ Βενετσιάνοι τριγυρίζουν σὰν τ' ἀγρίμια στὴ χώρα. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶναι τρυπωμένοι στὰ σπίτια τους. Βρισκόμαστε στὰ 1687.

Σβητὸ ἦταν τὸ καντήλι τῆς Ἁγίας Γλυκερίας στὸ Γαλάτσι· κανένας δὲν πάει νὰ προσκηνησῆ· καὶ μόνο τὸ κυπαρίσσι τῆς ἐκκλησιάς, ποῦ τὸ φυσοῦσε ὁ ἄνεμος, πήγαινε κ' ἐρχότανε κι' ὁ ἴσκιος του στὸν τοῖχο ἔμοιαζε σὰν καλόγερος τυλιγμένος στὸ ράσο του.

Τὸ ἅγιασμένο τὸ νερὸ κατρακυλοῦσε μουρμουρίζοντας τὸν κατήφορο καὶ πότιζε ὅ,τι εὔρισκε στὸ δρόμο του.

—Νά, νά . . . κι' ἀπὸ κάτω, ἀπ' τῆς Ὀμορφῆς Ἐκκλησιάς τὴ στράτα κάποιος προβάλλει.

Φτάνει σὲ κάτι χαλάσματα βγάζει βαθὺ ἀναστεναγμό, κι' ἀκούει πέρα ἀπ' τὸ βράχο τὸν ἀντίλαλό του μονάχα.

Ἔρχεται γύρω—γύρω ἀπ' τὰ χαλάσματα, κουνώντας λυπημένα τὸ κεφάλι του...

Ποῖς ἄλλος ἀπὸ σένα, ἄμοιρε Ἀθηγιέ, θὰ μπορούσε νὰ γνωρίση τὸ σπίτι σου!...

Χαϊδεύει τὸ ἀγιόκλημα, ποῦχε φυτεμένο μὲ τὴ δύστηχη τὴν ἀδελφή του, σκύβει, παραμερίζει τὶς πέτρες σὰν κάτι νὰ γυρεῦθῃ . . . ὕστερα φεύγει μακριὰ ἀπὸ κεῖ . . . πάει κατὰ τὴν ἐκκλησιά, στέκεται, γονατίζει σ' ἓναν τάφο μπροστά, καὶ φιλεῖ τὸ μάρμαρό του.

Χορτάριασε τοῦ γονιοῦ σου ὁ τάφος!

Μὰ γιατί κλαῖς σὰ μικρὸ παιδί; τάχατες θὰ ζῆς καὶ σὺ αὖριο;

Τὸ ἀγριολούλουδα χύνουν γύρω τὴ μυρωδιά τους. Ξαπλώνεται στὴ γῆ, ἀκουμπάει τὸ κεφάλι του στὸν τάφο καὶ κοιτάζοντας τὸν οὐρανὸ ρωτάει, τί ἔφταιξε κ' ἔμεινε ἔρημος καὶ μονάχος στὸν κόσμος!

Ξάφνου, ἀπ' τὰ Τουρκοβούνια, κάποιος ἄλλος προβάλλει. Οἱ νυχτερίδες τρελλὰ φτερουγίζουν καὶ τρίζουν γύρω του... Κατεβαίνει μονοπάτι—μονοπάτι, πηδάει ἕναν ἕναν τοὺς βράχους καὶ κοιτάζει ὀλοῦθε σὰν κάτι νὰ γυρεύη.

Ἡ ἀγριεμένη ἢ θωριά του φαίνεται πιὸ ἄγρια μὲς στὸ σκοτάδι. Ἄλλοιμονο σ' ἐκεῖνον ποὺ θαῦρη στὸ δρόμο του!

Μὰ ὅσο ζυγώνει στὴν ἐκκλησιὰ κοντά, τόσο ἡμερώνει.

Γιατὶ κιτρίνισες καὶ τρέμεις σὰν κορίτσι, ἄγριε Γενίτσαρε ;...

Σὲ λίγο βλέπει ἕνα μαῦρο πράμα νᾶρχεται ἀπὸ τὸ κάτω μέρος... Βαθὺ σκοτάδι καὶ δὲν ξανοίγει τί νᾶναι μὰ σὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀστραπὴ βλέπει πὼς ἦταν ἄνθρωπος· ἦτανε Βενετσάνος!

Ὁ Γενίτσαρος, ἔγινε πάλι Γενίτσαρος· βγάζει τὸ χαντζάρι του καὶ χύνεται κατεπάνω του... Μὰ κι' ὁ Βενετσάνος δὲν χορατεύει. Πιάνει ὁ Γενίτσαρος μὲ τὸ ζερβὶ τὸ χέρι τὸ δεξιὸ τοῦ Βενετσάνου, μὰ τὴν ἴδια στιγμή πιάνει κι' ὁ Βενετσάνος μὲ τὸ ζερβὶ του τὸ δεξιὸ τοῦ Γενίτσαρου. Σκουντιοῦνται σὰν τ' ἀγρίμια καὶ μὲ τὰ πολλὰ ἔρχονται σιμὰ στὸν τάφο...

Πετιέται ὁ Ἀθηνιὸς μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι καὶ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τοὺς Βενετσάνους.

—Ἐμένα βόηθα, πατριώτη—φωνάζει ρωμέϊκα ὁ Βενετσάνος—νὰ σκοτώσουμε τὸ Τοῦρκο τὸν ἄπιστο!

—Ἐμένα βόηθα, πατριώτη—φωνάζει ρωμέϊκα κι' ὁ Γενίτσαρος—νὰ σφάξουμε τὸ Φράγκο τὸν ἄπιστο!

—Κανένα δὲ βοηθάω! Τοὺς Τοῦρκους ἄς τοὺς ἀγαποῦν οἱ παπᾶδες μας καὶ τοὺς Βενετσάνους οἱ ἄμυαλοι λαϊκοί, ἐγὼ καὶ τοὺς δυὸ τοὺς ξέρω γιὰ ἐχτροὺς τῆς πατρίδας μου... Ὅποιος εἶναι πιὸ γερός ἄς φάη τὸν ἄλλον, καὶ τοὺς

δυὸ ἄς φᾶνε τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ κοράκια. Μὰ τραβηχτήτε ἀπὸ δῶ! δὲ θ' ἀφίσω νὰ χυθῆ αἷμα ἀνθρωπινὸ τοῦ πατέρα μου, τοῦ γέρο Χωραφᾶ, τὸν τάφο!

Γιατὶ μιὰ φωνὴ ἀπὸ δυὸ στόματα ἀκούγεται: «ἀδερφέ μου!» Γιατὶ μὲ μιᾶς πέφτουν τ' ἄρματα κάτω; Γιατὶ ἀνοίγονται τρεῖς ἀγκάλες;

Ποιὸς τὸλπιζε· ὁ πρῶτος ποῦ μικρὸ τὸν πῆραν οἱ Γενίτσαροι, ὁ δεῦτερος ποῦ παιδάκι τὸν ξαγόρασαν οἱ Βενετσάνοι, καὶ ὁ μικρὸς ποῦ τάχατ' ἐστάθη πιὸ τυχερός, γιὰ πρώτη φορὰ νὰ σμίξουν, καὶ σὰν ἐχτροί, τοῦ πατέρα τους τὸν τάφο:!

Κοντεύει νὰ ξημερώση. Τὰ πουλάκια μέσα στὰ χαμόκλαδα τινάζουν τὰ φτερά τους βγάζοντας χαρωπὴ λαλιά. Τὸ νυχτοπούλι κρύφτηκε στὰ χαλάσματα, νὰ μὴν τῶβρ' ἡ μέρα. Τ' ἄστρα τρεμοσβήνουν· ἡ νυκτερίδα ἔγιν' ἄφαντη!

Πόσο θὰ ξιπαζότανε κανένας διαβάτης, ἂν περνῶντας ἔβλεπε ἕνα Γραικό, ἕνα Γενίτσαρο καὶ ἕνα Βενετσάνο, γονατισμένους σιμᾶ—σιμᾶ, νὰ χύνουν μαῦρο δάκρυ σ' ἕνα τάφου λιθάρι!

Δημ. Γρ. Καμπούρογλου

19. Ο ΒΡΑΧΟΣ ΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ

(Μακεδονικὴ παράδοση)

Κοντὰ στὸ χωριὸ Πότσεφ εἶναι ὁ βράχος τῆς Μαργαρίτας. Ἡ Μαργαρίτα ἦταν βασιλοπούλα μοναχοκόρη· κι' ὅταν σκοτώθηκε ὁ πατέρας της στὸν πόλεμο μὲ τοὺς Τούρκους καὶ κατάλαβε πὼς θὰ πέση τὸ κάστρο της, κάλεσε τὴν τρίτη ἡμέρα τοῦ Πάσχα ὄλους τοὺς χωριανοὺς καὶ τοὺς ἔκαμε ἕνα πλούσιο τραπέζι. Ἀφοῦ ἀπόφαγαν, τοὺς εἶπε πὼς αὐτὴ θὰ γκρεμιστῆ ἀπὸ τὸ βράχο γιὰ νὰ μὴ πέση ζωντανὴ στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Τοὺς ζήτησε ὁμως γιὰ χάρι, κάθε χρόνο τὴν Τρίτη τοῦ Πάσχα νὰ μαζεύονται στὸ βράχο καὶ νὰ γιορτάζουν. Κι' ἔτσι ἡ βασιλοπούλα ἔπεσε ἀπὸ τὸ βράχο καὶ σκοτώθηκε, Χριστιανὴ καὶ παρθένια. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ χωριοῦ θυμοῦνται τί ζήτησε, πρὶν πεθάνη, καὶ γι' αὐτὸ κάθε Τρίτη τοῦ Πάσχα μαζεύονται στὸ βράχο καὶ φαγοποτοῦν. Κι' ἀφοῦ διασκεδάσουν ρίχνουν κάτω ἀπὸ τὸ βράχο πιάτα καὶ ποτήρια.

20. ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ ΤΟΥ ΜΥΣΤΡΑ

(Παράδοση)

Κοντά στο Μυστρά σ' ένα όροπέδιο, όπου κάτω φαίνεται όλη ή Σπάρτη, βρίσκονταν πρὶν μερικά χρόνια ένα ψηλό κυπαρίσσι, τὸ ψηλότερο κυπαρίσσι τοῦ τόπου.

Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά.

Κάποιοι ἀναψε φωτιά ἐκεῖ κοντά χωρίς νά σκεφθῆ τὸ καημένο τὸ γέρικο τὸ δέντρο καὶ οἱ σπίθες ἔπεσαν ἐπάνω του, κ' ἔπιασε φωτιά καὶ κάηκε.

Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι φυτεύτηκε πολὺ περίεργα.

Ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἦταν ἀκόμα στὸν τόπο μας, ἕνας μεγάλος πασᾶς ἦλθε μιὰ μέρα σ' αὐτὸ τὸ μέρος νά πάρη τὸν ἀέρα του. Ἔδωσε διαταγή στοὺς δούλους του νά τοῦ ψήσουν ἕνα ἀρνὶ στῆ σούβλα καὶ κάθησε ἐκεῖ καὶ ἄρχισε νά τρώη.

Εἶχε μαζί του ἕνα νέο βοσκό, χριστιανό, ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε· καὶ καθὼς τὸ παιδί στεκόταν ἐκεῖ πάνω καὶ κοίταζε αὐτὸ τὸ ἔκτακτο θέαμα, τοὺς κάμπους μὲ τὰ δέντρα, τὰ τρεχούμενα νερά καὶ τὰ βουνά τριγύρω, ἀνεστέναξε βαθιά.

Ὁ πασᾶς τὸν ἄκουσε καὶ ρώτησε :

— Τί ἔχεις, Ἑλληνόπουλο; Γιατί ἀναστενάζεις ἔτσι ;

— Καὶ πῶς νά μὴν ἀναστενάζω ἔτσι, ἀφέντη ;

— Τί σοῦ χάλασε τὴν καρδιά;

— Καὶ πῶς νά μὴν κλαίη ἡ καρδιά μου, ὅταν ξέρω πῶς ὅλος αὐτὸς ὁ ὠραῖος τόπος καὶ αὐτὰ τὰ τρεχούμενα νερά, καὶ τὰ βουνά ἦταν δικά μας μιὰ φορά, πῶς ἐσεῖς καὶ οἱ πατέρες σας μᾶς τὰ πήρατε.

— Ἔτσι τὸ ἤθελε ὁ Ἄλλάχ.

— Μὰ ὄχι γιὰ πάντα, εἶπε τὸ Ἑλληνόπουλο· γιατί οἱ γέροι μας λένε, καὶ ὅπως μᾶς βλέπει ὁ Θεὸς ἐγὼ πάντα τρέφω τὴν πεποίθησή, ποὺ μὲ τὸν καιρὸ πάλι δικά μας θὰ εἶναι !

Ὁ πασᾶς ὀργίστηκε.

— Βρὲ ἀνόητε! φώναξε, τί κουταμάρες εἶν' αὐτὲς ποὺ λές! Καὶ ἀρπάζοντας τὴ σούβλα ποὺ εἶχε ψηθῆ τ' ἀρνί, κα-

μένη και μαύρη όπως ήταν, την έμπηξε με όλη του τη δύναμη στη γη.

—Νά! φώναξε. Το βλέπεις αυτό; λοιπόν αν αυτό το καμένο ξερόκλαδο βγάλει κλαδιά και φύλλα, τότε μπορείς να θρέφης την έλπίδα, ότι οί δικοί σου θα ξαναπάρουν αυτόν τον τόπο !

Και νά! Την άλλη μέρα ή σούβλα είχε ριζώσει και βλάστησε και μεγάλωσε, έγινε το ψηλό κυπαρίσσι, που ήταν εκεί για τόσα χρόνια από πάνω από τον κάμπο της Σπάρτης.

Κι' αυτό το Έλληνόπουλο ήταν ένας από κείνους, που πολέμησαν για να ξαναπάρουν τον τόπο μας; και όταν ήταν πάλι ελεύθερη ή Ελλάδα, έφερνε τα παιδιά του και τα παιδιά των παιδιών του κάτω από το κυπαρίσσι, και τους έλεγε πως φύτευσε.

Γουλία Δραγούμη

21. Ο ΔΙΑΟΛΟΣ ΚΙ' Ο ΖΑΚΥΘΙΑΝΟΣ

(Παράδοση Ζακυθιανή)

Μία φορά ο διάολος κ' ένας Ζακυθιανός φιλονείκησαν ποιός από τους δυο ξέρει περισσότερα τραγούδια. Καθένας τους έλεγε πως αυτός ξέρει περισσότερα. Στο τέλος συμφώνησαν να καρβαλικέψουν ο ένας τον άλλο και να είπη τα τραγούδια του. Πρώτος καρβαλίκεψε ο διάολος και είπε... είπε... είπε... όσα τραγούδια ήξερε, ως που τα τέλειωσε. "Υστερα καρβαλίκεψε κι' ο Ζακυθιανός το διάολο κι' άφοϋ είπε όλες τις *καντάδες* του και άλλα τραγούδια, άρχισε να τραγουδάη :

Λά, λά, λά. Τρά, λά, λά, λά. Λά, λά, λά. Τρά, λά, λά, Λά, λά, λά. Τρά, λά, λά, λά, και δέν είχε τελειωμό.

Ό διάολος τι να κάμη; βάσταξε, βάσταξε ως που κόπηκαν οί ώμοι του, όπου είχε καλοκαθήσει ο Ζακυθιανός, Τέλος όμως του λέει :

—Θά βαστάξη πολύ ακόμη αυτό το τραγούδι :

—Μά ακόμη δέν άρχισα, του λέει ο Ζακυθιανός.

—Δέν άρχισες! "Αμ' άφοϋ είναι έτσι τότε... τότε κατέβα κ' έχασα !

Κ' έτσι ο διάολος νικήθηκε από το Ζακυθιανό.

22.—Η ΔΙΠΛΗ ΓΙΟΡΤΗ

(Παράδοση Ἀθηναϊκῆ)

Τὴν ἴδια μέρα γιόρτασαν οἱ Χριστιανοὶ τῆ Λαμπρῆς τοὺς καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸ μπαϊράμι τοὺς ἔτσι ἔτυχε.

Ἡ γρηὰ ἢ κλησάρισσα τῆς Σωτήρας, τὰ μεσάνυχτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ἀφοῦ ἔκαμαν οἱ Χριστιανοὶ Ἀνάσταση, κι' ἀπόλυσεν ἡ ἐκκλησία, κλείστηκε στὸ κελλί της μέσα, διπλοαμπάρωσε τὴν πορτίτσα της κ' ἔβαλε γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ἀπὸ πίσω καὶ τὸ φορτσέρι της γεμάτο μ' ὄλο της τὸ νοικοκυριό, γιατί τὸ τούρκικο ξεφάντωμα μποροῦσε νὰ ξεσπάσῃ ἀπάνω της.

Ἐξαφνα χτυπάει τρεῖς φορές ἡ πόρτα της, τὰκ, τὰκ, τὰκ. Ἄλλες τρεῖς φορές χτύπησε κ' ἡ καρδιά τῆς κλησάρισσας.

—Ἄν εἶσαι, χριστιανὸς νὰ σὲ πολυχρονῆ ὁ μεγαλοδύναμος, κι' ἂν εἶσαι Τοῦρκος, πάλι καλῶς ὤρισες.

—Ἄνοιξε γλήγορα, γειτόνισσα καὶ μὴ φοβᾶσαι ἐγὼ εἶμαι.

—Μπά ! ἐσὺ ἔσαι, γειτόνισσα ; καὶ τί γυρεῦεις τέτοιαν ὥρα ;

Ἡ πορτίτσα τοῦ κελλιοῦ ἀνοίγει. Τὸ κατάλευκο κούφταλο, ἢ κλησάρισσα, ὑποδέχεται τὸ κατάμαυρο σκέλεθρο, μιὰ γρηὰ Ἀραπίνα φιλενάδα της, ποὺ καθότανε μέσα σ' ἓνα χάλασμα τῆς γειτονιάς. Ἡ πορτίτσα ξανάκλεισε. Ἡ Ἀραπίνα μιλεῖ πρώτη :

—Τώρα ποὺ ἴσυχασ' ὁ κόσμος ὄλος κ' οἱ χαροκόποι τραβήχτηκαν στὰ σπίτια τοὺς, ἦρθε κ' ἐμένα ἢ ἀράδα μου νὰ γιορτάσω τὸ μπαϊράμι μου στὸ τρυπόσπιτό μου μέσα. Ἐκανα ν' ἀπλώσω πάνω σὲ κάτι πέτρες τ' ἀποφάγια τῶν ἀγάδων, πῶ'χα σ' ἓνα χαρτί τυλιγμένα, καὶ τότες σὲ συλλογίστηκα, ζάβαλη γειτόνισσα, κλεισμένη καταμόναχη στὸ κελλί σου, ξημερώνοντας ἢ Λαμπρῆ σας· σὲ ψυχοπόμεσα, τύλιξα πάλι τ' ἀποφάγια, καὶ εἶπα μέσα μου ; «Κακόμοιροι Χριστιανοὶ ! σκλάβοι καὶ σεῖς, σκλάβοι καὶ μεῖς. Πιὸ φτωχοὶ ἐμεῖς, μὰ πιὸ δυστυχησμένοι ἐσεῖς γιατί γινήκατε δοῦλοι στὸν ἴδιο τόπο, ποὺ μιὰ φορὰ εἴσαστε ἀφεντικά». Ἄς πάω λοιπόν, εἶπα, νὰ γιορτάσουμε μαζί-

αὐτὴ τὴ Λαμπρὴ τῆς κι' ἐγὼ τὸ μπαϊράμι μου. Ξεκίνησα κ' ἦρθα.

Κ' ἀκούμπησε τὸ μικρὸ τῆς τὸ δέμα ἀπάνω στὸ τρικλοτραπεζάκι τοῦ κελιοῦ.

Σηκώνεται τότες ἡ κελάρισσα γελαστή καὶ ψάχνει μέσα στὴν κασέλα τῆς. Βγάζει ἓνα κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ δίνει στὴν Ἀραπίνα.

Τὸ παίρνει ἐκείνη μ' εὐχαρίστηση μεγάλη, σηκώνει τὸ χέρι τῆς ψηλὰ καὶ τὸ παρατηρεῖ γύρω γύρω στὸ φῶς τοῦ λυχναριοῦ, μὲ χαρὰ μικροῦ παιδιοῦ καὶ τὸ θαυμάζει σὰν κανένα σπάνιο καὶ περίφημο πράμα.

Ἡ γρηὰ ἡ κλησάρισσα ἔρχεται σιγὰ σιγὰ, κάθεται κοντὰ τῆς, καὶ ἄξαφνα κάνει τσὰκ μία, καὶ τῆς τὸ σπάζει μὲ τὸ ἄλλο κόκκινο αὐγὸ, ποῦ εἶχε κρυμμένο στὸ ἄλλο τῆς τὸ χέρι, ξεκαρδισμένη στὰ γέλοια γιὰ τὸ κατόρθωμά τῆς.

Τὸ κελὶ εἶναι μισοσκοτεινο. Τὸ λυχνάρι μόλις καὶ φέγγει.—Ζυγώνουν κοντὰ, μάγουλο μὲ μάγουλο, τὰ δυὸ γεροντικὰ κεφάλια κατὰσπρο τὸ ἓνα, κατὰμαυρο τὸ ἄλλο καὶ φιλιούνται...

Δημ. Γρ. Καμπούρογλου

23.— Η ΛΑΜΠΡΗ Η ΧΑΡΑ

Δὲ μποροῦν ὅσοι ζοῦνε στὶς πολιτεῖες νὰ καταλάβουνε γιὰτὶ τὸ Πάσχα εἶναι ἡ πιὸ Ἑλληνικὴ γιορτὴ. Οἱ περισσότεροι Ἑλληνες εἶναι γεωργοί, χτηνοτρόφοι, ναυτικοί, τότε βλέπουν ἀνθισὴ οἱ πρῶτοι, τότε γυρίζουν στα βουνὰ τους οἱ δεῦτεροι, τότε παύουν οἱ τρικυμίες γιὰ τοὺς τρίτους.

Τὴν ἡμέρα τοῦ Πάσχα τὴ λένε *Λαμπρὴ*, καὶ *Λαμπρά*, τὴ λένε καὶ *Χαρά*, ὅπως χαρὰ λέει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ τὸ γάμο.

Τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ (καθὼς καὶ τὸ πρῶτο Ψυχοσάββατο) κάνουν τὰ *ψυχούδια*, μικρὰ-μικρὰ ψωμάκια γιὰ τίς ψυχές τῶν πεθαμένων καὶ τὰ μοιράζουν τὸ πρῶτ' στὸ τέλος τῆς λειτουργίας.

Καὶ τίς *ὑψώσεις* (προσφορὲς ποὺ ὑψώνονται ἢ *ἀνεβα-*

τίζονται με την εὐλογία τοῦ παπα) τις χρησιμοποιοῦν τὴ Μεγάλη Πέμπτη ὅσοι ἔχουν μελίτσια καὶ γιδοπρόβατα. Τὰ ταγίζουν μ' αὐτὲς γιὰ τὸν καλὸ τὸν χρόνον.

Τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ τινάζουν ὅλοι τὰ ροῦχα τους καὶ καθαρίζουν τὰ σπίτια τους καὶ τὸ Μεγάλον Σάββατον σφάζουν καὶ ἐτοιμάζουν τὸ ἀρνὶ γιὰ τὴν ἡμέραν τῆς Λαμπρῆς· κι' ὕστερα περιμένουν ν' ἀκούσουν τὸ «Ἀναστάσεως ἡμέραν λαμπρυνθῶμεν λαοί, Πάσχα Κυρίου, Πάσχα» γιὰ νὰ ἱκανοποιηθῶσιν καὶ τὸ στομάχι τους.

Στὰ χωριά μας τὸ Πάσχα γίνεται πρῶτ', ἐνῶ στὶς πολιτείες γίνεται τὰ μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου. Τοῦτο ἔχει τὴν ἀρχὴν του στὸν τρόπο τῆς Τουρκοκρατίας καὶ στὸ σκοτάδι καὶ στοὺς κακοὺς δρόμους τῶν χωριῶν. Τώρα δὲ μως ἄρχισε καὶ σὲ πολλὰ χωριά νὰ γίνεται ἡ Ἀνάστασις τὰ μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου.

Ἦρθε ἡ ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ὅλοι ντύνονται τὰ γιορτινά τους καὶ ἐτοιμάζονται γιὰ τὸ χορὸν, ὕστερα ἀπ' τὸ φαί. Οἱ γυναῖκες πρὸ πολὺ τρελλαίνονται γιὰ τὸ χορὸν.

Κι' ἐδῶ μπορούμε νὰ εἰποῦμε, ὅτι σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα οἱ γυναῖκες συγκρατοῦν τὰ ἔθιμά μας καὶ τὰ τραγούδια μας.

Κ. Χ. Γούναρης

24.—ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Ἀκράτητοι ὅλοι τρέχουν στὰ βουνά. Ὁ καθένας ποθεῖ μ' ὅλη τὴν καρδιά του τὴν ἡμέραν αὐτὴ νὰ ξεχάσῃ τὰ βάσανά του, τὶς πίκρες τῆς ζωῆς του καὶ νὰ τριγυρίσῃ στὴν ἐξοχὴ, νὰ χαρῆ, νὰ διασκεδάσῃ. Δὲν ἔχει τὸ νησάκι μας πρασινάδες πλούσιες· δὲν ἔχει κελαδίστρες βρύσες καὶ λαλιές μύριων πουλιῶν, μὰ ἔχει καμπόσους βράχους καὶ κάμποσα χαμόκλαδα κι' ἀγριόχορτα ἐπάνω στὰ ὑψώματά τους, πού εἶναι γιὰ μᾶς βάλσαμον παρηγορίας.

Καὶ βλέπεις λοιπὸν μικροὺς καὶ μεγάλους, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ν' ἀνεβαίνουν τὰ ἀπόκρημνα βουνάκια τοῦ νησιοῦ μας καὶ στὸ φτωχικὸ ἴσκιον ἑνὸς μοναχοφυτεμένου

δέντρου ἢ κανενὸς μισοχαλασμένου τοίχου νὰ κάθονται σταυροπόδι, νὰ τρῶν χαρούμενοι τὸ φαγάκι τους, νὰ πίνουν ξένοιαστοὶ καὶ μὲ γέλια τὸ κρασάκι τους καὶ νὰ σκορποῦν ὀλόγουρα μὲ κέφι τὸ τραγούδι τους. Ποῦ καὶ ποῦ τυχαίνει ν' ἀκοῦς καὶ κανένα μουσικὸ ὄργανο—βιολί ἢ φυσαρμόνικα, ἢ μαντολίνο ἢ λύρα—νὰ πετάῃ λαλιά. Ἐκεῖ χωρὶς ἄλλο θὰ ἰδῆς νὰ γίνῃ χορός.

Ἄφου περάσουν ὅλη τὴν ἡμέρα στὴν ἐξοχὴ καὶ κυλιστοῦν στὴ φτωχικὴ πρασινάδα της, γυρίζουν μὲ τὰ τραγούδια στὰ σπιτάκια τους τὸ βράδυ—βράδυ.

* * *

Μὰ δὲν εἶπαμε ἀκόμα τί γίνεται τὴν αὐγὴ. Πήγαμε στὸ τέλος χωρὶς νὰ εἰποῦμε τὴν ἀρχή. Κι' ὅλο τὸ μυστήριό μας χαριτωμένης συνήθειας τὸ κρύβει ἡ αὐγὴ.

Τὴν αὐγὴ λοιπόν, τὴν ὥρα ποῦ τὸ πρωτόβγαλτο φῶς πέφτει σὰν χαμόγελο στὴ γῆ καὶ στὴ θάλασσα, τὰ κορίτσια μας ξυπνοῦν σὰν τίς πεταλοῦδες· βγαίνουν ἀπὸ τὸ σπίτι τους παίρνοντας μαζί τους τίς βυτίνες τους (στάμνες), παίρουν καὶ τὰ λουλούδια τους—ροδιές, βασιλικά, δυόσμο, τριαντάφυλλα, γαρούφαλλα, ποῦ φρόντισαν νὰ τὰ συνάξουν ἀποσπερίς, καὶ πηγαίνουν στὰ πηγάδια νὰ φέρουν «τ' ἀμίλητο τοῦ Μάη νερό».

Κι' ἐνῶ περίεργος τίς θωρεῖς στὸ δρόμο μὲ τὰ χρυσοῦφанта καὶ χρυσᾶ φορέματα, μὲ τὰ χρυσᾶ φλωριά καὶ στολίδια στὸ λαιμό, στὰ στήθη καὶ στ' αὐτιά τους, μὲ τὸ μαντήλι τεχνικὰ κι' ὀλόχαρ' ἀπάνω στὸ κεφάλι καὶ στίς πλάτες ριγμένα καὶ μὲ τὸ σταμνὶ τὸ λουλουδοστολισμένο στὸν ὦμο, θαρρεῖς πὼς βρίσκεσαι σὲ κανένα κόσμον ὀλότελα φανταστικόν, σ' ἓνα κόσμον γεμάτον ποίησιν καὶ μουσικὴν.

Μὰ βλέποντας πάλι ὅλες αὐτὲς τίς ὁμορφες νησιωτοπούλες μας χωρὶς μιλιὰ νὰ φέρουν «τ' ἀμίλητο τοῦ Μάη νερό» στὰ σπιτία τὰ δικά τους ἢ στοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ τους ὅσες εἶναι ἀρραβωνιασμένες, θαρρεῖς πὼς βρίσκεσαι στὴν τελετὴ κανενὸς μυστηρίου, ποῦ μοιάζει τὰ παλιά «Ἐλευσίνα».

Μὲν αὐτὸ τὸ χαριτωμένο νερὸ—πού πρέπει πάντα νὰ εἶναι τρεχούμενο—πλένονται ὄλοι κι' ὄλες, μικροὶ καὶ μεγάλοι. Ὑστερὰ τοὺς δίνουν καὶ γλύκισμα, γιὰ νὰ περάσῃ γλυκὸς «σὰν τὸ μέλι» ὁ Μάης. Ἐπειδὴ, λένε, αὐτὸς ὁ μήνας ἔχει πολλὰς κακὰς ὥρες. Ἀπ' αὐτὸ εἶναι καὶ ἡ κατάρρα πού λέν : «ἡ ὥρα τοῦ Μάη νὰ σ' εὕρῃ».

Ἡ ἄρραβωνιασμένη κόρη, πού φέρνει μὲ χίλια δυὸ καρδιοχτύπια τὸ πρωτομαγιάτικο νερὸ στῆς πεθερᾶς τῆς τὸ σπίτι, γι' ἀνταμοιβὴ παίρνει τὸ «μπατοῦσι», δηλαδὴ ἓνα ἢ πολλὰ χρυσᾶ φλωριά περασμένα τεχνικὰ σὲ μεταξωτὴ κορδέλα ἢ σὲ χρυσοῦφαντὴ κλωστή. Ἀπ' αὐτὸ τὸ νερὸ θὰ πλυθῇ ὁ γαμπρός—ἂν δὲ λείπῃ σὲ ταξίδι—κ' ἡ πεθερᾶ, ὁ πεθερός κι' ὄλοι τοῦ σπιτιοῦ, πού εὐχονται στὴ νύφη «νὰ τὸ φέρῃ καὶ στεφανωμένη καὶ νὰ τῆς φέρουν κι' αὐτῆς οἱ νύφες τῶν ἀδελφῶν τῆς». Καὶ μὲ τὴ στάμνα ἄδεια, μὲ τὰ φλωριά στὰ στήθη καὶ τὴ χαρὰ στὴν καρδιά, γυρίζει στὸ σπιτάκι τῆς ἢ κοπέλα.

Νερὸ μαγιάτικο φέρνουν οἱ νύφες στῆς πεθερᾶς τοὺς καὶ τὸν πρῶτο χρόνον τοῦ γάμου τῆς, τὸν πρῶτο δηλαδὴ Μάη ὕστερ' ἀπ' τὰ στεφανώματά τους.

Καστελλόριζο

Μιχαὴλ Γ. Πετριδῆς

25.—ΣΥΝΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΠΟΡΑΣ

Στὴν Ἐπίδαυρον, ὅταν ἀποθερίσουν, ἀφίνουν σὲ μιὰν ἄκρην τοῦ χωραφιοῦ ἀθέριστο ἓνα κομμάτι καὶ ἔχουν τὸ συνήθιο νὰ τὸ σταυρώνουν. Στέκονται στὶς τέσσαρες ἄκρες τοῦ τετραγώνου τέσσαρες σταχολόγοι ἄντρες, κ' ἐκεῖνος, πού τὸ σταυρώνει. Ἐνας σταχολόγος ἀρχίζει καὶ κόβει πρῶτα μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὴ μιὰν ὡς τὴν ἄλλη ἄκρην καὶ πάει θερίζοντας στὴν ἄλλη, κ' ἔτσι οἱ θερισμένες ἀράδες εἶναι σὰν σταυρός. Αὐτὰ τὰ στάχια τὰ κάνουν ἓνα χερόβολο καὶ τὸ λένε σταυρό. Καὶ λένε πῶς εἶναι τοῦ ἀφεντικοῦ τὰ γένια, ἐπειδὴ, ὅταν ἀρχίζουν τὸ θέρος ξουρίζονται καὶ κόβουν τὰ μαλιά τους, κ' ὅσο νὰ

τελειώσουν δὲ ματαξουρίζονται. Μόνον ἅμα κόψουν τὸ σταυρό, δηλαδή τὰ γένια τοῦ ἀφεντικοῦ, τότε ξουρίζονται κι' αὐτοί.

Ὅταν κάμουν τὸ σταυρὸ οἱ ἄλλοι τέσσερες σταχολόγοι ἀρπάζουν ὅλοι μαζί τὸν ἀφεντικὸ καὶ τὸν σηκώνουν ψηλὰ φωνάζοντας : « τάξει! τάξει!». Κι' ὁ ἀφεντικὸς τάζει εἴτε μιὰ κότα, εἴτε κρασί, εἴτε ὅ,τι ἄλλο θέλει.

Ἐκείνη τὴ *χεράδα* λοιπόν, ποὺ κόψανε, τὴ πᾶνε στὸ σπίτι καὶ τὴν κρεμᾶνε σὲ μιὰ γωνιὰ ἢ στὸ κεντρί (τὸ μισοχώρι, τὸ μεσότοιχο) τοῦ σπιτιοῦ ἴσαμε τὴν παραμονὴ τοῦ Σταυροῦ. Τότε τὶς 13 τοῦ *Τετυγητῆ* στουμπᾶνε τὴ χεράδα καὶ τὸ σᾶρι τὸ βάνουν σὲ πιά πετσέτα καὶ τὸ λένε μαζί *βαγιούλι*.

Τὸ πρωτὶ τοῦ Σταυροῦ κάθε μιὰ νοικοκυρὰ μὲ τὸ βαγιούλι της σημαδεμένο γιὰ νὰ τὸ γνωρίζῃ ἀπὸ τῶν ἀλλωγῶν πᾶει στὴν ἐκκλησίᾳ καὶ τὸ βάνει μέσα σὲ ἕνα πανέρι μπροστὰ στὸ Ἅγιο Βῆμα. Ἄμα τὸ εὐλογῆσῃ ὁ παπᾶς, τὸ πέρνουν καὶ τὸ ἀνακατεύουν μὲ τὸ σπόρο. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ σπείρουν κατόπι, βάνουν μέσα στὸ σακκὶ τὸ σπόρο κ' ἕνα ρόϊδο ὀλάκερο καὶ πρωτῖ—πρωτῖ, γιὰ νὰ μὴ κάμουν κακὸ συναπάντημα, πᾶνε στὸ χωράφι ζεύγουν τὰ βόϊδια καὶ πρὶν ἀρχίσουν τὸ σπόρο παίρνουν τὸ ρόϊδο καὶ τὸ χτυπᾶν ἐπάνω στὸ ὄνι τοῦ ἀλετριοῦ. Ὑστερα ἀνακατεύουν κάμποσα σπειρὰ ρόϊδο μὲ τὸ σπόρο μέσα στὴν ποδιά τους καὶ τὸν πετᾶνε, λέγοντας : «καλὰ *μπερκέτια !*». Ἄμα ρίξουν μιὰ σπορά, δηλαδή ἕνα στρέμμα, κάθονται καὶ τρῶν τὸ ἄλλο ρόϊδο κ' εὐχονται.

Ὅταν φύγῃ ὁ ζευγολάτης καὶ πάῃ στὸ χωράφι, ἡ νοικοκυρὰ τὸ παρατηρᾶει ποιὸς θὰ ἔλθῃ στὸ σπίτι ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ τὸν καλοκαρτεράει. Κόβει ρόϊδο, τοῦ δίνει μαζί μὲ σταφίδες καὶ στραγάλια κ' ἐκεῖνος εὐχεται καὶ λέει : «χρόνια πολλά, καλὰ μπερκέτια, χίλια κουβέλια ἢ χίλια μ ὀ δ ι α».

Τὴν ἴδια ἡμέρα, ποὺ βγαίνουν σπόρο, δὲν δίνουν τίποτε ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι· κι' ὅσο νὰ τελειώσουν πάλι τὸ σπόρο δὲ δίνουν φωτιὰ ἔξω, ἐπειδὴ, λέει, τὸ σᾶρι βγάνει ὁ α υ λ ί τ η. Αὐτὸ εἶναι ἀπὸ τὰ συνήθια ποὺ τὰ ἔχουν ὅλο τὸν καιρό.

Δ. Εὐαγγελίδης

26.—ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΕΝΟΣ

Ἦγά ἔβγα τοῦ Μαρτίου, μέρα χαρὰ Θεοῦ, κι' ὁ Καπε-
τάνιος τῶν Κλεφτῶν κλεισμένος κάθεται μέσα στο σπίτι.
Κανένας λόγος, ἀνάγκασμα κανένα, δὲν εἶν' ἄξιο νὰ τὸν
κάμη ν' ἀφήσῃ τὴ γωνιά. "Ελυώσε ἀπὸ τὴν κλεισοῦρα τοῦ
χειμῶνα, μαύρισε ἀπ' τὴν καπνιά, σὰν γύφτος τρεμου-
λιάρης ἔμοιασε, ζώντας ἀπάνω στὴ φωτιά ἕνα χειμῶνα
ὀλάκερον. Αὐτὸς ποὺ δέκα χρόνια πέρασε μακριὰ ἀπὸ
κάθε σκέπη, ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ἄφησε τὰ κλέφτικα λιμέρια,
τῶν βουνῶν τὰ ξέσκεπα παλάτια, κι' ἦρθε καὶ προσκύνησε
τὸν Τοῦρκο, ὁ Κλέφτης ὁ ἀπροσκύνητος ὡς τότε, δέκα
χρόνια ὀλάκερα, κλείστηκε ἀπ' τὴ μέρα ἐκείνη, μανταλώ-
θηκε, ἦλιο, οὐρανὸ δὲν εἶδε ! Μίσησε τ' ἀγέρι, τὸ σταλμένο
ἀπ' τὰ βουνά, συχάθηκε τὴ μυρουδιά τοῦ ἐλάτου, ποὺ ἀνά-
σταίνει, κι' ἀκόμα τῶν βουνῶν τὴν ὁμορφιά ἀποστράφηκε,
τὴ ζωγραφισμένη, ἀσάλευτη κ' αἰώνια, ἀντίκρυ ἀπὸ τὴ
θύρα τοῦ σπιτιοῦ του, ἀπόμακρη !

Σκυφτὸς στὸ παραγῶνι, κάθεται καὶ δὲ μιλεῖ, μερό-
νυχτο. Στὸ πλάγι του, γονατιστὴ μπρὸς στὸ σεντοῦκι, ψά-
χνει τάχα ἡ Καπετάνισσα κάτι νὰ βρῇ. Ψάχνει ἐνῶ τὸν
κρυφὸ βλέπει, καὶ τοῦ μιλεῖ γλυκὰ καὶ ταπεινά, σὰν νὰ
χαῖδεῦν ἕνα παιδάκι.

— Σήκω, πιά, Καπετάνιε μου, μαράζωσες κλεισμένος
πέντε μῆνες ἄσειστος, ἀστόλιστος μέσα στο σπίτι ! Τί ζωὴ
εἶν' αὐτὴ ; Ἀρρώστησε ἡ ψυχὴ πιά καὶ τὸ κορμὶ σου
ἀπὸ τὴ φυλακὴ. Κάνεις σὰν νὰ κρατῆς τὸ θάνατο κανε-
νὸς ἀκριβοῦ σου. Μίσησες τὴ μέρα τοῦ Θεοῦ ! Τὸν ἦλιο
ποῦναι τόσο ὁμορφος κάνεις σὰν νὰ τὸν ντράπηκες. Ἔβγα
νὰ τὸν ἰδῆς, ἦρθε τὸ καλοκαίρι ! Ὁ κόσμος εἶναι τόσο
ὁμορφος σὰν ἐκκλησιά ! Κ' εἶναι σὰν προσευχὴ νὰ τὸν
χαίρεται κανεῖς !

Σκληρὰ τώρα ὁ Κλέφτης ἀποκρίνεται.

Μαύρη εἶν' ἡ ματιά του κ' ἡ ὄψη του τρελλή.

— Ὄρη γυναῖκα, θὰ στὸ πῶ ! "Αμα ζυγώνει αὐτὴ ἡ
μαγκούφαινα ἡ Ἀνοιξη, μὲ πιάνει ἕνα κακό. Γυρεύω τὰ
βουνά ! Τ' ἄγια τὰ θεμέλια ! Τ' ἄσυλα βουνά ! Τοῦρκους
ΗΔ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΗ «Νεολ. Ἀναγνώσματα» Δ' Γυμν. "Εκδ. Ε' 1937 5

νά φάω θέλω... Τ' ἄρματά μου με καλοῦν, κ' ἐγὼ τὰ μάχομαι. Φοβᾶμαι γιὰ σένα, μαύρη! Νὰ βγῶ, ν' ἀνατρέξω στὰ βουνά, εἶν' ἕνας πόνος πού δὲ ματαγίνηκε. Σήκω καὶ φεύγα! Μὴ μὲ παρακαλῆς καὶ τίποτα μὴ μοῦ θυμίζης. Κοίτα μὴ χαθῆς!

Ἦξε ἀπὸ τὸ σπίτι κάθεται καὶ σιγοκλαίει ἡ ἄμοιρη γυναῖκα. Καὶ μέσα ἀκούγεται βαρὺ σὰ μοιρολόγι τὸ τραγούδι, τὸ λεβέντικο καὶ τ' ἀλαφρό, πού λέει γιὰ τὰ βουνά.

Νυχτώνει. Μπαίνει ἀπαλὰ στὸ σπίτι ἡ καπετάνισσα. Μαντεύει τώρα τί τὴν καρτερεῖ. Ἀπὸ τὸν τοῖχο λείπουν τ' ἄρματα τὰ κρεμασμένα ἀντίκρυ ἀπὸ τὴν πόρτα. Ὁ κλέφτης καθισμένος πάντα στὴ γωνιά· μὰ τώρα καὶ τὴν καπότα του φορεῖ. Καὶ σηκώνεται ἤσυχα καὶ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι. Μὲς στὸ σκοτάδι, ἀθώρητος, παίρνει τὸν ἀνήφορο, τὸ μονοπάτι. Ἀθόρυβα ἡ γυναῖκα κλείνει τὴν πόρτα κι' ἀκολουθεῖ σὰν ἴσκιος πίσω του, ἀπὸ μακριά. Ἔτσι ὅλη τὴ νύχτα βάδισαν. Κι' ἅμα μὲ τὴν αὐγὴ, ὁ ἥλιος σκάζοντας χτύπησε τίς θεόρατες κορφές ἀπάνω, ἄστραψε τὸ πρόσωπο τοῦ Κλέφτη, τὸ νεκρόχλωμο. Ἀπλωσε πλατιά τὸ χέρι κ' εἶπε :

—Γειά σας, ὦρὲ βουνά!

Κι' ἀκολούθησε τὸ δρόμο του.

Γιάννης Βλαχογιάννης

27.—Η ΓΥΝΑΙΚΑ

Ἕνας ἄγουρος ἀπὸ τὸ Σέχι ἀποφάσισε νὰ πάρῃ γυναῖκα. Μὰ ἤθελε τίμια καὶ καλὴ, σὰν τίμιος καὶ καλὸς πού ἦταν κι' αὐτός. Τὸ γύρισε ἀποδῶ, τὸ γύρισε ἀποκεῖ, σκέφτηκε τὸ γέρο Μῆτρο Γκιζιώτη, πού εἶχε δυὸ θυγατέρες. Καλὸς, σοῦ λέει, ὁ πατέρας, καλὰ θὰ εἶναι καὶ τὰ παιδιά. Κινάει μιὰ σκόλη καὶ προσκυνάει τὸ γέροντα καὶ τοῦ λέγει τὸ σκοπό του.

—Σὰν εἶν' ἀπ' τὸ Θεό, παιδί μου, θὰ γένη, τοῦ ἀπαντᾷ ἐκεῖνος. Δυὸ θυγατέρες ἔχω· γιὰ τὴ μιὰ θέλω ἑκατὸ φλωριά, γιὰ τὴν ἄλλη δίνω ἑκατὸ φλωριά.

‘Ο ἄγουρος ἔμεινε συλλογισμένος.

—Νὰ σκεφτῶ, εἶπε.

—Σκέψου.

Ἐσκέφθηκε πολὺ τὰ πάντα, διβουλος ἔμεινε. Κινάει καὶ πάει σ’ ἓνα πατρικό του φίλο στὰ Φάρσαλα νὰ πάρη γνώμη :

—Ἦρθα νὰ μοῦ πῆς τὴ γνώμη σου, τοῦ λέει. Θέλησα νὰ πάρω γυναῖκα· γύρεψα μιὰ ἀπὸ τὶς θυγατέρες τοῦ γέρο Μήτρου Γκιζιώτη, μὰ μοῦδωκεν ἀπόκριση πὼς στή μιὰ δίνει ἑκατὸ φλωριά καὶ γιὰ τὴν ἄλλη θέλει ἄλλα τόσα. Τὶ νὰ κάμω :

—Τίποτα νὰ μὴν κάμης, τοῦ λέει, ἐκεῖνος, παρὰ νὰ κινήσης νὰ πᾶς στὴν Καρδίτσα, νὰ πάρης γνώμη ἀπὸ τὸν ἀδερφό μου τὸ μεγαλύτερο.

Μιὰ καὶ δυὸ πάει στὴν Καρδίτσα. Ρωτῶντας ἀποδῶ, ρωτῶντας ἀποκεῖ, βρίσκει τὸν ἀδερφό τοῦ φίλου του, τὸ Φῶτη. Ὁ Φῶτης τοῦ φάνηκε μικρότερος ἀπὸ τὸ Γιώργη, μὰ δὲν εἶπε τίποτα. Μπορεῖ νᾶχω λάθος, σοῦ λέει.

—Τὸ καὶ τό, λέει στὸ Φῶτη. Πῆγα στὸν ἀδερφό σου καὶ μὲ στέλνει σὲ σένα. Τί νὰ κάμω ;

—Τίποτα νὰ μὴν κάνης τοῦ λέει κ’ ἐκεῖνος παρὰ νὰ κινήσης νὰ πᾶς στὰ Τρίκαλα νὰ πάρης γνώμη ἀπὸ τὸν ἀδερφό μου τὸν πιὸ μεγαλύτερο.

Κινάει ὁ ἄγουρος καὶ πάει στὰ Τρίκαλα. Ρωτῶντας ἀποδῶ, ρωτῶντας ἀποκεῖ, βρίσκει τὸν ἀδερφό τοῦ φίλου του, τὸν Πάνο. Ὁ Πάνος τοῦ φάνηκε μικρότερος κ’ ἀπὸ τὸ Φῶτη κ’ ἀπὸ τὸ Γιώργο, μὰ δὲν εἶπε λέξη.

—Τὸ καὶ τό, λέει στὸν Πάνο. Τί νὰ κάμω ;

—Εὐκόλο πράγμα γύρεψες, εἶπεν ἐκεῖνος· πάμε ἀπάνω στὸν ὄντᾶ, καὶ θὰ σοῦ πῶ.

Πῆγαν ἀπάνω στὸν ὄντᾶ, στρώθηκαν σταυροπόδι στὸ πευκί· ἡ γυναῖκα τοῦ Πάνου ἔφερε τσίπουρο νὰ τοὺς κερᾶση, ἔφερε κ’ ἓνα πεπόνι γιὰ σαλατικό.

—Τί πεπόν’ εἶν’ τοῦτο, ὁρὲ γυναῖκα! λέει ὁ Πάνος θυμωμένος· φέρε μας ἄλλο.

Πῆγε κ’ ἦρθε ἡ γυναῖκα, ἔφεραν ἄλλο.

—Δὲν εἶν’ καλό, καημένη! εἶπε ὁ Πάνος· φέρε μας ἄλλο.

Ἔτσι τὴν παιδεψα κάμποση ὥρα. Ἐκείνη τῷπερνε τὸ πε-

πόνοι κ' ἔφερνε ἄλλο, μὰ κανένα δὲν ἄρесе τοῦ ἀντρός της. Στὸ τέλος κράτησε ἕνα κ' ἔδιωξε τὴ γυναῖκα του.

—Σὰν πόσα πεπόνια λὲς πῶς ἔχω στὸ κελάρι ; ρωτᾷ τὸν ἄγουρο.

—Ξέρω κι' ἐγώ ; δυὸ-τρία φορτώματα.

—Ἔνα μοναχά. Μὰ ἰδὲς τί γυναῖκα τὴν ἔχω πῆγε κι' ἦρθε εἴκοσι τριάντα βολὲς κι' ἄχνα δὲν ἔβγαλε νὰ μὲ δυσारेστήση. Τ' ἀδέρφια μου σοῦ εἶπαν πῶς εἶναι μικρότερα μου, κι' ἀλήθεια εἶναι μικρότερα μου. Μὰ γιὰ νάχουν δύσκολες γυναῖκες γερόσανε γλήγορα· ἐγὼ γιὰ νάχω καλὴ στέκω πάντα νιός. Πήγαινε, δόσε ἑκατὸ φλωριά καὶ πάρε καλὴ γυναῖκα νὰ σοῦ κυβερνάη τὸ σπίτι.

Τρέχει ὁ ἄγουρος στὸ Σέχι, βρίσκει τὸ γέρο Μητρο Γκιζιώτη.

—Πάρε τὰ φλωριά καὶ δός μου τὴ γυναῖκα μὲ τὴν εὐκὴ σου, τοῦ λέει· μὰ ἄφησε καὶ μένα δέκα νὰ κάμω τοὺς γάμους.

—Πάρ' τὰ δέκα φλωριά, πάρ' καὶ τὴ γυναῖκα μὲ τὴν εὐκὴ μου· λέει ὁ γέρος.

Πῆρε τὴ γυναῖκα ὁ ἄγουρος, ἔκαμε τοὺς γάμους, ἔφαγε τὰ φλωριά, σὲ δέκα μέρες ἔμεινε ἀπένταρος. Κάθε-ται καὶ συλλογιέται πῶς θὰ γυρίσῃ τὸ σπίτι του. Τὸν εἶδε ἡ γυναῖκα του στενοχωρημένον· τῷ φερνε ἀποδῶ, τῷ φερνε ἀποκεῖ νὰ τὸν ρωτήσῃ, μὰ ντρέπονταν· δέκα μερῶνε νύφη! σοῦ λέει. Τέλος παίρνει ἀπόφαση, πάει καὶ τὸν προσκυνάει.

—Μὲ τσ' ὀρισμούς σου, ἄντρα μου καὶ κάτι νὰ σὲ ρωτήσω, τοῦ λέει. Τ' ἔχεις κ' εἶσαι συλλογισμένος ; τᾶ-δωκες ὅλα τὰ φλωριά τοῦ γέρου ;

—Ὅλα.

—Καὶ δὲν ἔχουμε νὰ πορέψουμε ;

—Λεφτὸ τσακισμένο.

—Ἐγὼ νὰ σοῦ δώσω.

Βγαίνει καὶ τοῦ δίνει μιὰ στάμπα.

—Νὰ ἐτούτη τὴ στάμπα νὰ πᾶς στ' Ἀμπελάκια νὰ τὴν πουλήσῃς· ἔτσι ἔδινα καὶ τοῦ πατέρα μου. Ἄν δὲ σοῦ δώσουν διακόσια γρόσια νὰ μὴν τὴ δώκῃς.

—Οὔτ' ἑκατὸν πενήντα ;

—Ούτε διακόσια σωστά.

—Καλά.

Κινάει εκείνος και πάει στα Ἀμπελάκια. Τότε τ' Ἀμπελάκια ἦταν μεγαλύτερα κι' ἀπὸ τὴ Λάρισα. Δείχνει στὸν ἔμπορο τὴ στάμπα· ἐκεῖνος τὴ βρίσκει καλή.

—Πόσο τὴν πουλᾶς ;

—Διακόσια γρόσια.

—Νὰ σοῦ δώσω ἑκατό... ἑκατονπενήντα... ἑκατονογδόντα ;

—Ὅχι, διακόσια μοῦ εἶπε ἡ γυναῖκα μου.

—Νά, διακόσια. Δὲ δὲ μοῦ λές, ὅ,τι σοῦ εἶπη ἡ γυναῖκα σου θὰ κάμης ;

—Ὅ,τι θέλω γώ, λέει ἐκεῖνος θυμωμένος, ὅχι ὅ,τι μοῦ εἶπη ἡ γυναῖκα μου.

—Μὰ τώρα στὴ στάμπα...

—Στὴ στάμπα εἶναι ἄλλο· μὰ ὅ,τι θέλω γώ κάνω.

—Καὶ τὸ δέχεται ἡ γυναῖκα σου ;

—Τὸ δέχεται.

—Ἔλα νὰ βάλουμε στοίχημα.

—Τί στοίχημα ;

—Πῆρες τώρα διακόσια γρόσια· νὰ τὰ ξοδέψης ὅλα στὰ λοβότερα πράματα, τὰ πάρης κ' ἐμᾶς μουσαφιρέους κι' ἄμα εἶπη «καλὰ ἔκαμες» νὰ μοῦ παίρνης τὸ μαγαζί.

—Ναί.

—Ἀλλοιῶς νὰ σοῦ παίρνω τὴ γυναῖκα.

—Ναί.

—Ἀρχίνα ἀπὸ τώρα.

Βγαίνει ὁ ἄγουρος στὴν ἀγορά, βλέπει ἕν' ἄλογο.

—Πόσο θές στ' ἄλογο ;

—Διακόσια γρόσια.

—Πάρ' τα.

Καβαλάει τ' ἄλογο.

—Πᾶμε, λέει στοὺς ξένους του. Βγαίνουν παρόξω, φτάνουν στὴ Λάρισα, ἀπαντοῦν ἕνα μὲ τὸ γομάρι του.

—Ρὲ μὲ τὸ γομάρι, λέει ὁ ἄγουρος· μοῦ τὸ δίνεις νὰ σοῦ δώκω τ' ἄλογο ;

—Πάρ' το.

Δίνει τ' ἄλογο, παίρνει τὸ γομάρι. Πᾶνε παρακάτω ἄ-

παντοῦν μιὰ γυναῖκα, ποῦ εἶχε τρία γαλιά. Δίνει τὸ γομάρι ὁ ἄγουρος παίρνει τὰ γαλιά. Τραβοῦν, φτάνουν μὲ τὸ ἠλιόγευμα στὸ Σέχι.

— Ἐλα, γυναῖκα, κ'ἔχουμε ξένους ἀπόψε, φωνάζει στὴ γυναῖκα του καὶ τὶς δίνει τὰ γαλιά.

— Πούλησες τὴ στάμπα ;

— Τὴν πούλησα.

— Κοπιάστε στὸν ὄντᾶ καὶ ἐγὼ ἐτοιμάζω.

Ἄνέβηκαν ἐκεῖνοι στὸν ὄντᾶ. Ἡ γυναῖκα ἔσφαξε τὰ γαλιά, τὰ ἐτοίμασε ἔστρωσε τὸ σοφρὰ καὶ κάλεσε τοὺς ξένους νὰ καθήσουν. Ἐκεῖ ποῦ τρώγανε γυρίζει ὁ ἔμπορος καὶ λέει τῆς γυναῖκας :

— Ξέρεις τί σοῦφτιασε ὁ ἄντρα σου ;

— Σὰν τί ;

— Πούλησε τὴ στάμπα διακόσια γρόσια.

— Καλὰ καμὲ' τόσο τοῦ εἶπα.

— Καλὰ, μὰ τᾶδωκε ὅλα καὶ πῆρε ἄλογο.

— Πάλι καλὰ· πῶς νᾶρθη πεζὸς ἀπ' τὰ Ἀμπελάκια ;

— Μὰ δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα· ἔδωκε τ' ἄλογο καὶ πῆρε γομάρι.

— Καλὰ κι' ἄγια· τί νὰ κάμη, σοῦ λέει, τᾶλογο στὸ χωριό. Καλύτερα τὸ γομάρι, ποῦ κάνει ὅλες τὶς δουλειές καὶ ζῆ ὅπως κι' ὅπως.

— Μὰ ποῦ ἔδωκε στὸ τέλος τὸ γομάρι γιὰ νὰ πάρη τρία γαλιά; λέει ὁ ἔμπορος ἀγαναχτισμένος ἀπὸ τὴν κλωσύνη της.

— Τί νὰ κάμη; Σὰν εἶδε καὶ τοῦ κολλήσατε νὰ σὰς πάρη μουσαφιρέους, τὸ γομάρι τί τὸ ἤθελε ; Γομάρι θὰ τρώγατε ;

— Ἄϊντε μωρέ! ἔχασα! λέει ὁ ἔμπορος τραβώντας τὰ γένια του.

Κ' ἐπῆρε ὁ ἄγουρος τὸ μαγαζὶ μὲ τὴν ἄξια γυναῖκα του κ' ἔμεινε ὁ ἔμπορος ἀπένταρος.

Α. Καρναβίτσας

28.—Ο ΒΛΑΧΟΣ ΚΙ' Ο ΡΑΦΤΗΣ

“Ένας κάποτε ήταν βλάχος. Φύλαγε καμιά τριανταριά πρόβατα πάνω στις ράχες. Τὸν δούλευε τὸ κρῦο, ἡ βροχή κι' ὄλα τ' ἄλλα τὰ κακὰ ὅσα τραβοῦν οἱ τσοπαναρέοι.

—Τί τραβᾶμε, ἐμεῖς οἱ μαῦροι βλάχοι! ἔλεγε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ.

Μιὰ μέρα πέρα πέρασε ἓνας ράφτης ἀπὸ τὴ ράχη, ποὺ φύλαε ὁ βλάχος τὰ πρόβατα. Χαιρέτησε καὶ στάθηκε λίγο.

—Ὡρέ, ράφτης εἶσαι; τοῦ λέει ὁ τσοπάνης.

—Ναί, εἶπε.

—Γλέπεις τί τραβᾶμε ἐμεῖς οἱ βλάχοι.

—Ὀῦλοι μας τὰ ἴδια τραβᾶμε!

—Ἄμ, δὲν εἴμαστε ὄλοι τὸ ἴδιο! εἶπεν ὁ βλάχος.

—Κάνουμε μιὰ δουλειά; λέει ὁ ράφτης. Νὰ γένης ἐσὺ ράφτης καὶ γὼ νὰ πάρω τὰ πρόβατα. Πάρε σὺ τὴν πήχη μου καὶ τὰ ψαλίδια!

—Τὸ κάνουμε, λέει ὁ βλάχος. Ἐγὼ καλύτερα θὰ περνᾶω ἀπὸ τσοπάνης! θὰ κάθουμαι παραφωτιὰ καὶ θὰ ράφτω· θὰ τρώω τὸ καλὸ μου τὸ φαῖ μέσα στὴ ζέστα μου!..

Ἔτσι ἔκαμαν ἄλλαξαν. Ὁ ράφτης πῆρε τὰ πρόβατα, ὁ βλάχος τὰ ψαλίδια καὶ τὴν πήχη.

—Τώρα νὰ μὲ μάθης πῶς θὰ κόβω καὶ πῶς θὰ ράβω! τοῦ λέει ὁ βλάχος τοῦ ράφτη.

—Πρῶτα θὰ μετᾶς, ὕστερα θὰ κόβης κι' ἄλλο τελευταῖα θὰ ράβης καὶ θὰ σιδερῶνης, λέει ὁ ράφτης.

Ξεχώρισαν ἔπειτα. Ὁ ράφτης ποὺ εἶχε τὸ μυαλό του, πῆρε τὰ πρόβατα καὶ τὰ πούλησε. Πῆρε μπόλικο χρήματα κ' ἀγόρασε ἄλλα ἐργαλεῖα γιὰ τὴν τέχνη του. Γύριζε μέσα στὰ χωριά κ' ἔβγανε παράδες ὅπως καὶ πρωτύτερα.

Ὁ βλάχος πῆρε τὸ σακκούλι μὲ τὰ ἐργαλεῖα στὸν ὄμο καὶ πῆγε σὲ κάποιον χωριὸ γιὰ νάβρηδουλεῖα. Καθὼς διαβαίνει σ' ἓνα σοκάκι τὸν εἶδε μιὰ γυναῖκα καὶ τοῦ φώναξε:

—Ὡρέ, ράφτη, ἔρχεσαι νὰ μοῦ ράψης ἓνα σεγγούνη;

—Ἐρχομαι λέει ἐκεῖός.

Πῆγε ἐκεῖ, ἔπιασε παραφωτούλα καὶ στρώθηκε κάτω. Τῶφεραν τὸ σκουτί γιὰ νὰ ράψη.

Τραβάει μὲ τὸ ψαλίδι καὶ τὸ κόβει λωρίδες λωρίδες, μάνες· μέτρησε κ' ὕστερα τῶρραψε.

Τώρα κατάλαβε τί ἔπαθε! Πῶς δὲ γίνεται ράφτης ἔτσι στὰ καλὰ καθούμενα ὁ καθένας! Τότε παίρνει κι' αὐτὸς κάμποσα ξύλα καὶ τὰ ἔστησε ὀρθά. Τὰ σκέπασε μὲ γούιτες ἀπὸ σκουτί, τίς ἔρραψε κεῖ πάνω κ' ἔφτιασε ἓνα εἶδος σὰν λύκο. Τὸ λύκο εἶχε στὸ νοῦ του! αὐτὸν ἔβλεπε κάθε μέρα κεῖ πάνω στὸ βουνό, ποῦ φύλαε τὰ πρόβατα!

Κάποτε μπαίνει ἢ νοικοκυρὰ μέσα γιὰ νὰ τοῦ φέρη φαί, νὰ φάη· τηράει... τί νὰ ἰδῆ! λύκος!

—Τί ἔφτιξες αὐτοῦ, μάστορα! τοῦ λέει· σεγγούνα ἢ λύκο;

—Λύκο ἔφτιασα εἶπε ἐκειός· νὰ φάη ἐμένα πρῶτα, ποῦ ἀπαράτησα τὰ πρόβατά μου καὶ σεργανάω, κ' ὕστερα ἔσένα, ποῦ μὲ διάλεξες γιὰ ράφτη!

Αὐτὰ ἔγιναν. Ἔχασε τὰ πρόβατα ὁ βλάχος κι' ὄλα του τὰ καλὰ, γιὰ νὰ θέλῃ νὰ γίνῃ ράφτης.

Δημ. Δουκόπουλος

29.—ΦΩΝΗ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

Ἄπριλης καὶ πασκαλόγιορτα καὶ μιὰν ἄνοιξη γλυκιὰ καὶ ψιλόβροχη, ποῦ δὲ θυμοῦμαι παρόμοια.

Εἶχαμε τὰ πρόβατα προσωρινὰ στὴν Ἀρακαντέλλα, μιὰ ὁμορφὴ καὶ ψηλὴ ράχη, ἀντίκρυ στὸ χωριό μου καὶ περιμέναμε νὰ περάσουν τὰ κοπάδια τοῦ Ντίνου Ραμούση νὰ τὰ σμίξουμε καὶ νὰ τραβήξουμε γιὰ τὰ ξεκαλοκαιριὰ τῆς Ροδόβολης.

Εἶχα πάει ναρὶς στὸν ἀρμεγῶνα καὶ περίμενα τὰ γαλάρια νὰ τ' ἀρμέξουμε καὶ νὰ πάρω τὸ γάλα γιὰ τὸ σπίτι, γιατί τὸ ἤθελε ἡ μάνα μου, ἄλλο γιὰ βούτυρο κι' ἄλλο γιὰ ξυνόγαλο.

Τὰ γαλάρια βοσκοῦσαν ἐκόμα κάτω ἀπὸ τὰ Λύβια, ὡς τὴν Παναγία, κι' οἱ πιστικοὶ δὲ φαίνονταν, ἂν καὶ κόντευε ἡ ὥρα τοῦ ἀρμεγμοῦ.

Κάτω, μακριά στο βάθος της κοιλάδας, κυλούσε τὸν κατήφορο τὰ γαλανὰ νερά του ὁ μεγάλος ποταμὸς τοῦ τόπου μας, ὁ Καλαμάς, κι' ἔδινε ζωὴ σ' ὅλην ἐκείνη τὴν πλούσια εἰκόνα ἀπὸ κάμπους καὶ βουνά, ἀπὸ ράχες καὶ πλαγιές, ἀπὸ λόγγα καὶ χωριά, ἀπὸ κοπάδια καὶ λακκιές, ποὺ στέκονταν γύρα-γύρα.

Ἡ ὥρα περνοῦσε καὶ τὰ γαλάρια δὲ συμμαζεύονταν καὶ οἱ πιστικοὶ δὲ φαίνονταν...

Σὲ λίγο φάνηκε ἕνας πιστικὸς πῶβγαينه ἀπὸ τὴ λακκιά, πίσω ἀπὸ τὴν Ἀρακαντέλλα.

—Τί γενήκατε σήμερα ; τοῦ φώναξα.

—Τί νὰ γένουμε ; μοῦ ἀπολογήθηκε ξέκαρδα· χάσαμε τὸ Σιοῦτο-Κάλεσιο !

Μοῦ φάνηκε πὼς μὲ χτύπησε ἀστραπή.

Ὁ Σιοῦτο-Κάλεσιος χαμένος ; Χάνεται ποτὲ τὸ πρῶτο κριάρι, ποὺ σέρνει πίσω του ὄλο τὸ κοπάδι, ὁ δεῦτερος πιστικὸς τοῦ πατέρα μου ; Βέβαια κάποιος θὰ τὸν ἔκλειψει ! Κι' ἂν τὸν ἔκλειψαν γιὰ ἔχος, θὰ τὸν ἔκλειψαν ἀπὸ μακρὰ· ἂν γιὰ φαγί, τώρα θὰ μαγερευεῖται. Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐλπίδα νὰ ξαναβρεθῆ ὁ Σιοῦτο—Κάλεσιος.

Αὐτὰ ἔλεγα μέσα μου κι' ἀνέβηκαν τὰ δάκρυα στὰ μάτια μου.

Τὸν ἀγαποῦσα τόσο πολὺ τὸ Σιοῦτο-Κάλεσιο, ποὺ νόμιμα ἐκείνη τὴ στιγμή, ὅτι εἶχα χάσει ὄχι μονάχα αὐτόν, ἀλλ' ὀλάκερο τὸ κοπάδι ! γιατί ὁ Σιοῦτο-Κάλεσιος ἦταν ἡ δόξα τοῦ κοπαδιοῦ μου, τὸ καμάρι τὸ δικό μου κι' ὅλων τῶν πιστικῶν μου.

Σὲ λίγο ἔφτασε ἐπάνω ὁ πιστικὸς περίλυπος.

Χάθηκαν ἀπὸ τὰ μάτια μου ὄλα τ' ἀνοιξιάτικα κάλλη τοῦ Ἀπριλιοῦ κι' ἄρχισε νὰ βασιλεύει μαῦρος χειμῶνας μέσα στὴν καρδιά μου.

—Τί λές, ὦρέ ; τοῦ εἶπα, γιὰ τὸ Σιοῦτο μας ;

—Τί νὰ εἰπῶ ; Μοῦ ἀπολογήθηκε λυπημένα. Τί μπορῶ νὰ εἰπῶ ; Ἄλλο ποῦ μᾶς τὸν ἔκλειψαν ;

Ἐρριξα ἐκείνη τὴ στιγμή τὰ μάτια μου πρὸς τὸ κοπάδι ποῦ βοσκοῦσε κάτω στὰ Λύβια, καὶ τὸ εἶδα ξεσκισμέ-

νο ἐδῶ κι' ἐκεῖ, σάν νά εἶχαν μπῆ σαράντα λύκοι καί τὸ σκόρπισαν !

Μέ πῆραν τὰ δάκρυα σβάρνα κι' ἄρχισα νά κλαίω, σάν μικρὸ παιδί, ἂν κ' ἤμουν δέκα ἐφτά χρονῶν παλληκάρι τότε.

— Τί εἶν' αὐτά ; μοῦ εἶπε ὁ πιστικός. Δὲν ντρέπεσαι; Τί; θά χαθοῦμε γιὰ ἓνα κριάρι; Τὰ κοπάδια σου νᾶν καλά!

— Τέτοιο κριάρι! Τοῦ εἶπα γώ. Ποῦ θά βροῦμε τέτοιο κριάρι ;

— Ἀχασούχασα ! Ξεφώνησε ὁ πιστικός θέλοντας νά μέ παρηγορήσῃ. Γιὰ ἓνα παλιοκρίαρο κάνεις ἔτσι; Τὸ μοναστήρι νᾶν καλά κι' ἀπὸ καλογέρους ! Τὸ κοπάδι σου νᾶν καλά!... Ἐσεῖς νάσαστε καλά, οἱ νοικοκυραῖοι, καί κριάρια καί τραγιά, καί βιὸ ὅσο θέλεις !

Ἄλλ' ὅ,τι κι' ἂν μοῦλεγε ὁ πιστικός, δὲν μπορούσε νά μοῦ μαλακώσῃ ἢ νά μοῦ μικρύνῃ τὸν πόνο μου καί τὴν ἐντύπωσή μου ἀπὸ τὸ χαμὸ τοῦ σημαδιακοῦ κριαριοῦ μου, ποῦ στόλιζε τὰ κοπάδια μου, σάν τ' ἄστρα τ' οὐράνοῦ.

Σὲ λίγο ἄρχισαν νά φαίνονται ἓνας-ἓνας ὄλοι οἱ πιστικοί, κι' ἄλλοι ἔμειναν μέ τὰ στέρφα καί μέ τ' ἄρνοζύγουρα, κι' ἄλλοι σύμμισαν τὰ γαλάρια καί τὰ καντάριασαν γιὰ τὸν ἄρμεγῶνα. Ἐνῶ πρὶν μέ τὸ Σιοῦτο Κάλεσιο ἔρχονταν τὰ γαλάρια, τὸ πολὺ σ' ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ τὰ Λύβια στὸν ἄρμεγῶνα, ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔκαναν μιὰ ὥρα ἀκέραια. Αὐτὸ θά πῆ τί ἀξίζει νάχη συρτάρι τὸ κοπάδι σου, καί μάλιστα σάν τὸ καημένο τὸ Σιοῦτο-Κάλεσιο! Ἦταν ζωγραφισμένη ἡ λύπη στὸ πρόσωπο τῶν πιστικῶν καί τὸ κοπάδι φαινόταν σάν ὄρφανό, ὅταν ἦρθαν κι' αὐτοὶ κι' αὐτὸ στὸν ἄρμεγῶνα. Μοῦ φαινόταν ὅτι ὄλο ἐκείνο τὸ κοπάδι, ποῦ ἀνέβηκε ἐκεῖ πάνω, μοῦ ζητοῦσε τὸ Σιοῦτο-Κάλεσιο. Μοῦ φαινόταν πὼς ἄκουγα νά μοῦ λέη:

— Νά βρῆς τὸ Σιοῦτο μας !

Δὲ μπορούσα πιά νά βαστάξω καί ξέσπασα στὰ κλάματα, καί μοῦ ξανάειπε ὁ ἀρχιπιστικός :

— Τί εἶν' αὐτὰ ἀπὸ σένα ; Ντροπὴ νά κάνης ἔτσι ! Δὲ χορταίνει τὸ μάτι σου ἀπὸ τόσα πρόβata ; Συλλογίσου ὅτι εἶναι τόσοι ἄνθρωποι, ποῦ δὲν ἔχουν οὔτε ἓνα ζωντανό !

Τὰ λογικά τὰ λόγια τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ μας ἄρχισαν νὰ δουλεύουν μέσα μου σὰν δραστήριο γιαιτρικό.

Δὲν εἶχε τελειώσει ἀκόμα τ' ἄρμεγμα, ὅταν εἶδα νᾶρχεται ἕνα σύννεφο πέρα ἀπὸ τὴ Βαλαώρα κατ' ἀπάνω μας, σὰν φοβερός δράκοντας, καὶ μᾶς ἔκρυσε τὸν ἥλιο. Μιά δυνατὴ ἀστραπή ψηλά στὸ βραχοκέφαλο τῆς Βαλαώρας ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς μάχης, ποὺ ἄρχισε ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ γῆς. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀνάργια-ἀνάργια χοντρές σταλαγματιές κι' ἂν τύχαινε νὰ πέσει καμιὰ ἀπάνω μας, αἰστανόμαστε βαρὺ τὸ χτύπο της. Δεύτερη, τρίτη ἀστραπή κ' ἡ βροχὴ ἄρχισε δυνατὴ ψηλά στὴ Βαλαώρα μιά μισητὴ ὥρα καὶ πιότερο, μακρυὰ ἀπὸ μᾶς ὡς ἐκεῖ,

σκει στη Βαλαώρα! τί τὸ θέλεις ; Εἶν' ἅγιο τὸ βιό σου καὶ δὲν τρώγεται εὐκολα.

—Καὶ τί πρέπει νὰ κάνουμε τώρα, τοῦ εἶπα, γιὰ νὰ βροῦμε τὸ Σιοῦτο—Κάλεσιό μας ;

—Τί νὰ κάνουμε ; μοῦ ἀπήντησε. Νὰ πᾶμε στη Βαλαώρα καὶ νὰ τὸν πάρουμε ἀπὸ τὸ κοπάδι, ποῦ βόσκει ἐκεῖ πέρα! Νὰ κινήσουμε ἀμέσως καὶ νὰ μὴ χάνουμε καιρό, ἂν καὶ δὲν ἐλπίζω νὰ τὸν χαλάσουν, γιατί τὸν πῆραν γιὰ ἔχος ὄχι γιὰ φαγί.

Κι' ἀκούγοντας τὴν συμβουλή τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ, ξεκίνησα ἐγὼ μὲ δύο πιστικούς μου, περάσαμε τὸ ποτάμι ἀπὸ τοῦ Ραΐκου τὸ Γεφύρι, κι' ἀπ' ἐκεῖ στη Βαλαώρα. Κάναμε μὲ τὸν κύκλο τοῦ Γεφυριοῦ δυὸ ὥρες καὶ πióτερο. Χύμηξαν τὰ σκυλιὰ ἀπάνω μας, ἅμα μᾶς ὁσμίστηκαν κ' ἔτρεξαν οἱ πιστικοὶ νὰ μᾶς ἀπαντήσουν καὶ μᾶς ρώτησαν τί θέλαμε ἐκεῖ.

—Τί θέλουμε ; τοὺς εἶπα. Τὸ Σιοῦτο-Κάλεσιο γλήγορα ἢ θαρχίσουμε πόλεμο! Δὲ φεύγουμε ἀπ' ἐδῶ χωρὶς τὸ κριάρι μας.

Στὴν ἀρχὴ θέλησαν ν' ἀρνηθοῦν κι' ὅτι δὲν ἤξεραν τίποτε, ἀλλ' ἐγὼ τοὺς τῶκοψα.

—Φέρτε γλήγορα τὸ κριάρι καὶ μὴ κρύβετε τὴν κλειψιά σας ! Μᾶς ἔφερε τὸ σύννεφο τὴ φωνή σας, ποῦ λέγατε !

—«Τέτοιο κριάρι δὲν ἔχει πουθενὰ ὀλόγυρα. Οὔτε θὰ τοὺς πάη ὁ νοὺς ὅτι τὸ κριάρι εἶν' ἐδῶ, στὸ δικό μας τὸ κοπάδι. αὐτοὶ θὰ τὸ γυρεύουν ἐκεῖ γύρα καὶ δὲν θὰ ριχτοῦν δῶθε. Ἄς εἶναι καλὰ ὁ Καλαμᾶς ποῦ μᾶς χωρίζει, Χαχαχαχασαά !» Μᾶς τὴν ἔφεραν τὴν ὁμιλία σας τὰ σύννεφα !

Οἱ κλέφτες τοῦ Σιοῦτου Κάλεσιου κοιτάχτηκαν ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο καὶ δὲν ἤξεραν τί ν' ἀπολογηθοῦν.

—Γλήγορα! τοὺς εἶπα τὸ κριάρι μας καὶ τὸ ποδοκόπι μας ! Ἀλλοιώτικα πιανόμαστε ἀπ' ἄρματα στη στιγμή !

Πῆγε ἓνας τοὺς στὸ κοπάδι, πῶβωσε λίγο παραπάνω καὶ μᾶς ἔφερε τὸ Σιοῦτό μας καὶ μᾶς παρεκάλεσαν νὰ μὴν ἐπιμείνουμε γιὰ ποδοκόπι, ἀλλ' οἱ πιστικοὶ μου ἐπιμέναν νὰ μᾶς δώκουν ἓνα ἀρνὶ καλὸ γιὰ ποδοκόπι μας.

—Χωρὶς τὸ ποδοκόπι δὲν τὸ κουνοῦμε ἀπ' ἐδῶ, πα-

λιοκλέφτες! Τους εΐπαν οί πιστικοί μου άγρια. Τό ποδοκόπι γλήγορα!

Τό ποδοκόπι σέ τέτοια περίσταση εΐναι νόμος, κι' ό νόμος εΐναι σεβαστός, όταν εκείνος πού ζητάει έχει δύναμη. Κ' έμεις εΐχαμε τή δύναμη πού χρειαζότανε· τό πήραμε και γυρίσαμε από τόν ίδιο δρόμο με τό Σιοϋτο και μ' ένα άρνι ποδοκόπι, πού τ'όσφαξαν οί πιστικοί και τ'όφαγαν.

X. Χριστοβασιλης

30. ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Γνωρίζομαστε από παιδιά· τόν άγαποϋσα, έπειδή ήταν καλή καρδιά, τόν έχτιμοϋσα κιόλας για τις ιδέες του και τις γνώμες του, πού μου άρεσαν. Σάν έπηγα στό νησί μου, ή πρώτη σκέψη μου ήταν νά ρωτήσω γι' αυτόν.

—Μήν τά ρωτᾶς, μου άποκριθήκε κάποιος, και κούνησε λυπητερά τό κεφάλι του.

Δέν κατάλαβα τί ήθελε νά μου πη και ξαναρώτησα.

—'Ο φίλος σου, μου εΐπε, εΐναι χαμένος άνθρωπος. Δυστύχησε.

"Ήξερα πώς ήταν έμπορος. Φυσικά ό νοϋς μου πήγε στό έμπόριο. Σάν βεβαιώθηκα γι' αυτό στάθηκα άμίλητος και συλλογισμένος.

—Και πώς τ'όπαθε αυτό; ξαναρώτησα.

—Πώς τ'όπαθε; δέν τό ξέρεις; τό σφουγγάρι δέ χωρατεύει. Μιά άσκημη άγορά νά κάνης, λίγο νά μη προσέξης, χάθηκες. Εΐχε αγοράσει μια μεγάλη παρτίδα σέ τιμή, πού οί άλλοι έμπόροι τή βρήκαν πολύ μεγάλη. Τόν ξέρεις τό φίλο σου. Δέν ήθελε τό άδικο κανενός. Δέ ζητοϋσε νά κερδίση από τή στεναχώρια του άλλου. Εΐχε συνειδηση ό φίλος σου· γι' αυτό και δυστύχησε. "Επειτα νά σοϋ πώ: Αύτός δέν ήταν γεννημένος για τό έμπόριο. Τό έμπόριο θέλει άδικία. Τόν βρίσκεις τόν άλλον στην άνάγκη; Νά τόν πνίξης! Τότε γίνεσαι πλούσιος. 'Ο φίλος σου πήγαινε

μέ τὸ Εὐαγγέλιο. Μὰ μέ τὸ Εὐαγγέλιο κερδίζει κανέναν τὴν ψυχὴ του· ὄχι χρήματα.

Μοῦ ἔκαναν βαθεῖα ἐντύπωση τὰ λόγια του.

— Ἦταν μεγάλη ἡ ζημιὰ του ;

— Μεγάλῃ λείει ; "Ὅσα εἶχε τὰ ἔχασε. Πάει κ' ἡ περιουσία τοῦ πατέρα του, πάνε καὶ τὰ δικά του. Τὸ σπίτι τοῦ ἔμεινε. Τὴν Κυριακὴ τὸ βγάζουν κι' αὐτὸ στὸν πλειστηριασμό.

— Καὶ τώρα ποῦ βρίσκεται ;

— Ποιὸς τὸ ξέρει ; μήπως γράφει σὲ κανένα ; Τὶς ἄλλες ἦταν στὸ Τριέστι· τώρα ἄκουσα πὼς βρίσκεται σὲ κάποιον χωριὸ τῆς Γερμανίας· ξέρω κι' ἐγώ ! Λένε πὼς δὲν ἔχει ψωμί.

"Εφυγα. Δὲ μποροῦσα πιά νὰ ἀκούω περισσότερα. Τὰ μάτια μου εἶχαν βουρκώσει. Ὁ κόσμος μοῦ φαινόταν τόσο μάταιος, τόσο κακός. Κανένα δὲν ἤθελα νὰ ἴδω. Ἦθελα νὰ μείνω μονάχος. Νὰ μαζέψω τὸ νοῦ μου· νὰ κλάψω κιόλας γιὰ νὰ ξανασάνω λιγάκι. Μὰ γιατί ; γιατί νὰ τὸ πάθῃ αὐτὸ ὁ φίλος μου ; ἔλεγα μέ τὸ νοῦ μου. Τόσο τίμιος, τόσο καλὸς κι' εὐγενικός ποῦ ἦταν ! Δὲν εἶναι λοιπὸν ὁ κόσμος γιὰ τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς τιμίους. Καὶ νὰ συλλογίζουμαι πὼς δὲν ἔχει οὔτε ψωμί, πὼς γυρίζει στοὺς δρόμους πεινασμένος. Αὐτὸς ὁ μοσκαναθρεμμένος ποῦ τὸν εἶχεν ἕναν ὁ πατέρας του καὶ λαχταροῦσε γι' αὐτὸν καὶ τὸν καμάρωνε. Ποῦ ἦταν τώρα νὰ τὸν ἴδῃ ! Τὰ μελίγγια μου μέ πονοῦσαν. Κάτι ἀνάβραζε μέσα μου. Κάθησα στὸ τραπέζι μου κ' ἐπῆρα τὴν πένα στὸ χέρι μέ τὴν ἀπόφασι νὰ τοῦ γράψω. Δὲ μποροῦσα. Ἐπρεπε νὰ ξεσκάσω. Νὰ χύσω στὸ χαρτί ὅλη μου τὴ στενοχώρια, νὰ βγάλω ὅλη τὴν φαρμακίλα τῆς ψυχῆς μου, νὰ παρηγορήσω μέ δυὸ γλυκὰ λόγια καὶ τὸ φίλο μου, ποῦ ποιὸς ξέρει σὲ τί ἀπελπίσια βρισκόταν. Σὰν τέλειωσα τὸ γράμμα ἦμουν ἐλαφρότερος. Ἄλλὰ κάτι μ' ἔπνιγε. Ἐπρεπε νὰ κλάψω γιὰ νὰ ξεθυμάνω. Ἐπεσα στὸ κρεβάτι μου, κ' ἔκλασα ὅσο μποροῦσα.

Σὲ λίγες μέρες λαβαίνω ἀπάντηση. Διάβαζα καὶ ἡ καρδιά μου χτυποῦσε.

« Ὁ πατέρας μου, τὸ ξέρεις, ἦταν ἔμπορος. Μὲ τὰ

σφουγγάρια, πού έμπορευόταν έκανε κάμποση περιουσία, μὰ τὸ ὄνειρό του ἦταν νὰ μὲ ἴδῃ ἐπιστήμονα. "Εδειχνα, εἶναι ἀλήθεια, κ' ἐγὼ κάποια κλίση στὰ γράμματα, κάποια ξεχωριστὴ προθυμία γιὰ μάθηση. Μ' ἐνθουσίαζε πὺ πολὺ ἡ φιλολογία. Τόσο ἡ ἀρχαία ὅσο κ' ἡ νεώτερη. Ποίημα δὲν ἄφινα ἀδιάβαστο, φιλολογικὴ σελίδα σὲ βιβλίο, σὲ περιοδικό, σ' ἐφημερίδα δὲ γράφηκε χωρὶς νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ μάτια μου· ἦταν κάτι παραπάνω ἀπὸ ἀγάπη ἦταν μιὰ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς μου, πού ἔναν καημὸ εἶχε: νὰ μπορέσω κι' ὁ ἴδιος μιὰ μέρα νὰ γράψω, νὰ μὲ διαβάζουν, ὅπως διάβαζα τώρα ἐγὼ τοὺς ἄλλους καὶ λαχταροῦσα. Μὲ τέτοια ὄνειρα γράφηκα στὴ φιλολογία. Ὁ πατέρας μου ἔμπορος, ἀγράμματος ἄνθρωπος, βέρος νησιώτης, δὲν καταλάβαινε ἀπ' αὐτὰ· ἀλλὰ μοῦ ἔδινε ὅ,τι τοῦ ζητοῦσα, βέβαιος, πὼς τὰ χρήματά του δὲν πηγαιναν στὸν ἄνεμο. "Ετσι περνοῦσαν τὰ χρόνια. Σὰν ἔφτασε ὁ καιρὸς νὰ δώσω ἐξέταση, ἀρρωστάει ὁ πατέρας μου καὶ σὲ λίγες μέρες πεθαίνει. Τότε φανερώθηκε ἡ ἀληθινὴ μας κατάσταση. Μαθημένος ἐγὼ νὰ κάθουμαι στὴν Ἀθήνα, ξένος ἀπὸ ἐμπόρια καὶ λογαριασμούς, πού τὰ συχαινόμουν, δὲν ἔλαβα τὴν εὐκαιρία νὰ μάθω πὼς ὁ πατέρας ἦταν πολὺ ἀνοιγμένος στὴν ἀγορὰ ἀπὸ κάτι ἄσκημες ἀγορές, πού εἶχε κάμει λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του. Εἶχα ὑποχρέωση νὰ φυλάξω ἀγνή τὴ μνήμη τοῦ παιέρα μου. Εἶχα ἀκόμη καὶ τρεῖς ἀδερφάδες, πού οἱ δυὸ ἦταν τότε τῆς παντριάς. Ὅλοι τότε περίμεναν νὰ ἴδουν τί ἀπόφαση θὰ πάρω. Θὰ τραβήξω ἐμπρὸς στὴν ἐπιστῆμη μου ἢ θὰ ριχτῶ στὸ ἐμπόριο γιὰ νὰ σώσω τὸ οἰκογενειακό μου ὄνομα καὶ νὰ ἀποκαταστήσω καὶ τίς ἀδερφάδες μου, πού ἔμειναν χωρὶς προστασία.

Συλλογίστηκα πολὺ. Δὲν ξέρω τί θὰ ἔκανε ἄλλος στὴ θέση μου. Εἶχα ὑποχρέωση στὸν πατέρα μου καὶ στίς ἀδερφάδες μου· ἀλλὰ εἶχα ὑποχρέωσες καὶ στὸν ἑαυτό μου, ὄχι λιγώτερο ἱερές. Νὰ παρατήσω τὴν ἐπιστῆμη μου καὶ νὰ ριχτῶ στὸ ἐμπόριο ἦτανε θυσία γεμάτη πόνο, πού ἰσοδυναμοῦσε μὲ θάνατο. Καὶ ὅμως ἡ ὁρμὴ τῶν πραγμάτων ἦταν τόσο μεγάλη, πού τὸ ἀποφάσισα. "Εγίνα ἔμπορος. Ἀπόρησα κι' ἐγὼ μὲ τὴν ἀπόφασή μου. Στὰ πρῶτα

βήματα δυσκολεύτηκα. Ἡ μελέτη μὲ τραβοῦσε. Πῶς ν' ἀφήση κανεὶς ἑξαφνα τὰ ἀγαπημένα βιβλία του καὶ νὰ πέση στὰ κατὰστικα; Κ' ἔκλεβα ὥρες τὴν νύχτα, ὅταν τέλειωνα τὶς δουλειές μου, καὶ ριχνόμουν στὸ διάβασμα μὲ λαχτάρω. Ἀλλὰ κι' αὐτὴ ἡ χαρὰ λίγο βάσταξε. Μὲ τὸν καιρὸ ἔνοιωσα πῶς κ' οἱ δυὸ δουλειές δὲν γίνονται. Περιορίστηκα στὸ ἐμπόριο. Δούλευα καλὰ μὰ ἤμουν δυστυχησμένος ἄνθρωπος. Ἡ τύχη—ἡ τύχη πιὸ πολὺ—μὲ βοήθησε. Ὁ κόσμος μὲ μακάριζε κι' ὄλοι ἦταν πρόθυμοι νὰ μὲ παινέψουν γιὰ τὴν ἀπόφασή μου. Ἐγὼ ἔκρυβα τὸν πόνου μου καὶ κανεὶς δὲν καταλάβαινε πῶς ἤμουν σὰν τὸ ψάρι, ποὺ χάνει τὰ νερά του. Δούλευα χωρὶς ὄρεξη, μὴ συχασιὰ μεγάλη, κ' ἂν δὲν ἦταν ἡ τύχη νὰ μὲ βοηθήσῃ, θὰ εἶχα πέσει ἔξω ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. Τὸ καλὸ ποὺ πρόφτασα καὶ πάντρεψα τὰ κορίτσια· πλήρωσα καὶ τὰ χρέη τοῦ πατέρα μου. Τότε βγήκε ἓνα βάρος ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου. Ὅ,τι θέλει ἄς γίνῃ τώρα, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου. Περιέργω! Ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ κατεβαίνω. Κάθε ἀγορὰ ποὺ ἔκανα καὶ μιὰ ζημία. Ἀδιαφοροῦσα. Μὲ τὶς ζημίες ἐνιωθα, πῶς ἐρχόμουν κοντότερα στὸν ἑαυτὸ μου. Ὅσο ποὺ κατάντησα νὰ μὲ κλαῖν οἱ φίλοι, ποὺ μ' ἀγαποῦσαν. Ἦρθαν μέρες ποὺ δοκίμασα ἄγρια πεινὰ ἐδῶ στ' ἄξενά μέρη. Καὶ ὅμως. Νιώθω πῶς δὲν εἶμαι τόσο δυστυχησμένος ὅσο φαντάζεσαι. Δὲν μοῦ πρέπουν κλάματα. Δυστυχησμένος ἤμουν πρῶτα. Τότε ἐζοῦσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ψεύτικη, σ' ἓναν ἀέρα βαρὺ καὶ ποὺ μ' ἔπνιγε. Τώρα νιώθω τὸν ἑαυτὸ μου ἐλεύτερο. Ἡ δοκιμασία αὐτὴ ἦταν σὰν ἓνα λουτρό, ποὺ ξαναγεννήθηκα. Βλέπω καλύτερα. Καὶ νά. Ἡ παλιά μου ἀγάπη μοῦ χαμογελάει ἀπὸ μακριά. Ἡσύχασε, γλυκιά μου φιλενάδα. Περιμένε κ' ἔφτασα. Τὰ γράμματα ἀγάπησα ἀπὸ παιδί, μὲ τὰ γράμματα καὶ τώρα θὰ ζήσω καὶ θ' ἀναδειχτῶ. Ἐχε γειά».

Ἔτσι τέλειωνε τὸ γράμμα τοῦ φίλου μου. Σὰν τὸ ἀποδιάβασα, συλλογίστηκα : «Θὰ εἶναι τάχα τώρα πιὸ εὐτυχησμένος ὁ φίλος μου :».

Κώστας Παρορίτης

31. ΤΟ ΠΑΛΑΙΜΑ

Ελάτω στο Σέχι, στο Ιδιόχτητο χωριό του Νάση Νούσα, τὸ πάλαιμα εἶχαν γιὰ ξεφάντωμά τους οἱ Καραγκούνηδες. Κάθε γιορτὴ τῆς ἀνοιξῆς καὶ σκόλη, ὅταν μπορούσαν ν' ἀφήσουν τὴ δουλειά, νὰ παραδώσουν τὸ κορμί στὴν ἀνάπαψη καὶ τὴν ψυχὴ τους στὴ χαρά, συνάζονταν ὄλοι νέοι καὶ νιές, γέροι καὶ γρηές, παιδιά καὶ κορίτσια μπροστὰ στὸ πυργωτὸ κονάκι τοῦ ἀφέντη κ' ἔτσι διαλαλοῦσε ὁ κήρυκας:

— Ἀκοῦστε, χωριανοὶ κι' ἄς λήη ὁ κόσμος!... Σήμερα παλαίβει ὁ Μῆτρος Μπούρας μὲ τὸ γιὸ τοῦ τάδε!... Κερνάει τ' ἀφεντικό καὶ τὰ τούμπανα παίζουν!...

Μιά φορά ὅμως δὲν εἶπε «τὸ γιὸ τοῦ τάδε». Εἶπε τὸ Διονύση Χάλη.

Ὁ Μῆτρος Μπούρας ἦταν χωριανὸς καὶ τὸν ἤξεραν ὄλοι. Ὅλοι γνώριζαν τῆς χήρας τὸν ἀκριβογιὸ καὶ τὸν ἀρραβωνιαστικό τῆς Σμάλτως, τῆς λεβεντονιάς. Ἦταν πρῶτος στὸ πάλαιμα καὶ κανεὶς δὲν ἀποτολμοῦσε νὰ βγῆ στ' ἄλῳνι μαζί του. Κι' ἦταν γιὰ τοῦτο καύχημα τοῦ χωριοῦ καὶ ζωντανὴ ντροπὴ ὄλων τῶν ἄλλων περίγυρα.

Μὰ ὁ Διονύσης Χάλης ἦτανε ἀπ' ἄλλο σύνορο, ἀπὸ τὶς Σοφάδες πέρα καὶ κανεὶς δὲν τὸν ἤξερε. Ἀκουστὰ εἶχαν μόνο πὼς εἶναι φοβερὸς παλαιστής καὶ ταῖρι δὲν εἶχε στὸν κάμπο τὸ Λαρισσινὸ καὶ τῆς Καρδίτσας τὸν κάμπο. Τὸν εἶδαν οἱ φρόνιμοι γερόντοι κι' ἀνατρίχιασαν. Τὸν εἶδαν τὰ παληκάρια καὶ λύθηκαν τὰ γόνατα τους. Πάει τὸ χωριὸ τους: τὴν πῆρε τὴν ντροπὴ!...

— Μάνα μου! ψιθύρισε καὶ ἡ λεβεντονιά ἡ Σμάλτω. Καὶ χλωμίανε σὰν τὸ κερὶ.

Χτυποῦν τὰ τούμπανα καὶ φυσοῦν οἱ καραμουζες. Ἀναταράζεται ἡ γῆ κι' ὁ ἀέρας πασίχαρος διαλαλεῖ τὸν λαμπρὸν ἀγῶνα. Κ' ἐμπρός, ἀνάμεσα στ' ἄλῳνι πού σχημάτισε στρογγυλοκαθισμένος ὁ λαός, φαίνονται οἱ δυὸ παλαιστῆς γυμνοί, ὀλόγυμνοι. Φοροῦν ἓνα κοντὸ πέτσινο βρακί, στὴ μέση δεμένο κομποθηλιά.

Ἔρχονται στ' ἄλῳνι καὶ χαιρετοῦν εὐγενικὰ τὸ λαὸ
ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ «Νεολ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. Ἐκδ. Ε' 1927 6

οί δυο παλαιστές. Κάποιος χύνει από τη στάμνα λάδι στη χούφτα τους. Κ' εκείνοι αλείφουν με τὸ λάδι τὰ στήθη, τὰ μπράτσα, τὰ λαιμοτράχηλα, τὰ μηριά, ὡς τὰ σφυρά. Ἄλειφουν ἀκόμη καὶ τὸ πέτσινο βρακί τους. Ἐπειτα με τὰ χέρια ριγμένα κάτω, σκάνε τὰ δάχτυλά τους σὰν σκάστρες τρανταχτά :

—Κράπ!... κράπ κράπ!...

Καὶ προβαίνουν, ἓνας ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι' ἄλλος ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀργοκίνητοι, βεργολυγιστοί, με βῆμα ἐλαφρὸ καὶ μεγαλόπρεπο, με τὸ σῶμα τεντωμένο, πού λές τώρα θὰ ψηλώσουν στὸν οὐρανό. Ἀδιάφοροι στὸ σαχλολόγο παλιόκοσμο, στρέφουνε τὰ μάτια κάτω στὸν πράσινο κάμπο κι' ἀντίπερα στὰ γαλανὰ βουνά τῆς Γκούρας, σὰν σταυραῖτοί, πού διαλέγουν τὴ βουνοκορφή, νὰ βροῦνε ποθητὴ συντρόφισσα. Κ' ἔπειτα μ' ἓν ἄλλο «κράπ!... κράπ-κράπ!...» τῶν δαχτύλων, γυρίζουν ἀντιμέτωποι καὶ ρίχνουν ράθυμα ἀλλὰ βαριά τὰ χέρια ὁ ἓνας στὸν ὦμο τ' ἄλλουνοῦ καὶ κοιτάζονται, ἄγρια, πειστωμένα.

—Σ' ἔφαγα!

—Σ' ἔφαγα!

Μ' ἀντὶ νὰ φαγωθοῦν, ὅπως λέν, παραιτεῖ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ μ' ἓνα «κράπ! κράπ-κράπ!...» σύγκαιρο, ἀρχίζουν πάλι τὴν ἀντίθετη περιστροφή του, με τὸ ἴδιο βάδισμα καὶ τὴν ἴδια μεγαλοπρέπεια.

Τὰ τούμπανα χτυποῦν, φυσοῦν οἱ καρμπούζες κι' ὁ ἀέρας πασίχαρος διαλαλεῖ στὰ τετραπέρατα τὸ λαμπρὸν ἀγῶνα.

*
* *

—Τώρα δὲν ἔχει χωρατά!

—Ὅχι! δὲν ἔχει χωρατά!...

Οἱ δυο παλαιστές ἀρπαχτήκανε στὰ χέρια. Ἐπαψαν τὰ χωρατά καὶ τὰ εὐγενικὰ χάδια. Οἱ δυο λέοντες πού παίζανε πρὶν καὶ χαδεύονταν ξαπλωμένοι στὴ γλωρωσιά, κάτω ἀπὸ τὸν ἀνοιξιάτικον ἥλιο καὶ δαγκάνονταν ἄκακα καὶ γλείφονταν τρυφερά, ἄναψαν τώρα. Ἴσως ὁ πράσινος τάπητας, ὁ ζεστός ἥλιος ἴσως ἐκέντησε τὸ λαθροκρυμμένο στὴν ψυχὴ τους πάθος τοῦ χτήνου καὶ πέφτουν μανιωμένοι ἓνας στὸν ἄλ-

λον. Ἀνήμερη κοχλάζει ἡ ψηχὴ τους, σπίθες πετοῦν τὰ μάτια τους. Δὲν ἔχουν πιά λύπη, οὔτ' ἔλεος ! Ἀρπαγμένοι ἀπὸ τοὺς ὤμους, στυλώνουν τὰ πόδια τους στὴ γῆ, καμαρώνουν τὰ κορμιὰ καὶ στέκουν ἀκίνητοι. Τὸ προσωπὸ τους ἤρεμο, δὲ δείχνει καθόλου τὴν ἀγωνία τῆς ψυχῆς, οὔτε τῶν νεύρων τὴν προσπάθεια. Κοιτάζουν μόνο, ἀντίθετα, κοιτάζουν μὲ τὰ μάτια τους τ' ἀνοιχτὰ καὶ λὲς πῶς κοιτάζουν, πῶς ψαχουλεύουν τὸν ὀρίζοντα, νὰ ἴδουν καὶ νὰ μετρήσουν σὲ ποιὸν κάμπο ἢ σὲ ποιά κυματοῦσα θάλασσα θὰ σφεντονίσουν τὸν ἀντίπαλό τους.

— Δὲν ἔχει χωρατὰ !

— Ὅχι· τώρα δὲν ἔχει χωρατὰ !

* * *

Ἄξαφνα ὅμως νὰ ποῦ ξερριζώθηκαν τὰ δύο κορμόδεντρα ! Ὁ Χάλης γονάτισε, μὲ τὸ ἓνα πόδι στὴ γῆ στρωμένο τ' ἄλλο λυγισμένο στὸ γόνατο, γίνεται ἀκούνητο θεμέλιο τοῦ κορμιοῦ. Καὶ μὲ τὰ χαλυβένια μπράτσα κολλητὰ στὴ μέση τοῦ Μπούρα, πάσχει νὰ τὸν φέρῃ κοντὰ του, νὰ τὸν λυγίση, νὰ τὸν γκρεμίση προσπαθεῖ σωρὸ—κουβάρι ἀπὸ πάνω του. Μὰ ἐκεῖνος σκυφτὸς λίγο μὲ ἀλύγιστη θέληση ὀπλισμένος, κάθεται ἄπάνω του καὶ τὸν πιέζει μὲ τὸν ὄγκο του, ἔτοιμος νὰ τὸν ρίξῃ τ' ἀνάσκελα, νὰ βάλῃ τὴ ράχη του στὸ χῶμα. Ἔτσι μόνο θὰ σημαδευτῆ ἡ νίκη του.

Ὁ λαὸς περίγυρα καθισμένος, ὀλόρθος εἶτε σκυφτὸς· οἱ νέοι καὶ γέροι, οἱ νιὲς κ' οἱ γρηγές, τ' ἀνήλικα παιδιὰ σέρνικοθήλυκα, κοιτάζουνε τοὺς παλαιστὲς μὲ φρίκη καὶ μὲ τρόμο. Εἶναι ἀληθινὰ ἐκεῖνος ὁ γονατιστὸς ὁ Διονύσης Χάλης ὁ Σοφραδίτης ! Κ' εἶναι ὁ ἄλλος ὁ σκυφτὸς ἄπάνω του ὁ Μῆτρος Μπούρας ὁ χωριανὸς τους ! Παλαίβουνε, ἀλήθεια, ἄνθρωποι μὲ κρέατα καὶ κόκκαλα, ἐργάτες τοῦ χωραφιοῦ σὰν κι' αὐτοὺς φτωχοὶ καὶ κακόμοιροι ; Ἡ μήπως εἶναι δράκοι τῶν παραμυθιῶν καὶ παλαίβουν γιὰ τῆς βασιλοπούλας τὰ δροσάτα κάλλη. Ἡ μήπως τάχα εἶν' ὁ Διγενῆς τοῦ τραγουδιοῦ ὁ ἥρωας καὶ παλεύει μὲ τὸ Χάρο γιὰ τὴ ζωὴ του ; Δὲν εἶναι ὄχι δράκοι· δὲν εἶναι οὔτε ὁ Διγενῆς κι' ὁ Χάρος. Εἶναι οἱ δυὸ χωριάτες ὀλοζώντανοι ὁ Χάλης ὁ περίφημος κι' ὁ Μπούρας ὁ θαυμαστὸς. Δὲν παλαίβουν

για τὰ κάλλη τῆς βασιλοπούλας οὔτε για τὴν ἀκριβῆ ζωή. Παλαίβουν κι' ἀγωνίζονται για νὰ τιμήσουν τὸνομα καὶ τὸ χωριό τους.

Ὁ Μῆτρος Μπούρας ἀπάνω στὸν ἀντίπαλό του ξαπλωμένος βαρὺς μὲ τὰ πόδια τυλιγμένα στὰ πόδια ἐκείνου μὲ τὰ χέρια κολλημένα στὰ μεστὰ λαιμοτράχηλα μοιάζει τὸν Ἡρακλῆ ποὺ ἀναπαύεται στὴν λεοντὴ τῶν θυμάτων του. Βλέπει γύρα τὸ λαό, τοὺς χωριανούς του νὰ γνεύουν θαρρετά, νὰ τὸν συμβουλεύουν για νὰ κρατῆ καλὰ χάμα, νὰ τὸν γρεμίση στὸ χῶμα. Βλέπει ἀγνάντια τῆ λεβεντονιά, νὰ χαμηλώνη κατακόκκινη τὰ μάτια καὶ νὰ σιογοτρέμη σὰν καλάμι ἀπὸ τῆ λαχτάρα. Βλέπει κι' ἀνάμεσα στὰ σκέλια του, κάτω ἀπὸ τὰ παλαμοδύχτυλά του τὸ Διονύση Χάλη ξεθεωμένο νὰ σπαράζη σὰν τὸ σφαχτὸ κάτω ἀπὸ τὸ γόνατο τοῦ σφάχτη καὶ γελᾷ μὲ τὸν ἀνώφελο ἀγῶνα του. Τὸν βλέπει νὰ στριφογυρίζη τὸ κορμί σὰν σερπετό, νὰ πασπατεύη τὸ γλυστερὸ κορμί του, στὰ μηριᾶ μέσα, στίς κνήμες κάτω κι' ἀπάνω, στίς μασκάλες, στοὺς ὤμους καὶ τὰ λαιμοτράχηλα. Κάπου ζητοῦν νὰ πιάσουν, νὰ γαντζώσουνε τὰ χέρια, νὰ λυγίσουν τὸ κορμί, εἴτε νὰ συνεπάρουν κομμάτι ζωντανὸ κρέας καὶ κόκκαλα. Μάταια ὅμως ἀγωνίζονται. Πῶς κατάντησες, καημένε Σοφαδίτη! Τί θὰ γίνη τώρα τ' ὄνομα τὸ ξακουσμένο στὴ Λάρισα καὶ στὰ Τρίκκαλα μέσα;

Ὁ Μῆτρος Μπούρας γελᾷ καὶ ἀναπαύεται. Δὲν προσμένει παρὰ κατάλληλη στιγμή, ποὺ μ' ἓνα ἐπιτήδειο ἀνασῆκωμα, θὰ στείλῃ τῆ ράχη του νὰ φάη χῶμα, νὰ δείξῃ ὀλοφάνερα τῆ νίκη του. Γελᾷ κι' ἀναπαύεται καὶ δὲν προσέχει τὰ ἐπίβουλα πασπατέματα τοῦ ἐχτροῦ ἀνάμεσα στὰ σκέλια του.

— "Ἀχ! ἀντήχησε ἄξαφνα φοβερό.

Πάραυτα σάπασε τὸ τούμπανο καὶ βουβάθηκαν οἱ καραμοῦζες, λὲς καὶ νέκρα πλάκωσε τῆ πλάση. "Ὁχι, δὲν πλάκωσε νέκρα τῆ πλάση. Ὁ Μῆτρος Μπούρας κείτεται βαρὺς στὸ χῶμα καὶ βογγομαχᾷ σὰν πληγωμένο ἀγριοδάμαλο.

— "Ἀχ! ἐβγήκε κι' ἀπὸ τὸ στόμα τῆς Σμάλτως.

Καὶ τώρα κάτω στὸ Σέχι, στὸ ἰδιόχτητο χωριὸ τοῦ Νάση Νούσα, τὸ πάλαιμα ἔχουν για ξεφάντωμά τους οἱ Καραγκούνηδες. Κάθε γιορτὴ τῆς ἀνοιξης καὶ σκόλη, ὅταν μποροῦν ν' ἀφήσουν τῆ δουλειά τους, νὰ παραδώσουν τὸ

κορμί τους στην ανάπαψη και την ψυχή του στη χαρά, συνάζονται όλοι νέοι και νιές, γέροι και γρηές παιδιά και κορίτσια μπροστά στο πυργωτό κονάκι του άφεντη κ' έτσι διαλαλεί ο κήρυκας :

—'Ακουστε, χωριανοί κι' ἄς λήη ὁ κόσμος!.. Σήμερα παλαίβει ὁ τάδες με τὸν τάδε... Κερνάει τ' ἄφεντικό και τὰ τούμπανα παίζουσι!.. Νὰ μην ξεχνᾶτε και τὸ πάθημα τοῦ Μήτρου Μπούρα!..

A. Καρκαβίτσας

32 ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΟΦΟΙ

ΚΙ' Ο ΡΩΜΙΟΣ ΜΥΛΩΝΑΣ

“Όταν ἦρθε στην Ἑλλάδα ὁ πρῶτος βασιλιάς ὁ Ὀθωνας, παράγγειλε στην Εὐρώπη νὰ τοῦ στείλουν ἕνα ἄστρονόμο, ἕνα ρολογᾶ, κι' ἕνα γιατρὸ νὰ μάθουν και τοὺς Ρωμηοὺς τίς τέχνες τους. Ἔφτασαν με βαπὸρι στην Πάτρα κ' ὕστερα καβαλίκεψαν ἄλογα και πήγαιναν γιὰ τὴν Ἀθήνα. Στὸ δρόμο ὅμως τοὺς ἔπιασε ἡ νύχτα κι' ἔτσι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν σ' ἕνα μύλο. Ὁ μυλωνᾶς, καθὼς ἦταν φιλόξενος, τοὺς ετοίμασε γιὰ νὰ φᾶνε μιὰ πῆτα κ' ἕνα κοτόπουλο· τοὺς ἔβαλε και παλιὸ κρασί.

Ἐκεῖνοι κάθησαν κι' ἔτρωγαν, κι' ἀπὸ τὴν ἀλλημεριά ἔβγαλε κι' ὁ μυλωνᾶς ἀπὸ τὴ φωτιά τὴ μπομπότα του, ποὺ τὴν ἔψαινε, τὴν ἔβαλε μπροστά του ζεστὴ κι' ἄρχισε νὰ τρῶη. Ὁ γιατρὸς ὄλο και τὸν κοίταζε ὅσο ἔτρωγε. Ἄμα εἶδε τί κακὸ ἔκαμε στὸ φαῖ ὁ μυλωνᾶς, γυρίζει και λέει στοὺς ἄλλους με τὴ δικὴ τους γλῶσσα :

—Τὸν βλέπετε αὐτόν, θὰ σκάση τὴ νύχτα ἀπὸ τὸ φαῖ, ποὺ ἔκαμε. Ἐμεῖς ὅμως νὰ τοῦ εἰποῦμε νὰ μᾶς στρώση νὰ κοιμηθοῦμε ἔξω και τὸ πρωτὶ σὰν ἔρθουν οἱ δικοὶ του ἄς τὸν βροῦν πεθαμένο.

Εἶπα λοιπὸν στὸ μυλωνᾶ νὰ τοὺς στρώση ἔξω. Ἐκεῖνος τοὺς λέει :

—Ἄφεντικά, νὰ μην κοιμηθῆτε ἔξω γιὰ τὴ νύχτα θὰ ἔχη δυνατὴ βροχή.

‘Ο άστρονόμος έβγηκε έξω και κοίταξε τόν ουρανό.
Κ’ ύστερα λέει στους συντρόφους του :

—Αυτός ό άνθρωπος δέν ξέρει τί λέει· νά μάς στρώ-
ση έξω.

‘Ο μυλωνάς δέν έπίμενε και τούς έστρωσε. Σέ λίγες
ώρες όμως έπιασε δυνατή βροχή κ’ οί τρεις ξένοι χτύ-
πησαν τήν πόρτα του μυλωνά για νά τούς άνοιξη νά
μπούνε μέσα. ‘Ο μυλωνάς δίχως νά τούς είπη τίποτε
άνοιξε και τούς έμπασε.

Σάν πέρασε λίγη ώρα του φώναξαν νά σκωθή γιατί
ήταν καιρός πιά νά φύγουν.

—Κοιμηθήτε! τούς λέει ό μυλωνάς, δέν είναι ακόμη
καιρός νά φύγετε. ‘Η ώρα είναι μόνο δύο.

‘Εκείνοι επέμειναν. ‘Ο μυλωνάς σηκώθηκε κι’ άναψε
τό φως· τότε κοιτάζουν τά ρολόγια τους και βλέπουν
ότι είχε δίκιο ό μυλωνάς. ‘Ο ρολογας τόν ρωτάει :

—Πούθε τήν ξέρεις έσύ τήν ώρα :

—Νά, του λέει· τώρα δά γκάριξε ό γάϊδαρός μου.

“Υστερα τόν ρωτάει κι’ ό άστρονόμος :

Πούθε τό κατάλαβες πώς θα βρέξη ;

—Τό δειλινό κυλιόντουσαν και μάλωναν τά γουρού-
νια μου.

Στό τέλος τόν ρωτάει κι’ ό γιατρός :

—Πώς τά κατάφερες και τή χώνεψες όλη εκείνη τήν
μπομπότα, πού έφαγες ;

—‘Επήγα, του λέει ό μυλωνάς στη βρύση, έπια νερό
και χώνεψα.

Τότε οί ξένοι κοίταξαν ό ένας τόν άλλο και είπαν ά-
ναμεταξύ τους :

—Τι θέλουμε έμεϊς έδω στους Ρωμιούς, πού και τά
γουρούνια τους είναι άστρονόμοι, τά γαϊδούρια τους ρο-
λογάδες κ’ οί βρύσες τους γιατροί ;

Κ’ έτσι έφυγαν για νά γυρίσουν στο τόπο τους.

(Λαϊκή Διήγηση)

33. Η ΜΙΚΡΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

Ἡ πολιτεία ἢ τὸ χωριό, ποῦ μᾶς γέννησε, εἶναι ἡ *μικρὴ μας πατρίδα*, εἴτε σὲ νησί βρίσκεται, εἴτε σὲ βουνό, εἴτε σὲ κάμπο—σὲ μεσόγειο ἢ σὲ παραθαλάσσιο.

Στὸ χωριό τὰ σπίτια εἶναι γνώριμα, καὶ οἱ ἄνθρωποι σὰν νὰ συγγενεύουν. Ὅλοι ξέρουν ὄλους καὶ τὰ τριγυρνὰ τους πράματα. Ἄλλο ἀπὸ τίς γειτονιὲς δὲν ὑπάρχει.

Χαράματα σηκώνεται ὁ ἄντρας, βουτᾶ μιὰ κομμάτα ψωμί στὸ κρασί του, καὶ μὲ τὸ δισάκκι καὶ τὴν τσάπα, μὲ τὸ ζῶο ποῦ θὰ ὀργώση, καὶ μὲ τὸ παιδί του πάει στὸ χωράφι, στ' ἀμπέλι ἢ στὸ μπιστόνι. Σηκώνεται καὶ ἡ γυναῖκα καὶ πάει στὴ βρύση γιὰ νερό. Τὸ κορίτσι νοικοκυρεῦει τὸ σπίτι καὶ τὴν αὐλή, πλένει, ὑφαίνει, λευκαίνει τὸ πανί. Τὴ χωριάτισσα πότε τὴ βλέπεις στὸν ἐργαλειό, πότε στὸ ληνὸ μὲ γυμνά ποδάρια νὰ πατάη σταφύλια, πότε μ' ἀνασκουμπωμένα μανίκια, σκύμμενη νὰ ζυμῶνῃ ψωμί στὴ σκάφη, κ' ἔπειτα νὰ τὸ βάζῃ στὸ φούρνο στὴν αὐλή, πότε ν' ἀρμέγῃ τὴν ἀγελάδα, πότε νὰ γνέθῃ. Ἄλλοτε πάλι συνδουλιζει τὴ φωτιά καὶ κοιτάζει τὴ χύτρα. Φρύγανα ἀπὸ τὸ βουνὸ φέρνουν τὰ παιδιὰ.

Τὶς ἀγελάδες τοῦ χωριοῦ καὶ τ' ἄλογα τὰ παίρνουν δυὸ τρία παληκάρια πρωτὶ-πρωτὶ καὶ τὰ βόσκουν. Πλανιόνται ὅλη μέρα τὰ ζῶα στὰ λιβάδια καὶ ἀκοῦς τὰ κουδουνίσματά τους στὴ σιγαλιά. Τὸ βράδυ τὰ γυρίζουν στὸ χωριὸ οἱ ἀγελαρατοὶ κοπαδιαστά. Βοσκοὶ στὸ βουνὸ βόσκουν τὰ γιδοπρόβατα. Τὸ καλοκαιριάτικο μεσημέρι σταυλιζοῦν τὰ πρόβατα στὸν ἴσκιο τοῦ μεγάλου πεύκου, ἀποσταμένα ἀπὸ τὸ λιοπύρι. Καὶ τὸ βράδυ-βράδυ τὰ ὀδηγοῦν στὶς στάνες.

Σὰ νυχτώση, βλέπει ὁ δραγάτης φωτιὲς σὰν ἄστρα, στὸ βουνό. Ὡρες ὦρες ἀκοῦει γαυγίσματα μαντροσκύλων. Ἐπεσε νὰ κοιμηθῇ τὸ χωριό, καὶ ὁ δραγάτης ὄλο φυλάει, περιδιαβάζοντας στ' ἀμπέλια καὶ στὰ περιβόλια μὲ τ' ὄπλο στὸν ὦμο. Ποιὸς ξένος μπήκε στὴ βραγιά καὶ πῶς ἀπέρασε τοὺς φράχτες ;

Ἐρχεται πάλι ἡ Κυριακὴ στὸ χωριό. Νωρὶς γεμίζει ἡ

ἐκκλησιὰ ἀπὸ γυναῖκες, κορίτσια, παιδιὰ καὶ ἄντρες καὶ γέροντες.

Ὁ δάσκαλος ψέλνει στὰ δεξιὰ καὶ δύο τρία σκολιτα-
ρούδια τοῦ κρατοῦν τὸ ἴσο. Στ' ἀριστερὰ εἶναι ἕνας χω-
ριανὸς καὶ ψέλνει μὲ τὴ μύτη κι' αὐτός. Ὁ παπᾶς μὲ τὸ
κοντὸ ράσο λειτουργάει καὶ θυμιατίζει. Οἱ γέροι ἔχουν τὰ
στασιδία τους καὶ κάθονται. Στὸ παγκάρι οἱ ἐπίτροποι
πουλοῦν ἀγιοκέρια. Τ' ἀγοράζουν οἱ χριστιανοὶ καὶ τὰ
βάνουν στὰ μανουάλια. Ἐπειτα γυρίζουν οἱ ἐπίτροποι μὲ
τοὺς δίσκους: «γιὰ τὴν ἐκκλησίαν, γιὰ τὸν παπᾶ, γιὰ τὸ
σκολειό μας», καὶ ἀκοῦς νομίσματα καὶ κουδουνίζουν. Καὶ
σάν περνοῦν τ' ἅγια, σκύβουν πολὺ χαμηλὰ καὶ σταυρο-
κοποιοῦνται, γέροι, γυναῖκες, ἄντρες, παιδιὰ, νιές καὶ πα-
ληκάρια. «Μνηθεῖη αὐτῶν Κύριος ὁ Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ
Αὐτοῦ πάντοτε».

Τις μικροδιαφορές, ποὺ τυχαίνει νὰ ἔχουν ἀνάμεσά
τους οἱ χωριανοί, τίς ξεδιαλύνουν οἱ δημογέροντες—ἐφο-
ροι τοῦ σκολειοῦ καὶ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησιᾶς. Ἄμα βέ-
βαια ἔχουνε μεγάλες διαφορές, τότε πηγαίνουν κάτω στὴ
χώρα νὰ τοὺς δικάσῃ κριτῆς, εἰρηνοδίκης ἢ δικαστήριον.
Μὰ πάντα καλύτερα ἔχουν νὰ μὴ κατεβαίνουν γιὰ τέτοιες
δουλειές στὴ χώρα. Καὶ μεπῶς εἶναι καὶ ἔξοδα γίνονται.
Ἐνῶ στὸ χωριὸ μὲ τὴ βοήθεια τῶν γερόντων, ἄμα λείπουν
τὰ πείσματα, ὅλα συμβιβάζονται.

Οἱ γέροντες ἔχουν καὶ ἄλλα νὰ σκεφθοῦν. Νὰ διορί-
σουν τὸν καντηλανάφτη, τὸ δραγάτη, θὰ φροντίσουν γιὰ
τὸ σκολειὸ ἂν θέλῃ καθάρισμα ἢ στόλισμα, τοὺς δρόμους
ἂν εἶναι νὰ φκιστῇ ἢ νὰ σιαχτῇ κανέναν.

Ὁ παπᾶς εἶναι χωριανὸς σάν τοὺς ἄλλους μὲ λίγα
γράμματα. Σπάνια τὸν ἀλλάζουν, μὲ τὴν ἄδεια βέβαια
πάντα καὶ τὴν εὐλογία τοῦ Δεσπότη. Ἐχει καὶ αὐτὸς τὸ
χωράφι του, τὸ ἀμπέλι του, τὴν γυναῖκα του, τὸ σπίτι του
καὶ τὴν ἀγγελάδα του. Ἡ παπαδιὰ εἶναι σάν τίς ἄλλες γυ-
ναῖκες τοῦ χωριοῦ. Καὶ λειτουργάει ὁ παπᾶς κάθε Κυριακῇ
καὶ σκόλη. Τὸν βλέπεις σὲ κάθε λείψανο, στεφάνωση καὶ
βάφτιση. Εἶναι ἡσυχὸς ἄνθρωπος, κανένα δὲ θέλει νὰ κα-
κοκαρδίση, δὲν πολυανακατεύεται στὰ μαλώματα καὶ

τούς θυμούς τῶν χωριανῶν, καί χαίρεται σάν τοῦ φιλοῦν τὸ χέρι.

Ἄσποτός θά περάση μιὰ φορά τὸ χρόνο καί θά λειτουργήσῃ. Μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο «κηρύττει τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ».

Ἡ ποταμιὰ κοντὰ στὸ χωριὸ εἶναι βαθειά, ντυμένη πλατάνια, πικροδάφνες καί δάφνες Ἐκεῖ πλένουν οἱ γυναῖκες τὰ ρούχα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά σηκώνεται τὸ βουνό, ποῦ βγάζουν τὴν πέτρα γιὰ τὰ σπίτια, καί τὸ δάσος ποῦ κάνουν κάρβουνα.

Σάν πάρη ὁ χωριανὸς τὴ ράχη τοῦ βουνοῦ καί ἀνέβῃ στὴν κορυφή βλέπει κάτω τίς στέγες τοῦ χωριοῦ του, καί ἀγναντεύει ἄλλα χωριά, ποῦ τὰ ἔχει ἀκουστά, καί τὴν πολιτεία ἐκεῖ δὲ πέρα, κάτω κοντὰ στὴ θάλασσα. Καί μικραίνει τὸ χωριὸ του. Νιώθει πῶς δὲν εἶναι μοναχὸ στὸν κόσμον, καί ὁ τόπος εἶναι μεγάλος. Καί τότε... τότε τοῦ ἔρχεται νὰ γνωρίσῃ καί τ' ἄλλα τὰ χωριά καί νὰ κατεβῇ στὴ χώρα, νὰ ζυγώσῃ στὴ μεγάλη λίμνη μὲ τ' ἄρμυρὸ νερό.

Γνώρισε τὴν πολιτεία καί ἀρχὴ—ἀρχὴ τοῦ φάνηκε καλή. Σάν νὰ εἶναι πιὸ ἐλεύθερα τὰ πράγματα ἐδῶ. Χωράφια δὲ βλέπει, μῆτε λιβάδια, μὰ βρίσκει καπηλιὰ πολλά, καί πίνει τὸ κρασί μὲ πολλοὺς συντρόφους. Καί δὲν ντρέπεται πολὺ-πολὺ τοὺς πολίτες, γιατί δὲν τὸν γνωρίζουν. Ἄγάλι ἀγάλι ἡ πολιτεία τὸν ποτίζει τὰ φαρμάκια της, ἀρχίζει καί στενοχωριέται. Σάν ἄρρωστος εἶναι καί ξαναθυμᾶται τὸ χωριὸ του.

Ἐδῶ στὴν πολιτεία εἶναι σάν τὸ ξερριζωμένο πλατάνι τῆς ρεματιᾶς, ποῦ ἀποζητάει τὸ χῶμα καί τίς πέτρες ποῦ τὸ γέννησαν.

Ἄνωνυμος

34. ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΡΙΑ

Ἡ Ὄξιá, τὸ βουνὸ τῆς Ρούμελης, ἐπῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὶς ὀξίεις, ποὺ ἔχει στὴν κορυφή του. Μεγάλο δάσος ἀπὸ ὀξιές ἔχει ὁ Κίσσαβος· μὰ ἔχει καὶ ὁ Πίνδος.

Τὰ ἔλατα ὅμως καὶ τὰ πεύκα εἶναι τὰ κυριώτερα δένδρα τῆς Ἑλλάδος κ' ἐκεῖνα ποὺ ὁ λαὸς τὰ λέει ξεχωριστὰ *δένδρα*, δηλαδὴ οἱ ἀρχαῖες «*δρούες*». Ἀπὸ τὰ καρπερὰ δένδρα ἡ Ἑλλάδα ἔχει περισσότερο ἐλιές καὶ συκιές.

Πρινάρια καὶ καστανιές καὶ ἀριές ἔρχονται ἔπειτα. Στὴν Αἰγιαλεία βλέπει κανεὶς σειρὲς ἀπὸ νεοφύτευτα κυπαρισσάκια. Ὁ Ταύγετος ποὺ εἶναι στὰ νότια τῆς Ἑλλάδας, κ' ὁ Γράμμος, ποὺ εἶναι στὰ βορεινὰ μέρη τῆς, εἶνε πευκοφυτευμένα.

Καὶ ἡ Ἀττικὴ ὅλη πευκοφορεῖ.

Κεφαλάρι λένε τὸ δάσος ποὺ πρασινίζει ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ χωριὸ ἢ ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰ χωράφια τοῦ χωριοῦ. Εἶναι τὸ ἱερὸ κ' ἀνέγγιχτο δάσος, τὸ *ἄλλος* τῆς νέας Ἑλλάδας. Αὐτὸ φυλάει τὴν περιουσία καὶ τὴ ζωὴ τῶν χωρικῶν, ἐμποδίζοντας τὸν χειμῶνα νὰ δημιουργηθοῦν ρέματα, ποὺ παρασέρνουν τὸ καρποφόρο χῶμα, κρατῶντας ὄροσιὰ τὸ καλοκαῖρι καὶ κρύβοντας στὰ σπλάχνα του καμιὰ ἀστεϊρευτὴ πηγὴ.

Στὴ Ναυπακτία δὲ βρίσκεται χωριὸ χωρὶς τὸ ἀνθησμένον τὸ κεφαλάρι του, μολονότι τὰ ἄλλα δάση κόβονται ἀλύπητα. Στὴν Ἀκαρνανία ἀφήνουν ἀνέγγιχτα καὶ τὰ δάση τῶν βαλανιδιῶν. Πολλὰ χωριά ζοῦν ἀπὸ τὸ βαλανίδι. Ἐκεῖ τὸ δάσος εἶναι κοινοτικό. Πᾶνε ὅλοι καὶ συνάζουν τὸ βαλανίδι. Ὅποιος ἔχει περισσότερα χέρια στὴν οἰκογένειά του ἐκεῖνος ἔχει καὶ μεγαλύτερα ὠφέλη ἀπὸ τὸ σύναγμα.

Ἕνας εἶχε ἔντεκα κορίτσια. Εἶχε ὅμως χέρια πολλά. Κέρδισε μερικές χιλιάδες ἀπὸ τὸ βαλανίδι, ποὺ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ φτιάσιμο βαφῆς. Πάντρεψε μ' αὐτὲς τὴν πρώτη του κόρη. Τὸν ἄλλο χρόνον μὲ τὴν βοήθεια τῆς παντρεμῆνης ἀποκατέστησε καὶ τὴ δεύτερη κ' ἔτσι ἴσαμε τὶς δέκα. Στὸ τέλος ὅλες οἱ παντρεμένες βοήθησαν τὴν μικρότερη καὶ τὴν πάντρεψαν καλύτέρα.

Κ. Σ. Γούναρης

33. ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΠΑΜΙΣΟ

▲ιάπλατος πέρα-πέρα ό κάμπος τραγουδάει και τὸ μυριόφωνο τραγοῦδι του συντροφεύεται ὁμορφα μὲ τὸ βαρὺ σκοπὸ τοῦ ποταμοῦ, ποὺ κατεβαίνει ἀπὸ τὰ Νόμια καὶ χύνεται στοῦ Νησιοῦ τοὺς ἀπέραντους κάμπους. Διαβαίνει τὸ κρυσταλλένιο νερό, ἀργοκυλάει, μурμουρίζει, κατακυλάει, στριμώνεται, τρέχει πότε γραμμὴ ὀλόϊσα, ποὺ στὸ μάκρμα θαμπώνει τὸ μάτι, κάποτε στριφογυρίζοντας· μιὰ χάνεται καὶ μιὰ φαίνεται στὸν ὀλοφυτεμένο κάμπο, ποὺ νὰ τὸ βλέπη κανεὶς ἀπὸ ψηλὰ τὴ νύχτα μέσα στὶς ἀχνὲς ἀναλαμπές τοῦ φεγγαριοῦ, θαρρεῖ, πὼς κάποιος φίδι θεόρατο εἶναι ξαπλωμένο καὶ κοιμᾶται μέσα στοὺς ἀπλωτοὺς κάμπους τῆς Μεσσηνίας.

Στὴν ἀκροποταμιὰ σταλάζουν τὰ βρεγμένα κλαριά κ' οἱ καλοποτισμένες λεύκες ἀπαλὰ κι' ἀνάλαφρα λυγίζουν σὰ νὰ χορεύουν σιγαλὰ στὸ ἄερίνο τραγοῦδι, ποὺ πότε— πότε μурμουρίζουν τὰ διπλόχρωμα φυλλαράκια τους. Οἱ καλαμιές πυκνὲς κι' ὀλόδροσες παραστέκουν στὸ πλάϊ κ' ἡ παράξενη ἀμμουδιὰ μοσκοβολαεὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ἀπὸ τίς σμυρτιές καὶ τίς πικροδάφνες, ποὺ μὲ τὸν καιρὸ ἔχουν πλέξει δίπλα τῆς ἀκέριο λόγγο. "Αχ! παλιά μου ζωὴ, γλυκύτατα παιδακίσια μου χρονάκια! 'Εδῶ στὸ μεγάλο κοτρὸνι, ποὺ τῶρα τὰ σκοῖνα τὸ σκέπασαν ἄπωνα, καθισμένους μιὰν αὐγούλα ἄκουα πλάϊ—παιδάκι ὀχτῶ χρονῶν—τὴ γιαγιά μου τὴν καλὴ νὰ μοῦ δίνη εὐχὲς καὶ νὰ μοῦ λήη ἄγια λόγια... Δίπλα τὸ ποταμάκι περνοῦσε ἀργὰ κι' ἀποσταμένο· οἱ λογισμοὶ μου ἔτρεχαν κοντά του καὶ μ' ἔσφιγγε κάποιος μεγάλος πόθος· τὸ κορμί μου ἀκίνητο στὸ κοτρὸνι ἐπάνω· ἡ γιαγιά μου ἔψελνε εὐχὲς καὶ ἄγια λόγια. Δίπλα τὸ ποταμάκι σιγαλὸ κι' ἀργοκίνητο διάβαινε κ' ἡ παιδιάστικη φαντασία μου ταξίδευε μὲ τὰ διαμαντένια νερά! Τῶρα τὰ σκοῖνα σκέπασαν τὸ κοτρὸνι, νερὰ καινούργια σκόρπισαν ξένους ἄμμους, τὸ ποτάμι μεγαλύτερο ἔκρυσσε τὴν πλατειά ὀχτιά, τὸ χῶμα σκέπασε τὴ γιαγιά μου, ὄλα, ὄλα μὲ τὸν καιρὸ ἔοβησαν καὶ μοῦ φαίνεται νὰ εἶμαι ξένος, νὰ μὴν ἦρθα ποτὲ στὰ παλιά μου κατατόπια!...

Τί βουνά γύρω! τί κάμποι κάτω! τί λόγγοι, τί φυτεῖ-
ες, τί ποτάμια, τί ρέματα, καί πέρα-πέρα τί θάλασσα!
Παράδεισο! Καί τὰ βουνά πρασινοσμένα κ' οἱ κάμποι
καρπεροί· τὰ νερά ἀστείρευτα ὀργώνουν καί ποτίζουν τή
γῆ· ἄσπρες κορδέλες τὰ ποτάμια στοῦ κάμπου τήν κα-
ταπράσινη φορεσιά, στό πλάϊ τοῦ ποταμιοῦ ἀπό πάνω
αὐξαίνουν καί καλύτερεύουν· πεπόνια μυρωδάτα, καρ-
πούζια καταζαχαρωμένα, ροδάκινα γλυκόζουμα· ὄλα ὄλα
ἀπ' τόν Παράδεισο βγαλμένα, θρεμένα μέ τὰ χιονάτα νε-
ρά, μέ τὸ βουνήσιο καί τὸ θαλασσινὸ ἀγέρα, μέ τὸν ἡ-
λιο τὸν ξεχωριστό· πού πότε ζεστά καί πότε χλιαὰ ζω-
γονάει τὸν κάμπο τῆς Μεσσηνίας. Κι' ἔτσι τὸ χειμῶνα
τὸ κρύο λίγο· τὸ καλοκαίρι ἢ δροσιά τόση, πού καί τὸ
μυσημέρι περνάει σὰν αὐγή.

Ἄκου γύρω-γύρω! πουλάκια φτερουγίζουν, κελαιΐ-
δοῦν καθένα καί τὸ σκοπό του· στό λάκκο ἐπάνω φωνά-
ζει ὁ σφόρδακλας, σὰν νὰ τὸν πιάνουν ἀπὸ τὸ λαιμὸ
τὸν κακομοίρη! μισοχωμένη στό βοῦρκο, σουράει ἢ νερο-
χελώνα φουσκώνοντας τὰ μάγουλά της· χαίρεται τῆ λα-
σπίτσα της τὴν καλή. Ὕστερα, σὰν ἔρθῃ πιὰ ἢ νύχτα θὰ
χαρακοπήσῃ ἢ ἀργατιά. Σ' ὄλο τὸν κάμπο θὰ χυθοῦν
τράγουδια τοῦ χωριοῦ, τοῦ βουνοῦ καί τῆς ἐρημιᾶς· θ'
ἀναφτοῦν φωτίτσες καί γύρω θὰ στηθοῦν χοροί· οἱ λιγε-
ρὲς μέ τὰ παληκάρια, πού δούλευαν τὴ μέρα, τραγου-
δοῦν, χορεύουν, κουβεντιάζουν καί ξεχνοῦν τὴν κούραση.
Γλεντοῦν. Γλεντοῦν τὴν καμπίσια ζωὴ τους, τὴν πολυτι-
μότερη ζωὴ τῆς Ρωμιοσύνης.

Μάου. Γεράνης

36.—Ο ΚΟΥΤΣΑΒΛΟΣ

Φρασμανούσε ό σοροκολεβάντες σά νά μούγκριζαν άμέτρητα άρκούδια. Στόν κόρφο μήτε πανί· στά μανιασμένα κύματα οί άφροί καί μόνο οί άφροί· τίποτε άλλο. Τό βαπόρι δέν είχε ξεμυτίσει, θ' άραζε κάπου· χωρίς άλλο δέ θά έρθη. Τά καϊκάκια κ' οί βάρκες έκαναν τό ξύλινό τους άκρογιαλινό χωριουδάκι έδω καί τρεις ώρες· όλες τίς τράβηξαν κάμποσες όργιές έξω καί λαχανιασμένοι, λές, ψαράδες καί βαρκάρηδες κοίταζαν μέσ' άπό τά τζαμόφυλλα τών μαγαζιών τ' άπιστο τό θηριό ν' άφροκοιπή άλλόφρενο λυσσασμένο στ' άντικρινά άκρογιαλία καί νά ρυάζη πηδώντας στά βράχια καί στίς άμμουδιές τοϋ νησιού.

*
* *

"Άσαφνα άκούεται μιá σαλαγή κατá τό λιμανάκι, τό μώλο τοϋ νησιού. "Άνδρες καί παιδιά, ναύτες, ναυτόπουλα κάμποσοί τους είχαν μαζωχτή στό καβάκι τό δεξί· τότε άκούστηκε μιá φωνή :

—Τό πλεύόμενο καλύβι ! Βρέ τό σκυλί τό άπιστο ! Τόν καταπόντισε !

Καί μέ τήν όψη σάν τό κερί, όλοι τους γινομένοι μάτια κοίταζαν καταμεσίς τοϋ μπογαζιού τό βαρκάκι.

Μέ τό φλοκάμι του κουρελιασμένο καί δυό κουπιά ν' άνεβοκατεβαίνουν στίς κορφές τοϋ κύματος νά χάνεται στη στιγμή άνάμεσα σέ πελώρια κι' άγριεμένα τοϋ σοροκολέβαντε κύματα· όλη του, λές, ή άγριμιά κ' ή μάνητα έπεσαν γύρω καταπάνω του. Κι' όμως νά το ! σκαμπανέβαινε, χοροπηδούσε, βυθιζόνταν ή άφρόπλεε τό βαρκάκι τό κακόμοιρο ! Τά δυό κουπάκια του όλοένα άνεβοκατέβαιναν· καί νά το τώρα τό μαϋρο κορμί τοϋ Κούτσαβλου· σέ κάθε άνέβασμα τών κουπιών καί τής βαρκούλας φαινόταν σάν όρνιου κεφαλή στά κύματα, πού τό κορμί του ήταν τό ίδιο τό πλεύόμενο καί ποδάρια του τά δυό κουπιά μέ τίς φτεροϋγες του βρεμένες κι' άδύνατο νά τό φτερώσουν... Μά όλοι τό έλεγαν τώρα πετούμενο θεριό...

Κι' όλοι άπό τό καβάκι τοϋ έγνεφαν μέ τά μαντήλια·

καὶ τὰ φέσια κι' ἄλλοι μὲ τὰ χέρια, ὅπως μποροῦσαν, κι' ἄλλοι τοῦ φώναζαν :

—Κουράγιο, Κούτσαβλε!

* * *

Θὰ ἦταν ἀπάνω ἀπὸ πενήντα παιδόπουλα κι' ἄλλοι τόσο ἄντρες στὸ ἀκρογιάλι τοῦ "Αἰ—Μάμα. "Ολη ἡ ἀμμουδιὰ γεμάτη φύκια· στρώμα πυκνό, κι' ὅτι ἤθελες ἀπὸ τὸ βυθὸ ξερασμένο στὴ μυριοσαλακωμένη ποδιὰ τῆς ἀμμουδιᾶς. Ἐκεῖ τὰ ἔδωκε τώρα ὁ Κούτσαβλος· τὸ καλυβάκι του σώθηκε· χωρὶς ἄλλο τὴ γλύτωσε.

Τρεχάτοι τους ὅλοι μὲ φωνές, ζήτω, χοροπηδήματα, παλαμάκια, ξεφωνητὰ χαρᾶς καὶ θαυμασμοῦ τὸν δέχτηκαν. Κ' ἐπῆραν τὸ βαρκάκι, τὸ πλεούμενο καλύβι, καμμιὰ εἰκοσαριά γυμνοπόδαροι στὶς χεροῦκλες τους, μ' ὄλον τὸν Κούτσαβλο, ψυχὴ καὶ σῶμα—καὶ σὲ δυὸ στιγμὲς τοὺς ἀπίθωσαν στὸ μαλακὸ στρωσίδι τῶν φυκιῶν τοῦ γιαλοῦ.

Κι' ἄλλοι τους ἄρπαξαν τὸ νοικοκύρη στὰ χέρια κι' ἄλλοι τὸν φιλοῦσαν καὶ τὸν τραγουδοῦσαν, σὰν μεθυσμένοι ἀπὸ κάποια χαρὰ τους· μὰ περισσότερο ἀπὸ ἓνα θαυμασμό, ποῦ τοῦ ἔπρεπε νὰ εἰποῦμε τὴν ἀλήθεια ὄχι μόνο ἀπὸ τόσους, τόσο πολὺ λίγους, τοὺς περισσοτέρους παιδιά... Κι' ἄλλοι τὸν κοίταζαν μ' ἓνα σαστισμένο γέλιο ἴσως οἱ ζηλιάρηδες. Μὰ ἐγώ, ποῦ ἤμουν ἐκεῖ τὸν φίλησα στὸ μέτωπο κ' ἔκλαψα χωρὶς νὰ γελάσω, μῆτε νὰ χαρῶ· δὲν ξέρω τί αἴσθημα μὲ κυρίεψε.

—Βρὲ παιδιά, ποῖος ἔχει σπύρτα, γιατί μοῦ ἔγιναν μούσκεμα. "Α ! καὶ δυὸ-τρία τσιγάρα, μωρὲ παιδιά· λάσπη μοῦ τὸν ἔκανε τὸν καπνὸν ὁ ἄτιμος !

—Μωρὲ Κούτσαβλε, ἔλα πᾶμε στὸ σπιτί μας ἐδῶ νὰ ξαλλάξης. Εἶσαι караπαπόκης.

—Μὲ πειράζεις κ' ἐσύ, ρὲ κουμπάρε !

Κ' ἔστριψε ὁ Κούτσαβλος τὸ τσιγάρο κι' ἄναψε. Σὰν ρούφιξε δυὸ τρεῖς θεριακλίτικες, ἐπῆρε μέσ' ἀπ' τὸ κοστάκι τῆς πλώρης τὸ караβόπανο μισοκουρελισμένο καὶ στῶνοντάς το ξαπλώθηκε στὸ πλεούμενο τὸ σπιτάκι του, ποῦ δεκαπέντε χρονάκια τὸ εἶχε μέρα νύχτα ἀχώριστη φωλιά του, ἀγκαλιά του καὶ σύντροφο.

—Καλή νύχτα, παιδιά, και καλή πεσκάδα...

Τὸ πρῶτ' τὸ πρῶτο βαρκάκι πού πρόβαλε στὸν κόρφο ἦταν τὸ πλεούμενο καλύβι τοῦ ἀτρομήτου γεροντοπαλιή-καρου, τοῦ ἐρημοσπίτη Κούτσαβλου.

Γιάννης Περγιαλίτης

37. ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἄκουσ τὸ χαιρετισμὸ τῶν Μυρίων: «Θάλαττα! θά-λαττα;» Εἶναι ὁ παντοτεινὸς χαιρετισμὸς, πού θά βγαίνη θριαμβικὰ ἀπὸ τὰ στήθια τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ μεγάλο ἔμφυχο στοιχεῖο. Γιατὶ τίποτα δὲν εἶναι στὴ φύση τόσο ζωντανό, τόσο παθητικό, τόσο στοχαστικό μαζί και τόσο ταιριασμένο μὲ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ σὰν τὴν θάλασσα. Μονάχα ἡ θάλασσα μᾶς μιλεῖ μὲ τὴ γλυκειά, τὴ λησμονη-μένη φωνὴ πού πρωτακούσαμε ἀπὸ τῆς μάνας μας τὰ χεί-λια. Ἐκεῖνοι πού κοιτῶνται μέσα στὴ βαθεῖα, ἀτάραχη ἀγκαλιά της, ἐκεῖνοι μονάχα κοιμοῦνται τὸν ἄξιο ὕπνο τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν εἶναι νὰ ζηλέψης κάποιον τάφο, ζήλεψε τὸν τάφο τους.

*
**

Ἄλιγαριές, ἀλιγαριές!

Ἄερα βγάζουν οἱ στεριές...

Τὸ γλυκόπνοο βραδινὸ ἀεράκι θαρρεῖς πὼς σοῦ φέρνει παθητικὸ σκοπὸ. Κάθεσαι στ' ἀκρογιάλι κ' ἐρωτεύεσαι τὰ κύματα, πού φεύγουν και μακραίνουν κατὰ τὸ πέλαγο, μὲ τὴ χαρὰ τοῦ ταξιδιοῦ, μὲ τοῦ ξενητεμένου τὸν πόνο. Ἡ ψυχὴ σου ταξιδεύει μαζί τους. Ποῦ πάει; ὅπου τὴν προ-βοδᾷ ὁ ἄνεμος, ὅπου τὴ φέρνει ἡ μοῖρα της. Πάει ψάχνον-τας μίαν εὐτυχία, πάει γυρεύοντας μιὰ παρηγοριά. Κυνη-γάει μιὰ πατρίδα, ἓνα τραγοῦδι, ἓνα ὄνειρο—ποιὸς ξέρει! —μιὰ σκέψη, ἓνα στίχο, μιὰν ἀλήθεια, ἓνα ψέμα, ἓναν πα-ράδεισο. Στενόχωρη εἶναι ἡ στεριά, βουνὰ και λόγγοι ἀντισκόβουν τὸ δρόμο, τειχιὰ ψηλὰ σκλαβώνουν ὀλόγυρα

τὸν ὄδοιπόρο. Κι' ἡ σκέψη ἀκόμα ἢ φτερωτή, σταματάει κι' αὐτὴ τὸ δρόμο της στὴ στεριά καὶ γυρίζει πίσω πληγωμένη. Ἐλεύθερος εἶναι μονάχα τοῦ κυμάτου ὁ δρόμος, Μπροστά του τὸ πέλαγο, ὁ ὠκεανός, ἡ αἰωνιότητα. Ἀπαλός, ἀνέμποδος, στρωτός ὁ δρόμος του. Τὸ πνεῦμα, καβαλάρης ἀπόκοτος, δὲν ἔχει καλύτερο ἄτι καὶ πιὸ περήφανο ἀπὸ τὸ κύμα. Καβάλησέ το, ἀνήσυχη ψυχὴ, λύσε τὰ χαλινάρια του, κέντησέ του τὰ πλευρά του μὲ τὰ χρυσὰ σπηροῦνια, τύλιξε τὰ δάχτυλά σου στὴν ἀφρισμένη χαίτη του καὶ χύσου καὶ χύμηξε στὸ γαλάζιο, τὸν ἀτέλειωτο κάμπο.

* *

Μὲ τοῦ βορριᾶ τὰ κύματα
Σοῦ στέλνω χαιρετίσματα !

Τὰ κύματα ξαναγυρνοῦν ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ ταξίδι.

Τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τ' ἄλλο, ἔρχονται, φτάνουν κι' ὄλο ἔρχονται κι' ὄλο φτάνουν κι' ὄλο λαχταροῦν κι' ὄλο ἀναστενάζουν. Ποῦθε ἔρχονται; Ρώτησέ τα. Τί γυρεύουν; Γιατί βογγᾶνε; Γιατί λαχταροῦν; Γιατί φιλοῦν τὴν ὀλόστρωτη ἀμμουδιά; Γιατί μαλώνουν μὲ τὸν περήφανο βράχο; Ρώτησέ τα. Μιὰ ζωὴ νὰ τὰ ρωτᾶς δὲ θὰ χορτάσης ν' ἀκοῦς τὰ μουσικά τους. Γιατί τίποτε δὲν εἶναι ξένο ἀπὸ τὰ λόγια τῶν κυμάτων. Κι' ἂν περιμένης κάποια χαιρετίσματα, ἐκεῖνα σοῦ τὰ φέρνουν. Κι' ἀπὸ τοὺς ζωντανούς καὶ ἀπὸ τὰ πεθαμένα σου, τὰ δόλια πεθαμένα. Ἀπὸ τὰ χεῖλια ποῦ σ' ἀρνήθηκαν, καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλια ποῦ σὲ λαχταροῦν, κι' ἀπὸ τὰ χεῖλια ποῦ τὰ μάρανε ὁ χαμός, αὐτὰ σοῦ φέρνουν τὰ φιλιὰ τὰ ταξιδιάρικα. Καὶ σὰν κινήσουν πάλι ταξιδιῶτες μυστικοὶ κι' ἀκούραστοι, μὴν τὰ ρωτᾶς ποῦ πᾶνε. Μιὰ ζωὴ νὰ τὰ ρωτᾶς δὲ θὰ χορτάσης νὰ τ' ἀκοῦς. Δός τους τὰ πιὸ γλυκὰ σου χαιρετίσματα, δός τους τὰ φιλιὰ σου, τίς λαχτάρεις σου, τὰ μουσικά σου, τὴν καρδιά σου ὀλάκρη ξεριζώσέ την ἀπὸ τὰ στήθια σου καὶ δός τους τη. Ποῦ θὰ τὴν πᾶνε: Ξέρουν. Ἐκεῖ ὅπου δὲ φτάνει τ' ὄνειρο φτάνει τὸ κύμα.

* *

Γέμισε ἀνήσυχα χιονισμένα φτερά ὁ ἀέρας τοῦ πελά-

γου. Οί γλάροι στήσανε χορό άπάνω στο κύμα. Σάν θαύμα τὸ φανέρωμά τους. Τὸ μάτι δὲν εἶδε τὸν ἔρχομό τους. Σχίστηκε τὸ ἄσπρο σύννεφο καὶ τοὺς γέννησε ; Σκόρπισε ὁ ἀφρός τοῦ κυμάτου καὶ τοὺς ἔπλασε ; Κατέβηκαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἢ ἀνέβηκαν ἀπὸ τὸ πέλαγο ; Ἐκείνη ἔρχονται ; ποῦ πάνε ; χορεύουν ; Ποτὲ ὁ ἀέρας δὲν πλημμύρησε ἀπὸ τόση μεγάλη χαρὰ σάν καὶ τώρα. Οὐρανός, ἀέρας καὶ θάλασσα πανηγυρίζουν μαζί τους. Καὶ καθὼς ζυγιάζουν τὰ λευκὰ φτερά καὶ καθὼς λάμπουν στὸν αἰθέρα, κυματισταὶ καὶ μαλακὰ κι' ἀνάλαφρα, σοῦ μαρτυροῦν πὼς εἶναι παιδιὰ τῆς θάλασσας, θρέμμα καὶ γέννημά της. Ὁ χορὸς τους ἔχει τὸν ἀπλὸ ρυθμὸ τῶν κυμάτων. Τὸ σάλεμά τους τὴν ὑγρότη τοῦ νεροῦ. Τὸ σῶμα τους ἀφρός. Τὰ στεριανά πουλιά ὅταν περνοῦν ἀπάνω ἀπὸ τὸ κύμα εἶναι βαριά καὶ ἄχαρα καὶ ξένα. Ὁ βασιλιάς ἀετὸς ἀκόμη βαραίνει σάν ἀγρίμι τὸ θαλασσινὸ ἀέρα, σάν περάση ταξιδιώτης ξαφνικός. Τίποτα δὲν σηκώνει ἀπάνω της ἢ θάλασσα ποὺ νὰ μοιάζῃ μὲ τὸ κύμα της, μὲ τὸν ἀφρὸ καὶ τὴ δροσιά της. Ὁ χορὸς κρατᾷ ἀκῆμα στὸν ἀέρα. Ἐκούραστοι οἱ χαροκόποι πλέκουν ἀνάερα τὰ παιγνίδια τους. Τὸ φῶς γίνεται πιὸ ἄσπρο ἀπάνω στο κύμα. Τὰ χιονᾶτα φτερά γαργαλοῦνε τὸ νερὸ κι' ἀνατριχιάζει, χαϊδεύουν τὸν ἀέρα καὶ λιγώνεται. Ἡ θάλασσα ξέχασε ὅλους τοὺς καημούς της κι' ὁ οὐρανὸς γελάει χαμηλότερα καὶ πιὸ σιμὰ στο κύμα. Καὶ ὕστερα—γιὰ ἰδὲς—ἐρήμωσε ὁ ἀέρας, ἔσβυσε ὁ χορὸς, χαθῆκαν οἱ τρελλοὶ χαροκόποι. Θαῦμα ὁ χαμὸς τους. Σχίστηκε τὸ κύμα καὶ τοὺς ἔκρυψε ἢ ἄνοιξε καὶ τοὺς ἐπῆρε ; ὦ! ἄς ἦτανε μιὰ στιγμή ἢ ψυχὴ σου πέλαγο κι' ἄς εἶχε μιὰ στιγμή ἕνα πανηγύρι σάν αὐτό, τέτοιο ἕνα θαῦμα, λευκὸ, γαλάζιο, θριαμβικὸ, στεφανωμένο μὲ ἀρμυρὸν ἀφρὸ καὶ ἀνάερο χιόνι.

Π. Νιοβάνας

38. ΣΤΟ ΔΟΥΝΑΒΗ

Έφτά μερόνυχτα έδερνε ή φουρτούνα τὰ μπουγάζια του ποταμού· κάθε χειμώνα πολλές φουρτούνες τὰ δέρονουνε· μὰ σάν τή φουρτούνα που σὰς λέω, στὰ τόσα χρόνια μιὰ φορά τυχαίνει. Οί μώλοι τών μπράτσων του μπουγαζιού κρουσταλλιασμένοι, και μέσα ό Σουλινὰς—ή μικρούλα Έλληνική πολιτεία τής Βλαχιάς—κάτασπρος από χιόνι. Ό βοριάς έρχότανε ρούσικος και φυσούσε με τέτοια δύναμη, που έλεγες πώς γυρεύει νά συνεπάρη και νά γκρεμίση τὰ σπίτια. Ώρες-ώρες οί θαλασσιές βουρκωμένες φουσκώνανε κουτίζοντας και ξεσπούσαν στους μώλους με τέτοιαν όρμη, που τó αντιμάμαλο από τó μπράτσο τής Τραμουντάνας εύρισκε δύναμη νά πάη νά χτυπήση τó μπράτσο τής "Όστριας. Με τέτοιον καιρό άλίμονο στο βαπόρι που θά ζύγωνε στο μπουγάζι· για καράβι δέ λογαριάζεται, γιατί από τέτοιους καιρούς δέ γλυτώνει.

Κι' ώστόσο τέσσερα βαπόρια φέρνανε βόλτα τó μπουγάζι από τήν πρώτη μέρα τής φουτούνας. Πιλοτίνα δέν ξεμούτιζε όξω νά τους πάη πιλότο· και χωρίς πιλότο τὰ βαπόρια δέν μπορούνε νά μπουνε στο Σουλινά, γιατί κουράγια δέν βγαίνουνε ποτέ σε καλό τών καπεταναίων· με μιάν άσκημη μανούβρα μπορεί νά βρη σε πάγκο και νά βουλιάξη σύψυχο· χρειάζεται πιλότος που ξέρει τὰ κατατόπια, για καπετάνιος νά τó λήη καλά και τó μάτι του κ' ή ψυχή του.

Κ' έτσι τὰ τέσσερα βαπόρια φέρνανε βόλτα τó μπουγάζι, χωρίς νά ζυγώνουν. Στις έφτά μέρες άπάνω ή φουρτούνα δυνάμωσε κι' ό φάρος σινιαλάρισε άκόμα ένα βαπόρι στη ράδα. "Ήτανε μεσημέρι· ό βοριάς φυσούσε ρούσικος· έρχόταν όλο και πιό φουρτουνιασμένος· σάν νά μην έφτανε, έπιασε και δυνατή χιονιά· ούτε τó δάχτυλό σου δέν έβλεπε· ή καμπάνα του μπουγαζιού βουρλιζόταν και οί σφυρίχτρες τών βαποριών κάνανε σάν δαιμονισμένες. Τὰ βαπόρια και τὰ πέντε ζύγωναν· τουλάχιστον άν βούλιαζαν θά γλυτώναν τὰ πληρώματά τους. Οί πιλότοι ξάγρυπνοι στο πιλοτάγιο άγνάντευαν με τó γυαλί τίς μανούβρες τών βαποριών. Τί βαπόρια ήτανε, που νά τὰ ξέρης :

μήπως άφηνε ή χιονιά νά συνεννοηθοϋνε τά σινιάλα ; πού καλά μανουβράριζε τó βαπόρι πού είχε έρθει ύστερνó. Δυó φορές ζύγωσε νά μπουγαζάρη με πολλή τέχνη.

— Γειά σου, καπετάνιο, έλεγαν, οί πιλότοι ανάμεσά τους σάν τόν έβλεπαν· τά τέσσερα βαπόρια τά πρώτα τ' άκολουθοϋσαν, μά ξάφνου ó καπετάνιος τού βαποριου πού ήρθε ύστερνó άνοιγε για τó πέλαγο και óλα μαζί καπνίζοντας και σφυρίζοντας άλάργευαν.

— Γειά σου, καπετάνιο, έλεγαν οί πιλότοι ανάμεσά τους, γιατί έβλεπαν πώς ή μανούβρα ήτανε σωστή. Μωρέ ποιός νάναι αυτός ; αναλογιόνταν.

Τ' άπομεσήμερο ó καιρός δυνάμωσε κ' έκανε προμη- νύματα για προβετζάρισμα π' άλίμονό τους τών βαπο- ριών. Τρίτη φορά ξανάκανε για τó μπουγάζι τó βαπόρι πού ήρθε ύστερνó· τ' άλλα βλέποντας τή μανούβρα του άκολουθοϋσαν· ó βοριάς πεισμωνμένος φρένιαζε· οί πιλότοι στο πιλοτάγιο άμίλητοι· τó βαπόρι ζύγωνε γεμάτα· έπιασε τó φανάρι τής Τραμουντάνας· μιá μανούβρα τεχνικά δε- ξιά και καβανισάρισε τó μπουγάζι, προχωρώντας όλοτα- χώς μέσα.

— Γειά σου, καπετάνιο, όποιος κ' άν είσαι, χειροκρότη- σαν οί πιλότοι· τά τέσσερα βαπόρια, π' άκολουθοϋσαν τή μανούβρα, μπουκάρανε· και τó βαπόρι, πού είχε έρθει ύστερνó, έφτασε μπρός στο λιμεναρχείο· τóνομά του άπό τά κρούσταλλα και τά χιόνια δέ φαινόταν· ένας ναύτης χιονισμένος άνέβασε τή σημαία τυλιγμένη στην πρύμνη, τράβηξε τó σκοινί, και φρενιασμένος ó βοριάς ξεδίπλωσε τή γαλανόλευκη με τó Σταυρό.

— Γειά σου, καπετάνιο, ξαναχειροκρότησαν οί πιλότοι· κ' έγώ πού ήμουνα εκεί κ' έβλεπα, θάρρεψα, πώς μου χά- ρισαν παραπάνω κ' άπ' όλο τόν κόσμο.

— Γειά σου, Ρωμιοσύνη, είπα μέσα μου και δάκρυσά μ' άναφυλλητό χαράς.

Ό καπετάνιος τού βαποριου, πούχε έρθει ύστερνó, ή- τανε πρωτοτάξιδος στον ποταμό· τó βαπόρι τó έλεγαν «Εύαγγελινή».

Νίκος Σαντογιναΐος

Β΄ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

39. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΕΛΗΕΣ

(Κατὰ τὸν Αἴσωπο)

Τρεῖς ἀδερφοῦλες εἴμαστε, παιδάκι μου,
πάντα μαζί καὶ πάντα ἀγαπημένες,
καὶ σὲ βουνοῦ κορφοῦλα οἱ τρεῖς ἐζήσαμε
μονάχες μας, συχν' ἀνεμοδαρμένες.
Βοριάς κακὸς δὲ μπόρεσε, παιδάκι μου,
ποτὲς νὰ μᾶς λυγίση ἢ μαύρη μπόρα.
Μικρές, γιατί τὰ κλώνια μας ἐπλέξαμε,
καὶ τὰ κορμιά μας ἓνα βλέπεις τώρα.
Ὅποια ἀδερφάκια σὰν ἐμᾶς, παιδάκι μου,
ζοῦν πάντοτ' ἐνωμένα, ταιριασμένα,
ποτὲς κακοὶ δὲ θὰ τὰ βλάψουν εὐκόλα,
παντοτεινὰ θὰ ζοῦν εὐτυχισμένα.

Γιάννης Περγιαλίτης

40. ΤΑ ΔΥΟ ΤΑΓΑΡΙΑ

(Ἀπὸ τοὺς μύθους τοῦ Αἰσώπου)

Ὅ καθένας δυὸ ταγάρια κουβαλάει
τὸνα μπρὸς καὶ τᾶλλο πίσω κρεμασμένα.
Τὰ δικά του ἐλαττώματα φυλάει
στὸ ἀποπίσω καὶ μπροστά του ἔχει τὰ ξένα.
Καὶ μὴ βλέποντας καθένας τὰ δικά του,
ὄλο λέει γιὰ τὶς μπομπές τοῦ γείτονά του.

Γ. Ζ. Ζουφρῆς

41. ΓΕΡΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΑΤΗΣ

(Κατὰ τὸν Αἴσωπο)

«Γέροντά μου, δὲ μοῦ λές σέ πόση ὥρα
μπορῶ νὰ φτάσω στή μεγάλη χώρα ;»
Καί ὁ γέρος σκεφτικός τοῦ λέει : «Διαβάτη,
νὰ σέ χαρῶ, περπάτησε, περπάτει . . .»
«Μὰ βέβαια, πῶς θὰ περπατήσω, γέρο,
τὸ διάστημα ὅμως ἀπ' ἐδῶ ὡς ἐκεῖ δὲν ξέρω !»
«Περπάτησε λοιπόν !» τοῦ λέει καὶ πάλι.
Κι' ὁ ξένος ὁ διαβάτης τὸ κεφάλι
κουνώντας, φεύγει μὲ τὸ βῆμα του γοργό
καὶ λέει : «Ὅσο ρωτᾶω τέτοιους, ἀργῶ.
Μὰ ξάφνου ὁ γέρος κράζει : «Μὲς στή χώρα,
διαβάτη μου, θὰ φτάσης σέ μιὰν ὥρα».
«Μὰ πῶς τὸ ξέρεις τώρα ; πῶς τὸ ξέρεις, γέρο ;»
«Πρὶν τὸ περπάτημά σου ἰδῶ, ποῦ νὰ τὸ ξέρω ;
Κρῖμα στή γνώση σου, διαβάτη, κρῖμα !
Καθένας φτάνει ὅπου ποθεῖ γρήγορα ἢ ἀργά,
κατὰ πῶς θέλει τῶν ποδιῶν τὸ βῆμα.
Τρέχα λοιπόν καὶ σὺ σὰν νιός, γοργά,
κι' ἅμα γεράσης, τότες . . . πιὸ σιγά . . .

Γιάννης Περγιαλίτης

42. ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ

Ἡ καλοσύνη, εἶπ' ἡ γιαγιά, μονάχα ἢ καλοσύνη.
ὅλα στὸν κόσμο χάνονται, μόνη ἀπομένει ἐκεῖνη.
Ἡ λεβεντιά κ' ἡ ἀρχοντιά, τὰ μεγαλεῖα, τὰ κάλλη
ἔρχονται, φεύγουν καὶ περνοῦν ἀπὸ μιὰν ὥρα σ' ἄλλη
μὰ ἡ καλοσύνη ἀνέγγιχτη σὰν τῆς αὐγῆς τὸ κρίνο,
σὰν τὸ διαμάντι εἶν' ἄφθαρτη καὶ λάμπει ὡσὰν ἐκεῖνο.

Στὰ λόγια της μαζεύτηκαν προσεχτικά τάγγονια.
Ἔω χρόνια τῶν παραμυθιῶν, ἀθῶα, ὠραῖα χρόνια !
Ἐξω τὸ χιόνι ἀναγελα τὴν ἄγρια ἀνεμοζάλη

κ' ἐδῶ στὰ μισσοσκότεινα, τριγύρω στὸ μαγκάλι,
ποῦ κρύβει ἀνάρια χόβολη κι' ὀνειράτα ἀνασταίνει,
ἄλλο ἀπ' τὰγγόνια πρόσχαρο τὰ χέρια του ζεσταίνει,
ἄλλο μὲ στόμα ὀρθάνοιχτο δείχνει τὴν προθυμίᾳ του,
ἄλλο καθίζει στὴν προβιά ποῦναι στρωμένη κάτω,
ἄλλο σταυροποδιζοντας μαζεύεται παρέκει,
ἄλλο στὸ πλάγι κάθετα κ' ἐν ἄλλο ὀλόρθο στέκει.
Κι' ὅλα μαζί μὲ μιὰ ψυχὴ, μ' ἕναν παλμὸ στὰ στήθη
θωροῦν στὰ μάτια τὴ γιαγιά ποῦ ἀρχίζει παραμῦθι...
Ἡ ρόκα ξεκουράζεται στ' ἄσαρκο μέσα χέρι
ὡς ποῦ ν' ἀρχίση τὸ βαθὺ κι' ἀκούραστο νυχτέρι.

Ἦταν, τοὺς λέγει, μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρό, μιὰ χώρα
πανώρια, μαρμαρόχτιστη, πλούσια, τρανὴ· καλὴ ὥρα
σὰν τὴν Ἀθήνα, πιὸ καλὴ, πιὸ ὁμορφὴ κι' ἄλλη τόση,
κ' εἶχε ἕνα γέρο βασιλιᾶ μὲ φρόνηση καὶ γνώση.
Κι' αὐτὸς ὁ γέρο βασιλιᾶς, βλαστάρια του μονάχα
εἶχε δυὸ βασιλόπουλα, δυὸ γιουὺς νὰ ποῦμε τάχα.

Ὁ πρῶτος ἄγριος καὶ κακός, τὸν κόσμον τυραννοῦσε,
μηδὲ φτωχὸ σπλαχνίζονταν, μηδ' ἄρχοντα ψηφοῦσε.
Ὁ δεῦτερος εὐγενικός, γενναῖος ὅσο παίρνει,
ἤξερε χάρες νὰ σκορπᾶ, χαρὰ παντοῦ νὰ φέρνῃ·
στὴν ἀρχοντιᾶ ἀνοιχτόκαρδος, στὴ φτώχεια ἀνοιχτοχέρης...

Ὁ πρῶτος τοῦπε κάποτε: Τὸν κόσμον δὲν τὸν ξέρεις·
εἶν' ἄκαρδος κ' εἶναι κακός κι' ὅλα κακὰ τὰ βλέπει,
κι' ἂν θῆς νὰ μείνης ξακουστός κι' ἂν θῆς καὶ δόξα, πρέπει
νὰ γίνης ἄκαρδος κ' ἐσύ, σκληρὸς ὡσὰν κ' ἐμένα,
κανένα νὰ μὴν ἀγαπᾶς, νὰ μὴν ψηφᾶς κανένα.
Μονάχα ὁ φόβος κυβερνᾶ τὸν κόσμον καὶ τὰ πλήθη:

Καὶ γύρισεν ὁ δεῦτερος καὶ γελαστά ἀποκρίθη:
«Ὁ κόσμος εἶναι ἀπατηλὸς κι' ὅσα τοῦ πῆς τοῦ πρέπει
κακὸ τὸν βλέπουν οἱ κακοί, καλὸ οἱ καλοὶ τὸν βλέπουν.
Ὁ φόβος δὲν τὸν κυβερνᾶ, προσωρινὰ τὸν δένει·
εἶναι νὰ ποῦμε φυλακὴ μὲ φρύγανα κτισμένη
κ' ἡ θύρα τῆς δίχως κλειδί συχνά κ' εὐκόλ' ἀνοίγει

κι' ὄρμα μὲ βιά ὁ κατάδικος καὶ τὸ φρουρὸ του πνίγει.
Τὸ χαλινάρι βάλει του τῆς θεϊκῆς ἀγάπης,
γίνου πατέρας βασιλιάς κι' ὄχι σκληρὸς σατράπης!...».

Νὰ μὴ σὰς τὰ πολυλογῶ, ὕστερ' ἀπόνα χρόνο
πέθαν' ὁ γέρο-βασιλιάς κι' ἀνέβηκε στὸ θρόνο
ὁ γιὸς του ὁ πρῶτος ὁ κακός· Τρόμος παντοῦ καὶ φρίκη!
Βασίλευε μὲ τὸ σπαθὶ βγαλμένο ἀπὸ τὴ θήκη...
Οἱ φυλακὲς ἐγέμισαν· τὸ ψέμα, ἡ ἀδικία,
ἡ ἀτιμία κ' ἡ κλεψιά, ἡ ἀπάτη, ἡ κολακεία,
κάθε κακό, ποῦ βρέθηκε μὲς τὴν κακὴ τὴν ὥρα,
δεκάτιζε κ' ἐθέριζε τὴ μαύρη ἐκείνη χώρα·
ὡσότου τὰ παράπονα τοῦ κόσμου μίαν ἡμέρα
ἔφτασαν σ' ἀγανάχτηση κ' ἐκείνη σὲ φοβέρα,
πὼς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλιάς δὲ θὲ ν' ἀλλάξη δρόμο,
νὰ κυβερνᾷ τὴ χώρα του μὲ τοῦ Θεοῦ τὸ νόμο,
ἡ χώρα εὐθύς θὰ σηκωθῆ καὶ θὰ τὸν ξεθρονίση,
νὰ φέρη τὸ μικρότερο γιὰ νὰ τὴν κυβερνήση.

Σὰν τᾶκουσεν ὁ βασιλιάς τὸν ἀδερφό του κράζει
κι' ἄδικα καὶ παράνομα μονάχος τὸν δικάζει,
τὸν βρῆκε φταίχτη κ' ἔνοχο, κ' ἔτσι μὲ λίγα λόγια
τὸν ἔκλεισε στοῦ παλατιοῦ τὰ σκοτεινὰ κατώγια
τὶς μέρες καὶ τὶς νύχτες του μὲ πίκρα νὰ περνᾷ.

Μὰ τ' ἄδικο δὲ ζῆ πολὺ καὶ δὲν πολυχρονάει...
Κάποιος μεγάλος βασιλιάς, ἀπ' ἄλλη πολιτεία,
κάκιωσε δίχως ἀφορμὴ, δίχως καμμιᾶν αἰτία
καὶ παίρνει τὰ φουσάτα του καὶ ξεκινᾷ καὶ μπαίνει
στὴ χώρα τὴν πολύπαθη κακοκυβερνημένη
καὶ σὲ μιὰ μάχη μοναχὰ νικαίει καὶ δεκατίζει,
καὶ πιάνει καὶ τὸ βασιλιά καὶ σκλάβο τὸν ὀρίζει.

—Τὸν ἀδελφό του; ἐρώτησαν τ' ἀγγόνια μ' ἓνα στόμα.

—Τώρα θὰ δῆτε τί ἔγινε, δὲν τέλειωσεν ἀκόμα..

“Ὅταν ἡ μάχη ἀπόσωσε κ' εἰρήνεψε τ' ἀσκέρι,

ἔστειλε τότε ὁ νικητὴς τὴν κόρη του νὰ φέρη.
μ' ἄλογα χρυσοσέλωτα καὶ χιλιάδες ἄτια
νὰ δῆ τὰ μαρμαρόχτιστα, νὰ δῆ τὰ νέα παλάτια.

Ἔρχετ' ἐκείνη βιαστικά καὶ δείχνει τὴ χαρὰ της
σὲ κάθε τι πολύτιμο, πού βλέπει ὀλόγουρά της·
μὰ ὅταν σὸ τέλος ἔφτασε καὶ στὰ κατώγια ἐκεῖνα
πού ἀδερφὸς τοῦ βασιλιᾶ κλεισμένος ἓνα μῆνα
σέπεται μὲς στὰ σκοτεινὰ σ' ἄδικη καταδίκη,
ἔνωσε πόνου στὴν καρδιά καὶ στὴν ψυχὴ της φρίκη,
καί, δίχως νὰ τὸ στοχαστῆ, δίχως νὰ ξέρη τί ἔχει,
σὸ βασιλιᾶ πατέρα της ἀλαφιασμένη τρέχει
καὶ κλαίει, καὶ κλαίει γονατιστὴ μὲ τὸν κρυφὸ της πόθο...
Ἐκεῖνος χαμογέλασε :

— Σήκω, τῆς λέει, σὲ νιώθω...

Ἔφερε τὸν καλὸ ἀδερφὸν ἀπ' τὰ βαθιὰ κατώγια
καὶ τοῦπε δίχως πρόφασες, δίχως μεγάλα λόγια :
« Ἐσὺ μοῦ φαίνεσαι καλὸς κι' ἄδικημένος· τώρα
σοῦ πρέπει νᾶσαι βασιλιᾶς, νὰ κυβερνᾷς τὴ χώρα...
Ἡ κόρη μου σ' ἀγάπησε, γυναῖκα σοῦ τὴ δίνω ! »
Καὶ γίνηκεν ὁ γάμος του τὸ ἴδιο βράδυ ἐκεῖνο
μ' ὄργανα καὶ μὲ τούμπανα καὶ μὲ χαρὰ μεγάλη,
καὶ τὸν κακὸ τὸ βασιλιᾶ τὸν ξαναφέραν πάλι
μαζὶ μὲ δούλους νὰ κερνᾷ τ' ἄσκερι στὴ χαρὰ τους...

Κ' ἐκεῖνοι ἐπέρασαν καλὰ κ' ἐμεῖς καλύτερά τους.

Ἰωάννης Πολέμης

43. Η ΘΕΡΙΣΤΡΑ ΜΑΡΩ

- Μάρω, μὴν κOURνιαχιτίζεσαι καὶ μὴ σὲ φένη ὁ ἥλιος :
- Τὸν κOURνιαχτὸ τὸν ἀγαπῶ, τὸν ἥλιο ἐγὼ τὸν θέλω,
γιατὶ τὸν πρωτολιχιστὴ θέλω νὰ πάρω γι' ἄντρα.
- Μάρω μ', ὁ πρωτολιχιστὴς πολλὰ προικιὰ γυρεύει,

θέλει χωράφι' ἀθήριστα μ' ὄλους τοὺς θεριστάδες,
γυρεύει μύλους δώδεκα μ' ὄλους τοὺς μυλωνάδες,
γυρεύ' χιλιάδες πρόβατα καὶ νᾶν' καὶ γκαστρωμένα,
καὶ παρεκάλιε τὸ Θεὸ πλούσια γιὰ νὰ σέ κάμη.
Ἐκεῖ ποὺ παρακάλαγε σύγνεφα τρία βγήκαν,
τῶνα ἔχυνε ψιλὴ βροχή, τ' ἄλλο ψιλὸ χαλάζι,
τὸ τρίτο τὸ παχύτερο χοντρὸ μαργαριτάρι.
Ἄνᾶρι' ἀνάρια τῶρριχνε ρίζες γιὰ νὰ μὴν πιάση,
κί' ἐκεῖνο ρίζες ἔπιασε, ρίζες καὶ παραρρίζες.
Πασάδες τὸ θερίζουνε, μπέηδες δεματιάζουν,
κ' ἡ Μάρω μὲ τὴ μάνα της ἔτρεχε τὸ κατόπι,
γιὰ νὰ σταχολογήσουνε ἐκεῖνο ποῦχε μείνει.

(Δημοτικὸ)

(Σημ. Τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τὸ τραγουδοῦν οἱ θεριστάδες τὸν καιρὸ τοῦ θερισμοῦ. Εἶναι πολὺ ἀρχαῖο).

44. Ο ΤΡΥΓΟΣ

Ἢταν ἀνθίζ' ἡ ἀγράμπελη κί' ἀπλώνει τὰ κλαδιὰ της
Στὸ σχοῖνο, στὸ χαμόδεντρο, στοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια,
Στὰ ρέματα τοῦ ποταμοῦ, στὸν ἐγκρεμὸ τοῦ βράχου,
Κί' ἀγέρα, κάμπους καὶ βουνά, τὴν πλάση πέρα ὡς πέρα
Γιομίζει ἀπὸ μοσκοβολιά μὲ τὸν ἀνασασμὸ της,
Πυκνὸ πυκνὸ κί' ὀλόμαυρο μελισσολόϊ πετιέται
Μέσ' ἀπὸ βράχους καὶ κρινιά, μέσ' ἀπὸ ἔρμιες καὶ κήπους,
Καὶ τᾶνθη της βοσκολογᾶ καὶ παίρνει τὸν ἀχνὸ τους,
Καὶ διαλαλαίει μ' ἓνα βοητὸ τὸν ἀναγαλλιασμὸ του.
Ἔτσι οἱ κοπέλλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ σπίτια,
Σὲ κάμπους, σὲ βουνά σκορποῦν κί' ὅπ' εἶναι ἀμπέλια
|τρέχουν

Μὲ τὰ καλάθια τὰ πλεχτὰ καὶ μὲ τὰ βατοκόπια
Καὶ μὲ τραγοῦδια καὶ χαρὲς ὅταν ἀρχίζη ὁ τρύγος.

Ἄναταράζονται οἱ ἔρμιες, ἀχολογοῦν τ' ἀμπέλια,
Λὲς κί' ἀπὸ κάθε πέτρα ὀρθή, λὲς κί' ἀπὸ κάθε βᾶτο
Ἄποὺ στὸ χόρτο σέρνεται κόρης κορμὶ φυτρώνει.

Πράσινη άπλώνεται ή φυτιά κ' οί ράγες μεστώμενες,
Μαυρες καί κίτρινες, ξανθιές, μαυρολογοῦν, γυαλίζουν
Στήν πρώτη άχτίδα τοῦ ζεστοῦ τοῦ ήλιου όπ' ανατέλλει,
Σάν μαῦρα μάτια, σάν χοντρά κλωνιά μαργαριτάρια.
Οί βέργες οί καμαρωτές λαμποκοποῦν κ' έκεινες,
Κ' οί περγολιές ξαπλώνονται στά δίπλατα κρεββάτια
Καί στήν πυκνή τους χλωρασιά καί στό βαθύ τους ἴσκιο
Τήν ιδρωμένη άργατιά δροσίζουν, ανασαίνουν,
Τήν άργατιά πού όλημερίς όλο τρυγάει κι' άπλώνει,
Τήν άργατιά πού λαχταρά πότε νά πέση ό ήλιος,
Πότε νά ίσκιώσουν τά ριζά, νά δροσερέψη ό κάμπος.
Νά τος ό ήλιος πού έπεσε καί πάει νά βασιλέψη.
Νά τα πού ίσκιώσαν τά ριζά καί δροσερεύει ό κάμπος.

Ό ήλιος 'χάθη όλότελα καί τά βουνά σουρπώσαν,
Θόλωσαν τ' άνοιχτά νερά κι' άπάνου βγήκαν τ' άστρα.
Διπλά ανασαίνει ή άργατιά· καί παρατάει τó έργο,
Κ' έκει πού κληματόβέργες κι' άπό παλιούρια φράχτες,
Καλύβι όλόρθο πλέκουνε, δεϊπνον άπλό κυκλώνουν,
Καί τόν άπλό τó δεϊπνο τους φωτάει θαμπό λυχνάρι.
Στερνά σέ κάθε μιá φυτιά, κάθε όχτο, κάθε άμπέλι
Τρανές ανάβονται φωτιές μέσ' στ' άπλωτó σκοτάδι.
'Ολόύρα όλόυρ' άπ' τίς φωτιές στένουν χορό οί κοπέλλες·
Στρώνονται χάμου οί γέροντες κι' οί νιοί, κι' άπ' όλους ένας
Τους συνοδεύει τó χορό μ' ένα άπαλό τραγοῦδι,
Καί μ' ένα λάλημα γλυκό, γλυκό τοῦ ταμπουρά του.
"Ως πού τ' άστέρια τ' ούρανοῦ τó μεσονύχτι δείχνουν,
Καί τότες οί χοροί χαλοῦν· σκορπᾶν οί δουλευτάδες.
Στρώνουν για στρώματα κλαδιά κι' άποσταμένοι γέρνουν.
Κ' έκει πού σβήνουν οί φωτιές έρμες άνάρια άνάρια.
Τό νυχτοποῦλι τ' άγρυπνο γλυκά τους νανουρίζει,
"Ως πού νά σκάση ό αύγερινός, πού θά ξυπνήσουν πάλι,
Πάλι στό έργο τους νά μποῦν, στό ζηλεμένο τρύγο.

Κ. Κρουσάλλης

45. ΤΟ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟ

Οί βλάχοι τρών και πίνουνε και λιανοτραγουδάνε,
κ' ένα μικρό βλαχόπουλο δέν τρώει, δέν τραγουδάει·
ράχη σέ ράχη περπατεί τόν ταμπουρά βαρώντας·
τούς μήνους έλογάριαζε, τούς μήνους λογαριάζει.
Τρεῖς μήνους έχει ή άνοιξη και τρεῖς τó καλοκαίρι
πού βγαίν' οί βλάχοι στα βουνά, πού βγαίν' οί βλαχοπούλες
μέ τά κατσίκια στην ποδιά και μέ τ' άρνιά στα χέρια.
τότε θά παντρευτώ κ' έγω νά πάρω βλαχοπούλα,
νά κάνω βλάχους συγγενείς και βλάχους συμπεθέρους,
νά τούς βοηθάω στα πράματα, νά τούς βοηθάω ν' άρμέγουν.

(Δημοτικό)

46. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΤΣΟΠΑΝΗΔΩΝ

Τώρα εἶν' Ἀπρίλης και χαρά, τώρα εἶναι καλοκαίρι,
τό λέν τάηδόνια στα κλαριά, κ' οί πέρδικες στα πλάγια,
τό λέν οί κοῦκοι στα ψηλά, ψηλά στα καταρράχια·
πάν τα κοπάδια στα βουνά, νά ξεκαλοκαιριάσουν·
πάν και κοντά οί τσοπάνηδες, βαρώντας τή φλογέρα,
νά τα τυροκομήσουνε και τή νομή νά βγάλουν,
και νά γιορτάσουν τ' άη Γεωργίου, νά ρίξουν στο σημάδι,
νά πιουν νερό από τα βουνά, νά πάρουν τόν άέρα.

(Δημοτικό)

47. ΤΟ ΚΑΛΥΒΙ

Μικρό καλύβι οί τοῖχοι σου κλειοῦν άμετρη γαλήνη
κάτω άπ' τή σκέπη σου έστησε τó θρόνο της ή Ἀγάπη,
κι' άλαφροδέθη σέ χορό της ξεγνοιασιάς ή γλύκα
μέ τó βαθύ ξεχείλισμα της άγιας καλοσύνης.
Τά διαβατάρικα πουλιά σέ χαιρετοῦν και παίρνουν
άπ' όση μέσα του έλαμψε χαρά για εὔτυχησό τους
στο μακρινό ταξίδι τους. Οί νύχτες τοῦ χειμώνα

σ' ἀναθυμιούνται πρόσχαρες καὶ μὲς στὴ ζεστασιά σου
νὰ ξαναὑφάνουνε ποθοῦν παραμυθίωνε μάγια.
Κ' ἡ ταξιδεύτρα μου ψυχὴ σ' ἀντίκρουσε κ' ἔστάθη
ν' ἀπακουμπήση χαρωπὴ στὸ ταπεινὸ κατώφλι
κ' ἐκεῖ γυρτὴ νὰ ὄνειρευτῆ τὴ δόξα τῆς Ἀγάπης.

Ἡλ. Βουτιερίδης

48. ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μικροῦλι, κατακαίνουργιο,
γυρμένο στ' ἀκρογιάλι
θὰ πίστευες, τὰ κύματα
πὼς μόλις το 'χαν βγάλει
σὰ νὰ τὰ σάρωνε ἀπαλὰ
θαλασσινὴ φρεσκάδα,
φτωχὰ σπιτάκια χαμηλά,
γεμάτ' ἀσπράδα.

Καλοκαιριοῦ τὸ χρύσωνε
ἡμέρα ἡλιοκαμμένη,
ἀλλὰ ψυχὴ δὲ θάβλεπες
μὲς στὸ χωριὸ νὰ μένη
οὔτε τραγοῦδι οὔτε μιλιὰ
νὰ τρέχη στὸν ἀέρα.
Ἔλειπαν ὅλοι στὴ δουλειὰ
στὸν τρύγο πέρα.

Ποτάμι δὲν τὸ πότιζε
βαλανιδιές, πλατάνια
δὲν ἔρριχναν τοῦ ἴσκιου τους
σ' αὐτὸ τὴν περηφάνια.
Μονάχ' ἀπὸ καμιὰ μεριά
ξεμύτιζε μυρτούλα,
ἀλλοῦ ροδιὰ καὶ λυγαριά,
καὶ μιὰ βρυσούλα.

Ἄπ' τὸ βουνό, ποῦ ὑψώνονταν
στὰ βάθη, ἀντικρινά του,
θ' ἀγνάντευες στής θάλασσας
τὴν ἄκρη τῆ θωριά του
σὰ ροῦχα στὴ σειρὰ λευκὰ
πῶτυχ' κεῖ ν' ἀπλώσουν
κάποια χεράκια ἐργατικά,
γιὰ νὰ στεγνώσουν.

Μικροῦλι, κατακαίνουργιο,
γυρμένο στ' ἀκρογιάλι,
βρέφος θὰ τὸ στοχάζοσουν
μ' ὀλόξανθο κεφάλι,
ὅπου γυρτὸ σὰν τὸ θωρῆ
μὲ τὸ φιλι στὸ στόμα,
πηγαίνει ὁ ὕπνος νὰ τὸ βρῆ
καὶ μέρ' ἀκόμα.

Καὶ μόνο στὴ βασίλισσα
τῆς ἐρημιᾶς γαλήνη
ἢ θάλασσα ἠχολόγαε
γλυκὰ—γλυκὰ κ' ἐκείνη:
— Τὸ βρέφος σου τὸ χαρωπὸ
κοιμίζεις, ὦ μητέρα,
μὲ νανουρίσματος σκοπὸ
νύχτα καὶ μέρα.

Κ. Παλαμᾶς

49. Η ΤΣΟΠΑΝΟΠΟΥΛΑ ΜΑΡΙΩ

Νὰ χάλαιγ' ἢ Παραμυθιά, νὰ γίνονταν λιβάδια,
λιβάδια γιὰ τὰ πρόβατα, λιβάδια γιὰ τὰ γίδια,
κι' ὁ πιστικὸς ποῦ τὰ φυλάει, τ' ὄμορφο παληκάρι,
ν' ἀρραβωνιάση τὴν καλὴ τὴν παινεμένη Μάρω,
νὰ τοῦ πηγαίη τὸ ψωμί μὲ τὸν τρουβᾶ στὴν πλάτη.
— Μάρω μου, ποιὸς σοῦ τῶφτιασε τ' ὀλόχροιο ζωνάρι;

- Μοῦ τῷφτιασεν ὁ πεθερὸς κι' ὁ γιὸς τῆς κυραμάνας.
- Μάρω μου, ποιὸς σ' τ' ἀγόρασε τὸ ἀργυρὸ γιορντάνι ;
- Τ' ἀγόρασεν ὁ πεθερὸς καὶ ὁ γιὸς τῆς κυραμάνας.
- Θὰ σὲ ρωτήσω, πεθερέ, καὶ σένα, κυραμάνα,
τὸ τίνος εἶν' τὰ πρόβατα ποὺ βόσκουν στὰ λιβάδια ;
- Δικά μας εἶν' τὰ πρόβατα, δικά μας, κυρὰ νύφη.
- Θὰ σὲ ρωτήσω, πεθερέ, καὶ σένα, πεθερά μου,
τὸ τίνος εἶναι τὰ τραγιά, τ' ἄλογα, τὰ γελάδια ;
- Δικά μας εἶν' τὰ ζωντανά, ὅλα δικά μας, νύφη.
- Λύκος νὰ φάη τὰ πρόβατα, λύκος νὰ φάη τὰ γίδια
καὶ ν' ἀπομείνη ὁ πιστικός, τ' ὄμορφο παληκάρι.

(Δημοτικό)

50. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Κοινολογοῦν τὰ σήμαντρα τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ τέλος
κι' ἀπὸ τὴν πρόσχαρη ἐκκλησιὰ ποὺ στὴ ραχοῦλα ἀπάνω
κάτασπρη δαφνοστόλιστη γιορτάζει τὴν ἡμέρα,
ὅλοι μὲ μῖα οἱ χωρικοὶ σκορπιζονται στὸν κάμπο.
Φωνές, καμπάνες, τουφεκιές ἠχολογοῦν στ' ἀγέρι·
χαιρετισμοί, φιλήματα καὶ χορατὰ καὶ γέλια,
σ' ἀγάπη ἀνοίγουν τὴν αὐγὴ τῆς ποθητῆς ἡμέρας.
Γύρω τριγύρω φουντωτὰ δέντρα τὸν κάμπο ἰσκιώνουν
κι' ἀπὸ τὴ μιὰ κατάφυτα ψηλῶματα τὸν κλειοῦνε
ἐδῶθε φράχτες ἀνθερές, ἐκεῖθε μονοπάτια
κι' ἄλλοῦ τὰ ρυάκια καθαρὰ κ' οἱ δροσερὲς βρυσοῦλες.

Μαγιοῦ στολίδια ντύθηκεν ἡ γῆ ξανανιωμένη
κι' ὁ κάμπος δείχνει ὀλόσγουρο τὸ πράσινό του πεῦκι.
Στοῦ κάθε δένδρου τὴν ἰσκιά, στὸ μαλακὸ χορτάρι,
μιὰ συντροφιά καλόκαρδη κάθεται διπλοπόδι.
νὰ φάη, νὰ πιῆ καὶ νὰ χαρῆ τῆς ἐξοχῆς τὰ κάλλη,
κι' ἄλλες τριγύρω κάθονται σ' ὀλόστρωτα τραπέζια.
Εἶναι παντοῦ τὰ φαγητὰ καὶ τὰ πιοτὰ σπαρμένα
μὲ πολυτέλεια περισσή, γιατί εἶναι μέρα πλούτου,
κ' ἐδῶθε κεῖθε τὰ ὄργανα στὴν ἡδονὴ καλοῦνε.
«Χρόνους πολλοὺς» ἐδῶθε ἀκοῦς. «Χρόνους πολλοὺς» ἐκεῖθε.

Ὅς τόσο κι' άλλες συντροφίες ἔρχονται ἀκόμα πλῆθος ἀπὸ ἄλλα διάφορα χωριά, καὶ χωριστὰ προβαίνει κάθε χωριό, μὲ τὰ ὄργανα καὶ μ' ἀρκετὴ προμήθεια· φέρνουν καὶ αὐτοὶ στὴν ἐκκλησιὰ λαμπάδες κι' ἄλλα δῶρα καὶ καθὼς βγαίνουν χαρωποί, ν' ἀπλώσουνε στὸν κάμπο, «Χρόνια πολλά!» φωνάζουνε στοὺς περσινοὺς συντρόφους. «Χρόνια πολλά!» ἡ ἀπάντηση ξαναγροικιέται ὡς πέρα.

Εἶναι ἡ χαρὰ ζωγραφιστὴ στὰ ἐντύματα, στὴν ὄψη, στοὺς θησαυροὺς ποὺ κρέμονται στῶν γυναικῶν τὰ στήθη. Κι' αὐτὴ τῶν δέντρων ἡ ὁμορφιά καὶ τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα καὶ τῶν πουλιῶν ἡ μελωδιὰ κ' ἡ μαγικὴ γαλήνη τόσο γεμίζουν τὴν ψυχὴ, ποὺ λές κ' ὄλα γελοῦνε σὰν μυστικὰ νὰ χαίρεται κ' ἡ φύση τὴ χαρὰ τους.

Γιὰ δὲς ἐμπρός μου ζωντανὴ τῆς ἡδονῆς εἰκόνα :

Ὅλοι συνάμα βιάζονται νὰ στρώσουν, νὰ ἐτοιμάσουν, κι' ἀπὸ τίς διάφορες στολές, ποὺ ἀνάκατα κινοῦνται, χρῶματα μύρια λάμπουνε, ποὺ τὴ θωριὰ μαγεύουν.

Ἀρχίζουν γύρω τὰ σφαχτά, στοὺς λάκκους ἄλλα μέσα χωμένα κρυφοψήνονται κι' ἄλλα στὸ μονοσοῦβλι.

Φωτιές καπνοὶ καὶ μυρωδιές τὸν κάμπο συγνεφιάζουν, μοσκοβολοῦνε τὰ ψητὰ, μοσκοβολαίει τ' ἀγέρι,

κι' ἀναγαλλιάζουν οἱ καρδιές. Τὸ πανηγύρι ἀνάφτει.

«Ἐμπρός, πανηγυριώτισσες», ἀρχίζουν οἱ λεβέντες,

«βάλτε κρασί, κεράστε μας, νὰ πιοῦμε στὴν ὑγεία μας».

Σμίγουν ἐχτρός μὲ τὸν ἐχτρὸ καὶ γκαρδιακὰ φιλιοῦνται κι' ἀπ' ὄλους αἴσθημα χαρᾶς κι' ἀγάπης ξεχειλίζει.

Ὅλες τριγύρω οἱ συντροφίες γεμίζουν τὰ ποτήρια, τ' ἀδειάζουν μιά, τ' ἀδειάζουν δυὸ καὶ πάλι τὰ γιομίζουν καὶ στίς φωνές ἀνάμεσα καὶ στὰ πολλὰ τὰ ζήτω.

ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιὰ περὶχαρα φωνάζουν :

«Εἰς τὴν ὑγεία μας, ἀδελφοὶ καὶ σὶ τὸ καλὸ μας κέφι».

Χορτάτος κι' ὄλος κόκκινος ἀπ' τοῦ κρασιοῦ τὴ ζέστη ψηλά κοιτάζει ὁ χωρικὸς τὸ δέντρο, ποὺ ἀνθισμένα δείχνει τὰ πλούσια του κλαδιὰ, καὶ γλυκοαναστενάζει

καί τὸ μουστάκι στρίβοντας ἀρχίζει τὸ τραγοῦδι.
“Ὅλες ἀντάμα οἱ συντροφιές τὸν πρῶτο ἀκολουθοῦνε.
Νά, κι’ ὁ χορὸς εἶναι ἔτοιμος—Χορέψτε, παληκάρια,
χορέψτε, κόρες, λιγερές, χορέψτε, παντρεμένες
καί σεῖς ἀφήστε τὴ ντροπή, κοκορευτὲς γρηοῦλες,
ἐμπρὸς τὰ ποδαράκια σας! γιατί τὸ θέλει ἡ μέρα.
“Ὅλοι μὲ μιᾶς σηκώνονται κ’ ἐμπρὸς καί πίσω τρέχουν,
νὰ πάρουν θέση. Τὸ βιολί καί τὰ ὄργανα τριγύρω
τοὺς χορευτάδες προσκαλοῦν καί τίς καλὲς χορευτρες.

Τὶ γλήγορα ποῦ βράδιασε καί πάει μιὰ τέτοια μέρα!
Τὸ πανηγύρι πέρασε, τὸ πανηγύρι πάει.
Μὲ λύπη τώρα τὴ χαρὰ τοῦ κάμπου παραιτοῦνε,
σὰν τὰ παιδιὰ ποῦ θλίβονται ὅταν περάση ἡ σκόλη·
θυμοῦνται τὸ ξεφάντωμα, τὴν ἡδονή, τὸ κέφι,
καί τὴν ἀμέριμνη ζωὴ δίχως καημοὺς καί κόπους,
ποῦ χάρηκαν, σὰν ὄνειρο γιὰ μιὰ μονάχη μέρα,
καί γκαρδιακὰ τὰ χαιρετοῦν μὲ τὸ στερνὸ τραγοῦδι,
μὲ τίς στερνὲς ζητωκραυγές, μὲ τὰ στερνὰ τουφέκια.
Καθένας πάει στὸ δρόμο του, καθένας στὸ χωριὸ του,
οἱ συντροφιές χωρίζονται, κι’ ἀκόμα ἀπὸ μακριάθε
στρέφουν συχνὰ τὴν κεφαλὴ γιὰ νὰ εὐχηθοῦν κοί πάλι :
«Παιδιὰ, καλὴν ἀντάμωση, μὲ γειά μας καί τοῦ χρόνου!»

Γ. Μαρτινέλης

51. ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΤΗΣ ΞΕΝΗΤΙΑΣ

Παρακαλῶ σε, Κύριε μου. καί προσκυνῶ, σε, Θε’ μου,
ἄρρώστειαν εἰς τὴν ξενητιά τοῦ ξένου μὴν τοῦ δίνης.
Ἡ ἄρρώστια θέλει στρώματα, θέλει μεγάλη πάστρα,
θέλει μανούλα στὸ πλευρό, γυναῖκα στὸ κεφάλι,
θέλ’ ἀδερφὲς ὀλόγυρα νὰ τὸν καλοτηρᾶνε.
Μὰ τ’ εἶδαν τὰ ματάκια μου, μὰ τ’ εἶδαν τὰ καημένα,
πῶς θάφτουνε στὴν ξενητιά τὸν ξέν’ ὄντας πεθάνη·
δίχως θυμιάμα καί κερί, δίχως παπᾶ καί ψάλτη,
δίχως μανούλας κλάματα, γυναίκας μοιρολόγια!

(Δημοτικὸ)

52. ΤΟ ΜΠΑΛΟΥΚΛΙ

(Τὰ ψάρια τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Παράδοση)

Σαράντα χρόνια πολεμᾷ ὁ Μωχαμέτ νὰ πάρῃ
τὴν Πόλῃ τῇ μεγάλῃ.
Σαράντα μέρες ἔκαμεν ὁ γούμενος τὸ ψάρι
στὰ χεῖλῃ του νὰ βάλῃ.
Ἐπ' τὶς σαράντα κ' ὕστερα πιθύμησε νὰ φάῃ
τηγανισμένο ψάρι.
— Ἄν μᾶς φυλάγ' ἡ Παναγιά, καθὼς μᾶσε φυλάει
τὴν Πόλῃ ποιὸς νὰ πάρῃ;
Ρίχτει τὰ δίχτια στὸ γιαλό, τρία ψαράκια πιάνει
— Θεὸς νὰ τὰ βλογήσῃ!
Τὸ λάδι βάνει στὴ φωτιά μὲς στ' ἀργυρὸ τηγάνι,
γιὰ νὰ τὰ τηγανίσῃ.
Τὰ τηγανίζ' ἀπὸ τὴ μιὰ, καὶ πᾶ νὰ τὰ γυρίσῃ
κι' ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος.
Ὁ παραγιὸς του βιαστικὰ πετᾷ νὰ τοῦ μιλήσῃ,
καὶ τάχασεν ὁ γέρος!
— Μὴν τηγανίζεις, γέροντα, καὶ μόσχισε τὸ ψάρι
στὴν Πόλῃ τῇ μεγάλῃ!
Τὴν Πόλῃ τὴν ἐξακουστὴ οἱ Τοῦρκοι ἔχουν πάρει,
μᾶς κόβουν τὸ κεφάλι!
— Στὴν Πόλῃ Τούρκου δὲν πατοῦν κι' Ἀγαρηνοῦ ποδάρια!
Μοῦ φαίνεται σὰν ψέμα!
Μ' ἂν εἶν' ἀλήθεια τὸ κακό, νὰ σηκωθοῦν τὰ ψάρια
νὰ πέσουν μὲς στὸ ρέμα!
Ἐκόμ' ὁ λόγος βάσταγε, τὰ ψάρια' ἀπ' τὸ τηγάνι,
τὴ μιὰ μεριά ψημένα,
πηδῆξανε κ' ἐπέσανε στῆς λίμνης τῇ λεκάνῃ,
γερά ζωντανεμένα.
Ἐκόμ' ὡς τώρα πλέουνε, κόκκιν' ἀπὸ τὸ μέρος,
ὅπου τὰ εἶχε ψήσει.
Φυλᾶνε τὸ Βυζάντιο ν' ἀναστηθῇ κι' ὁ γέρος,
νὰ τ' ἀποτηγανίσῃ.

Γ. Βεζυηνός

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝ «Νεολ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. Ἔκδ. Ε' 1937 8

53. Η ΜΑΓΕΜΕΝΗ ΠΗΓΗ

Σὲ παράμερο λαγκάδι
Κατεβαίνει μιὰν αὐγὴ
Διψασμένο ἕνα κοπάδι
Καὶ ξανοίγει μιὰ πηγὴ.

Λὲν ὅτ' ἦταν μαγεμένη
Κ' εἶχε φίλο ἕνα στοιχιό,
Ποῦ τὴν ἤθελε κλεισμένη
Νὰ μὴ βλέπ' οὔτ' οὐρανό.

Μέρα νύχτα ἐκεῖ σιμά της
Τὴ σκεπάζει μὲ κλαριά·
Δὲν ἀφίνει στὰ νερά της
Νὰ βραχοῦν οὔτε πουλιά.

Μαραμένα ὀλόγουρά του
Ρεύουν ἄνθη καὶ φυτά·
"Ἄλλα χεῖλη ἀπ' τὰ δικά του
Δὲν ἐγλύκανε ἡ δροσιά.

Κι' ὅταν εἶδε στὰ πλευρά του,
Μὲ ρουθούνια τεντωτά,
Νὰ φρυμάζουν τὴν κυρά του
Χίλια τέρατα φριχτά.

Νὰ ρεκάζουν λυσσασμένα,
Τὰ κουδούνια νὰ χτυποῦν,
Νὰ ζητοῦν δαιμονισμένα
Τὴν πηγὴ νὰ καταπιοῦν.

Στρέφει ἀνήσυχο τὸ μάτι
Τὴ βρυσούλα του νὰ ἰδῆ
"Ἄν κοιμᾶται στὸ κρεβάτι,
"Ἄν τρομάζη, ἂν ἀγρυπνῆ.

Κι' ἀντί βλέπει στὸν καθρέφτη
Τοῦ νεροῦ, κρυφά-κρυφά,
Τὸ βοσκὸ τὸν ψυχοκλέφτη,
Ποῦ τῆς ἔρριχνε φιλιὰ.

Τὸν ἀνάκραξ' ἀπ' τῆ ράχη
Καὶ τοῦ λέει: «Παιδί τρελλό,
Μὴ μοῦ κρύβεσαι, κι' ἀμάχη
ἀπο σένα δὲ ζητῶ.

Ἔχω κόρη αὐτὴν τὴν βρύση
Π' ἀγαπᾶς τόσον καιρό,
Ἔλα πιὲ νὰ σὲ δροσίση
Τὸ παρθένο τῆς νερό».

Τότε ἀπλώνει μὲς τὰ βάθη
Τὸ καλόβουλο στοιχιό,
Τὸν ἀφρό τῆς παίρνει, πλάθει,
Δίνει σάρκα στὸ νερό.

Κ' ἡ παιδούλα του προβαίνει
Δροσοστάλαχτη ξανθή,
Φέγγ' ἡ χώρα φωτισμένη
Ἐκ τῆς τέτοια ἀναλαμπῆ.

Τοῦ βοσκοῦ μὲ μιὰ στήν πλάτη
Σὰν πορφύρα βασιλιᾶ
Λάμπει δλόχρυση ἡ φλοκάτη
Καὶ σὰ σκῆπτρο ἡ λαγουδιά.

Φεύγει τ' ἄγριο κοπάδι,
Χίλια δέντρα ἀνθοβολοῦν,
Χίλιες βρύσες τὸ λαγκάδι
Τὸ ξερὸ δροσολογοῦν.

Ἐλυθῆκανε τὰ μάγια!
Στὸ πλευρὸ τοῦ βασιλιᾶ
Ἐκαμάρωναν τὰ πλάγια
Τὴν γλυκιά τους τὴν κυρά!

Ἄρ. Βαλαωρίτης

54. ΟΙ ΜΗΝΕΣ

Ξέρεις τ' άπάτητο βουνό, πού τήν κορφή του χιόνι
Χειμώνα καλοκαίρι ζώνει ;
Έκει στή ρίζα του βουνοῦ στέκει ένα σπίτι, κάτι
Πού μοιάζει του "Ηλιου τὸ παλάτι.
Μέσα στό σπίτι κάθονται δώδεκα Παληκάρια
Μέ πρόσωπα σάν τὰ φεγγάρια.
Έκει ὁ Γενάρης κάθεται, στό Χιόνι τρέχει ὁ νοῦς του
Καί στό Βοριᾶ, στους ἀκριβούς του.
Έκει ὁ Φλεβάρης ἄγρια τὰ κύματα κυλάει.
Γέρνει στῆς Μυγδαλιᾶς τὸ πλάι
Καί ὁ Μάρτης ὁ πεντάγνωμος, λιοντάρι ὅταν θυμῶνη,
Καί ὅταν γελᾶση, χελιδόνι.
Κι' ὁ Ἄπριλης ὁ ἀνθοστέφανος, πού πάει καί τὰ κοπάδια
Βόσκει στά πράσινα λειβάδια.
Κι' ὁ Μᾶης ὁ ροδοστέφανος μέ τῶν ἀνθῶν τῆ χάρη
Εἶναι ἡλιογέννητο ζευγάρι.
Κι' ὁ Θεριστής, θησαυριστής ὀπόχει τὰ σιτάρια,
Τοῦ κάμπου τὰ μαργαριτάρια.
Νά κι' ὁ Ἄλωνάρης, δουλευτής ὅπου σταθῆ, ὅπου γεῖρη
Τόν κατατρέχει τὸ λιοπύρι.
Νά κι' ὁ Αὔγουστος πολύκαρπος, δροσᾶτος νυχτερεύει,
Μέ τὸ φεγγάρι πού λατρεύει.
Κι' ὁ Τρυγητής πού λαχταρεῖ σάν νά εἶναι μάνας χεῖλια
Τὰ ροδοκόκκινα σταφύλια.
Κ' ὁ Μῆνας τ' αἶ Δημητριοῦ πῶχει μιὰ γλύκα ξένη.
Κάτι σάν πόθος πού πεθαίνει.
Καί τ' ἄγιου Ἄντρεᾶ ὁ γκαρδιακός, πού βάζει φορεσιά του
Τὰ κιτρινόφυλλ' ἀπό κάτω.
Κι' ὁ ἄλλος, πού κλαίει καί πού βογγάει καί πού γερον-
[τοφέρνει
Κι' ὄλο ἕνα κρῦο τότε δέρνει.
Καί καρτερεῖ ὁ καθέννας τους πότε στόν κόσμο πέρα
Θά πάη μέ τὰ φτερά τοῦ ἀγέρα,
Στόν κόσμο πέρα πού ὄλοι τους μέ καλοσύνην ἴδια
Τοῦ βρέχουν χίλια δυὸ στολίδια.
"Ομως κανέννας ἀπ' αὐτοὺς δὲ χαιρέται τῆ χάρη.

Τοῦ πρωτογέννητου Γενάρη,
Ὅπόχει τὴν Πρωτοχροινιά μοναχοθυγατέρα,
Τὴ Ρήγισσα τὴ χρυσοχέρα!
Ἡ Μοῖρα τὴν ἐμοίρανε ἀπ' τὸ δικό της χέρι
Τὸ κάθε τι νὰ πέφτη ἀστέρι
Κι' ὅ,τι χαρίζ' ἡ Ρήγισσα, κι' ἂν εἶναι τιποτένιο,
Νὰ δείχνεται μαλαματένιο.
— Γιὰ τοῦτο ὁ κόσμος, μάγισσα, γιὰ μιὰ στιγμή μπροστά
[σου

Μὲ τὸ γοργὸ τὸ πέρασμά σου,
Ὁ Μαῦρος κόσμος γίνεται τριαντάφυλλο τ' Ἀπρίλη
Μὲ σφραγισμένα ἀκόμα χεῖλη,
Ποῦ μ' ἔνα ἀλαφροστάλαγμα καὶ πρὶν ἢ αὐγοῦλα φύγη
Ἡ θεία δροσιά τὸ γλυκανοίγει!

Κ. Παλαμᾶς

55. ΝΑΝΑΡΙΣΜΑ

Ἔλα, ὕπνε, κ' ἔπαρέ το,
καὶ γλυκαποκοίμησέ το.
Σύρ' το μὲς τοῦ Μάη τ' ἀμπέλι,
καὶ στοῦ Μάη τὸ περιβόλι
νὰ τοῦ δώσ' ὁ Μάης λουλούδια
κι' ὁ περιβολάρης μῆλα.
Νάνι, νάνι τὸ παιδάκι
ποῦ κοιμᾶται σὰν τ' ἀρνάκι.
Νάνι τὸ γλυκὸ τ' ἀηδόني,
τ' Ἀλεξαντρινὸ παγωῖνι.

[Δημοτικὸ]

56. ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

Ὁ Ἥλιος ἐπαντρεύτηκε κ' ἐπῆρε τὸ Φεγγάρι.
Ἐκάλεσε καὶ στὴ χαρὰ συμπεθεροὺς τ' ἀστέρια.
Τὰ σύγνεφα τοὺς ἔστρωσε στρώματα γιὰ νὰ κάτσουν.
Τοὺς ἔβαλε προσκέφαλα τίς ράχες ν' ἀκουμπήσουν,

τούς ἔβαλε φαῖ νὰ φᾶν, τὸ μόσκο καὶ τὰ ἄνθια,
κρασί τούς ἔδωκε νὰ πιοῦν θάλασσοι καὶ ποτάμια.
Κι' ἀπ' ὅλα τᾶστρα τ' οὐρανοῦ ὁ Αὐγερινὸς δὲν ἦρθε.
Κι' αὐτοῦ πρὸς τὸ ξημέρωμα ὁ Αὐγερινὸς ἐφάνη·
καὶ φέρνει στοὺς συμπεθεροὺς λυχνάρι νὰ τοὺς φέξη
νὰ φύγουν γιὰ τὰ σπίτια τους, γιὰτὶ ὄλοι πιά νυστάζουν.

(Δημοτικὸ)

57. Ο ΣΥΧΑΡΙΑΤΗΣ

(**Σημ.** Συχαριάτη λένε ἐκεῖνον ποὺ φέρνει κάποια εὐχάριστη εἶδηση, καλὸ μήνυμα, καὶ ποὺ παίρνει δῶρα (συχαρίκια). Ξεχωριστὰ στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 **Συχαριάτη** ἔλεγαν τὸ πρωτοπαλῆκαρο τοῦ Καπετάνιου ποὺ πήγαινε νὰ δώσῃ μήνυμα στὰ παληκάρια του ποῦ καὶ τότε θ' ἀνταμωθοῦν γιὰ ν' ἀρχίσουν τὸ τουφέκι).

ωτᾶνε τὸν αὐγερινό, τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι,
ἂν εἶδε τέτοιο ὁμορφονιὸ καὶ τέτοιο καρβαλάρη.
Τὴν κρύα στράτα πάταγε κι' ἀνάλιωνε τὸ χῶμα.
Πῶς νάηταν καὶ νὰ γίνονταν νὰ μάκραινεν ἀκόμα.
Πάτησε καὶ τὸ κρούσταλλο κι' ἀνάβρυσε νεράκι
Κ' ἔτρεξε μὲς στὴ λαγκαδιὰ καὶ ρώτησε κλαράκι :
— Τάχα μᾶς ἦρθ' ἡ Ἄνοιξη, τ' ὁμορφο καλοκαίρι ;
Τὸν νοιάστηκε ὁ ξερόλακας καὶ κέντησε τὴ φτέρη
Κ' ἔρμη βρυσούλα ἀπόμερα πικρὸν καημὸ ἔχει στήσει :
— Νᾶθε καὶ νᾶδινε ὁ Θεὸς ἐδῶ νὰ γιοματίσῃ·
Νὰ μὲ γευτῆ, καὶ νὰ λουστῆ, νὰ φτιάσῃ τὰ μαλλιά του
Νὰ ἰσκιώσῃ τὸ κανάλι μου, νὰ πάρω τ' ὄνομα του.
Κ' ἐκεῖος ἀστράφτει στὶς λογγιές, πετάει στὶς βαλαῶρες,
Καὶ μὲς στὸν κάμπο χύθηκε τίς αὐγινές τίς ὄρες.
Ἄλλα στέκ' ἡ ἀργατιά μὲ τὸ τσαπί στὸ χέρι.
Ποιὸς νᾶναι καὶ ποῦθ' ἔρχεται κανένας δὲν τὸ ξέρει.
Καλοτυχᾶν τὰ νιάτα του καὶ τ' ἄτι του θαυμάζουν.
Τὸν λένε νεφοδιαλεχτῆ, προξενητῆ τὸν τάζουν.
Συναρωτιοῦνται οἱ κοπελιές, καὶ πιάνεται ἡ φωνή τους . . .

Ἄχ! νάηταν καὶ νὰ πέζευε στὴν πόρτα τὴ δική τους!
Κι' αὐτὸς σὲ ρούγα δὲ θωρεῖ, δὲν παίρνει μονοπάτι.
Σὲ παραβόλα σὰν πατῆ, κοντοκρατάει τ' ἄτι,
Καλεῖ μὲ τὸ μαντῆλι του ζευγάδες καὶ σκαφτιάδες,
Τσοπαναραίους ποὺ κλάριζαν μὲς στὶς δεντροκορφάδες.
Σουράει κατὰ τ' ἀνάρραχα, ζερβά, δεξιὰ τοὺς κράζει.
Γυροβολιάζουν τ' ἄτι του, κρυφὰ τοὺς κουβεντιάζει.
Σφίγγει ξανὰ τὰ γκέμια του κ' εὐτὺς καλοστρατίζει.
Στὴν τσάπα καὶ στ' ἀλέτρι της ἡ ἀργατεῖα γυρίζει.
Ἄγαλhnά περπάταγαν σκυμμένοι πρὸς τὸ χῶμα.
Τὸ κάθε μάτι νείρεται, δὲν ἀνασαίνει στόμα.
Κ' ἓνας ζευγᾶς ἀπόμερος, ὡς γέρνει τὸ ζευγάρι,
Ξάφνου στὴ μέση του ἄπλωσε κ' ἔλυσε τὸ ζουνάρι.
Τὸ σφιχτοδένει σὲ κλαρί καὶ τὰ βουνὰ ἀγναντεύει.
Καὶ γύρω στὸ δεντρόκορμο μονάχος του χορεύει
«Βελούχια μου παράμορφα κι' ὀξιές ζωγραφισμένες,
Λιῶστε τὰ χιόνια γλήγορα νὰ χορταριάση ὁ τόπος
Τι ἔχουν οἱ κλέφτες σύναξη γιὰ μακρινὸ ταξίδι».

Στ. Γρανίτσας

58. Η ΑΣΚΗΜΗ ΝΥΦΗ

Φίλοι, γιατί δὲν τρῶτε καὶ δὲν πίνετε;
μῆνα καὶ τὸ ψωμί μας δὲν σᾶς ἄρεσε;
στῆλνουμε στοὺς γειτόνους καὶ τ' ἀλλάζουμε;
μῆνα καὶ τὸ κρασί μας δὲν σᾶς ἄρεσε;
βαγένια ἔχουμε κι' ἄλλα καὶ τ' ἀλλάζουμε;
μῆνα καὶ τὰ φαγιά μας δὲν σᾶς ἄρεσαν;
μαγεύρισσες εἶν' κι' ἄλλες καὶ τ' ἀλλάζουμε;
μῆνα ἢ καψο-νύφη δὲν σᾶς ἄρεσε;
Ἢ νύφη ὅπως καὶ ἄν ᾦναι δὲν ἀλλάζεται.

(Δημοτικὸ)

59. ΤΟ ΛΑΓΙΑΡΝΙ

Βγήκαν κλέφτες στὰ βουνά
γιὰ νὰ κλέψουν ἄλογα
κι' ἄλογα δὲν ἤϋρανε,
προβατάκια πήρανε.
Καὶ πᾶνε, πᾶνε, πᾶν, (ἄϊντε, μανούλα μ', πᾶν!)
"Ὠχ καημένος, ὦχ καημένος, ὦχ καημένος!
Προβατάκια μ',
κατσικάκια μ'!
Βαί!
Πήρανε τάρνάκια μου,
καὶ τὰ κατσικάκια μου
πήραν καὶ τὸ λάγιο ἄρνι
ποῦχε τὸ χρυσὸ μαλλί,
τάσημένο χαϊμαλί.
Καὶ πᾶνε, πᾶνε, πᾶν, (ἄϊντε, μανούλα μ', πᾶν!)
"Ὠχ καημένος, ὦχ καημένος, ὦχ καημένος!
Προβατάκια μ',
κατσικάκια μ'!
Βαί!
Πήραν τὴν καρδάρα μου
ποῦπηζα τὸ γάλα μου,
πήραν τὴ φλογέρα μου,
μέσ' ἀπὸ τὰ χέρια μου,
Καὶ πᾶνε, πᾶνε, πᾶν, (ἄϊντε μανούλα μ', πᾶν!)
"Ὠχ καημένος, ὦχ καημένος, ὦχ καημένος!
Καρδαρίτσα μ',
Φλογερίτσα μ'!
Βαί!
Περκαλῶ σε, Παναγιά,
νὰ παιδέψης τὴν κλεψιά.
"Αχ καὶ νὰ τοὺς πλάκωναν
καὶ νὰ τοὺς ξαρμάτωναν,
μέσα στὰ λημέρια τους
κείνους καὶ τὰ ταίρια τους!
"Ὠχ καημένος, ὦχ, καημένος, ὦχ καημένος!

Προβατάκια μ'
κατσικάκια μ'!

Βαί!

”Αν βοηθήση ἡ Παναγιά
καὶ παιδέψη τὴν κλεισιά,
καὶ νὰ ἰδῶ τὸ λάγιο ἄρνι
μέσα πάλι στὸ μαντρί,
τὴν ἡμέρα τὴ Λαμπρῆ
θενὰ ψῆσω ἔν’ ἄρνι
ποὺ νὰ πέφτη ἀπ’ τὸ σουβλί.

”Ὡχ καημένος, ὦχ καημένος, ὦχ καημένος,
Προβατάκια μ',
κατσικάκια μ'!
Βαί!

60. Ο ΝΑΝΟΣ ἢ Ο ΡΕΒΙΘΟΥΛΗΣ

(Δημοτικό)

Ἄντρα ψηλὸ μού δώσανε, ψηλὸ σὰν τὸ ρεβίθι,
μον’ ἀντρειωμένος ἦτανε, τὴ στάχτη ἀνακατεύει.
Τὴ στάχτη ἀνακατεύοντας εὔρηκε μιὰ βελόνα·
καὶ τὴ βελόνα φόρτωσε στὴν πλάτη σὰν τσεκούρα,
καὶ πάει στὸ λόγγο τρέχοντας, πάει νὰ κόψη ξύλα.
Ἐκεῖ τὰ ξύλα κόβοντας ἔσκισε τὴν κοιλιά του·
μύγες τοῦ πῆραν τάντερα, οἱ σφήκες τὰ πλεμόνια,
κ’ ἓνας μεγάλος μπούρμπουλας τοῦ πῆρε τὸ κεφάλι.

(Δημοτικό)

61. Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥ

Ὁ Γιάννος μὲ τὴ μάννα του καὶ μὲ τὴν ἀδερφή του
ἀμπέλι ἐφυτεύανε, ἀμπέλι καὶ σταφίδα·
τοῦ Γιάννου τοῦρθε τέρμενο νὰ πάη μὲ τὰ καράβια.
Δίνει τῆς Μάρως μερδικό, δίνει τῆς Μάρως προῖκα·
τῆς δίνει πέντε πρόβατα, πέντε ψωριάρκα γίδια,

τῆς δίνει μιὰ παλιόσκυλα, μιὰ παλιοξεδοντιάρα.
Μὰ πῆγε κ' ἔφτιασε μαντρί μπροστά στο σταυροδρόμι.
Τὰ πρόβατα χιλιάσανε, τὰ γίδια τρεῖς χιλιάδες,
καὶ τὰ σκυλιὰ κοσιάρισαν, γινήκανε ζορμπάδες.
Μὰ ἦρθε καιρὸς καὶ γύρισε ὁ Γιάννος ἀπ' τὰ ξένα·
χυθῆκαν πάνω τὰ σκυλιὰ, πῆγαν νὰ τότε φᾶνε,
καὶ τοῦ σκουτέρη μίλησε καὶ τοῦ σκουτέρη λέει·
— τίνος εἶναι τὰ πρόβατα, τίνος εἶναι τὰ γίδια,
τίνος εἶναι καὶ τὰ σκυλιὰ ποῦρθανε νὰ μὲ φᾶνε ;
— Τῆς Μάρως εἶν' τὰ πρόβατα, τῆς Μάρως καὶ τὰ γίδια.
Τῆς Μάρως εἶναι τὰ σκυλιὰ ποῦρθανε νὰ σὲ φᾶνε.
Μὰ τοῦρθε σάν παράπονο καὶ δάκρυσε καὶ κλαίει.

(Δημοτικό)

62. ΟΙ ΣΠΑΝΟΙ

Ἦρθαν τρεῖς σπανοὶ ἀπ' τὴν Πόλη.
Πέντε τρίχες εἶχαν ὄλοι.
Ἦρθε κ' ἕνας Τηνιακός,
πέντε τρίχες μοναχός.
Οἱ σπανοί, ὅταν τὸν εἶδαν,
πῆγαν καὶ τὸν συνεπῆραν·
«Βρὲ καλῶς τὸν πολυγένη
κι' ἀπὸ ποῦθε κατεβαίνει ;»
— Ἀπ' τὴν Πόλη κατεβαίνω
καὶ στὴ Βενετιά πηγαίνω.
Θέλω ν' ἀγοράσω χτένια
γιατὶ μ' ἔφαγαν τὰ γένια.

(Δημοτικό)

63. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΗΣ ΣΤΡΟΥΓΓΟΚΑΛΥΒΑΣ

— Ολόβολη μιὰ κερασιά ξερρίζωσε ὁ Θανάσης.
Τὰ περιβόλια, ὥρὲ παιδί μ', ἐπῆγες νὰ χαλάσης :
— Πλάνεψα ὡς τὴν τριανταφυλλιὰ, γύρισα ὅλη τὴ χώρα.
Ἄπὸ τὸ γιόμα ὡς τώρα.

— Κι' ὁ πλάτανος τι τῶφταιγε τοῦ Θόδωρου, πατέρα ;
Γιὰ τήρα τον ξαπλωταριά ἀπὸ τὸν τσάρκο ὡς πέρα,
Γι' ἀπόψε ὁ ἔρμος τράνευε, χόντραινε τόσα χρόνια.

Στὸν ἥλιο καὶ στὰ χιόνια.

— Τὸν εὔρηκα στὴν ποταμιά, στὸν πόρο τοῦ Τζαβάρρα,
Νιὸς εἶναι, ὅμως τὸν ξέρανε παράκαιρα ἢ κατάρρα.
Τ' ἀστροπελέκι αὐλάκωσε τὴ μαλακιά του φλούδα.

Τῶφασε τὴ ρίζα ἢ σούδα.

— "Α, νάτος κι' ὁ Καρκάντζαλος, στὸν ὦμο του ἔχει πάρει
Καὶ μᾶς τὸ φέρνει στὸ μαντρί χιλιόχρονο πουρνάρι.
Καλὰ τὸν λέν Καρκάντζαλο, τί ἀυσσταγιά δὲν ἔχει,

Μέρα καὶ νύχτα τρέχει.

— Τάχ' ἀπὸ ποῦ τὸ κουβαλαίει ὁ χριστογεννημένος ;

— Δὲ μὲ φοβίζει ὁ Ζάλογγος, ἄς εἶναι χιονισμένος,

Σὰν ἀντρειωμένος τὸν πατῶ, τὰ δέντρα ὅλα τοῦ παίρνω.

Καὶ στὸ μαντρί τὰ φέρνω.

— Ὁ Δίπλας πάλι ὁ μορφονιός· ποῦθ' ἔρχετ' ἐδῶ κάτω ;

— Ἔρχεται ἀπὸ τὰ Φλάμπουρα πῶχει συγγενικά του.

Αὐτὸς γιὰ τὰ χριστόψωμα ἐπῆγε ὀχ' τὴν αὐγούλα.

— Καὶ γιὰ καμμιά ξανθούλα.

— Ρίχνετε ἀκόμα στὴ φωτιά κλαρούδια, ρίχνε, Χρῆστο.

Σ' ἔκασπε ἐκεῖνο τὸ δαυλί, Γεροκαψάλη, σβῆσ' το.

Νάσο, πετάξου ἐσὺ νὰ ἰδῆς τὰ ζωντανὰ στὴ στάνη

Καὶ τί καιρὸς θὰ κάνη.

— Κύρ Γάκη, ξεφεγγάρωσε, καὶ μὲ τὸ χιόνι τώρα

'Απ' ἄκρη σ' ἄκρη μιά χαρὰ ἀσπρίζ' ἢ Βαλαῶρα,

Κ' εἶναι μιά βούβαση βαθιά στὴ γῆ, στὰ οὐράνια πάστρα

Καὶ λάμπουν πλήθια τ' ἄστρα.

Τὰ ζωντανὰ μὲ στὸ μαντρί κλειστὰ καταλαγιαίζουν,

Στὸν τσάρκο κάπου μοναχὰ μικράκια ἀρνιά βελάζουν

Εἶναι τὰ γρέκια τους ζεστά καὶ τρῶν κλαρί τὰ πράτα
Κομμένο ὄχ' τὰ Ζερβάτα.

— Τώρα στρωθήτε ὀλόγυρα, παιδιά, κι' ἀκουρμαστήτε·
Τοῦ κόσμου ὁ ἀφέντης ὁ Χριστός, — νὰ μὴ τὸ λησμονήτε, —
Γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιά πού ζωντανὰ μαντρίζαν,
Τ' ἄρνιὰ τὸν χουχουρίζαν.

Μὲς ἀπὸ τότες βλόγησε κάθε βοσκοῦ κοπάδι
Καὶ σὰν ἀπόψε ἄορατος γυρνᾷ μὲς στὸ σκοτάδι
Καὶ παίρνει ἀράδα τὰ μαντριά, κοπάδια ὅπου φυλᾶνε,
Ρωτώντας πῶς περνᾶνε.

Γιὰ δαῦτο τὴν παραμονὴ νὰ μὴ πεινᾶν τὰ πράτα,
Νᾶχουν περίσσια τὴ θροφή, νᾶναι ζεστά, χορτάτα.
Νὰ μὴ τὰ βρίσκη ὁ ἀφέντης μας τὰ μαῦρα παγωμένα,
Καὶ νηστικά ἀφημένα.

Καὶ τοῦτο ἀκουρμαστήτε το, — δὲν εἶναι παραμῦθι,
Κατόπι ὄχ' τὰ μεσάνυχτα καὶ μὲ τὸ πρῶτο ὄρνιθι
Στὴ μάντρα ἓνα Χριστόψωμο νὰ γλείψουν φέρτε γύρα
Γαλάρια ἄρνιὰ καὶ στεῖρα.

Τὶ ἐμάθαν τὸν ἀφέντη μας ὀπόγλειψαν στὰ γέννα
Καὶ τὸ θυμοῦνται χρονικῆς, παιδιά, τὰ βλογημένα,
Κι' ἂν δὲν τὸ γλείψουν τὸ ψωμί τὴν ὥρ' αὐτὴ, βελάζουν,
Σὰν γνωστικά νὰ κράζουν.

*
* *

Καὶ τώρα φέρτε τὰ δεντρά καὶ τὸ κρασί, τὸ λάδι,
Γιὰ νὰ παντρέψω τὴ φωτιά ἀκόμ' αὐτὸ τὸ βράδυ,
Τὶ γέρασα κ' εἶν' ἄγνωρο τοῦ χρόνου τί μὲ βρίσκει,
Λίγη ζωὴ μοῦ μνήσκει.

Πρῶτα παντρεύω σε, φωτιά, μὲ τοῦτο τὸ πουρνάρι,
Ὅπως τὸ κορμί στοιχειὸ καὶ δράκο τὸ κλωνάρι,

Ὅσάν αὐτὸ χιλιόχρονη νὰ ζῆς, νὰ μὴ γεράζης,
Νὰ καίς παντοῦ, νὰ βράζης.

Σοῦ δίνω καὶ τὸν πλάτανο μὲ τὰ πλατιά τὰ φύλλα,
Παντοῦ ν' ἀπλώνης γύρα σου καὶ στὰ ψηλά καπνίλα,
Νὰ δείχνεσαι πῶς πάντα ζῆς, καὶ ζοῦν μαζί σου ἀνθρώποι.
Σὲ πόλη ἢ βοσκοτόπι.

Τρίτα, φωτιά, τὴν κερασιά σοῦ δίνω συγγενάδι,
Νὰ σὲ φυλά' ἀπὸ παγανά ὡς τῶν Φωτῶν τὸ βράδυ.
Καὶ μὲ παλιὸ τριέτικο κρασάκι σὲ ποτίζω,
Μὲ λάδι σὲ ραντίζω.

Ἀπὸ τὴ στρουγκοκάλυβα ποτές νὰ μὴ μοῦ λείπης,
Τί μοῦ εἶσαι τῆς χαρᾶς ζωῆ κι' ὀχτρὸς τρανὸς τῆς λύπης.
Νὰ σ' ἀνακράζω, νὰ μ' ἀκοῦς, νὰ βάζης, νὰ μοῦ κρένης,
Γλυκὰ νὰ μὲ θερμαίνης.

Νὰ ζήσετε χρόνια πολλὰ κι' ἀπίκραντα, παιδιά μου,
Σὰν τὰ ρουπάκια τοῦ Ζυγοῦ, σὰν τὰ βουνὰ τοῦ Γράμμου,
Νὰ μὴ σᾶς εὔρουνε ποτές τὰ ἔρημα τὰ γέρα!
— Νὰ ζῆς κ' ἐσύ, πατέρα!

Κώστας Κροστάλλης

64. ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Μὲς στὸ ἅγιο βῆμα τοῦ σπιτιοῦ γεμάτη Φῶς καὶ Δόξα
εἶδα γαληνομέτωπη νὰ στέκεται ἡ Γυναῖκα,
ὡσάν γλυκιὰ καὶ σεβαστὴ τῆς Ἀθηνᾶς δουλεύτρα
γύρω τῆς πέπλοι ἀνάεροι στὸν ἀργαλειὸ ὑφασμένοι
τῆς Ἀρετῆς—τὴν προκοπὴ καὶ τὴν Τιμὴ ἱστορῶντας—
χάρη περίσσια σκόρπιζαν στὴ λαμπερὴ θωριά τῆς.
Ἄσπρα, κατὰσπρα ἀπ' ὁμορφιά καὶ μοσκομύριστα ὄλα
μέσα στὸ σπιτί ἀπλώνανε τὰ μάγια τῆς Γαλήνης
καὶ γελαστὰ ὕμνο ρύθμιζαν γιὰ τὴ Γυναῖκα ἀξιάδας.

Πά στο κατώφλι πρόβαλε, περιχυμένος ἴδρο,
"Αντρας σκυφτός· καί δίπλα του φτάνει γοργά ἡ Γυναῖκα :
—«Ἦρθες, καλέ μου ; ἀκούμπησε στο χέριμου καί δός μου
τὸ μέτωπο, τὸ ἴδρο σου μ' ἓνα φιλι νά μάσω».
Στοῦ "Αντρα τὰ χεῖλη ἀπλώθηκε χαμόγελο· καί μπήκε
ἀνίδρωτος· καί δείχτηκε ψηλὴ ἡ κορμοστασιά του·
κι' ὄλα στο σπίτι γέλασαν τῆς Εὐτυχίας τὸ γέλιο.

Ἡλ. Βουτιερίδης

65. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Μὲ δάκρυα σὲ χαιρετῶ, πατρίδα μου μικρῆ,
πού σὲ γαλάζια θάλασσα κοιμᾶσαι δροσερῆ
κ' οἱ ἄνεμοι σὲ νανουρίζουν.

Ποῦ κῦμα ταξιδιάρικο αἰώνια σὲ χτυπᾶ
καί στὰ ψηλὰ περγιάλια σου ἀσημωμένο σπᾶ
καί οἱ ἀφροὶ του σὲ ραντίζουν.

ᾠ, δέξου με, στίς ἡσυχες νά τρέξω λαγκαδιές,
νά πίνω τὸ γλυκὸ σου φῶς, νά πίνω μυρωδιές,
νά νιώθω γύρω τ' ἀγγελούδια,
πού φτάνουν ἀπ' τὰ χρόνια μου ἐκεῖνα τὰ παλιὰ
καί χρυσοφτέρουγα πετοῦν ἐδῶ στὴ σιγαλιά
μὲ ἄγια κρυφὰ τραγούδια.

ᾠ Ασπρίζει μὲς στὰ πράσινα τὸ σπίτι μας κλαδιά.

ᾠ Ἀχ, πῶς πηδᾶ καί λαχταρᾶ στο στήθος ἡ καρδιά
καί στρέφεται στὰ περασμένα !

Τί ὄνειρα καί θύμησες στο πνεῦμα μου ξυπνοῦν !

ᾠ Ἐτσι στο κάμπο τὰ πουλιά σηκώνονται, γυρνοῦν
σὲ βῆμ' ἀνθρώπου ξαφνισμένα.

ᾠ Ἐδῶ τὸ φῶς ἀντίκρυσσε τοῦ ἡλίου μιὰ φορά,
ἐδῶ τὴν πρώτην ἔνωσα τῆς γῆς αὐτῆς χαρά,
τὸ πρῶτο δάκρυ ἔχω χύσει.

ᾠ Ἐδῶ ἐπρωταγνάντεψα τ' ἀτέλιωτο νερὸ

κ' ἔτρεξα ἄδῳ καὶ πήδησα, παιδάκι ζωηρό,
μὲς στὴ νησιώτικη τῆ φύση.

Νά, ἡ κατοχρονίτηκη, μεγάλη μας μουριά,
ὅπου μικρὸ μὲ χόρεψε στὰ δυνατὰ κλαριά
κι' ἄπλωσε ἐπάνω μου τὸ σκίῳ της,
Αὐτὴ μοῦ γλυκοξύπνησε τὸ στήθος τ' ἀπαλὸ
καὶ μ' ἔμαθε τὸ πρῶτο μου τραγοῦδι νὰ λαλῶ
μὲ τὸν κρυφὸ μουρμουρισμὸ της.

Χορταριασμένο στέκεται τὸ ἔρημο σκολεῖο·
ἐμάδησαν οἱ τοῖχοι του ἀπὸ τὸ γηρατιό,
φωλιάζουν τώρα νυχτερίδες
ἐκεῖ ποῦ δίνανε ζωὴ παιδάκια τοῦ χωριοῦ
καὶ λάμπανε σμιχτὰ-σμιχτὰ, σὰν ἄνθη κηπαριοῦ,
τόσες μικρὲς χαρὲς κ' ἐλπίδες.

Ἄκόμ' ἀνθίζ' ἡ φοινικιά μπροστὰ στὴν ἐκκλησιά,
ὅπου τὰ βάρια κόφτανε, λουσμμένα στὴ δροσιά.
Ἄπάνω στὸ παλιὸ της δῶμα
τὰ χελιδόνια χτίζουνε σὰν τότε τὶς φωλιές,
καὶ βλέπω τὶς εἰκόνες της ἀκόμα τὶς παλιές,
ποῦ μ' ἀνθηρὸ φιλοῦσα στόμα.

Κι' ὁ γέρο μύλος στέκεται τὸν βλέπω καὶ θαρρῶ
πὼς νὰ γυρνᾷ δὲν ἔπαψεν ἀπ' τὸν παλιὸ καιρὸ
μὲ τὰ κατάλευκα ξεφτέρια.
Ὁλόγουρά μου ἡ θάλασσα! στὰ μάτια μου μπροστὰ
σὰν ζωγραφιὰ θεόρατη ἀνοίγει, ποῦ βαστᾷ,
ἀπὸ τοὺς βράχους ὡς τὰ ἀστέρια!

Καράβια μὲς τὰ κύματα περνοῦν τὰ γαλανά,
ὦ, τί λαχτάρω μ' ἄρπαζε γιὰ μέρη μακρινά,
σὰν τᾶβλεπα, παιδάκι ἀκόμα!
Πάλι τὰ βλέπω ὄνειρατὰ δὲν ἔχω στὴν καρδιά.
Εἶδα τὸν κόσμον καὶ ποθῶ σὲ μιά σου ἀμμουδιά
νὰ γύρω κουρασμένο σῶμα.

Σὲ χαιρετῶ μὲ δάκρυα, πατρίδα μου μικρή,
νεράϊδα τὸ " Ἀσπρης θάλασσας νυφούλα δροσερὴ
καὶ βαρκοπούλα χαϊδεμένη.

' Ἀπ' ὅσα σὺ μοῦ γέμισες τραγούδια τὴν ψυχὴ,
πάρ' τὸ φτωχὸ τραγοῦδι μου ποῦ σήμερ' ἀντηχεῖ
ἀπὸ καρδιά συγκινημένη.

Ἄρ. Προβελέγγιος

56. ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πίσω ἀπὸ τὶς μακρινὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τ' οὐρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθιές, ὀλόχρυσες, γαλάζιες.
κι' ἀνάμεσά τους γλυκοσκάει λαμπρὸς ὁ Ἄποσπερίτης.

' Ἀπέξω ἀπὸ τὰ ὄργωματα, γυρνοῦνε οἱ ζευγολάτες,
ἡλιοκαμένοι, ξέκοποι, βουβοί, ἀποκαμωμένοι,
μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαριά τ' ἀλέτρια φορτωμένοι,
καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,
τρανά, στεφανοκέρατα, κοιλάτα, τραχηλάτα,
»ὠὼ φωνάζοντας ὠὼ! Μελισσηγέ, Λαμπίρη!»
κι' ἄργά τὰ βώδια περπατοῦν καὶ ποῦ καὶ ποῦ μουγγρίζουν.

Τοῦ κάμπου τ' ἄγρια πουλιὰ γυρνοῦν ἀπ' τὶς βοσκὲς τους
καὶ μ' ἄμετρος κελαηδισμοὺς μέσ' τὰ δεντρά κουρνιαίνουν.
Σκαλώνει ὁ γκιώνης στὸ κλαρί καὶ κλαίει τὸν ἀδερφό του.
Στὰ ρέπια, στὰ χαλάσματα ἢ κουκουβάγια σκούζει.
Μέσα σὲ αὐλάκι, σὲ βαρκὸ λαλεῖ ἢ νεροχελώνα,
τ' ἀηδόνι κρύβεται βαθιὰ στ' ἀγκαθερά τὰ βάτα,
κ' ἡ νυχτερίδα ἢ μάγισσα, μὲ τὸ φτερούγισμά της
τὸ γρήγορο καὶ τὸ τρελλό, σκίζει τὰ σκότη ἀπάνου,
καὶ μὲ τὰ ὀλόχαρα παιδιὰ τοῦ ζευγολάτη παίζει.

Καλότυχοί μου χωριανοί, ζηλεύω τὴ ζωὴ σας,
τὴν ἀπλοϊκὴ σας τὴ ζωὴ, πῶχει περισίαιες χάρες.
Μὰ πιὸ πολὺ τὸ μαγικὸ ζηλεύω γυρισμό σας
ὄντας ἢ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει ὁ ἥλιος.

Κ. Κροστάλλης

67. Ο ΓΕΡΟΝΑΥΤΗΣ

ὦ Ζηλεμένες χώρες
καὶ ζαφειρένιες πλάτες,
πού ἔχω ἀρμενίσει!
Ἄχ! ὁμορφές μου ὄρες,
πού ἄλλοτ' ἔχω ζήσει,
πῶς φεύγετε τρεχάτες :

Χρυσᾶ ποῦ εἶστε χρόνια!
Μὲ χάρου καταφρόνια
πιανόμουν μὲ τὸ κύμα,
τῆ θάλασσα γελοῦσα
τὴν ἀσπροκυματοῦσα,
πού ἦταν ὅλη μνήμα.

Σάν ἔπιανα τὸ δοιάκι
στὸ σιδερένιο χέρι,
τὸ ἄξιο καϊκάκι
μ' ἔνοιωθε καὶ βογγοῦσε,
καὶ στοὺς ἀφρούς πετοῦσε,
τῆς θάλασσας ξεφτέρι.

Μὰ τώρα ὁ καημένος,
ὡσάν φυλακισμένος,
θωρῶ τὰ караβάκια,
πού ἀντίπερ' ἀρμενίζουν
σάν νὰ μὲ χαιρετίζουν
μὲ τ' ἄσπρα τους πανάκια.

ὦ θάλασσα καλή μου,
ὦ μάννα δεύτερή μου,
ἄχ, πότε πότε πάλι
θὲ νὰ μὲ νανουρίσης,
θὲ νὰ μ' ἀποκοιμήσης,
στὴ γαλανή σου ἀγκάλη :

”Αχ! καϊκάκι άλλο,
σέ μακρινό, μεγάλο,
ταξίδι θά με πάη!
Θαλασσινοί γερνοῦνε,
τρικάταρτα σαποῦνε,
τὸ κῦμα δὲν γερνάει.

Παιδιά μου, σὰν πεθάνω
τὸ μνήμα σκάψετε μου
στὴν ἄμμουδιὰ ἐπάνω.
Θέλω νὰ μὲ ραντίζη
τὸ κῦμα ποῦ θ’ ἀφρίζη
στὸ φύσημα τ’ ἀνέμου.

Πλοῖα σιμὰ ν’ ἀράζουν,
θαλασσινοὶ νὰ κράζουν,
καὶ ν’ ἀρχοῦνται κοντά μου
ναυτάκια νὰ καθίζουν,
νὰ λέν, νὰ μοῦ θυμίζουν
τὰ χρόνια τὰ παλιά μου.

Στὰ πλοῖα π’ ἀρμενίζουν
περήφανα, κι’ ἀφρίζουν
γερμένα στὸν ἀγέρα,
θὰ κράζω: «Θυμηθῆτε
πὼς θὲ νὰ σκορπιστῆτε
στὴν ἄμμο μιὰν ἡμέρα!»

Φέρτε μου δῶ νὰ γείρη
τὸ δόλιο τρεχαντήρι,
παρηγοριὰ στερνὴ μου.
Σὲ κάθε μου κομμάτι,
ποῦ στὸ βαθὺ κρεββάτι
θὰ λυώνη ἀπ’ τὸ κορμί μου.

Τὸ πλοῖο θὰ βογγάη,
γερμένο δῶ στὸ πλάϊ

λυπητερά θά τρίζη,
κι' από τὰ γερασμένα
πλευρά του ένα ένα
μαδέρι θά χωρίζη.

Και κόκκαλα, σανίδια
πού μιὰ φορά σάν φίδια,
περνοῦσαν μές στοῦ κῦμα,
πάλι θά γνωριστοῦνε,
καί θε' ἀγκαλιαστοῦνε,
μῆς στ' ἀμμουδένιο μνήμα.

Ἄρ. Προβελέγγιος

68. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΟΥ ΨΑΡΑ

Στόν ἄϊ Συμιό στόν πλάτανο, στό κρύο τὸ πηγαδάκι,
πού πᾶνε τὰ κλεφτόπουλα καί πίνουνε νερό,
στό πανηγύρι τ' ἄϊ Συμιοῦ, ψαρᾶς γιὰ τὸ καμάκι,
τὸ δρόμο δὲν τὸν ἔμαθα πού πάει πρὸς τὸ βουνό.

Δὲν εἶμαι γιὰ τὸ μακρινὸ λεβεντοπανηγύρι,
μὲ φουστανέλα, μὲ ἄρματα, μὲ φέρμελη χρυσή,
πάνια ξερμάτωτο ψαρᾶ, γυμνὸ καραβοκῦρη,
μὲ ξέρει σκόλη καί δουλειὰ στοῦ ξερονῆσι ἐκεῖ.

Δὲν εἶναι γιὰ χαροκοπιές καί γιὰ τὰ πανηγύρια,
οἱ φουστανέλες, τ' ἄρματα, ἢ φέρμελη ἢ χρυσή.
τάγιασε τὸ αἶμα κι' ἡ φωτιά· φέρτε λιβανιστήρια,
τάχτε τα στά κονίσματα κι' ἀνάφτε τους κερί.

Μὰ ὅταν κοντὰ τῆς Κλείσσοβας τὸ πανηγύρι βράζη
μῆς στὴν ἁγιά Τριάδα τῆς τὸ χρόνο μιὰ φορά,
μῆς ἀπ' τὸ γλυκοχάραμα μιὰ ἔγνοια μὲ τινάζει
πρὸς τῆς γιορτῆς τὸ βούισμα στὴν ἀκροθαλασσιά.

Καί μέσα στο πριάρι μου τὸ καλοσκαρωμένο
γοργὰ ὡς τὴ νύχτα τὸ λαὸ περνῶ τὸ γιορταστή,
ψάρι ἀργυρὸ τῆς χάρης της καὶ μιὰ λαμπάδα πααίνω
κ' ὕστερα κάνω ὄλονυχτιὰ μὲ τὸ θιακὸ κρασί.

Κ. Παλαμᾶς

69. Ο ΠΕΘΑΘΕΝΟΣ ΨΑΡΑΣ

Στ' ἀγαπημένο του ἀκρογιάλι
ὁ ἄρρωστος ψαρᾶς πεθαίνει.
Τριγύρω μισοκοιμισμένοι
τὸν ξενυχτοῦν ψαράδες ἄλλοι.

Ἔχει τὰ φύκια προσκεφάλι
κι' ἡ βάρκα ἀσάλευτη ἀπομένει,
σὰ χήρα μαυροφορεμένη,
στοῦ πεθαμένου τὸ κεφάλι.

Τὰ δίχτυα καὶ τὰ παραγάδια,
τὰ ξάρτια, τὰ κοφίνια τᾶδεια
ἔχει στολίδια του κι' ἐκεῖ.

Καὶ κρεμασμένο σὲ κοντάρι,
τῆς βάρκας τὸ θαμπὸ φανάρι
στερνὴ καντήλα νεκρικῆ.

Γ. Δροσίνης

70. Η ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Τρία καράβια ἀρμενίζαν στῆς πόλης τὰ μπουγάζια,
τόν' ἀρμενίζει μὲ νοτιὰ, τᾶλλο μὲ τρεμουντάνα,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μὲ τῆς στεργιάς τ' ἀγέρι.
Ντελῆ βοριάς τοῦ φώναξε, ντελῆ βοριάς τὸ κράζει:
—Μάϊνα καράβι, τὰ πανιά, μάϊνα καὶ ρίξ' τα κάτω.
—Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά, καὶ δὲν τὰ κατεβάζω

τ' εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο,
ἔχω κατάρτια μπρούτζινα, ἀντένες σιδερένιες
κι' ἐκεῖ ποῦ στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη δὲ γυρίζω.
'Ἀσπρογαλίζ' ἢ θάλασσα, σιουρίζουν τὰ κατάρτια,
σκώνονται κύματα βουνά, χορεύει τὸ καράβι,
ἀπ' τὸ πουρν' ὡς τὸ δειλινὸ κι' ὡς μισὴ ὥρα νύχτα,
καὶ πρὸς τὴ μίᾳ τῆς νυχτὸς τὸ ξακουστὸ καράβι
στὰ κύματα ν' ἐχώθηκε καὶ πίσω δὲν ἐφάνη.

(Δημοτικὸ)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ
ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

71. ΤΑ ΑΛΩΝΙΑ

Αί ἀληθινὰ ἀποκρέω τῶν χωρίων δύναται τις νὰ εἶπη ὅτι ἐορτάζονται εἰς τὰ ἀλώνια, λίαν ὀρθῶς, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν ἀναμένει νὰ ἀνταμειφθῇ τέλος ὁ πτωχὸς ἀγρότης, διὰ τοὺς κόπους καὶ τὰς ἀνησυχίας ἐνὸς ὄλου ἔτους.

Τὰ ἀλώνια εἶναι μικραὶ πλατεῖαι στρογγύλαι καὶ ὀμαλώταται. Πλησίον ἐκάστου ἀλωνίου κεῖται μικρὰ πλεκτὴ καλύβη, ἣτις χρησιμεύει ὡς ἀχυραποθήκη διὰ τὸν χειμῶνα πᾶς δὲ χωρικός ἔχει τὸ ἀλώνιον καὶ τὴν ἀχυροκαλύβην του. Τὰ δεμάτια τοῦ σίτου ἀπλοῦνται ἐπὶ τοῦ ἀλωνίου ποκοπτομένων τῶν δεσμῶν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ξανθοχρῶσου τούτου καὶ κυματώδους πελάγους τῶν σταχῶν ἀρχεται περιστροφικῶς ἐπιπλέουσα ἡ ροκάννα. Εἶναι δὲ αὕτη πανάρχαιον ἀλωνιστικὸν ὄργανον ἀποτελούμενον ἐκ πλατείας σανίδος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καρφοῦνται κοπερὰ πετράδια, τριακόσια ὡς ἔγγιστα τὸν ἀριθμὸν. Ἡ σανὶς ζευγνύται διὰ τοῦ ζυγοῦ εἰς ζευγὸς βοῶν, ὁ ὀδηγὸς ἀνέρχεται ἐπ' αὐτῆς ὡς ἀρχαῖος μαχητῆς, πάλλων ἀντὶ δόρατος ὀξεῖαν βουκέντραν καὶ ἐν τῇ συνεχεῖ περιστροφῇ τρίβει καὶ κατακόπτει διὰ τῶν λιθίνων ὀδόντων τὸ σύμμικτον γέννημα. Ἀλλαχοῦ ὁ σίτος ἀλωνίζεται διὰ τῶν ἵππων πολὺ ταχύτερον καὶ καλύτερον, ἄνευ τῆς ἐλεινῆς ροκάννας, ἀπλῶς προσδεομένων κατὰ στοῖχον ἀπὸ χονδροῦ πασσάλου ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἀλωνίου ἐμπεπηγμένου καὶ τιθεμένων εἰς περιστροφικὸν δρόμον βοηθεῖα τῆς μᾶστιγος. Ἄλλ' ἐνταῦθα ἡ ἔλλειψις ἀρκετῶν ἵππων ἀναγκάζει τοὺς χωρικοὺς νὰ ταλαιπωρῶσιν ἐπὶ ἡμέρας ὄλους τοὺς δυστυχεῖς βόας των καὶ οὐχὶ σπανίως νὰ ζευγνύωσιν εἰς τὴν ροκάνναν καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν ἀκόμη, οἵτινες κλίνουσιν ὑπὸ τὸ ἀσύνηθες βᾶρος τοῦ ζυγοῦ τὸν τράχηλον καὶ ἀνακινουσι περιλύτως τὰ μακρὰ ὄδα, τὰ ὁποῖα βεβαίως ὡς πρόσθετον φορτίον ἀχρηστον

ὄλως αὐτοῖς, ἐπέθηκεν ἡ φύσις τῇ κεφαλῇ κοσμήματα εὐμήκη...

Τὸ ὄλον πανόραμα τῶν ἀλώνιων ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι τι θαυμάσιον! Σύμπας ὁ ἀνθρώπινος καὶ ζωϊκὸς πληθυσμὸς τοῦ χωρίου κινεῖται ἡθροισμένος ἐν αὐτοῖς. Οἱ μὲν ὀδηγοῦσι τὰς ροκάνας, πολλακίς τέσσαρας καὶ πέντε ὁμοῦ, οἱ δὲ ἀνακινουσι τὰ τῶν σταχύων στρώματα, τὰ καλούμενα λειώματα· ἐνῶ παρέκει καταγίνεται τις εἰς μικρὰν ξυλουργικὴν ἐργασίαν, καὶ ὑπὸ σκιὰν πλατάνου ἄλλος παρασκευάζει τὸ λιτὸν πρόγευμα. Τὰ παιδιὰ παλαιοῦσι καὶ λακτίζονται, οἱ κύνες κοιμῶνται ἢ ξύονται παρὰ τὰς ἀχυροκαλύβας, οἱ μικροὶ μόσχοι περιφέρονται κράζοντες κλαυθμηρῶς τὰς ἐν τῷ ζυγῷ μητέρας των, αἴτινες πάλιν στρέφουσι τὴν κεφαλὴν καὶ ἀτενίζουσι περιλύπως τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ αἱ ὄρνιθες δ' ἔτι ὑφιστάμεναι συνεχεῖς λιθοβολισμοὺς προσπαθοῦσι ν' ἀρπάσωσι κόκκους τινὰς σίτου ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν βοῶν, ἀνερευνῶσαι διὰ τοῦ ράμφους.

Τὰ πρόσωπα εἶναι εὐθυμα, γέλωτες καὶ ἄσματα ἀκούονται πανταχοῦ καὶ εὐφρεῖς βωμολοχίαι· ἐπιστέφουσι δὲ τὸ ὄλον τοιαῦται παρακελευσματικαὶ φωναὶ καὶ κατάρραι τῶν γυναικῶν πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας ἢ κεκηκότας βόας, οἵτινες φέρουσι πάντες ὀνόματα — ἐνίοτε λίαν παράδοξα — ἀπὸ τοῦ χρώματος ἢ ἄλλου τινὸς χαρακτηριστικοῦ αὐτῶν.

— Μαυρομάτη, αἴ...

— Μέσα, Ἄσπροχεῖλη!

— Νὰ μὴ σὲ βρῆ ὁ χρόνος, Τρυγόνη!

— Ἄ, Λεβέντη, χαμένο κορμί!

* * *

Ἐπὶ ὄλην ἑβδομάδα, καθ' ἣν διήρκεσαν τὰ ἀλώνια, ἐπεσκεπτόμην τακτικῶς καθ' ἑκάστην πρωΐαν πάντα κατὰ σειράν. Κατὰ τὴν ἔναρξιν αὐτῶν συνήθεια ἐπικρατεῖ νὰ κατασκευάζωσι τηγανίτας ἀζύμους μετὰ ἢ ἄνευ μέλιτος, προσφέρουσι δὲ μεταξὺ των ἐναλλάξ περιερχόμενοι πινάκιον πλήρες μετὰ παγουρίου ράκης. Πᾶς ἀγρότης ὡς μ' ἔβλεπε πλησιάζοντα ἔσπευδε πρὸς ἐμέ· καὶ ἵνα μὴ φανῆ ὅτι κάμνω προτιμήσεις, ἤναγκάσθην δεκάκις νὰ

θέσω τεμάχιον τηγανίτας εἰς τὸ στόμα καὶ νὰ χαιρετήσω κρατῶν τὸ παγοῦριον τῆς ῥακῆς διὰ τῆς ἐξῆς στερεοτύπου προπόσεως, ἣν ἐσχεδίασα σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν φρασεολογίαν τοῦ τόπου :

— Καλὴ ψυχὴ, γέροι. Νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ σας, παντρεμένοι, ἔς τὰς χαραὶς σας, ἀνύπαντροι— Ὑγεία καὶ καλλὰ μπερκέτια! . . .

— Μὲ τὰς ὑγείαις σου καὶ νᾶσαι καλά.

Ἦρχετο πάντοτε ἡ ἐπὶ τῆς προπόσεως ἐν χορῷ.

Καθ' ἐκάστην σχεδὸν προγευματίζω μετὰ τῶν χωρικῶν περὶ τὴν 10ην πρωϊνὴν ὥραν.

Καὶ ἐκεῖνοι μὲν τρώγουσι ξηρὰ κουκιά ἢ φάβαν, προσφέρουσι δ' εἰς ἐμέ τυρὸν νωπὸν ἢ βούτυρον ἢ γάλα. Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὰ θελκτικὰ ταῦτα ἀγροτικὰ προγεύματα ὑπὸ σκιὰν δένδρου, σταυροποδητεὶ κατὰ γῆς, ἐντὸς κεραμείου πινακίου, ἐν κύκλῳ τιμίων ἐργατῶν καὶ ἀπέναντι συμπαθοῦς τινος χωριατοπούλας. Ἄλλ' οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ἐπίσης πῶς ἐτιμωρήθη ἡ δημοκοπία μου ἡμέραν τινά, ὅτε διαμαρτυρηθεὶς κατὰ τῆς προσφορᾶς ἰδίου προγεύματος ἠθέλησα νὰ μετᾶσχῃ τοῦ κοινῆς φαγητοῦ, ὅπερ ἐφαίνετο ἐσχάτως καλὸν καὶ συνέκειτο ἐκ κολοκυνθίων φουρνιστῶν. Ὡς ἤγγισα εἰς τὰ χεῖλη τὸ πρῶτον ἐλάχιστον τεμάχιον, ἤσθάνθη τὸ στόμα μου φλεγόμενον καὶ τὴν γλῶσσαν πυρακτουμένην ὡς ὑπὸ καέντος σιδήρου καὶ μόλις ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσω ἐν μέσῳ γενικῆς θυμηδίας ἐρώτησιν :

— Γιατί καίει ἔτσι :

— Ἐχει κοκκινοπίπερο !

Ἄπο τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὀρκίσθη κατ' ἑμαυτὸν ὅτι οὐδέποτε θὰ φάγω κολοκύνθια φουρνιστὰ καὶ οὐδέποτε θὰ ἀποπειραθῶ . . . νὰ δημοκοπήσω.

*
* *

Αἱ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις καὶ τὰ προγεύματα συνομιλίας μου μετὰ τῶν ἀγροτῶν περιστρέφονται εἰς πλεῖστα θέματα (κατ' εὐτυχίαν οὐδέποτε πολιτικά), συχνότατα δὲ ἀρτύνονται ὑπὸ ποικίλων μύθων, διηγῆσεων καὶ ἀνεκδότων.

Ἐπειδὴ ἤδη ὁμιλῶ περὶ τῶν ἀλωνίων τοῦ σίτου, ἀκούσατε δύο περιέργους προλήψεις ἐπικρατούσας κατ' αὐτά :

α) τὴν ἡμέραν καθ' ἣν στρώννυται τὸ λειῶμα ὁ οἶκος δὲν σαρώνεται,

β) καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐν αὐτῷ ἐργασίας δὲν δίδεται εἰς γείτονα — οὔτε φωτιὰ ἀπ' τὸ φοῦρνο ἀκόμη.

Περίεργος καὶ ἀρχαιοτάτη εἶναι ἐπίσης ἡ τελουμένη σπονδὴ κατὰ τὴν περισυναγωγὴν τοῦ λειώματος εἰς ἐπιμήκη καὶ ὑψηλὸν σωρὸν, λαμνί, καλούμενον. Συνήθως κατὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην βοηθοῦσι πολλοὶ χωρικοί, μετὰ τὸ πέρασ δ' αὐτῆς ἡ οἰκοδέσποινα κρατοῦσα λάγνηνον προσφέρει ὕδωρ εἰς ἕνα ἕκαστον ἵνα νιφθῇ. Κ' ἐκεῖνος νιπτόμενος ραντίζει τὸ γέννημα καὶ τὸ ἀλώνιον κύκλῳ, εὐχόμενος καὶ τοῦ χρόνου· ἐν τέλει δ' ἡ οἰκοδέσποινα πλαγίως κρατοῦσα τὴν λάγνηνον, δρομαίως περιτρέχει τὸν σωρὸν χωρὶς νὰ πέσῃ οὐδὲ σταγῶν ὕδατος κατὰ γῆς, εὐχομένη καὶ αὐτῇ νὰ γίνῃ τοῦ χρόνου τόσος ὁ σωρὸς ὅσος εἶναι ὁ κύκλος τὸν ὁποῖον ἔκαμε. Κατὰ τὴν τέλεισιν τοιαύτης σπονδῆς μοῦ συνέβη καὶ τι ἐπεισόδιον. Ὅταν μοῦ ἔδωκαν ὕδωρ διὰ νὰ νιφθῶ καὶ νὰ εὐχηθῶ ἐνόμισα καλὸν νὰ ραντίσω ὀλίγον καὶ τὴν παρισταμένην κόρην τοῦ οἰκοδεσπότη. Καὶ τότε μὲν ἡ πονηρὰ μετὰ τῆς λοιπῆς ὁμηγύρεως ἐγέλασε, λαβοῦσα δ' ἐν τέλει τὴν λάγνηνον διὰ νὰ νιφθῇ κ' ἐκεῖνη ἐξεκένωσε κακεντρεχῶς τὸ ἔναπομείναν ὕδωρ ἐπ' ἐμοῦ—εὐτυχῶς ἦτο ὀλίγον—εὐχηθεῖσά μοι εἰρωνικὴν εὐχὴν :

— Πάντα δροσιὰ νᾶχ' ἡ καρδιά σου σὰν τὸ νερό !

Γ. Δροσίνης

72. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Μετ' εὐθύμου ὁμάδος φίλων ἀπεφασίσαμεν ν' ἀνέλθωμεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς Πίνδου. Ἀπετελέσαμεν ἐν καρβάγιον καὶ ἐτράπημεν εἰς τὰ ὄρη. Ἐπροτιμήσαμεν τὴν διὰ τῆς Καλαμπάκας ὁδὸν ἵνα διέλθωμεν διὰ μέσου τῶν γραφικῶν δασῶν τοῦ Λοζεστίου καὶ Κλινόβου. Ὅτε ἀνεχω-

ρήσαμεν ἐκ Καλαμπάκας εἴμεθα πλέον τῶν εἴκοσιν ἱπέων. Οἱ Θεσσαλικοὶ ἵπποι εἶναι ρωμαλέα ζῶα· ἂν δ' ἐλαμβάνετο ἡ δέουσα μέριμνα πρὸς βελτίωσιν τοῦ γένους αὐτῶν ἀναντιρρήτως ἡ Θεσσαλία θ' ἀπέκτα ἵππους πολλοὺς εὐγενεστέρους τῶν σημερινῶν. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἔχουσιν οὗτοι εἶναι ἐξαιρέτα ζῶσ' ἵπποι διὰ τὴν πεδιάδα καὶ τὰ ὄρη. Διέρχονται μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσφαλείας τὰς ἐκτεταμένους πεδιάδας καὶ τὰς ἀποκρήμνους ἀτραπούς τῶν Θεσσαλικῶν ὁρέων. Ἐπὶ τῶν ζῶων αὐτῶν διηνούσαμεν τὴν ἐπὶ τῶν ὁρέων πορείαν μας. Ὑπέστησαν καὶ ταῦτα τὰς αὐτὰς μεθ' ἡμῶν κακουχίας καὶ ἀπεδείκνυσον ὑπομονήν, τὴν ὁποίαν ἀμφιβάλλω ἂν ἄλλου εἵδους ἵπποι ἠδύναντο νὰ ἔχουν.

Ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα πρὸς τὸ Λοζέστι ἀκολουθεῖ τὸν Πηνεῖον, ὅστις ἐπὶ μίαν καὶ πλέον ὥραν ἔρρειεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἵππων μας, κάμνων τοὺς μᾶλλον ἰδιοτρόπους καὶ μᾶλλον ἀνυπόπτους ἐλιγμούς. Εἰκοσάκις διήλθομεν κατὰ τὸ εὐρύτατον πλάτος τοῦ τὸν ποταμόν. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἦτο ἀβαθής, οἱ δὲ ἵπποι μας μετ' ἀπολαύσεως ἐρρίπτοντο εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ του, τοῦ ὁποίου αἱ ραβίδες ἐφθάνον μέχρις ἡμῶν. Ἐκ δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν ὑπεγείροντο ὄρη ὑψηλὰ καὶ δασόφυτα. Ἡ δὲ κοίτη τοῦ ποταμοῦ ἦτο πεπληρωμένη δοκῶν. Εἰς τὰ παρακείμενα δάση ἐνηργεῖτο ὑλοτομία εὐρυτάτων διαστάσεων, ἀλλὰ τόσον ἀμεθόδως, ὥστε ἐπιφέρει μεγάλας καταστροφάς. Αἱ ἀποκοπτόμεναι ἐκεῖ δοκοὶ ρίπτονται εἰς τὸν ποταμόν, τὸ δὲ ρεῦμα φέρει αὐτὰς εἰς τὴν Λάρισσαν ἢ ἀλλαχοῦ, ἔνθα εἶναι δυνατὴ ἡ μεταφορὰ τῆς ξυλείας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Μεθ' ὄλην ὅμως τὴν καταστροφὴν, ἣν ὑφίστανται τὰ δάση ταῦτα, κάτωθεν τῶν ὁποίων ρεεῖ ὁ ποταμός, διασώζουσιν ἀκόμη μέγα μέρος τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν πλούτου, καὶ ἀθάνατος μένει ἡ γραφικότης τῶν κορυφῶν των. Ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Πηνεῖοῦ πλάτανοι φύονται, ροδοδάφναι δὲ καὶ Ἰτέαι βρέχουσι τὰ φύλλα των εἰς τὰ ὕδατά του, ἐνῶ ἐπὶ τῶν ράχεων τῶν βουνῶν δρύες, φηγοί, πρίνοι, χρυσόξυλα, κότινοι καὶ ἐπὶ τῶν κορυφῶν ἐλάται, εἶναι τόσον πυκναί, τόσον ὠραίας εἰκόνας παρουσιάζουν, ὥστε συνεχῶς ἀπέμενον θαυμάζων ὄλα τὰ θέλγητρα τῶν ποι-

κίλων σχημάτων, ὄλην τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ὑπερηφάνων ὀρέων, ὄλην τὴν ἀγριότητα τῶν ἀποκρήμων βράχων καὶ ὄλην τὴν πρᾶότητα τῶν ναπῶν πληρουμένων κιτριῶν ἀνθέων.

Ἐβαδίζομεν πλέον τὴν ἀνωφέρειαν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ Λοζέστι, ὅπερ δασὺ καὶ μελανοπράσινον ἐξετείνεται εἰς τὸ βάθος. Καθ' ὁδὸν συναντῶμεν χωρίδια ὑπερκείμενα τῶν ὀδῶν καὶ χάνια μόλις δυνάμενα νὰ μᾶς παρᾶσχουν ὑπόξυνον οἶνον. Τρεῖς ὥρας διήλθομεν οὕτω τὰς ἐντὸς τῶν δασῶν ἀτραπούς, μόλις δυνάμενοι νὰ διακρίνωμεν εἰς δέκα μέτρων ἀπόστασιν· τόσον εἶναι πυκνὰ ταῦτα. Περί τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰσερχόμεθα εἰς τὸ Λοζέστι. Ἀπὸ τῶν κρασπέδων αὐτοῦ ἐξακολουθεῖ ἡ δημοσία ὁδὸς ἄγουσα πρὸς τὸ Μέτσοβον, μικρὸν δὲ πανδοχεῖον χρησιμεύει ὡς σταθμὸς τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων καθ' ἐκάστην караβανίων, τῶν μεταβαινόντων εἰς τὰ Ἰωάννινα· ὀλίγα λεπτά μακρὰν τοῦ πανδοχείου ἐγείρεται ἀγροικία, ἐν ἧ̄ διενυκτερεύσαμεν.

Προτοῦ ἀκόμη ἡ ἤως ροδίση τὰς ἄκρας τῶν ὀρέων, οἱ ἵπποι ἦσαν σεσαγμένοι καὶ πάντες φαιδροὶ ἀνεμένομεν τὴν ὥραν τῆς ἐκκινήσεως. Τὰ ὄρη καὶ αἱ κοιλάδες ἐφαίνοντο ὡς σκοτειναὶ σκιαγραφίαι ἀκόμη, μακρὰν δ' ἤκούοντο οἱ κώδωνες τῶν διερχομένων караβανίων. Τὰ ταξιείδια ταῦτα ἐπὶ τῶν ἡμιόνων διὰ μέσου τῶν ὀρέων καὶ τῶν δασῶν περικλείουσιν ὄλην τὴν ποίησιν τοῦ παρελθόντος. Εἶναι ἡ πρωτογενὴς κατάστασις, καθ' ἣν ἡ ἀτμομηχανὴ δὲν εἶχε διατρέξει ἀκόμη τὰ δάση καὶ τὰς κοιλάδας, αἱ δὲ ἡμίονοι εἶναι ἐκεῖ ὅ,τι εἰς τὴν ἔρημον ἢ κάμηλος. Αἱ νεώτεροι ἐφευρέσεις μὲ τοὺς σιδηροδρόμους τῶν καὶ τὰ αὐτοκίνητα ἀνέπτυξαν τὴν κίνησιν, ἐσυντόμωσαν καταπληκτικῶς τὰς ἀποστάσεις, ἀλλὰ παρέσυρον ὁμοῦ μετὰ τῆς ταχύτητος αὐτῶν καὶ ἐξηφάνισαν τὴν ποίησιν τῶν πορειῶν καὶ τὰ θέλγητρα τῶν ἀρχαίων ἀποδημιῶν.

Ἐκαστος τόπος ἔχει τὴν ἰδιαιτέραν του ποίησιν ἐν τοῖς ταξιείδιοις. Αἱ γερμανικαὶ ταχυδρομικαὶ ἄμαξαι, μὲ τὰ σαλπίσματα τῶν κεράτων, ἐψάλησαν παρ' ὄλων τῶν ποιητῶν τῆς Γερμανίας. Καὶ εἰς τὴν Ρωσσίαν ἡ τρόικα μὲ τὸν γιαμτσίκ τὸν κροταλίζοντα διαρκῶς τὰ λωρία τῆς μά-

στιγός του, διασχίζει ακόμη τὰς ἀπεράντους ἐκτάσεις καὶ ἀκούγεται τὸ ᾄσμα τοῦ ὀδηγοῦ της, τοῦ ψάλλοντος τὴν χάριν τῶν ἵππων του καὶ τῆς ἀμάξης του τὴν ἐλαφρότητα.

“Ὅ,τι ἦτο ἡ ταχυδρομικὴ ἄμαξα τῆς Γερμανίας, ὅ,τι ἦτο ἡ τρόικα τῆς Ρωσσίας, ἦτο ἡ ἡμίονος μὲ τὸν κωδωνίσκον της δι’ ἡμᾶς. Εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Ἑλλάδος μέρη μένει ὡς ἀνάμνησις ἀπομεμακρυσμένη μόνον, ἀλλ’ ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Πίνδου ἐξακολουθεῖ ἐν ὄλῃ της τῇ ποιήσει ἡ κωδωνοφόρος ἡμίονος, διερχομένη τὰ μονοπάτια καὶ παρουσιάζουσα εἰς τὴν ἔρημον αὐτῆς πορείαν τὰς εἰκόνας τοῦ παρελθόντος, προτοῦ ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη καὶ αἱ ἐφευρέσεις ἀλλάξωσι τοῦ κόσμου τὴν ὄψιν.

Οἱ χρεμετισμοὶ τῶν ἵππων καὶ οἱ εὐθυμοὶ τονθορισμοὶ ᾄσματιῶν τῶν συνοδοιπόρων μου ἀπεδίωξαν τὰς μελαγχολικὰς ἀναμνήσεις μου. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἠὼς ἐγλυκοχάραζεν ὑπερθεὶν τῶν ὀρέων καὶ ἀκροστόλιζε τὰ μικρὰ τοῦ οὐρανοῦ νέφη μὲ χρυσαυγεῖς γραμμάς· τῆς νυκτὸς ἔσβυνον οἱ λύχνοι καὶ περιχαρῆς ἡ ἡμέρα προέβαλλεν ἀπὸ τὰς παχνοσκεπεῖς κορυφὰς τῶν ὀρέων. Ἡμεῖς δὲ φαιδροὶ ἔτρεπόμεθα πρὸς τὰς ράχεις τοῦ Κληνόβου, διερχόμενοι ἐν μέσῳ τῶν πυκνῶν δασῶν, διαβαίνοντες πότε ποτάμια καὶ πότε ρυάκια, ἀναρριχώμενοι ἐπὶ ἀνωφερειῶν ἐπικινδύνων, ἀναβαίνοντες λόφους καὶ κατερχόμενοι πάλιν εἰς κοιλιάδας, διαρκῶς ὅμως ὑπὸ τὴν σκιὰν πυκνῶν δρυῶν καὶ ἀκολουθοῦμενοι ἀπὸ νερὰ διαυγέστατα, κρημιζόμενα ἀπὸ ὕψη καὶ κατατρώγοντα τὰς ρίζας αἰωνοβίων πλατάνων. Εἰς τὰ πλεῖστα μέρη ἡ φύσις εἶναι ἀρχέγονος, καθ’ ἅπαν δὲ τὸ μῆκος ὑπάρχουσιν ἀνεξιχνίαστα δάση κατοικούμενα ὑπὸ κάπρων, δορκάδων, λύκων καὶ ἀλωπεκῶν. Ἄλλ’ ἐφ’ ὅσον ἐπροχωροῦμεν ἐπὶ τοσοῦτον τὸ θέαμα καθίσταται μεγαλοπρεπέστερον· δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἐσχηματίζοντο τοιχώματα καταπράσινα. Κισσοί, ἀγράμπελοι, αἰγοκλήματα καὶ ἕτερα παράσιτα φυτὰ, ἀναρριχώμενα ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν δρυῶν καὶ τῶν αἰγείρων καὶ περιπλεκόμενα εἰς τοὺς κλάδους, ἐσχηματίζον ἀπεριγράπτου κάλλους χλωρότητα. Ἄλλοτε πάλιν εὐρισκόμεθα ἐπὶ κορυφῆς λόφου καὶ ἠκούομεν ἐκεῖθεν τῶν ρυακίων τὰ ὕδατα κρημιζόμενα ἀφ’ ὕψηλῶν βράχων, ἐνῶ τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες εἰσέδουον μέσον τῶν δροσολούστων δένδρων. Καὶ εἰς τὴν ἀρμονικὴν τῆς φύσεως

εικόνα προσετίθετο ἡ συναυλία χιλιάδων μελωδιῶν τῶν ἀπεράντων δασῶν. Ἄνηρχόμεθα πάντοτε ὑψηλά καὶ πάντοτε ὠραιότεραι εἰκόνες διηνοίγοντο ἐνώπιόν μας. Ἐνίοτε ἡ ἀσυνήθης, ἡ μαγευτικὴ παιδιὰ τῶν χρωμάτων, τοῦ φωτός καὶ τῆς σκιᾶς ἀνεμιγνύοντο εἰς ἓν καὶ ἐσχημάτιζον τὸ πλαίσιον δι' οὗ διεκρίνετο ἡ κορυφὴ βουνοῦ, ἄλλοτε βαμμένη μὲ χρώματα ἴων, ἀλλ' ἴων φωτεινῶν ἀπεριγράπτου ἀποχρώσεως, καὶ ἄλλοτε περιβαλλομένη μὲ μίαν ροδόχρυσον αἴγλην, τὴν ὁποίαν εἶδον ποτὲ εἰς κάποιον μουσεῖον ὡς βάθος εἰκόνας τινὸς ἀποπλανηθέντων ἀγγέλων. Τακτικῶς κατηρχόμεθα τοῦ ὄρους καὶ ἐνῶ ἐφρονοῦμεν ὅτι ἐβαίνομεν πρὸς τὴν πεδιάδα, αἴφνης ἐφαινόμεθα ἐφ' ὑψηλῆς κορυφῆς τοῦ αὐτοῦ ὄρους. Ἦτο ἡ ἀνεβοκατάβασις αὐτῆ φαιδρὰ παιδιὰ μᾶλλον ἢ πορεία πρὸς ὠρισμένον σκοπόν. Καὶ οὕτως ἐπλησιάζομεν πρὸς τὸ μέρος εἰς ὃ διηυθυνόμεθα. Ὁ οὐρανὸς ἦτο ροδόχρους ἀκόμη· ὁ ἥλιος δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ διαλύσῃ τὰ ποικίλα χρώματα, οὐδὲ καθίστατο ὀχληρὸς ὑπὸ τὰ φυλλώματα εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο. Τὰ λοιπὰ δένδρα διεκρίνοντο ἀραιότερα πλέον καὶ μόνῃ ἡ ἐλάτῃ ἐφύετο. Ἐφ' ὅσον ἐπροχωροῦμεν ὑψηλότερον, ἐπὶ τοσοῦτον ὁ φυσικὸς πλοῦτος περιωρίζετο καὶ ὁ ἀήρ καθίστατο ψυχρότερος. Ἐπὶ ἕξ ὀλοκλήρους ὥρας ἀνηρχόμεθα, εὐρισκόμενοι εἰς ὕψος πέντε χιλιάδων ποδῶν.

Ἡ ὁδὸς ἠκολούθει ἀνωφερῆς. Ἄνερχόμεθα διαρκῶς, μετὰ μικρὸν τὰ δένδρα ἠλαττοῦντο καὶ ἄδενδροι κορυφαί διεκρίνοντο πλέον. Ὁ κάματος εἶχε καταλάβει πάντας. Οἱ ἵπποι, περίρρυτοι καὶ οὔτοι, ἤσθμαινον, τὸ χαρμόσυνον ἐν τούτοις θέαμα τῶν ἀπορρώγων βράχων, τῶν ἀβύσσων, αἵτινες ἔχαινον κατωθὲν μας, ὁ ἀγρίως καταπλήσσων ἐκεῖνος συνδυασμὸς δέε ἐπροξένει τὴν πρώτην ἐντύπωσιν καὶ ἠσθανόμεθα ἤδη πρὸ πολλοῦ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπαύσεως. Ἐπὶ ὀκτῶ ὥρας μόλις ὀλίγας στιγμὰς κατήλθομεν τῶν ἵππων μας, πλησίον ποιμνιοστασίου, εἰς ὃ οἱ φιλόξενοι τσελιγκάδες μᾶς προσφέρουν γάλα καὶ νωπὸν τυρόν. Ἀλλὰ μετὰ μικρὰν ἔτι πορείαν ἐφάνησαν αἱ πρῶται οἰκίαι τοῦ Περλιάγκου, φιλόξενος δὲ στέγη χωρικοῦ μᾶς ἐδέχθη.

Ἄλλοι ἄνθρωποι οἱ χωρικοὶ τῶν ὀρέων. Οὐδεμίαν ἔχουσιν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν κάμπων τῆς

Θεσσαλίας. Τους διακρίνεις έξ όλων των. Παράστημα, πνεύμα, ήθη, ήθιμα, χαρακτήρ, ένδύματα, τὰ πάντα διαφέρουν.

Οί κάτοικοι τών βουνών ήρξαντο κατερχόμενοι πρὸς τὴν πεδιάδα, ἀλλὰ φέροντες μεθ' ἑαυτῶν ὅλην τὴν ἀνεξαρτησίαν, ὅλην τὴν ἀνδρικότητα, ὅλην τὴν συναίσθησιν τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Καί με τὰ στοιχεῖα ταῦτα κατακτοῦν ἔδαφος σχηματίζουν κ ε φ α λ ο χ ῶ ρ ι α. καλλιερ- γοῦν γαίας, πλοῦτον, καί τὰ πλούτη ταῦτα τὰ μεταχειρίζονται πρὸς ἐξαγορὰν νέας γῆς καί πάλιν. Ἐπ' αὐτῶν ἡ δουλεία τοσοῦτων αἰῶνων δὲν ἐπέδρασεν, δὲν τοὺς διέφθειρε σωματικῶς καί ἠθικῶς. Εἶναι ὕψηλοί ὡς τὰ ἔλατα τὰ ὅποια φύονται εἰς τὰ ὄρη των, ἀκούραστοι ὡς αἴγαροι, ἐλεύθεροι ὡς οἱ ἄνεμοι οἱ διαπνέοντες τὰ βουνά των. Τὴν ψυχὴν των πάντοτε ἐνίσχυσεν ὁ πόθος τοῦ ἐλευθέρου βίου, καί τὴν ἐπύργωσεν ἐν χρόνοις δουλείας καί συμφορῶν ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεως, ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθέρου πατρίδος, ἡ ἀναστήλωσις τῆς πάλαι εὐκλείας. Τὴν ἐπομένην τῆς πτώσεως τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπὶ τῶν ὁρέων ἐκείνων ἀντήχησεν ἡ πρώτη διαμαρτυρία μετὸ καρυοφίλι καί τὸ τραγοῦδι τοῦ κλέφτη.

Αἱ περιστάσεις ἠλλάξαν σήμερον, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ἔμειναν οἱ ἴδιοι. Τὰ αὐτὰ τραγοῦδια εἶναι οἱ διδάσκαλοί των, καί ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μεταδιδόμενα ζοῦν ἀθάνατα ὅπως τὰ βουνά ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξῆλθον, ἵνα ἀναπτερόνουν τὰ φρονήματα, ἵνα ἀνδρίζουν τὰς ψυχάς. Ἐπὶ τῶν ὁρέων ἐκείνων βλέπετε τὴν Ἑλλάδα, τὴν ζῶσαν μετὰ αὐτὰ αἰσθήματα, τὰ ὅποια ἔθρεψαν τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἵτινες ἐβροντοφώνουν μετὸ καρυοφίλι των, ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ἀπέθανεν ὑπὸ τὴν πτέρναν τοῦ κατακτητοῦ, ἀλλ' ἀνέλαμψε μέσα εἰς τὰ λημέρια των. Καί δὲν διέσωσε ταῦτα μόνον ἡ Πίνδος· σώζει ὅλην τὴν πάλαι φιλοξενίαν. καὶ οἱ ὄν τ ἄ δ ε ς τῶν χωρηκῶν ἀνοίγονται νὰ μᾶς δεχθῶσι. Παρθένοι μᾶς ἐκόμισαν ὕδωρ ἵνα δροσίσωμεν τὰ πρόσωπά μας καί οἶνον ἵνα βρέξωμεν τὸν λαρυγγά μας. Δὲν ἦσαν βουτημένες στὸ φλουρί καί στὰ μαργαριτάρια, ὅπως αἱ κορασίδες τοῦ ἔσματος, ἀλλ' ἦσαν ὠραῖα, εὐθυτενεῖς, ὑπερήφανοι, γυναῖκες ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξῆλθεν ἡ Δέσπω καί ἐδοξάσθη ἡ Χάϊδω. Θεόδωρος Βελλιανίτης.

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΔΗ «Νεολ. Ἀναγνώσιμ» Α' Γυμν. "Εκδ. Ε' 1937 10

73.—Η ΑΜΠΛΙΑΝΗ Κ' ΟΙ ΑΜΠΛΙΑΝΙΤΕΣ

“Ομορον χωρίον πρὸς τὴν Μεγάλην Παλούκοβαν εἶναι ἡ Ἀμπλιανη, ὑπαγομένη διοικητικῶς εἰς τὴν Εὐρυτανίαν. Αὕτη κεῖται ἐπὶ δασώδους χαράδρας σχηματιζομένης μεταξὺ τῶν δασωδῶν κλιτύων τῆς πολυπτύχου Ὀξυᾶς καὶ ἴσως εἶναι τὸ ὀρεινότερον χωρίον τῆς Στερεᾶς.

Αὐτὸ τὸ ἀπόκεντρον τοῦ χωρίου, τὸ ὕψος του ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ ἡ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἴσως παράδοσις τῶν ἠθῶν, δίδουν χαρακτήρα συνοικισμοῦ ὀρεινοῦ πολὺ διαφορητικὸν ἐκείνου καὶ τῶν μᾶλλον γειτονικῶν αὐτῶ χωρίων.

Ὁ συνοικισμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ 400 οἰκογενείας, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεμία μονίμως κατοικεῖ εἰς τὴν Ἀμπλιανην. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου ἤδη καρβάνια Ἀμπλιανιτῶν πληροῦσι τὰς δυσβάτους πρὸς τὰ πεδινὰ τῆς Αἰτωλίας καὶ Φθιώτιδος ἀγούσας ἀτραπούς. Ἀπὸ τοῦ μηνὸς τούτου ἄρχεται ἡ μετανάστευσις τῶν οἰκογενειῶν. Σειρὰ ἡμιόνων μετὰ περιέργως ἐπὶ τῆς ῥάχεώς τῶν προοδεδεμένων σαγμαμάτων, μετακομίζουσα σύμπαντα τὸν οἶκον τοῦ μετάναστου, ὁδηγεῖται ἀπὸ ἀτελεύτητον πολλάκις γραμμὴν ἀχθυφορουσῶν γυναικῶν. Κατακλείς δὲ τοῦ φορτίου τῶν ζῶων τόσον, ὅσον καὶ τῶν γυναικῶν, εἶναι αἱ ἐπὶ τοῦ φόρτου προοδεδεμέναι ὄρνιθες, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ βρέφη κλαυθμηρίζοντα ἢ ὅταν ὁ γλυκὸς ὕπνος καταλάβῃ τὰ βλέφαρα αὐτῶν, βρέφη τῶν ὁποίων αἱ ὑπνώττουσαι κεφαλαὶ κλυδονίζονται ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ κινουμένου ζῦου.

Ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Λαμίᾳ ὁ τύπος τῆς Ἀμπλιανίτισσας ἀποτελεῖ στοιχεῖον τῆς ζωῆς τῶν πόλεων τούτων ὑπὸ τὸ πολὺ γνωστὸν ὄνομα τῆς φιλινάδας, ἥτις ἀπὸ τῆς ἐσοχῆς συνεισφέρει εἰς τὸν ἀστικὸν βίον τὰ καυσόξυλα, τὰ ἄγρια λάχανα καὶ τὸ προϊόν τοῦ ποιμνίου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ὁ τὸ πρῶτον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις ταύτας εἰς ἓν στοιχεῖον τῆς ζωῆς τῶν ἰδίως θὰ δεῖξη πλειότερον ἐνδιαφέρον. «Γάλα φιλινάδες!» «ξύλα φιλινάδες!» εἶναι αἱ συνήθεις διαφημήσεις, αἱ ὁποῖαι διακόπτουσι τὴν σχετικὴν πρὸς τὰς πολυθροῦβους πόλεις ἡρεμίαν τῶν μικρῶν τούτων πόλεων. Τὴν σταθερὰν διαφήμησιν ἐπακολουθεῖ ἡ ἐμφάνισις ἀληθοῦς Ἀμαζόνος τῆς Ἀμπλιανίτισ-

σας. Ἡ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λευκὴ καλύπτρα ἰδιαζόντως ἐρριμμένη, τὸ ὑπ' αὐτὴν κόκκινον φέσι ἢ ἐπὶ τῆς ράχεως λευκὴ σιγγούνα ἢ καὶ τὸ ἐξ αἰγείων τριχῶν κλασικῶς στερεότυπον καπότι, τὸ ὑπ' αὐτὸ κατάλευκον ἀντὶ ἐσθῆτος χρησιμοποιοῦμενον καὶ κάτω τοῦ γόνατος διῆκον ὑποκάμισον, αἱ λευκαὶ μάλλιναι ἄνευ περιποδίων ἐν εἴδει ἀνδρικῆς ἑλληνικῆς σκάλτσαι περιβάλλουσαι ἀνδροπρεπεῖς κνήμας καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ποδῶν ἀνδρικά τοσαρούχια δίδουσι τὸν ἀμετάβλητον εἰς πάσας τὰς ἐπιρροὰς τύπον τῆς Ἀμπλιανίτισσας φιλινάδας, πρὸς τὸν ὅποιον μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος θέλει ἀποβλέψῃ ὁ ξένος ἐπισκέπτης τῶν δύο τούτων πόλεων.

Τὴν χειμερινὴν μετανάστευσιν τῶν γυναικῶν, ἧτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου, ἐπακολουθεῖ ἢ τῶν ἀνδρῶν ποιμένων ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ ἐφεξῆς.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡδὴ ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου, ἵνα μὴ εἶπω καὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου, ἡ ὑπαίθριος ἐπὶ τῶν ὄμαλῶν κλιτύων καὶ τῆς ὄμαλης ἐπίσης κορυφογραμμῆς τῆς Ὀξυῆς διατριβὴ ἀρχίζει νὰ μὴ εἶναι τόσο ἐυχάριστος· οὐχ' ἦττον ὅμως καὶ τὸ μέχρι τοῦ Αὐγούστου ἡδὴ χλοάζον ἐπὶ τῶν ὕψηλῶν ἐκείνων ράχεων χόρτον ἀπεξηράνθη πλέον καὶ ἡ διατήρησις τῶν προβάτων καθίσταται δυσχερῆς. Τότε ὁ Ἀμπλιανίτης ποιμὴν, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια πρὸ πολλοῦ ἡδὴ μετηνάστευσεν, ἐγκαταλείπει τὰ προσφιλεῖ ἔλατα καὶ ὀδηγεῖ τὸ ποίμνιόν του εἰς τὸ Μεσολόγγι καὶ εἰς τὴν Λαμίαν, τὴν δευτέραν του πατρίδα. Ὁ βίος τοῦ Ἀμπλιανίτου εἶναι τελείως ποιμενικός. Πᾶσα ἀσχολία ἐκτὸς τοῦ ποιμενικοῦ του κύκλου εἶναι ξένη πρὸς αὐτόν, ἀνήκει δὲ εἰς τὴν σύντροφόν του γυναῖκα. Αὐτὸς κατέρχεται εἰς τὴν πόλιν μὲ τὴν ποιμενικὴν του ράβδον μόνον διὰ νὰ πῆῃ κρασί, ρακὶ καὶ διὰ νὰ διασκεδάσῃ, οὐδέποτε πρὸς πώλησιν τοῦ προϊόντος του.

Ἀπὸ τοῦ Μαΐου καὶ ἐφεξῆς, ὁπότε τῆς ἐλάτης ἢ σκιᾶ καθίσταται ποθητὴ, ἄρχεται ἢ παλινόστησις. Μὲ τὴν αὐτὴν ψυχραιμίαν, μεθ' ἧς ἐγένετο ἢ πρὸς τὰς πεδιάδας κάθοδος, πάμφορτος ἐπιστρέφει ἢ Ἀμπλιανίτισσα, προηγούμενη τοῦ ὀπισθοδρομοῦντος πάντοτε ποιμένος ἀνδρός τῆς, τὸν ὅποιον δὲν βαρύνει ἄλλο τι ἢ μόνον ἢ ποιμενικὴ

γκλίτσσ. Μέχρι τοῦ Ἰουνίου ὄλαι αἱ ἀτραποί αἱ πρὸς τὴν Ἄμπλιανην ἄγουσαι καταλαμβάνονται ἀπὸ τὴν ἀτελεῦτητον σειρὰν τῶν παλινοστούντων νομάδων.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ ἰδίως κατὰ τὴν 26ην τοῦ μηνὸς τούτου, ὅτε τελεῖται ἡ ἔτησία πανήγυρις τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, τὸ χωρίον εὐρίσκεται ἐν πλήρη ζωῇ. Κατὰ τὴν θερινὴν ταύτην διατριβὴν τίποτε ἄλλο δὲν ἀπασχολεῖ τὸν τραχὺν Ἀμπλιανίτην ἢ ἡ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν *καλοπερασιά*. Ὅ,τι συνεκόμισεν ὡς ἔσοδον ἐκ τῶν ποιμνίων του κατὰ τὸν χειμῶνα, πρέπει νὰ καταναλωθῇ στὰ κρῦα νερά. Τελεῖα ἀμεριμνησία πρέπει νὰ κατέχη τὸν βίον αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸ τὸ ποιμνιὸν του παραιτεῖ εἰς τὴν φροντίδα τῆς συζύγου του, ἡ ὁποία ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναβαίνει εἰς τὴν ράχιν νὰ τὸ ἀρμέξῃ.

Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν Ἄμπλιανην κατὰ τὸ θέρος θέλει εὐρεθῆ πρὸ κοινωνικῆς ζωῆς πρωτοφανοῦς. Πρὸ τῶν παμπόλλων κσφενείων, οἶνοπωλείων καὶ κρεοπωλείων ἐπὶ αὐτοσχεδίων σανιδίων ἐξεδρῶν κάθηνται ἀμερίμνωσ καὶ νήθουσιν οἱ Ἀμπλιανῖται τὰς ρόκας των, ἐνῶ ὁ καφεπώλης, οἶνοπώλης καὶ κρεοπώλης δὲν προφθάνει νὰ προσκομίξῃ εἰς τὰς παρέας καφέν, οἶνον, οἶνόπνευμα καὶ μεζέ Ἄφθονοσ οἶνοσ Ἀντελικιώτικοσ καὶ Μεσοσολογγίτικοσ ἐξοδεύεται ἐν Ἀμπλιάνῃ κατὰ τὸ θέρος, διότι ὁ Ἀμπλιανίτησ μόνον τοιοῦτον οἶνον προτιμᾷ, ἄσ πληρῶνῃ αὐτὸν καὶ μίαν δραχμὴν κατ' ὄκᾶν διὰ τὸ δυσκόμιστον αὐτοῦ ἔνεκα τῆσ ἀποστάσεωσ· περιφρονεῖ δὲ τὰ ἀδύνατα κρασιὰ τῶν πέριξ χωρίων.

Ἡ μόνη καὶ ἰδιάζουσα ἀσχολία τῶν Ἀμπλιανιτῶν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἐγέννησε μικρὰν ἐπιχώριον βιομηχανίαν ὑφαντουργικῆσ. Τὰ μάλλινα ὠραῖα σκεπάσματα τὰ κροσσωτά, αἱ βελέτζεσ, τὰ σκαλτσοσκούτια καὶ ἄλλα τοιαῦτα μάλλινα ὑφάσματα χονδροειδῆ ὑφαίνονται ἐν Ἀμπλιανῃ κατὰ τὸ θέρος. Καὶ οἱ ἄνδρες ἀκόμη δὲν θεωροῦσι ἀναξιοπρεπέσ νὰ ὑφαίνωσι εἰς τὸν ἀργαλειὸν, ἀφοῦ καὶ τὸ νήθειν ὡσ εἴψαμεν θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν εὐχάριστοσ καὶ διασκεδαστικὴ ἀσχολία.

Τὰ ἐκ τῆσ θερινῆσ ταύτησ ἐπιτοπίου βιομηχανίασ πα-

ραγόμενα υφάσματα μεταφέρονται και πωλούνται εις ἐμπορικές πανηγύρεις ὑπὸ τῶν γυναικῶν.

Ἐν Ἀμπλιανῇ πολὺ τιμᾶται ἡ Ἁγία Παρασκευή.

Ἠρώτησα Ἀμπλιανίτισσαν, διατί κατοικοῦσιν εἰς ἓνα τόπον τόσον δύσβατον καὶ περιωρισμένον καὶ ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν «πῶς θ' ἀφήσουμι τ' χάρ' τς Ἀϊᾶς Παρασκ'βῆς κὶ θὰ φηύγουμι ἀφοῦ ἰκεῖ θέλ' σι αὐτήν' νὰ κατοικήσ' ;»

Τὸ περιεργότερον δὲ πάντων εἶναι ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὰ λοιπὰ ὁμοροῦντα χωρία· οὕτε εἰς ἐπιγαμίαν ἔρχεται· εἶναι λοιπὸν καὶ μένει ἓνα περίεργον φαινόμενον νομαδικοῦ βίου, πάντῃ διαφόρου, τόσον κατὰ τὰ ἦθη ὅσον κατὰ τὴν ἐνδυμασίαν, ἀπὸ τὰ λοιπὰ τριγύρω χωρία Μεγάλην Παλούκοβαν, Ἀβόρανην, Στάβλους, Δομνίτισαν καὶ Γαρδίκι.

Δημ. Λουκόπουλος

74. ΠΟΤΕ ΗΡΧΙΣΑΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΝΑ ΝΙΠΤΩΝΤΑΙ ΤΗΝ ΠΡΩΤΑΝ.

Ἐπάρχουσι μερικαὶ συνήθειαι τόσον παλαιαὶ καὶ τόσον βαθέως ἐρριζωμέναι, ὥστε τὰς θεωροῦμεν σχεδὸν ὡς ἐμφύτους εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἔνεκα τούτου σπανίως ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ ἐξετάσωμεν πότε καὶ κατὰ τίνα τρόπον ἐγεννήθησαν. Καὶ ὅμως ἡ ἱστορία αὐτῶν σπανίως εἶναι ἐντελῶς ἀσήμαντος, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποτελεῖ τμῆμα μᾶλλον ἢ ἦιτον σπουδαῖον τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ ἐνὸς λαοῦ ἢ καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος.

Μία τῶν συνηθειῶν τούτων εἶναι καὶ ἡ νίψις τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου καθ' ἑκάστην πρωΐαν. Ἐπειδὴ ἀπὸ πολλῶν ἡδὴ αἰῶνων εἴμεθα ἐξοικειωμένοι πρὸς αὐτήν, δὲν εἶναι παράδοξον, ὅτι πολλοὶ δυσκολεύονται νὰ πιστεύουν ὅτι ὑπάρχουν ἢ ὑπῆρχον ἄλλοτε λαοὶ μὴ νιπτόμενοι τακτικῶς. Ὅτι τοῦτο εἶναι ἀληθές, ἔχομεν πολὺ ἀξιοπίστους μάρτυρας—τὰ μικρὰ παιδία, τὰ ὁποῖα διαμαρτύρονται πάντοτε σφοδρότατα κατὰ τῆς συνηθείας ταύτης· ὅτι δὲ πράττουσι σήμερον τὰ παιδία, τοῦτο ἔπραττον ἄλλοτε πάντες, μικροὶ καὶ μεγάλοι.

Ὡς πρὸς τοὺς προγόνους ἡμῶν ὅμως δυνάμεθα, νομίζω, νὰ ὀρίσωμεν κατὰ προσέγγισιν καὶ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤρχισαν νὰ νίπτωνται τακτικῶς τὴν πρῶταν μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἔγερσιν. Θὰ ἴδωμεν δέ, ὅτι ἡ ἐποχὴ αὕτη δὲν εἶναι σχετικῶς τόσον παλαιά, ὅσον ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ, καὶ ὅτι ἡ διάδοσις τῆς συνηθείας ὀφείλεται ὄχι τόσον εἰς τὴν ἀγάπην τῆς καθαριότητος, ὅσον εἰς τὸν ἀπὸ τῶν θεῶν φόβον.

Τὴν ἀρχαιοτάτην εἰκόνα τοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλλήνων παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς τὰ δύο Ὀμηρικὰ ποιήματα· ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια. Εἰς ταῦτα ἐπανειλημμένως γίνεται μνεῖα τῆς ἀπὸ τῆς κλίνης ἐγέρσεως τῶν ἡρώων, λεπτομερῶς δὲ ἀναφέρει ὁ ποιητὴς πῶς ἐνδύονται καὶ ἐτοιμάζονται πρὸς ἐξοδον. Ὁ Ἀγαμέμνων π. χ. φορεῖ τὸν χιτῶνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον, εἰς τοὺς πόδας τὰ πέδιλα, ἀπὸ τῶν ὤμων κρεμᾷ τὸ ξίφος καὶ εἰς τὴν χεῖρα λαμβάνει τὸ σκῆπτρον. Ὁμοίως ἐνδύεται ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν χλαῖναν καὶ τὸν χιτῶνα καὶ ἡ Καλυψὼ τὸν λευκὸν πέπλον τῆς (δηλαδὴ τὸν χιτῶνα), τὴν ζώνην καὶ τὴν καλύπτραν τῆς κεφαλῆς. Τοῦ Τηλεμάχου ἡ ἀμφίεσις καὶ ἐξοδος περιγράφεται τετράκις ἢ πεντάκις εἰς τὴν Ὀδύσειαν· φορεῖ καὶ αὐτὸς τὰ ἐνδύματά του, τὰ πέδιλα, ἀναρτᾷ τὸ ξίφος καὶ εἰς τὴν χεῖρα λαμβανει δόρυ, ἐξέρχεται δὲ ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ δύο κυνῶν.

Ἡ ἀναγραφὴ τῶσαν λεπτομερειῶν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν χαρακτήρα τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως, ἀκριβῶς ὅμως ἔνεκα τούτου εἶναι ἄξιον σημειώσεως, ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν πολλῶν τούτων περιπτώσεων γίνεται λόγος περὶ νίψεως τῶν χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου. Ἐὰν γὰρ δὲν μνημονεύεται αὕτη, διότι ἦτο αὐτονόητος; Ἄλλὰ τότε διατί ἀναφέρονται τὰ ἐνδύματα; Μήπως ἦτο ὀλιγώτερον αὐτονόητον, ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων καὶ οἱ λοιποὶ ἥρωες ἐνεδύοντο πρὶν ἐξέλθουν τῆς σκηνῆς ἢ τοῦ κοιτῶνός των;

Ἄλλὰ καὶ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἡδύνατό τις ἐπὶ τέλους νὰ παραδεχθῆ, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ὀλίγων μόνον περιπτώσεων, κατὰ τὰς ὁποίας παρελείφθη ἡ μνεῖα τῆς νίψεως. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ περιπτώσεις εἶναι ὡς παρετήρησα ἤδη, πλείονες, συμπεραίνω—νομίζω δὲ ὅτι τὸ συμπέρασμά μου

εἶναι εὐλογον—ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐνίπτοντο τὴν πρῶταν τακτικῶς καὶ κατὰ κοινήν συνήθειαν.

Τὸ πρᾶγμα καθ' ἑαυτὸ δὲν εἶναι παράδοξον. Ἴσως ὅμως φανῆ ἀληθῶς παράδοξον καὶ εἰς ἐκείνους, ὅσοι γνωρίζουν, ὅτι οἱ σύγχρονοι τοῦ Ὀμήρου ἐλούοντο συχνά καὶ ὅτι εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων, τοῦλάχιστον, ὑπῆρχε πάντοτε ἴδιον δωμάτιον λουτροῦ· ἐν δὲ ἐκ τῶν καθιζόντων τῆς φιλοξενίας ἦτο καὶ τοῦτο. νὰ ὀδηγηθῆ ὁ ξένος εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο, νὰ λουσθῆ διὰ θερμοῦ ὕδατος καὶ νὰ ἀλειφθῆ δι' ἐλαίου.

Τὰ Ὀμηρικὰ ποιήματα ἐποιήθησαν, ὅπως κοινῶς παραδέχονται, κατὰ τὸν ἕνατον καὶ ὄγδοον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα. Ἀλλὰ τὰ λουτρά ἀπαντῶσιν ἐν Ἑλλάδι πολὺ πρότερον· διότι λουτρά ἀνεκαλύφθησαν καὶ εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς λεγομένης μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, τὰ ὁποῖα φθάνουσι μέχρι τοῦ 1500 περίπου πρὸ Χριστοῦ.

Δύναται λοιπὸν νὰ φανῆ ἀπίστευτον, ὅτι οἱ Ἕλληνες οὔτινες ἤδη 1500 ἔτη πρὸ Χριστοῦ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῶν λουτρῶν, ὅμως ἐπτὰ ἢ ὀκτῶ αἰῶνας ὑστερότερον δὲν εἶχον ἀκόμη συνηθίσει νὰ νίπνωνται τακτικὰ καθ' ἐκάστην πρῶταν.

Ἀλλὰ μετὰ τοῦ λουτροῦ καὶ τῆς νίψεως ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορά. Διότι ἐκ πολλῶν φράσεων τοῦ Ὀμήρου συνάγεται ὅτι τὰ θερμὰ λουτρά συνειθίζοντο ὄχι κυρίως χάριν τῆς καθαριότητος, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς μέσα εὐπαθείας καὶ ἀπολαύσεως, Οἱ Φαίακες, οἵτινες περιγράφονται ὡς ἄνθρωποι διάγοντες μακάριον βίον, ἀγαπῶσιν ἐξ ἴσου τὰ συμπόσια τὸν χορὸν, τὴν κιθάραν καὶ τὰ θερμὰ λουτρά. Περὶ τοῦ Ὀδυσσεὺς λέγει ὁ ποιητής, ὅτι ἐν ὄσῳ διέτριβεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς δὲν τῷ ἔλειψαν τὰ θερμὰ λουτρά, διότι ἐκεῖ τὸν ἐπεριποιούντο «ὡς θεόν». Αὐτὸς δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς καταλέγει μετὰ τῶν ἀπολαύσεων τοῦ εὐδαίμονος γέροντος τὸ λουτρόν, τὸ φαγητὸν καὶ τὴν μαλακὴν κλίνην. Καὶ ὁ φιλοξενοῦμενος ὀδοιπόρος εἰσάγεται εἰς τὸ λουτρόν ἀκριβῶς, ἵνα ἀπολαύσῃ τὴν ἡδονὴν τοῦ χλιαροῦ ὕδατος καὶ «ἀφαιρέσῃ τὴν κόπῳσιν ἀπὸ τῶν μελῶν τοῦ σώματός του». Ἀλλ' ἡ νίψις

των χειρῶν καὶ τοῦ προσώπου διὰ ψυχροῦ ὕδατος μάλιστα ἐν καιρῷ χειμῶνος δὲν φαίνεται, ὅτι ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπόλαυσις δυναμένη νὰ παραβληθῆ ἢ πρὸς τὸ λουτρόν.

Ἦτο λοιπὸν ἐντελὼς ἄγνωστος εἰς τοὺς ἥρωας τοῦ Ὀμήρου ἡ νίψις ; Ὁχι. Βεβαίως, ἐνίπτοντο, ἴσως μάλιστα συχνά, ἀλλ' ἐνίπτοντο συνήθως, ὅταν ἤθελεν ἕκαστος. Τακτικῶς δὲ καὶ κατ' ἔθιμον γενικὸν ἐνίπτον τὰς χεῖρας μόνον ὅταν ἐμελλον νὰ προσφέρουν θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς ἵνα κάμουν σπονδὰς ἢ ἀπλῶς νὰ προσευχηθοῦν ἐπισημότερον. Εἰς τὴν Ὀδύσειαν, ἣτις εἶναι νεωτέρα τῆς Ἰλιάδος, νίπτονται πρὸς τούτοις καὶ ὅταν καθίσουν εἰς τὴν τράπεζαν, διότι φαίνεται ὅτι εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐποιήθη ἡ Ὀδύσεια, καὶ τὸ γεῦμα ἐθεωρεῖτο τρόπον τινὰ ὡς θυσία εἰς τοὺς θεοὺς, ἀληθῶς δὲ συνεδέετο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ θυσίας καὶ σπονδῶν.

Κατὰ κανόνα λοιπὸν εἰς τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσειαν νίπτονται οἱ ἄνθρωποι, ὡσάκις τελοῦσιν ἱεράν τινα πρᾶξιν, ὡσάκις δηλαδὴ ἔρχονται εἰς συνάφειαν μὲ τοὺς θεοὺς. Εἰς τὸ νεώτερον ποίημα νίπτονται συχνότερα καὶ τακτικώτερα, ἀφοῦ εἰς τὰς ἱεράς πράξεις περιλαμβάνοντο τότε καὶ τὰ καθημερινὰ γεύματα. Ὅταν δὲ συνέβαινε νὰ καθίσουν εἰς τὴν τράπεζαν τὴν πρῶταν, ἐνίπτον τὰς χεῖρας τὴν πρῶταν, ἄλλως ἀνεβάλλετο ἡ νίψις. Εἰς τὴν Ἰλιάδα ἀναφέρεται ἡ νίψις ἀραιότερον, διότι αἱ πραγματικαὶ θυσίαι ἦσαν, ἐννοεῖται σπανιώτεροι, ἢ τακτικῆ δὲ καθημερινῆ προσευχῆ ἦτο ἄγνωστος ἕκαστος ἀπέτεινε τὴν δέησίν του πρὸς τοὺς θεοὺς, ὅταν εἶχε νὰ ζητήσῃ τι παρ' αὐτῶν, δὲν ἦτο δὲ πάντοτε εὐκόλον καὶ βεβαίως δὲν ἐθεωρεῖτο ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον νὰ νιφθῆ προηγουμένως.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐπὶ Ὀμήρου.

Μεταβαίνομεν εἰς τὸν Ἡσίοδον τὸν ἀρχαιότατον μετὰ τὸν Ὀμηρον ποιητὴν, τοῦ ὁποίου τὰ ποιήματα ἐσώθησαν. Οὗτος ἔζησε περὶ τὰ 700 πρὸ Χριστοῦ, εἰς ἓν δὲ ἐκ τῶν ποιημάτων του, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται «Ἔργα καὶ Ἡμέραι», ἀπαντῶσι πολλαὶ χρησιμώταται συμβουλαί, ἐκ τῶν ὁποίων δύο μάλιστα εἶναι ὄξεια προσοχῆς ὑφ' ἡμῶν. Ἡ πρώτη διδάσκει, ὅτι πρέπει νὰ ἐξιλεώσωμεν τοὺς θεοὺς ἐκάστην ἐσπέραν καὶ ἐκάστην πρῶταν, διὰ σπον-

δῶν καὶ θουσιῶν, ἡ δὲ δευτέρα λέγει ὅτι οἱ θεοὶ δὲν εἰσακούουσι τὰς εὐχὰς τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις σπένδει εἰς αὐτοὺς τὴν πρῶτῃαν μὲ ἀνίπτους χεῖρας· συνιστᾷ λοιπὸν τὴν καθαριότητα αὐτῶν.

Αἱ συμβουλαὶ αὗται εἶναι σπουδαιόταται διὰ τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀπασχολεῖ, διότι ἐνταῦθα πρῶτον τίθεται ἡ ἀρχὴ τῆς καθημερινῆς πρῶτῃς προσευχῆς, μετὰ τῆς ὁποίας συνδέεται πάλιν ἀναποσπάτως ἡ νίψις τῶν χειρῶν. Ὁ Ἡσίοδος προφανῶς ὀμιλεῖ περὶ συνηθείας, ἣτις δὲν ἦτο ἀκόμη καθιερωμένη καὶ κοινῶς παραδεκτὴ, ἀλλ' ἦτις τότε μόλις διεδίδετο· ἔνεκα τούτου θεωρεῖ ἀναγκαῖον νὰ συστήσῃ αὐτὴν ὡς ἔργον εὐσεβὲς καὶ θεάρεστον. Οὐχ' ἦττον ὅμως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ νίπτωνται τακτικῶς καθ' ἑκάστην πρῶτῃαν ἀπὸ τῶν χρόνων αὐτοῦ, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 700 περίπου πρὸς Χριστοῦ, ὅταν δηλαδὴ ἤρχισαν καὶ νὰ προσεύχωνται καθ' ἑκάστην πρῶτῃαν μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐξέγερσιν.

Περιορίζομαι εἰς τοὺς δύο τούτους ποιητὰς καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἔθιμου, ἣτις ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν προκύπτει. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐξέλιξις αὕτη δὲν εἶναι ἀκόμη τελεία, διότι καὶ ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος ἀναφέρουσι συνηθῶς μόνον τῶν χειρῶν τὴν νίψιν οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τοῦ προσώπου. Καὶ τοῦτο εἶναι ψυσικόν· διότι κατὰ τὰς θουσίας καὶ τὰς σπονδὰς αἱ χεῖρες ἤρχοντο εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἦτοι τῶν κρεάτων, τῶν κυπέλλων, ἅτινα περιεῖχον τὸν οἶνον τῶν σπονδῶν καὶ τῶν ἄλλων ἱερῶν σκευῶν. Αὗται λοιπὸν πρῶτων ἔπρεπε νὰ εἶναι καθαραί. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς μίαν τουλάχιστον περίπτωσιν βλέπομεν, ὅτι ἡ Πηνελόπη μέλλουσα νὰ προσευχηθῇ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ὑπὲρ σπουδαιοτάτης ὑποθέσεως, δὲν ἀρκεῖται νὰ νίψῃ μόνον τὰς χεῖρας τῆς, ἀλλὰ νίπτει ὅλον τὸ σῶμα καὶ ἐνδύεται καθαρὰ φορέματα, εἶναι εὐλόγον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι, ὅταν ἡ νίψις τῶν χειρῶν κατὰ πᾶσαν πρῶτῃαν ἔγινε κοινὸν ἔθιμον, παρηκολούθησεν αὐτὴν ταχέως καὶ ἡ τοῦ προσώπου. Διότι μεγαλύτερα καθαριότης καθίστα τὴν προσευχὴν μᾶλλον εὐπρόσδεκτον.

Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐβδό-

μου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος περίπου βεβαιώνεται ἡ συνήθεια τῆς καθημερινῆς πρωΐνης νίψεως. Ἡ πρώτη δὲ γένεσις αὐτῆς ὀφείλεται ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ αἰσθήματος τῆς καθαριότητος παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐκτελοῦσι πάντοτε εὐχαρίστως ὅ,τι εἶναι καλόν καὶ ὠφέλιμον. Ἐπενέβη ὁμως ἡ θρησκεία, καὶ ὁ φόβος ἀπὸ τῶν Θεῶν ἠγάγκασεν αὐτοὺς νὰ νίπτωνται τακτικῶς· διότι, ὅταν ἡ ἀκαθαρσία ἤρχισεν νὰ προξενῇ ἀηδίαν εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους, φυσικὸν ἦτο νὰ ὑποθέσωσιν ὅτι καὶ οἱ θεοὶ ἀποστρέφονται αὐτήν. Ἐκτοτε δὲ δὲν ἐτόλμων εὐκόλως νὰ παρουσιάζονται πρὸ αὐτῶν ἄνιπτοι.

Γ. Τσοῦντας

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ
ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης.—Γεννήθηκε στὴ Λευκάδα τὴς 2 Αὐγούστου 1824. Κατάγεται ἀπὸ οἰκογένεια ἀρματολική. Ἀπὸ πολὺ νέος ἔδειξε τὴν κλίση του στὴν ποίηση καὶ στὴ φιλολογία γενικά. Ἀνακατεύτηκε καὶ στὴν πολιτική. Στὸ τέλος ὁμως ἀποτραβήχτηκε ὀλότελα ἀπ' αὐτὴν καὶ ἀφοσιώθηκε μόνον στὴν ποίηση. Πρῶτο ποιητικὸ βιβλίο του εἶναι τὰ «Στιχοῦργήματα» (1847). Ὕστερα τὰ «Μνημόσυνα» (1857), ἡ «Κυρὰ Φροσύνη» (1859), ὁ «Ἀθανάσιος Διάκος» καὶ «Ἀστραλόγιαννος» (1867) καὶ τὸ ἐπικό του ποίημα «Φωτεινός», πὸν τὸ ἄφισεν ἀτέλιωτο. Ὁ Ἀρ. Βαλαωρίτης ἔγραψε τὰ ποιήματά του στὴ λαϊκὴ γλῶσσα καὶ τραγου-

δαίει σ' αὐτὰ τὰ παθήματα καὶ τὰ μαρτύρια τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους στὴν ἐποχὴ τῆς σκλαβιάς του καὶ τὸ ἀδιάκοπο πάλεμα τοῦ ἑλληνισμοῦ μὲ τὸν ξενισμό. Πέθανε ἀπὸ ἀρρώστεια τῆς καρδιάς στὴς 24 τοῦ Γενάρη τοῦ 1879 στὸ νησί του, στὴ Μαδουρῆ.

Βελλιανίτης Θεόδωρος.—Γεννήθηκε στοὺς Παξοὺς στὰ

1866. Ἔκαμε χρόνια πολλὰ δημοσιογράφος καὶ ἐργάστηκε σὲ πολλὰς ἑφημερίδες γράφοντας ἀρθρα, χρονογραφήματα, φιλολογικὰ καὶ ἱστορικὰ μελέτες. Ἔχει γράψει καὶ μερικά διηγήματα καὶ ποιήματα. Ἔχει μεταφράσει καὶ μερικά ἔργα ἀπὸ τὴ Ρωσικὴ Λογοτεχνία.

Βιζυηνὸς Γεώργιος.—Γεννήθηκε στὸ χωριὸ τῆς Θράκης Βιζύ (στὴν ἀρχαία Βιζύη) στὰ 1849. Ὁ Βιζυηνὸς ἔγραψε πολλὰ ποιήματα λυρικά καὶ πέντε μεγάλα διηγήματα, λίγα φιλοσοφικὰ ἔργα καὶ τὴ φιλολογικὴ μελέτη «Ἀνὰ τὸν Ἑλικῶνα».

Ο Γ. Βιζυηνός έγραψε στη λαϊκή και στην καθαρεύουσα γλώσσα και είναι ένας από τους πιο διαλεχτούς νεοέλληνες λογοτέχνες. Τα πέντε διηγήματά του είναι τούτα : «Τὸ ἀμάρτημα τῆς Μητρὸς μου», «Τὸ μόνο τῆς ζωῆς του ταξείδιον» «Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου», «Μοσκόβ Σελίμ», «Αἱ Συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας»,

πού μεταφράσθηκα Γαλλικὰ καὶ Γερμανικὰ. Πέθανε στὰ 1896.

Βλαχογιάννης Ἰωάννης. Γεννήθηκε στὴ Ναύπακτο στὰ 1868. Ἄφου τέλειωσε τὸ Γυμνάσιο στὴν Πάτρα, σπούδασε φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο ἀπὸ τὸ 1887—1890. Πρωτοφανερώθηκε στὴ λογοτεχνία μὲ μερικὰ διηγήματά του, πὸν τὰ τύπωσε μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Ἱστορίες» καὶ μὲ τὸ ψευδώνυμο Γιάννης Ἐπαχτίτης. Ὁ Ι. Βλαχογιάννης ἔξὸν ἀπὸ τὴν καθαυτὴ λογοτεχνικὴ ἐργασία του ἔχει νὰ παρουσιάσῃ καὶ σπουδαία ἱστορικὴ ἐργασία. Τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο του εἶναι ποιήματα καὶ διηγήματα, γραμμένα ὅλα μόνον στὴ λαϊκὴ γλώσσα.

Ἀπὸ τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο του ἔχουν τυπωθῆ σὲ βιβλία : «Ἱστορίες» (διηγήματα) (1893), «Τὸ Σοῦλι» (1912), «Τ' ἄρματα» (1912), «Μεγάλα χρόνια» (1913), «Ἔρμος Κόσμος» (1923), «Τοῦ Χάρου ὁ Χαλασμός» (1923), «Γύροι τῆς Ἀνέμης» (1923), «Λόγοι κα' Ἀντίλογοι» (1925) κλπ. Εἶναι καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἱστορικοῦ Ἄρχειου.

Βουτιερίδης Ἡλίας.—Κατάγεται ἀπὸ τὴ Μεθώνη τῆς Μεσσηνίας καὶ γεννήθηκε στὸ Σουλινὰ τῆς Ρουμανίας τὶς 14 τοῦ Φλεβάρη 1874. Νέος ἐμπῆκε στὴ δημοσιογραφία. Στὴ λογοτεχνία πρωτοπαρουσιάστηκε μὲ στίχους του στὰ 1897.

Ἔχει γράψει σὲ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου. Ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, ἱστορικά ἔργα, μελέτες φιλολογικῆς καὶ κριτικῆς, μεταφράσματα ἀπὸ ἀρχαίους πεζογράφους καὶ ποιητῆς. Καταγίνεται ξεχωριστὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Εἶναι γραμματέας τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ἔργα του ἔχουν τυπωθῆ σὲ βιβλία.

Γεράνης Μάρκος.—Τὸ ἀληθινὸ του ὄνομα εἶναι Σπύρος Μπαβαβέας. Γεννήθηκε στὴν Οἴτυλο στὶς 12 Ἰουλίου 1883. Νέος ἐμπῆκε στὴ δημοσιογραφία, ὅπου ἐργάστηκε ἀρκετὰ χρόνια. Ἐγραψε χρονογραφήματα καὶ ἄλλα λογοτεχνικὰ πεζογραφήματα σὲ περιοδικὰ. Τώρα εἶναι δημόσιος ὑπάλληλος.

Γούναρης Σ. Κώστας.—Γεννήθηκε στὴ Σίφνο στὰ 1880. Σπούδασε φιλολογία στὸ Ἀθηναῖκὸ Πανεπιστήμιο. Διορίστηκε ἀργότερα καθηγητῆς. Στὸς Βαλκανικοὺς πολέμους τοῦ 1912 ὑπηρετοῦσε στὸ στρατὸ μὲ τὸ βαθμὸ τοῦ ἐφέδρου ἀνθυπολοχαγοῦ καὶ τότε ἀρρώστησε ἀπὸ τὴν κακουχίαν τοῦ πολέμου καὶ πέθανε στὴ Θεσσαλονίκη. Ἔχει γράψει ἀρκετὰ ποιήματα καὶ πεζογραφήματα.

Γρανίτσας Στέφανος.—Γεννήθηκε στὸ χωριὸ Γρανίτσα τῆς Εὐρυτανίας στὰ 1880. Σπούδασε νομικὰ μὰ τὸν τραβοῦσε περισσότερο ἢ λογοτεχνία. Νέος ἐμπῆκε στὴ δημοσιογραφία καὶ ἐργάστηκε σὲ ἐφημερίδες, γράφοντας χρονογραφήματα καὶ ἄρθρα. Ἐγραψε λίγα ποιήματα, διηγήματα καὶ τὴν ἠθογραφικὴ κωμωδία. «Ὁ Μητρούσης». Τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ τὰ

λογοτεχνήματά του, γραμμένα σὲ δημοτική γλῶσσα, εἶναι κάποιες φυσιογνωστικές περιγραφές τῶν ζώων, πού ζοῦνε στὰ ἑλληνικά δάση. Οἱ περιγραφές αὐτές ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του τυπώθηκαν σὲ βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Τοῦ Βουνοῦ καὶ τοῦ Λόγγου», (1921). Πέθανε στὰ 1915.

Δραγούμη Ἰουλία.— Ἡ καταγωγή της εἶναι ἀπὸ τὴ Χίο. Κόρη τοῦ Νικολ. Πασπάτη. Γεννήθηκε στὴν Πόλη τὸ Μάρτη τοῦ 1858. Παντρεύτηκε τὸ Δημ. Δραγούμη. Ἀπὸ τὰ νεανικά χρόνια της καταγινόταν στὴ λογοτεχνία μὲ ξεχωριστὴ ἀγάπη. Ἐργαζετο μόνο στὸ πεζο καὶ πρὸ πολὺ διηγήματα καὶ μυθιστορήματα γιὰ τὰ παιδιά. Τὸ περισσότερο ἔργο της ἔχει τυπωθῆ σὲ βιβλία «Τρία παιδιά, ὅλοι μαζί, ὁ βάτραχος πού βαρύνεται» (1919), «Παραδόσεις καὶ Παραμύθια», (1919), «Στὴν Κοζάνη» (1920), «Ποιοτικές Ἱστορίες», 2 τόμ. (1921—1923), «Νὰ τὰ ποῦμε;» (1923), «Στὸ Νησί τους» (1923), «Στὴν Ψυχὴ τοῦ ἄλλου» (1926), «Ὁ Μῆτρος» (Μυθιστόρημα 2 τόμ. 1926) κλπ

Δροσίνης Γεώργιος.— Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ 1859. Ἡ οἰκογένειά του κρατᾷ ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. Πολὺ νέος κατάγινε μὲ τὴν ποίηση καὶ τὴ φιλολολία γενικά. Τὸ ποιητικὸ ὅπως καὶ τὸ πεζογραφικὸ ἔργο του εἶναι πολὺ πλούσιο καὶ σὲ ποσότητα καὶ σὲ ποιότητα. Ἔργα του τυπωμένα εἶναι: Ποιήματα: «Ἴστοι Ἀράχνης» (1880), «Σταλακτίται» (1881), «Εἰδύλλια» (1885), «Ἀμύραντα» (1890), «Γαλήνη» (1902), «Φωτερὰ Σκοτάδια» (1914), «Κλειστὰ Βλέφαρα» (1918). «Πύρινη Ρομφαία-Ἀλιονίδες» (1923), «Εἶπε» (1882), 2) Πεζοῖ: «Ἀγροτικαὶ ἐπιστολαὶ» (1882), «Διηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις» (1886), «Ἀμαρυλλίς» (1886), «Τὸ Βοτάνι τῆς Ἀγάπης» (1901), «Διηγήματα τῶν Ἀγρῶν καὶ τῆς Πόλεως» (1904), «Ἑλληνικὴ Χαλιμᾶ» (1921), «Ἐρση» (1922), «Ἡ Πεντάμορφη» (1924). Εἶναι κι Ἀκαδημαϊκός.

Ἐξάρχος Ἀποστόλης. — Γεννήθηκε στὴν Ἡαεῖο. Ἔζησε ἀπὸ νέος στὴν Πόλη, ὅπου ἔκανε τὸ γιατρό. Κατάγινε καὶ μὲ τὴ λογοτεχνία. Ἐγραψε μόνο σὲ πεζὸ λόγο. Πιὸ πολὺ διηγήματα ἢθογραφικὰ στὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

Εὐαγγελίδης Δημήτριος. — Γεννήθηκε στὴν Πλεσεβίτσα κοντὰ στὶς Φιλιάτες στὴν Ἡπειρο, στὰ 1888. Ἐσπούδασε στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πανεπιστημίου. Ἀκολούθησε τὸν κλάδο τῆς Ἀρχαιολογίας. Ἔγινε ἔφορος ἀρχαιοτήτων καὶ στὰ 1929 διορίστηκε ἑκτακτος κἀθηγητὴς τῆς ἀρχαίας τέχνης σὲ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Κατάγινε καὶ μὲ τὴ λογοτεχνία καὶ ἔγραψε ἀρκετὰ πεζογραφήματα καὶ ποιήματα μὲ τὸ ψευτόνομα Μήτσης Κалаμῆς.

Ζουφρὲς Γεώργιος. — Γεννήθηκε στὸν Παιραιῶ στὰ 1878, καὶ πέθανε στὰ 1906. Τὸ ἐπάγγελμά του ἦταν ἔμπορος μὰ καλλιεργοῦσε συστηματικὰ καὶ τὴ λογοτεχνία. Ἐγραψε μερικὰ ποιήματα λυρικά, κ' ἄλλα πὸν ξεχωρίζουν γὰρ τὸ ἀληθινὰ σατυρικὸ πνεῦμα τους. Μετάφρασε κάμποσους μύθους τοῦ Αἰώπου σὲ στίχους.

Καμπούρογλου Δρ. Δημήτριος. — Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ 1852. Σπούδασε νομικὰ καὶ ἔγινε καὶ δημόσιος ὑπάλληλος. Μὰ τὸ φυσικὸ του ἦταν νὰ γίνῃ καὶ νὰ μείνῃ λογοτέχνης καὶ ἱστοριοδίφης. Καλλιέργησε τὸν πεζὸ καὶ τὸν ποιητικὸ λόγο κ' ἔγραψε ποιήματα, διηγήματα, δράματα, κωμωδίες. Κατάγινε συστηματικὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἀθῆνας στὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ στὰ νεότερα χρόνια, καὶ ἔγραψε τὴν «Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», τὰ «Μνημεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν», καὶ μελέτες γύρω στὴν ἱστορία τῆς Ἀθῆνας καὶ τῶν νεωτέρων μνημείων της. Κοντὰ στὰ ἱστορικὰ ἔργα του ἔγραψε καὶ τὰ καθ'αυτὸ λογοτεχνικὰ «Μῦθοι καὶ Διάλογοι», «Περασμένα Χρόνια», «Διηγήματα», «Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα», «Ἀττικοὶ Ἐρωτες» (ἱστορικὸ διήγημα μὲ ἥρωα τὸν Ἀγγλό

ποιητή Μπάυρον. «Ἡ Κυρὰ Τρισέγγυνη», «Θρύψαλα» κλπ.
Ἐγραψε καὶ δύο δράματα. Στὰ 1927 ἔγινε Ἀκαδημαϊκός.

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας. — Γεννήθηκε στὰ Λεχαινὰ τῆς

ἐπαρχίας Ἡλείας στὰ 1866. Σπούδασε γιατρός στὸ Ἀθηναϊκὸ Παιπιστήμιο. Μόλις πῆρε τὸ δίπλωμά του δέχτηκε ὑπηρεσία στὰ ἑλληνικὰ ἀτιμόπλοια· ὕστερα ὅμως ἄφισε τὴ θάλασσινὴ αὐτὴ ὑπηρεσία καὶ ἔγινε στρατιωτικὸς γιατρός. Καὶ τὴ θέση αὐτὴ τὴν κράτησε φτάνοντας στὸ βαθμὸ τοῦ ἀρχιάτρου ἴσαμε στὸ θάνατό του στὰ 1923 στὴν Ἀθήνα. Ὁ Α. Καρκα-

βίτσας ἔγραψε μόνο σὲ πεζὸ λόγο καὶ τὰ ἔργα του εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα διηγήματα καὶ ὕστερα περιγραφές, ἀρθρα καὶ μελέτες ἱστορικὲς δημοσιευμένες σὲ διάφορες ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ. Ἔργα του τυπωμένα εἶναι «Διηγήματα», (1892), «Ἡ λυγερὴ» (1899), «Ὁ Ζητιάνος» (1897), «Λόγια τῆς Πλώρης» (1899), «Παλιὲς Ἀγάπες» (1900), «Ὁ Ἀρχαιολόγος», μυθιστόρημα, «Διηγήματα γιὰ τὰ Παλληκάρια μας» (1922), «Διηγήματα τοῦ Γυλιού» (1922). Ἀρκετὰ ἄλλα ἔργα του μένουν ἀκόμη ἀδημοσίευστα σὲ βιβλία. Ὁ Α. Καρκαβίτσας εἶναι ὁ καθαυτὸ διηγηματογράφος τοῦ νεοελληνικοῦ κόσμου.

Κληρονόμος Θεόδωρος. — Γεννήθηκε στὸ Βαλτέτσι τῆς Ἀρκαδίας. Τέλειωσε τὸ Γυμνάσιο καὶ ὕστερα ἀφοσιώθηκε στὴ μελέτη τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ τῆς μουσικῆς τους. Παιδὶ φτωχὸ καὶ χωρὶς καμμιά βοήθεια, ἀγωνιζόταν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά γιὰ νὰ ζήσει καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη νὰ ἱκανοποιῇ τὸν πόθο του γιὰ τίς λαογραφικὲς μελέτες. Μόνος του καὶ πεζὸς γύριζε ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ σ' ὅλες τίς Ἑλληνικὲς ἐπαρχίες καὶ μάζευε δημοτικὰ τραγούδια καὶ σημείωνε τὴ μουσικὴ τους καθὼς τὰ ἄκουε νὰ τραγουδοῦνται σὲ κάθε τόπο. Σκοτώθηκε στὴν Ἡπειρο στὰ 1912, ὅπου πολέμοῦσε ἐθελοντής.

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΔΗ «Νεολ. Ἀναγνώσματα» Α' Γυμν. ἐκδ. Ε' 1937 11

Κρυστάλλης Κώστας.—Γεννήθηκε στην Ήπειρο στο χωριό Συρράκο, στὰ 1868. Όταν ήταν ακόμη μαθητής στὰ Γιάννινα ἔγραψε τὸ πατριωτικὸ ποίημα «Αἶ Σκαί τοῦ Ἄδου». Οἱ

τουρκικὲς ἀρχές (τότε τὴν Ήπειρο τὴν εἶχαν ἀκόμη οἱ Τοῦρκοι) θέλησαν νὰ τὸν πιάσουν καὶ νὰ τὸν βάλουν φυλακὴ. Μὰ ὁ νεαρὸς ποιητὴς-πατριώτης κατώρθωσε νὰ ξεφύγῃ κ' ἦρθε στὴν Ἀθήνα, ὅπου γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ζήσῃ ἀναγκάστηκε νὰ μάθῃ τυπογράφος. Ἦταν ὅμως φυσικὰ ἀδύνατος κ' ἡ στερεομένη ζωὴ του τὸν ἔκαμε φθισικὸ πλὴν γλήγορα. Πέθανε στὴν Ἄρτα τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1894. Ὁ Κρυστάλλης ἦταν ἀληθινὸς ποιητὴς καὶ στὰ ποιήματά του τραγοῦδησε τὴν ποιμενικὴ καὶ τὴν εἰδυλλιακὴ ζωὴ τῆς πατρίδος του καὶ τὴ φύση τῆς. Ἄφισε τρία ποιητικὰ βιβλία, πὸν ἔχουν τοὺς τίτλους «Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισούρας τοῦ Μεσολογιοῦ», «Ἀγροτικά» κ' ὁ «Τραγουδιστὴς τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης» καὶ ἓνα τόμο «Πεζογραφήματα».

Λουκόπουλος Δημήτριος.—Γεννήθηκε στὴν Ἀρτονίνα τῆς Δωρίδας στὰ 1873. Στὴν πατρίδα του ἔζησε τὰ παιδικὰ του χρόνια, μαθαίνοντας καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Σπούδασε στὸ διδασκαλεῖο κ' ἔγινε δάσκαλος. Γύρισε πολλὰ μέρη τῆς Ρούμελης, ὅπου διοριζόταν σὲ διάφορα σχολεῖα. Ἐκεῖ καταγινόταν καὶ σὲ λαογραφικὲς μελέτες· τώρα εἶναι διορισμένος στὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο. Ὁ Δ. Παπαϊωάννου τύπωσε λαογραφικὲς ἐργασίες του σὲ βιβλία, πὸν ἔχουν τοὺς τίτλους: «Αἰτωλικαὶ οἰκίσεις», «Ταξίδι στ' Ἄγραφα», «Πῶς ὑφαίνουν καὶ ντύνονται οἱ Αἰτωλοί», κ' ἄλλες.

Μαρτινέλης Γεώργιος.—Γεννήθηκε στὴν Κέρκυρα στὰ 1836. Ἦταν ἀπὸ ἀρχοντικὴ οἰκογένεια. Ζῶντας μέσα σὲ καλλιτεχνικὸ κύκλο ἄρχισε νὰ γράφῃ ἀπὸ νωρὴς. Πέθανε στὴν Κέρκυρα στὰ 1895. Ἔχει τυπώσει τὰ βιβλία: «Ἀὐλικὸι καὶ Κομματάρχεσ» Σάτυρα (1874), «Ὁ Διακονιάρης» (1875), «Τὰ Ἐρωτικὰ Ποιήματα» (1879) καὶ «Ὁδὴ εἰς τὸν Θάνατον τοῦ Κανάρη»

(1889), «Πατριωτικαὶ Εἰκόνες», ποιήματα (1887) κ' ἄλλα λιγυροσέλιδα φυλλάδια. Ὑστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του τυπωθήκανε πολλὰ ποιήματά του σὲ βιβλία μὲ τὸν τίτλο «Τραγοῦδια» (1921).

Νιρβάνας Παῦλος.— Τὸ ἀληθινὸ ὄνομά του εἶναι Πέ-

τρος Ἀποστολίδης. Γεννήθηκε στὴ Μαριανούπολη τῆς Ρωσσίας στὰ 1866. Σπούδασε ἰατρικὴ καὶ ἔκαμε πολλὰ χρόνια γιατρός τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Μὰ ἡ λογοτεχνία ἦταν πάντα ἡ προτίμησή του. Ἔγραψε σὲ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου: Ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα,

ἔργα δραματικά, μελέτες κριτικὲς καὶ φιλολογικὲς, χρονολογικά φήματα κ' ἄλλα. Στὰ 1928 ἔγινε καὶ Ἀκαδημαϊκός. Βιβλία του τυπωμένα εἶναι: «Ἀπὸ τὴν Φύσιν καὶ τὴν Ζωὴν» (1898) «Παγὰ Λαλέουσα» (ποιήματα, 1908), «Τὸ Χελιδόνι», (δράμα, 1809), «Μαρία ἡ Πενταγιώτισσα» (δράμα, 1909), «Τὸ Συναξάρι τοῦ Παπᾶ Παρθένου» (1918), «Ἡ Ζωὴ τοῦ Δρόμου» (1917) «Ἡ Βασιλοπούλα μὲ τὰ Μαργαριτάρια» (1914), «Ἡ Εὐθύμη Ζωὴ» (1923), «Τὰ Ἀγριολούλουδα» (1924), «Ξενητεία» (1925), «Ὅσα φέρνει ἡ ὥρα» (1925), «Εὐθύμοι Περίπατοι» (1927).

Παλαμᾶς Κωστής.— Ἡ οἰκογένειά του εἶναι ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι, ἀλλ' αὐτὸς γεννήθηκε στὴν Πάτρα στὰ 1859. Νέος πολὺ ἤρθε στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ σπουδάσῃ στὸ Πανεπιστήμιο νομικά. Μὰ ἡ ποίηση τὸν τραβοῦσε τόσο, πὺ γλῆγορα ἄφησε τὴ νομικὴ ἐπιστήμη καὶ ἀφοσιώθηκε ὀλίποτε στὴ λογοτεχνία. Ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺ τύπωσε τοὺς πρώτους στίχους του δὲν ἔπαψε νὰ γράφῃ ποιήματα κ' ἄλλα λογοτεχνικά ἔργα. Ἔχει γράψῃ καὶ τυπώσει πολλοὺς τόμους ποιημάτων, ἓνα δράμα, διηγήματα, κριτικὲς μελέτες. Ὁ Παλαμᾶς λογαριάζεται σὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ποιητὲς τῆς σημερινῆς Εὐρώπης. Ὅταν συστήθηκε ἡ Ἀκαδημία ἔγινε ἀκαδημαϊκός.

Ἔργα του τυπωμένα εἶναι : «Τὰ τραγοῦδια τῆς πατρίδας μου» (1886), «Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν» (1889), «Τὰ Μᾶτια τῆς Ψυχῆς μου» (1892), «Ἰαμβοὶ καὶ Ἀνάπαιστοι» (1897), «Γάφος» (1993) «Ἀσάλευτη Ζωὴ» (1904), «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» (1907), «Ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ» (1910), «Οἱ Καημοὶ τῆς Λιμνοθάλασσης» καὶ τὰ «Σατυρικά Γυμνάσματα» (1912), «Ἡ Πολιτεία ἢ Μοναξιά» (1912), «Βωμοὶ» (1915), «Τὰ Παράκαιρα»

(1919), «Δεκατετράστιχα» (1921), «Οἱ Πεντασύλλαβοι καὶ τὰ Παθητικὰ Μιλήματα» (1920), «Σκληροὶ καὶ Δειλοὶ Στίχοι» (1928), «Ὁ κύκλος τῶν Τετραστίχων» (1929) καὶ ἄλλα πολλὰ.

Παρορίτης Κώστας.— Τὸ ἀληθινὸ του ὄνομα ἦταν Λεωνίδας Σουρέας. Γεννήθηκε στὴ Σπάρτη

στὰ 1878. Σπούδασε φιλολογικὰ στὸ Ἀθηναῖκὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἔκαμε ἀρκετὰ χρόνια καθηγητῆς γυμνασίου, πρῶτα στὴν πατρίδα του καὶ ἔπειτα στὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ νέος καταγινόταν καὶ μετὰ τὴν λογοτεχνία. Κατάγινε ἀποκλειστικὰ μετὰ τὸ διήγημα καὶ μετὰ τὸ μυθιστόρημα. Πέθανε ἄξαφνα ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ συμφόρηση στὰ 1931. Ἐργα του ἔχουν τυπωθῆ ἰσὲς βιβλία : «Ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ δειλινοῦ» (διηγήματα, 1909), «Οἱ Νεκροὶ τῆς ζωῆς» (διηγήματα, 1907), «Στὸ Ἄλμπουργο» (μυθιστόρημα, 1910), «Ὁ Κόκκινος Τράγος» (μυθιστόρημα, 1925), «Οἱ Δυὸ Δρόμοι» (μυθιστόρημα).

Περγιαλίτης Γιάννης.— Τὸ ἀληθινὸ τοῦ ὄνομα εἶναι

Ἰωάννης Γιαννοῦκος. Γεννήθηκε στῆς Σπέτσες στὰ 1872. Ἐμεινε πάντα στὸ νησί του, ὅπου εἶναι χρόνια πολλὰ δάσκαλος. Ἐχει γράψει ἀρκετὰ ποιήματα λυρικά, μύθους καὶ παιδικὰ, πὸν τὰ ἔχει τυπώσει σὲ τόμους. Ἐγραψε καὶ μερικὰ διηγήματα βγαλμένα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν θαλασσινῶν.

Πετριδης Μιχαήλ.— Γεννήθηκε στὸ νησί Καστελόριζο, (Μεγίστη) στὰ 1885. Σπούδασε φιλολογία στὸ Ἀθηναϊκὸ Πανεπιστήμιο καὶ κατόπι διορίστηκε καθηγητὴς σὲ γυμνάσια τοῦ Πελοποννήσου. Καταγίνεται μὲ ἀγάπη καὶ ἐργαστικότητα καὶ στὴ λογοτεχνία. Ἀρχισε νὰ δημοσιεύη λογοτεχνικὰ ἔργα του πολὺ νέος. Πρωτοφανερώθηκε λογοτέχνης στὰ 1905 μὲ στίχους του καὶ μὲ λαογραφικὰς περιγραφὰς τῆς ζωῆς τοῦ νησιοῦ του. Γράφει μόνον σὲ δημοτικὴ γλῶσσα.

Ἐγραψε καὶ μερικὰς λογοτεχνικὰς μελέτες καὶ κριτικὰς. Ἐχει τυπώσει τὰ βιβλία : «Ἐξάστιχα» σειρὰ α' (1923), σειρὰ β' (1925), «Ἡ Νέα μας Ποίηση» (1925), «Σύντομοι χαρακτηρισμοὶ τῶν τορινῶν μας Λογίων» (1927), «Οἱ τάσεις μεταπολεμικῆς λογοτεχνίας» (1929), «Τὰ νιάτα πὸν διψοῦν» μυθιστόρημα (1932) κλπ.

Πολέμης Ἰωάννης.— Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα στὰ

1872. Νέος πολὺ ἀφωσιώθηκε στὴ λογοτεχνία καὶ πολὺ στὴν ποίηση. Ἐχει γράψει μόνον στίχους καὶ τὰ δράματά του τὰ ἔγραψε κι' αὐτὰ σὲ στίχους. Βιβλία του τυπωμένα εἶναι : «Ποιήματα» (1883), «Χειμῶνανθοὶ» (1888), «Ἀλάβαστρα» (1900), «Κεμήλια» (1904), «Ἐ-

ξωτικὴ» (1905), «Τὸ Παλιὸ Βιολὶ» (1906), «Σπασμένα Μάρμοσα» (1917), «Εἰρηνικὰ» 1918), «Ἐσπερινὸς» (1929), Δράματα: «Ἡ Γυναῖκα», κωμωδία (1915), «Μιὰ φορὰ κ' ἔναν Καιρὸς», παραμυθόδραμα (1924). Ὁ Πολέμης εἶναι ποιητὴς τρυφερός, καὶ μὲ στίχο ἁρμονικὸ. Πέθανε στὰ 1925.

Προβελέγγιος Ἀριστομένης.—Γεννήθηκε στὴ Σίφνο στὰ 1850. Σπούδασε φιλολογία καὶ ἐπῆγε νέος στὴ Γερμανία γὰρ νὰ ἀποτελειώσῃ τὶς σπουδές του. Δὲν ἐξάσκησε ὅμως καθόλου τὴν ἐπιστήμην τῆς φιλολογίας. Τὶς σπουδές του τὶς ἔκαμε μόνο γὰρ νὰ μορφωθῆ περισσότερο καὶ γὰρ νὰ τοῦ χρησιμεύσουν στὴ λογοτεχνικὴν του ἐργασία, πού εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ πολὺ νέος. Ἀνακατεύτηκε λίγο καὶ στὴν πολιτικὴν καὶ βγῆκε δυὸ φορές βουλευτὴς Κυκλάδων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἀποτραβήχτηκε γὰρ ν' ἀφοσιωθῆ ὁλότελα στὴν ποίησιν. Ὁ Προβελέγγιος εἶναι ἀγνὸς κ' ἀληθινὸς ποιητὴς, Ἐξὸν ὅμως ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἔγραψε καὶ μερικὰ δράματα. Τὰ ἔργα του εἶναι τυπωμένα σὲ τόμους: «Τὸ Μῆλον τῆς Ἐριδος» (1871), «Ποιήματα Παλαιὰ καὶ Νέα» (1866) «Ποιήματα» (1916) καὶ τὰ δράματα «Ὁ Ρήγας» (1907) «Ἡ Κόρη τῆς Λήμνου» (1901) «Νικηφόρος Φωκᾶς» (1907), «Φαίδρα» (1916), «Αἰσώπου Ἐπιστροφή» (1925), Μετάφρασε ἀκόμη καὶ τύπωσε τὸ «Φάουστ» τοῦ Γερμανοῦ ποιητῆ Γκαίτε. Ὅταν συστήθηκε ἡ Ἀκαδημία ἔγινε ἀκαδημαϊκός.

Ξαντοριναῖος Νίκος.—Γεννήθηκε στὸ Σουλινᾶ τῆς Ρουμανίας στὰ 1882. Στὴ Σύμωρνη πρωτοπαρουσιάστηκε γὰρ λογοτέχνης στὰ 1904. Καὶ ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυε νὰ γράφῃ ποιήματα καὶ πρὸ πολὺ διηγήματα, ὅλα σὲ δημοτικὴν γλῶσσαν. Ἔργα του τυπωμένα σὲ βιβλία εἶναι τὰ «Ἀγριολούλουδα» (ποιήματα 1909), «Ἱστορίαι τοῦ Πελάγου καὶ τῆς Ἀκρογιαλίας» διηγήματα, (1911), «Ὁ Κώστας Κρυστάλλης» (τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ, 1913), «Ὁ Ἀγγελιοκρούστης τῶν Καραβίων» (913), «Τὸ Λιμάνι τῆς Δόξας» (διήγημα) κ' ἄλλα.

Τσούντας Χρήστος.—Γεννήθηκε στη Στενήμαχο τῆς Θράκης. Ἐφοῦ σπούδασε στὸ Ἀθηναϊκὸ Πανεπιστήμιο, ἐπῆγε γιὰ νὰ τελειοποιήσῃ τίς σπουδές του στὴ Γερμανία καὶ κατὰ γινε ἀποκλειστικὰ μὲ τὴν ἀρχαιολογία. Στὰ 1904 ἔγινε καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας στὸ Πανεπιστήμιο. Ἐγραψε ἀρκετὰ ἔργα ὅλα ἀρχαιολογικά, πὸν τυπώθηκαν σὲ βιβλία : «Μυκῆναι καὶ Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς» (1894), «Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν» (1900), «Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σεπείλου» (1908), «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης» (1928) καὶ πλῆθος ἄλλες ἀρχαιολογικὲς μελέτες.

Φυτίλης Ζαχαρίας.—Γεννήθηκε στὴν Πόλη. Σπούδασε γιαντρός. Στὴ λογοτεχνία παρουσιάστηκε στὰ 1900 μὲ διηγήματα του. Ἐχει γράψῃ κάμποσα διηγήματα καὶ παραμύθια μὲ λογοτεχνικὸ τρόπο. Ἐγραψε καὶ δράματα. Ὅλα τὰ ἔργα του εἶναι γραμμένα στὴ δημοτικὴ γλῶσσα. Σὲ βιβλία ἔχει τυπώσει τὰ δράματά του : «Μάνα καὶ κόρη» (1904), «Τὸ Ἐκθετο» (1905), «Χτισμένο στὴν Ἄμμο» (1906).

Χρηστοβασιλῆς Χρήστος.—Γεννήθηκε στὴν Ἡπειρο στὸ Σούλι, στὰ 1862. Νέος πολὺ ἤρθε στὴν Ἀθήνα, ὅπου ἄρχισε νὰ δημοσιογραφεῖ καὶ νὰ δημοσιεύῃ διηγήματά του.

Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἔχει τυπώσει σὲ βιβλία τὰ «Διηγήματα τῆς Στάνης» (1898), «Διηγήματα τῶς Ξενητιάς» (1899), «Διηγήματα τοῦ Βουνοῦ» (1899), «Θεσσαλικὰ Διηγήματα» (1900), «Διηγήματα τοῦ Βουνοῦ καὶ τοῦ Κάμπου» (1902), «Ἡπειρωτικὰ Παραμύθια» (1906), «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου» (δράμα, 1901), «Γιὰ τὴν Τιμὴ» (δράμα, 1903), «Ἡ ἀγάπη» (ποιήματα, 1897), «Ὁ Μαρμαρωμένος Βασιλεὺς» (ποιήματα, 1901), «Δημοτικὰ Τραγούδια» (1898).

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

Ἀγίου Ἀντρέα=(ὁ μῆνας)=Ἡ Νοέμβριος.

ἀγκοῦσα=στενοχώρια, δύσπνοια

ἀγλειψιῆς=χαϊδόλογα, κολακίαι

ἄγουρος=νέος, παληκάρι.

ἄϊ Δημητρίου=(ὁ μῆνας)=ὁ Ὀχτώβριος.

Ἄλλὰχ=ὁ Θεός, (τουρκικά)

ἄλωνάρης=ὁ μῆνας Ἰούλιος, ἐπειδὴ τότε ἄλωνίζου.

ἀναγκασμένος=οἱ ἄνθρωποι ποὺ βρίσκονται σὲ ἀνάγκη, σὲ δύσκολη θέση ἢ σὲ κίνδυνο.

ἀντένες=ἀντένα λέγεται τὸ ξύλο ποὺ ὑπάρχει σὲ κάθε κάρτι γιὰ νὰ δένεται σ' αὐτὸ τὸ πανί, ἀρχαῖα: κεραῖα.

ἀντιμάμαλο=ἔτσι λέγεται ἡ κίνηση τοῦ κύματος πρὸς τὰ πίσω, ὅταν χτυπάει ἐπάνω σὲ βράχο, πέτρα ἢ στὴν προκυμαῖα. Ὁπισθοδρόμησις.

ἀποσπερίτης=ὁ πλανήτης Ἀφροδίτη, ποὺ τὸ πρῶτὸ τὸν λένε Αὐγερινὸ (ἀρχαῖα Ἐωσφόρος· ἀρχαῖα ὁ Ἀποσπερίτης λέγεται Ἐσπερος), λέγεται ἀκόμη καὶ ἄστρο τῆς Ἀγάπης καὶ Ἀστέρι καὶ Ἀστερας.

ἀριῆς=εἶδος πριναριῶ (δένδρον) ποὺ τὰ φύλλα του δὲν ἔχουν ἀγκαθωτὲς ἄκρες.

ἀρμεγῶνα=τὸ μέρος ὅπου ἀρμέγουν τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια.

ἀρνοζύγουρα=ἀρνιά ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμη ἑνὸς χρονοῦ ἅμα κλείσουν τὸν ἕνα χρόνο λέγονται μηλιόρια.

ἄπλερο=τὸ ἀδιάπλαστο· πιδὸ πολὺ γιὰ ὅ,τι ἔχει ζωὴ δηλαδὴ ἄπλερο παιδί, ἄπλερο πουλί, κτλ.=μικρὸ παιδί, πουλί κτλ. ποὺ τὸ σῶμα του δὲν ἔχει διαπλασθῆ, δὲν ἔχει δέσει.

ἀχαίρευτο=ἐκείνο ποὺ δὲν ἔχει χαίρι, προκοπή.

ἄχνα=φωνὴ πολὺ ἥσυχη, σιγανή· τσιμουδιά· λέγεται καὶ ἄχνια.

B

βάξης=φωναξίης δυνατὰ (ῥῆμα **βάξω**, ὅπως λέγεται καὶ ἀρχαῖα),

βαλαῶρες=τὰ ψηλὰ μέρη τῶν βουνῶν ποὺ τὸ χῶμα τους εἶναι κόκκινο, βουνοκορφές κοκκινοχώματες.

βαρκό=ὁ βαρκός, μέρος μὲ τενάγη, ἔλος.

Βαρδούσια=βουνὸ τῆς Αἰτωλίας, ἀρχαῖα Καλλιδρόμη καὶ Κόραξ.

βατοκόπια=τὸ βατοκόπι ἢ ἡ βατοκόπα εἶδος κλαδευτηριῶν, ποὺ κόβουν τὰ βᾶτα, ἕνα μικρὸ κλαδευτῆρι τοποθετημένο γερὰ στὴν ἄκρη ἑνὸς ξύλινου ραβδιοῦ.

βδέλλιασμένα=μικρά πρόβατα ἢ γίδια ποῦ ἔχουν πάθει βδέλλιασμα· ἀρρώστια τῶν ἐντέρων.

Βελούχια=βουνὸ τῆς Αἰτωλίας· ὁ Τυμφρηστός.

βέρος=ἀληθινός, λέξη ἰταλική.

βιὸ=περιουσία, πλοῦτος, στὴ φράση «ἔχει ἓνα βιὸ ζῶα» ἢ ἄλλο τι=ἔχει παραπολλά

βλάχα=παιχνίδι παιδιάτικο ποῦ παίζεται μὲ λεπτά, δεκάρες ἢ πεντάρες.

βορὸ=ὁ βορός, τόπος μὲ λάσπες, νερά, ὅπου μένουν πιὸ πολὺ τὴ νύχτα βόδια, πρόβατα κ' ὁποιαδήποτε κοπάδια ζῶων.

βραγιά=τὸ μέρος τοῦ κήπου ὅπου εἶναι φυτεμένη πρασινάδα ἢ λουλούδια· ἀρχαῖα **πρασιὰ** καὶ **ἀνδηρον**.

Γ

γαλάρια=τὰ πρόβατα ποῦ ἔχουνε γάλα ἀφοῦ γεννήσουν· ἀντίθετα στὰ στέρφια.

Γαλάτσι=Προάστειο τῆς Ἀθήνας στὸ ΒΑ μέρος.

γέννος=ὁ γένος, ὅταν ἀρχίζουν τὰ πρόβατα νὰ γεννοῦν· γεννοβολία.

γεράνια=γαλάζια, οὐρανό.

γιαμταῖκ=ρούσικα ὁ ἀμαξηλάτης.

γιαννάκια=λουλούδια, ποῦ τὸ χρῶμα τους εἶναι κοκκινωπό· βγαίνει σὲ ἀκαλλιέργητα μέρη· εἶναι τοῦ εἴδους τῆς σφάκας ἢ ἀσφάκας. Λέγονται καὶ Ἀϊγιαννίτικα κ' Ἀϊγιάννηδες. Ἀρχαῖα ἐλελίφατος ὁ ἐρυθρανθήης.

γιουρτάνι=περιδέραια ἀπὸ χάντρες ἢ μαργαριτάρια κλπ. λέγεται καὶ γιορντάνι καὶ **γερτάνι**.

γιορδέσι, γιορδεμίσι=λέξεις ἀρβανίτικες· ἐπιφωνήματα ποῦ ἔχουν διάφορα νοήματα· εἶναι σὰν τὰ δικὰ μας δημοτικὰ τραγούδια : ἄντε, μωρ' ἄντε, γειά σου, μωρὲ γειά σου! κτλ.

γλαριάση=ρῆμα γλαριάζω=κλειῶ τὰ μάτια μου ἀπὸ νύστα, ἔχω ὄρεξη νὰ κοιμηθῶ· γίνεται ἀπὸ τὸ γ λ ἄ ρ α νυσταγμός.

γλέπεις=ἀντὶ βλέπεις.

γομάρι=γαδοῦρι· γομάρι λέγεται τὸ φόρτωμα, τὸ φορτίο.

γοῦϊες=στενόμακτρα κομμάτια ἀπὸ ὕφασμα, σὰν κορδέλλες ἢ σειρήτια.

γ. ὕπατο=μέρος γῆς ποῦ βρίσκεται κάτω ἀπὸ μικρὸ ψήλωμα καὶ εἶναι κάπως βαθυλὸ κ' ἀπάνεμο.

γούρνιαζαν=ἔκαναν γούρνα, λάκκο.

γρεγολεβάντες=ἄνεμος βορειοανατολικός· ἀρχαῖα:Καικίας ἢ

Θρασκίας, ὅπως λέγεται καὶ σήμερα θρακιᾶς. Λέγεται καὶ γρεβολεβάντες.

γρέκια=κατοικίες, στάνες.

Δ

δαυλίτης=ἀρρώστεια τῶν σπαρτῶν· λέγεται καὶ καπνιά, ἀρχαῖα : ἐρυσίβη.

δέματα=τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου.

διάσελα (τὰ)=διάσελα λέγεται τὸ ἴσιο μέρος σὲ βουνὸ ποῦ ἐνώνει δυὸ κορυφές ἢ δύο φαράγγια· ἀρχαῖα : αὐχίν.

Διγενής=Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας, ὁ μυθολογικὸς ἥρωας τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ποῦ τὸν τραγούδησε πολὺ ὁ ἑλληνικὸς λαός.

δοιάκι=τὸ χέρι τοῦ τιμονιοῦ· τὸ ξύλο δηλαδὴ ποῦ εἶναι στὸ ἐπάνω μέρος τοῦ τιμονιοῦ γιὰ νὰ τὸ διευθύνουν· ἀρχαῖα : οἶαξ, οἰάκιον.

δράνες=τὰ ἀναστηλωμένα ψηλὰ κλήματα· ἀρχαῖα : ἄμπελος ἀναδενδράς.

δώδεκαήμερα=οἱ δώδεκα μέρες ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα ἴσαμε τὰ Θεοφάνεια ἢ Φῶτα· τότε πιστεύει ὁ λαὸς πὺς βγαίνουν οἱ καλικάντζαροι ἢ τὰ παγανά.

Ε

εἰλάιξε=οἶμα λαῖζω· βγάνω φωνή.

ἔχος=ἀπ' τὸ ἔχω· γιὰ ἔχος=γιὰ νὰ τὸν ἔχουν, νὰ τὸν κρατοῦν ζωντανό.

Ζ

ζάβαλι=καημένε ! λέξη τούρκικη.

ζορπάδες=ζομπᾶς λέγεται ὁ βίαιος ἄνθρωπος, ἄγιος σκληρός.

Η

ἦντα=ἀντὶ τί· λέξη ἰδιωματικὴ, ἦντα λές ; =τί λές κτλ.

Θ

θεότρομος=αὐτὸς ποῦ γεννάει τρόμο· φοβερός, τρομερός.

Θεριστής = ὁ μῆνας Ἰούνιος, ἐπειδὴ τότε θερίζουν.

θεριακλίτικες = ἀπολαυστικές, ἀπὸ τὸ θεριακλῆς πὺν σημαίνει ἐκεῖνον πὺν ξέρει ν' ἀπολαυαίνῃ κάτι· πὺν τοῦ ἀρέσουν τὰ καλὰ πρῶγματα, φαγητά, ποτά, κτλ.

Κ

καβάκι = ὁ μικρὸς κάβος, τὸ μικρὸ ἀκρωτήριο.

καβαντζάρησε = προσπέρασε τὸ πλοῖο τὸν κάβο· τὸ ρῆμα γίνεται ἀπὸ τῆ λέξι κάβος = ἀκρωτήριο.

κακοτράχαλο = κακοφτιασμένο.

κάκω = ἡ μάμμη, ἡ γιαγιά· λέξι ἰδιωματικὴ Ἑπειρωτικῆ· πολλές φορές σημαίνει καὶ τὴν ἡλικιωμένη θειά.

καλντιρίμα = λιθόστρωτα· λέξι τούρκικη.

καματερά = τὰ βώδια, πὺν πολὺ ἐκεῖνα πὺν σέρονουν τὸ ἀλέτρι.

κανάλι = τὸ τρέξιμο τοῦ νεροῦ μέσα σὲ ἀνάκι· μὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἀνάκι· κανάλι λέγεται καὶ ἡ διώρυξ.

καντάδες = τὰ τραγούδια πὺν λένε στὸ δρόμο πολλοὶ μαζί· ἀρχαῖα· χορωδία. Γενικὰ καντάδα λέγεται τὸ τραγούδι ἀπὸ πολλούς.

καντάρισαν = τὰ ἐβάλανε στὴ σειρά, τὰ ἐτοίμασαν, τὰ ἐκάνοισαν.

καπλάνια = τὸ καπλάνι· ὁ πάνθηρ ἢ ἡ πάρδαλις.

καραπαπάκης = βρεγμένος σὰν τὸ παπῖ.

καταλάγιασε = ἡσύχασε· ἀρχαῖα : καταπραῦνω, κατευνάζω, καταστέλλω κτλ.

καταρράχι = ἡ βουνοκορυφή, πὺν πολὺ ἢ βραχόδης.

κατατοπίσιοι = οἱ ντόπιοι.

κατηχαίνῃ = ἄρχισε νὰ ρίχνῃ, νὰ γερνάῃ.

κελάρι = ντουλάπι, ἀποθήκη.

κιλίμι = ταπέτο μάλινο χοντροπλεγμένο· λέγεται καὶ ἀντρομίδα.

κλαρίζεται = στέκεται τὸ κοπάδι κάτω ἀπὸ τὰ κλαριά, ἀπὸ τὰ δένδρα γιὰ δροσιά.

κλαρίζω = κάθουμαι κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῶν δέντρων.

κονάκια = σκινές· κινητὲς κατοικίες· λέξι τούρκικη· κονάκι σημαίνει κυρίως τὸ μεγάλο σπίτι· κονάκι τούρκικα λέγεται καὶ τὸ κτίριο τοῦ δικαστηρίου ἢ τοῦ διοικητηρίου.

κοπή = κοπάδι.

κορίθι = εἶδος σταφυλιοῦ μὲ κάπως μεγάλες ρῶγες χοντρόφλουδο καὶ πὺν ἔχει πολλὰ κουκούτσια.

κορμί = σῶμα.

κοσιάρισαν=ἀγρίειψαν.

κοστάκι=τὸ ἄδειο μέρος στὴν πλώρη τῆς βάρκας ποὺ μοιάζει μὲ μικρὴ ἀποθήκη ἢ ντουλάπι.

κοτρῶνα=μεγάλῃ πέτρα σκληρή.

κουζουλός=τρελλός, μωρός, ἀλαφρόμυαλος.

κουλλούρι=ἡ πέτσινη ἢ ἡ μετάλλινη θηλειὰ γύρω ἀπὸ τὸ λαιμὸ τοῦ ζώου, ὅπουθε κρέμεται τὸ κουδούνι λέγεται καὶ **κανάκα**.

κούφταλο=ὁ παραπολὺ γέρος ἢ γριά· ἀρχαῖα: ὑπέργηρος.

κρεβάτα=ξύλινος ἐξώστης, ποὺ στηρίζεται ἀπὸ κάτω μὲ σταυρωτὰ δοκάρια.

κρεβάτια=τὰ σταυρωτὰ ξύλα, ὅπου στηρίζεται ἡ κρεβάτια.

κρέναν=ρῆμα κρένω=μιλῶ, ἀντὶ τοῦ ὀμαλοῦ κρῖνω.

κρινιά=κυψέλες.

κύπρος=μεγάλο χαλκωματένιο κουδούνι, ποὺ κρέμεται ἀπὸ τὸ λαιμὸ τοῦ μποστάριου τράγου ἢ πρόβατου.

Λ

λάγιο=τὸ ἀρνί, ποὺ ἔχει μαῦρο μαλλί.

λαγουδιά=ραβδί μὲ γυριστὸ χέρι ποὺ τοῦ ἔχουν οἱ τσοπάνηδες· λέγεται κλίτσα ἢ ἀγκλίσα.

λατζω=βγάνω φωνή, μιλῶ.

λακκιές=βαθουλωτὰ μέρη γῆς πολὺ χορταρισμένα· μικρὲς κοιλάδες. Σὲ πολλὰ μέρη τὰ λένε καὶ γούπατα.

λειῶμα=κάθε σωρὸς σταχυῶν, ποὺ μάζεύεται ἅμα θεριστοῦν.

λιμπιστικά=ἐπιθυμητά· ἀπὸ τὸ ρῆμα λιμπίζομαι=ἐπιθυμῶ ποθῶ.

λοβότερα=τὰ χειρότερα, τὰ πιὸ ἀχρηστα.

λόγγα=τὰ λόγγα, ἀντὶ οἱ λόγγοι, τὰ δάση.

Μ

μαδέρι=ναυτικὴ λέξι, ποὺ σημαίνει τὰ μικρὰ σανίδια ποὺ καρφώνονται κατὰ μᾶκρος τοῦ καραβιοῦ σὰν ἐπίστρωμα· ἀρχαῖα: ἐπηγερινίδες· μαδέρια λέγονται ἀκόμη καὶ τὰ πάτερα ἢ πατερά, τὰ δοκάρια· ἀρχαῖα: δοκός.

μάйна=κατέβασε! ἀνώμαλη προσταχτικὴ, ἀόριστος τοῦ ρήματος μαῖνάρω=κατεβάζω τὰ πανὰ τοῦ πλοίου.

μανούβρα=χειρισμός· λέξι ἰταλική.

μαρτίνα=τ' ἀρνιά ποὺ εἶναι περισσότερο ἀπὸ ἐνὸς χρονοῦ.

μάτα=πάλι, ξανά (ἐπίρρημα).

ματώνουμε=άντι νά «σφάξουμε».

μαχαλᾶς=συννοικία· λέξη τούρκικη.

μεσάλι=πετσέτα τοῦ τραπέζιοῦ, πεσκίρι· κυρίως εἶναι ἡ μακριά πετσέτα, πού τή βάζουν ἄπάνω στά πόδια τους ὅλοι οἱ ὀμοιράπεζοι, ὅσοι κάθονται γύρω σέ στρογγυλὸ τραπέζι χαμηλὸ ἢ σουφρᾶ.

μόδια=τὸ μῶδι, μέτρο γιὰ τὸ στάρι, τὸ καλαμπόκι κτλ.
ἀρχαῖα: μῶδιος (χωράει ἕξι κιλᾶ).

μπαῖράμι=ὑφαλος, λέξη ἰταλική.

μπαϊράμι=ἡ μεγαλύτερη θρησκευτικὴ γιορτὴ τῶν Τούρκων· ἀνάλογη μὲ τὸ πάσχα τῶν Χριστιανῶν.

μπάντα=μεριά· στήν πέρα μπάντα=σὴν πέρα μεριά, ἀντίκρου· λέξη ἰταλική.

μπάρτζος=ὁ τράγος πού ἔχει μαῦρο μαλλί, μὰ ἡ μουσούδα του (ἢ μύτη του καὶ τὸ ἀπὸ πάνω μέρος της ἴσαμε τὰ μάτια) εἶναι ἄσπρη.

μπογάξι=στενὸ μέρος τῆς θάλασσας ἀνάμεσα σέ δύο στεριές· πέραμα· ἀρχαῖα: πορθμός.

μπερκέτια=ἀπολανές, κέρδη· λέξη τούρκικη.

μποστάνι=μεγάλος λοχανόκηπος πού ἔχει πῶς πολὺν πεπονιές, καρπουζιές κολοκυθιές, ἄγγουριές κτλ. λέξη τούρκικη.

μπουκάρανε=πέρασαν τὸ στόμιο τοῦ λιμανιοῦ· ἐμπήκανε στὸ λιμάνι ἀπὸ τὴν ἰταλικὴ λέξη μπούκα (μπόκα)=στόμα, στόμιο.

μπουσουλῶντας=περπατῶντας μὲ πόδια καὶ μὲ χέρια, ὅπως τὰ μικρὰ παιδιὰ, πρὶν ἀρχίσουν νὰ περπατοῦν ὀρθια.

N

νάιτα=τὸ νάι φλογέρα ἀπὸ μέταλλο, λέγεται καὶ νέϊ καὶ παγιαύλι· ἀρχαῖα: βαρύαυλος καὶ πλαγίαυλος.

νείρεται=ὀνειρεύεται.

νοιάστηκε=ἔνοιωσε, ἄκουσε.

νομή=τὸ κοπάδι, τὸ ποιμνιον.

ντελάλημα=διαλάλημα, διακίρηξις, ἀπὸ τὸ ντελάλης=κῆρυξ.

Ξ

ξεδούλια=τὰ κέρδη ἀπὸ τὴ δουλειά.

ξεσκισμένο=σκορπισμένο.

δντας=**δταν** (ιδιοματικό).

δντās=**κίμαρα**, δωμάτιο και μάλιστα ή σάλα, ή αίθουσα
τῆς ὑποδοχῆς· λέξι τουρκική.

δρμήνια=**συμβουλή**· ἀντί ἐρμήνια (ἐρμηνεύω).

δομίστηκαν=**μυρίστηκαν**· ἔνωσαν, ἐπῆραν ὁσμῆ.

δστρια=**Νοτιάς**, ἄνεμος, ἄνεμος ἀνατολικός.

Π

παγανὰ = τὰ στοιχία, κυρίως οἱ καλικάντζαροι, οἱ βρυνκό-
λακες.

παγγύρι = ἀντί πανηγύρι (ιδιοματικό).

παγγυριώτες = ἀντί πανηγυριώτες.

παγουρι = δοχεῖο πού βάζουν νερό ἢ κρασί, ἢ ρακί ἢ ἄλλο
ποτό. Εἶναι φτιασμένο ἢ ἀπό πάφλα ἢ ἀπό κολοκύθα (στό
χωριά) στό στρατό τὸ λένε με ἀρχαία ὀνομασία : ὑδροδοχεῖον.

παλιούρια = ἀγκαθωτὰ χαμόκλαδα· λέγεται και πάλιουρος·
ἀρχαῖα : ἡ ράμνος.

παραβόλα = τὸ ἀκαλλιέργητο μέρος, πού μένει κοντά στά
σπαρμένα χωράφια και ὅπου βόσκουν ζῶα.

παραγῶνι = τὸ μέρος κοντά στή γωνιά στό τζάκι.

παρασεκλειῖζεται = στενοχωρεῖται πολύ, (σηκλέτι = στενο-
χώρια).

παραφωτιά = **παραφωτούλα** = κοντά στή φωτιά· στό τζά-
κι· ἔπιασε παραφωτούλα = κάθισε κοντά στή φωτιά.

πασχαλόγορτα = οἱ γιορτές τοῦ Πάσχα.

περιδρομιάζω = τρώγω τὸν περιδρομο ἢ παραπολύ· λέγεται
πάντα σὰν εἶδος κατηγορίας γιὰ τὸν πολυφαγῶ· αὐτὸς περι-
δρομιάζει = τρώει παραπολύ, ἢ σὰν κατάρα : περιδρομίασε!
φάε τὸν περιδρομο!

περζογλιές = οἱ κληματαριές· τὰ ψηλὰ στηλωμένα κλήματα·
λέγονται και περζογυλιές και κρεββατίνας.

πεσκάδα = ψάρωμα· λέξι ἰταλική.

πεσκέσι = τὸ δῶρο, πού στέλνεται σὲ κάποιον· ἀρχαῖα : ἐπί-
σταγμα.

πέτακας = βουνὸ ἀπότομο, κρημνῶδες.

πεῦκι = ταπέτο· λέξι τουρκική.

πιλοτάγιο = τὸ μέρος ὅπου μένουν ἀραγμένες οἱ πιλοτίνες.

πιλοτίνα = ἡ βάρκα με πανί, πού χρησιμοποιοῦν οἱ πιλότοι.

πιλότος = ἐκείνος πού ὀδηγáει τὰ πλοῖα νὰ μπουνε μέσα

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ «Νεολ. Ἀναγνώσμ.» Α' Γυμν. "Εκδ. Ε' 1937 12

στο λιμάνι λέγεται και ποδοότης ἀρχαία : πλοηγός, ναυαγός·
πιστικός=τσοπάνης.

πλεῦρα και πλεῦρες=τὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, βουνοπλαγιά.

πλόκος=φράχτης τῶν κήπων και τῶν ἀμπελιῶν φτιαγμένος ἀπὸ πλεχτὰ κλαριά.

ποδοκόπι=ἀποζημίωση πού παίρνει κανεὶς γιὰ τὸ δρόμο πού ἔκαμε ἐξ αἰτίας ἄλλου χωρὶς νὰ τὸ θέλη.

Πότσεφ=χωρὶ τῆς Μακεδονίας κοντὰ στὴν Ἑδεσσα· σήμερα λέγεται Μαργαρίτι.

πράτα=πρόβατα βόισκεται μόνο στὸν πληθυντικὸ: τὰ πράτα.

πριάρι=εἶδος βάρκας χωρὶς καρίνα, πού τὴ χρησιμοποιοῦν πιὸ πολὺ σὲ λίμνες ἢ σὲ λιμνοθάλασσες.

προβετζάρισμα=προχώρημα, πρόοδο.

πρωτολιχνιστής=ὁ ἀρχηγὸς ἐκείνων πού λιχνίζουν τὸ σιτάρι (λιχνίζω=ξεχωρίζω τὸ σιτάρι ἀπὸ τὰ ἄγερα ὕστερ' ἀπὸ τὸ θέρημα κι' ἀφοῦ ξεραθοῦν τὰ στάχυα).

P

ράδα=τὸ μέσα μέρος λιμανιοῦ ἢ ὄρου.

ράθυμα=ἀργά.

ρεκάζω=βγάζω φωνὴ πόνου· λέγεται πιὸ πολὺ γιὰ τὰ ζῶα. Κοίταξε και φρυμάζω.

ριζὰ (τὰ)=πρόποδες βουνοῦ, λόφου.

ρογιαστικε=ἀόριστος τοῦ ρήματος, ρογιαζομαι=μισθώνομαι, μπαίνω στὴν ὑπηρεσία κάποιου μὲ ὀρισμένο μισθό.

ροϊδάμια=(τὰ) τὰ καινούργια κλαράκια πού βγάζουν τὰ ποῦρνάρια τὴν ἀνοιξη.

ρούγα=(ἡ) δρόμος πλατύς.

ρουπάκια=τὸ ρουπάκι, ἡ ἀγριοβαλανιδιά· τὰ ρουπάκια· δάση ἀπὸ ἀγριοβαλανιδιές κι' ἄγρια δέντρα.

ρουάξη=φρονάζει δυνατὰ κι' ἄγρια ὠρύεται.

Σ

σαϊτάνιδες (οἱ)=διάβολοι (λέξη τούρκικη).

σαλαγή=φωνές δυνατὲς πού κάνουν θόρυβο.

σαλαγοῦν=ὀδηγοῦν τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια μὲ φωνές και σφυρίγματα και τὰ κάνουν νὰ περπατᾶνε γλήγορα· ἀρχαία : σαλαγέω—ῶ.

σβάρνα=μ' ἐπῆραν σβάρνα τὰ δάκρυα=ἔτρεχαν πολλὰ τὰ δάκρυά μου· μ' ἐπῆραν ἔμπρὸς τὰ δάκρυα.

σεγγοῦνι = εἶδος πανωφοριοῦ χωριάτικου, μάλλινου κεντημένου.

σιαπέρα = ἀντί κατὰ πέρα· σημαίνει καὶ περαδῶθε, (ιδιωματικό).

σιαποῦ = ἀντί κατὰ ποῦ, (ιδιωματικό).

σνιαλάρισε = σημείωσε, ἀνήγγειλε ἀπὸ τὸ σνιαλό = σημείο, λέξι ἰταλική.

σκαμπανέβαινε = ῥῆμα σκαμπανεβαίνω (γὰ τὰ πλοῖα) = ἀπὸ τὴν τρικυμία ἀνασηκώνεται ἡ πλώρη κ' ὕστερα κατεβαίνει κ' ἀνασηκώνεται ἡ πρύμη, καὶ πάλι τὸ ἴδιο, γίνεται ἓνα εἶδος τραμπάλας τοῦ πλοίου.

σκανιάσης = στενοχωρήσης, λυπήσης, νὰ μὲ σκάσης.

σκαρίζω = βγάνω τὰ γίδια ἢ τὰ πρόβατα στὸ σκάρο, στὴ βοσκή.

σκασιμάδες = σχισμάδες, ρωγμαί.

σκιό = ἀντί ἴσκιο (ιδιωματικό).

σκολιταδούρια = μαθηταί.

σκουτέρης = τσοπάνης.

σκουτι = ὕφασμα· σκουτι λέγεται καὶ τὸ ροῦχο, τὸ ἔνδυμα.

σκακί = δρόμος ὁδὸς (λέξι τουρκική).

σοροκολεβάντες = ἄνεμος Ν.Α. ἀρχαία: Εὐρόνοτος.

σοῦδα = ἀρρώστεια τῶν δένδρων, πού φέρνει τὴ σαπίλα τῆς ρίζας.

σουράει = ἀντί σφυρίζει (ιδιωματικό).

σούρουπο = ὅταν ἀρχίξῃ νὰ νυχώνῃ.

σταλίζουν = στέκονται τὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια στὸν ἴσκιο.

στάμπα = εἶδος ἐργοχείρου.

στειροπούλι = γίδι στέρφο.

στρουγγοκάλυβα = ἡ καλύβα πού εἶναι στὴ στρούγγα στὴ στάνη.

σύμμασαν = ἀντί συμμαζέψαν, συνήθροισαν.

σουτάρι = τὸ τραγὶ ἢ τὸ πρόβατο πού πάει ἐμπρὸς γὰ νὰ σέρνῃ ἀπὸ πίσω τοῦ ὄλο τὸ κοπάδι λέγεται καὶ μ π ρ ο σ τ ἄ ρ η ς.

σφόρδακλας = βάτραχος.

Σωτήρας = ἐκκλησία τῆς Σωτήρας· Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος.

T

τέρμενο = δυνατὴ ἐπιθυμία· πόθος.

τοιχάκι = παιχνίδι πού ἔπαιζαν τὰ παιδιὰ μὲ τις πεντάρες ἢ δεκάρες. Χτυποῦσεν ἓνα παιδί μιὰ δεκάρα ἢ πεντάρα στὸν τοῖχο κ' ὅπου πήγαινε. Ὑστερα ἓνα ἄλλο παιδί χτυποῦσε τὴ

δική του δεκάρα με τρόπο ὥστε νὰ πέση κοντὰ στὴν ἄλλη σὲ ὄρισμένη μικρὴ ἀπόσταση, καὶ τότε κέρδιζε· ἄλλιῶς ἔχανε.

τόπια (τὰ)—ἀντὶ οἱ τόποι (ἰδιωματικό).

τουρπὰς (ὁ)—τὸ ταγάρι, ὁ σάκκος λέγεται καὶ ν τ ο ρ β ᾶ ς· ὁ διπλὸς=δισάκκι.

τραμουνιὰνα—ἄνεμος· ὁ βοριάς· ἀρχαῖα ἀπαρκτίας.

τάφρος (ὁ)—τὸ χαντάκι ἀρχαῖα· ἡ τάφρος.

τρικλὸ—ποῦ δὲ στέκεται καλά, κουνιέται· σαραβαλιασμένο.

τροῖκα—ρουσσικὴ ἄμαξα ἐλαφία καὶ χαμηλή, ποῦ τὴν σέρνουν τέσσερα ἢ ἕξι ἄλογα.

τροκάνια—τὸ τροκάνι, τὸ κουδούνι, ποῦ χρομοῦνε στὰ πρόβατα ἢ τὰ γίδια· λιὸ πολὺ ὅποιο ἔχει σχῆμα πλακουτὸ κ' εἶναι φτιασμένο ἀπὸ σίδηρο λέγεται καὶ τ σ ο κ ᾶ ν ι.

Τρυγητής=ὁ μῆνας Αὐγούστος, ἐπειδὴ τότε ἀρχίζει ὁ τρύγος.

τσάρκος=μεγάλος τετράγωνος τόπος φραγμένος καὶ σκεπασμένος (σὰν μιὰ μεγάλη τετράγωνη καλύβη) ὅπου κλείουνε τὶς προβατίνες γὰ νὰ γεννήσουν.

τσέλιγκας=λέγεται αὐτὸς ποῦ ἔχει δικὰ του τουλάχιστο 500 πρόβατα καὶ τὰ βόσκει ὁ ἴδιος μὰ παίρνει μέσα στὸ κοπάδι του καὶ τὰ πρόβατα κ' ἄλλων μικροῖδιοκτητῶν (μὲ 30—50 πρόβατα) γὰ νὰ βόσκουν στὸ ἴδιο μέρος μὲ τὰ δικὰ του· κ' αὐτοὶ οἱ ἄλλοι μικροῖδιοκτῆται προβάτων εἶναι σὰν ὑποταχτικοὶ του.

τσουγκρὶ=ἡ μυτερὴ ἄκρη τοῦ βράχου ἢ πέτρας.

Φ

φανεστρα=φεγγίτη· καὶ πολὺ μικρὸ = παράθυρο (λέξι ἰταλική).

φέρμελη=εἶδος γιλέκου ἀπὸ ἀκριβὸ ὕφασμα κεντημένο μὲ μετάξι ἢ μὲ χρυσοκλωστές, ποῦ φοριέται μαζί μὲ τὴ φουστανέλλα. Δηλαδή φέρμελη φοροῦνε μόνο οἱ φουστανελάδες.

φλοκάκι (τὸ)=ὁ μικρὸς φλόκος· πανὶ τοῦ πλοίου· ἀρχαῖα· ἀρτέμων.

φλοκάτα=κάπα μὲ φλόκο ἀπὸ μέσα· δηλαδή μὲ κρόσια· κ' ἡ μάλλινη κάπα (πανωφόρι ἀνάρριχτο) τῶν χωρικῶν.

φλετούριξε=ἄνοιξε τὰ φτερά του, πέταξε.

φρουμάζουν=βγάζουν φωνὴ πόνου· κοίταξε καὶ ρ ε κ ᾶ ζ ω.

X

χαγιάτι (τὸ)=ἔξωστης.

χαμπάρι (τὸ)=εἶδησι· στὸν πληθυντικὸ συνήθως σημαίνει

τὰ νέα τί χαμπάρια=τί νέα; λέγεται καὶ **χαμπέρη** (λέξη τούρκικη).

χαντζάρι=μαχαῖρι στενόμακρο πολὺ κοφτερὸ καὶ μυτερὸ σὰν σπαθί.

χαροκόποι=αὐτοὶ ποὺ γλεντοῦν σὲ τραπέζι.

χειμάδια (τὰ)=τὰ χαμηλὰ μέρη (κάμποι καὶ λιβάδια) ὅπου κατεβαίνουν τὰ κοπάδια ἀπὸ τὰ βουνὰ γιὰ νὰ ξεχειμωνιάσουν λέγονται πρὸ πολὺ **χειμαδιά**.

χεράδα=ὄσα στάχνα ἢ ἄλλα σπαρτὰ πιάνει τὸ χέρι γιὰ τὰ τὰ θερίση. Τὸ μάτσο.

χεράμι (τὸ)=ὑφασμα μάλλινο μὲ κρόσια, ποὺ χορησιμεύει ἢ γιὰ σκέπασμα ἢ γιὰ στρώσιμο κάτω λέγεται πρὸ συχνὰ **χεράμι** εἶδος ἀντρομίδας.

χουλιέται=θρηνεῖ, ὀδύρεται.

χουλιτιά (τὰ)=οἱ θρηνοὶ, τὰ θρηνητά, οἱ ὀδυρομοί.

χούνη=ἡ μικρὴ ἀλλὰ βαθιὰ λαγκαδιά, κοιλάδα.

Ω

Ὁχουνοῦς! =ἐπίρρημα: ἀλίμονο! ἀλί μου! ὠϊμένα! ἀρχαῖα: φεῦ! ἰὼ! οὐαί!

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ.—ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ

ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ.

Α'. ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

	Σελ.	
1. Τὸ ὁμορφότερο παιδί (Μῦθος)	»	5
2. Βρεγμένα ἢ ξερά; (Μῦθος)	»	5
3. Ἡ ἀλεποῦ καὶ τὸ ἀλεπόπουλο (Μῦθος)	»	6
4. Τὸ ψέμα καὶ ἡ ἀλήθεια (Μῦθος)	»	7
5. Περιήφανοι (Μῦθος) I. Βλαχογιάννη	»	8
6. Ἡ Βασιλοπούλα καὶ ἡ πικροδάφνη (Παραμῦθι)	»	10
7. Τὸ ἀθάνατο νερὸ (Παραμῦθι) Ζ. Φυτίλη	»	11
8. Τὸ ψευτοχῶρι (Παραμῦθι)	»	16
9. Ὁ χουχουλούγεωργας καὶ ἡ χουχουβάγια (Παραμῦθι) Θ. Κληρονόμου	»	18
10. Στὴν κερασιά (Διήγημα) Ἀπ. Ἐξάρχου	»	21
11. Ὁ Κουρδουκέφαλος (Διήγημα) Α. Καρ- καβίτσα	»	28
12. Ὁ Γκιῶσσος μου (Διήγημα) Φ. Χρηστο- θασίλη	»	34
13. Ὁ Τρύγος (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Η. Βουτιερίδη	»	40
14. Οἱ Χειμαδιῶτες (Περιγραφικὸ πεζογρά- φημα) Κ. Γούναρη	»	45
15. Νύχτα στὸ χωριὸ (Περιγραφικὸ πεζογρά- φημα) Π. Νιρβάνα	»	46
16. Τὸ Πανηγύρι τῆς Προσιώτισσας (Περι- γραφικὸ πεζογράφημα) Δ. Λουκοπούλου	»	47
17. Ὁ Φοῦρνος τῆς γρηῆς (Παράδοση)	»	53
18. Γραικός, Γενίτσαρος καὶ Βενετσάνος (Παράδοση) Δ. Καμπούρογλου	»	54
19. Ὁ Βράχος τῆς Μαργαρίτας (Παράδοση)	»	56
20. Τὸ κυπαρίσσι τοῦ Μυστρῶ (Παράδοση) Ἰουλίας Δραγούμη	»	57

21. Ὁ Διάβολος κ' ὁ Ζακυνθινὸς (Παράδοση)	Σελ.	58
22. Ἡ διπλὴ γιορτὴ (Παράδοση) Δ. Καμπούρογλου	»	59
23. Ἡ Λαμπρὴ ἢ Χαρὰ (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Κ. Γούναρη	»	59
24. Πρωτομαγιά σὲ νησὶ (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Μ. Πετρίδη	»	61
25. Συνήθια τοῦ θεοῦ καὶ τῆς σπορᾶς (Περιγρ. πεζογράφημα) Δ. Εὐαγγελίδη	»	63
26. Προσκυνημένος (Διήγημα) Ι. Βλαχογιάννη	»	65
27. Ἡ γυναῖκα (Διήγημα) Δ. Καρκαβίτσα	»	66
28. Ὁ Βλάχος κ' ὁ ράφτης (Διήγημα) Δ. Λουκοπούλου	»	71
29. Φωνὴ ἀπὸ τὰ σύννεφα (Διήγημα) Χ. Χρηστοβασίλη	»	72
30. Ὁ γυρισμὸς (Διήγημα) Κ. Παρορίτη	»	77
31. Τὸ πάλαιμα (Διήγημα) Δ. Καρκαβίτσα	»	81
32. Οἱ ξένοι σοφοὶ κ' ὁ Ρωμὸς μυλωνᾶς (Λαϊκὸ ἀνέκδοτο)	»	85
33. Ἡ μικρὴ πατρίδα (Πεζογράφημα) Ἀνωνύμου	»	87
34. Δάση καὶ κεφαλαρία (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Κ. Γούναρη	»	90
35. Κοντὰ στὸν Πάμισο (Περιγραφικὸ πεζογράφημα) Μ. Γεράνη	»	91
36. Ὁ Κούτσαβλος (Διήγημα) Ι. Περγιαλίτη	»	93
37. Στὴ θάλασσα (Περιγρ. πεζογρ.) ΙΙ. Νιρβάνα	»	95
38. Στὸ Δούναβη » » Ν. Σαντοριναίου	»	98
Β'. ΠΟΙΗΜΑΤΑ		
39. Οἱ τρεῖς ἑληές. Γ. Περγιαλίτη	»	100
40. Τὰ δυὸ ταγάρια. Γ. Ζουφρὸ	»	100
41. Γέρος καὶ διαβάτης. Γ. Περγιαλίτη	»	101
42. Τὸ παραμῦθι τῆς γαγιᾶς. Ι. Πολέμη	»	101
43. Ἡ θερίστρα Μάρω (Δημοτικὸ)	»	104
44. Ὁ Τρέγος. Κ. Κρυστάλλη	»	105
45. Τὸ βλαχόπουλο (Δημοτικὸ)	»	107
46. Τὸ τραγοῦδι τῶν τσοπάνιδων (Δημοτικὸ)	»	107
47. Τὸ καλύβι. Η. Βουτιερίδη	»	107

48. Τὸ Χωριό. Κ. Παλαμᾶ	Σελ.	108
49. Ἡ τσοπανοπούλα ἢ Μαριῶ (Δημοτικὸ)	»	108
50. Τὸ πανηγύρι. Γ. Μαρτινέλη	»	110
51. Τὰ βάσανα τῆς ξενιτιᾶς (Δημοτικὸ)	»	112
52. Τὸ Μπαλουκλι (Παράδοση) Γ. Βιζυνοῦ	»	113
53. Ἡ Μαγεμένη πηγὴ. Ἄρ. Βαλαωρίτη	»	114
54. Οἱ μῆνες. Κ. Παλαμᾶ	»	115
55. Νανάρισμα (Δημοτικὸ)	»	117
56. Ὁ Ἀδγερινὸς »	»	117
57. Ὁ Συναριάτης. Στ. Γρυνίτσα	»	118
58. Ἡ ἄσκημη νύφη (Δημοτικὸ)	»	119
59. Τὸ Λαγιαρνί.	»	120
60. Ὁ Νάνος ἢ ὁ ρεβουθούλης (Δημοτικὸ)	»	121
61. Ὁ γυρισμὸς τοῦ Γιάνου	»	121
62. Οἱ Σπανοὶ	»	122
63. Χριστούγεννα τῆς στρουγκοκάλυβας Κ. Κρυστάλλη	»	122
64. Τὸ σάιτι. Ἡλ. Βουτιερίδης	»	124
65. Ἡ Ἐπιστροφή. Ἄρ Προβελέγγιου	»	126
66. Τὸ Ἡλιοβάσιλημα. Κ. Κρυστάλλη	»	128
67. Ὁ γέρο-ναύτης. Α. Προβελέγγιου	»	129
68. Τὸ πανηγύρι τοῦ ψαρῶ. Κ. Παλαμᾶ	»	131
69. Ὁ πεθαμένος ψαρῶς. Γ. Δροσίνη	»	132
70. Ἡ τρικυμία (Δημοτικὸ)	»	132

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

71. Τὰ ἀλώνια. Γ. Δροσίνη	Σελ.	137
72. Ἐπὶ τῆς Πίνδου. Θ. Βελλιανίτη	»	140
73. Ἡ Ἄμπλιανη καὶ οἱ Ἄμπλιανῖται Δ. Λουκόπουλου	»	146
74. Πότε ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες νὰ νίπτωνται τὴν πρῶταν. Χρ. Τσοῦντα	»	149
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ—ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ	»	155
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ—ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	»	169

Δ 1069
ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΜΕ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Ἄριθ. Ἐγκριτ. ἀποφάσεως $\frac{41719}{1-8-33}$

Ἀντίτυπα 1000

Ἄριθ. ἰδέας κυκλοφορίας	$\frac{87657}{22-10-37}$
Τιμή ἄνευ βιβλιοσήμου	Δοχ. 41.90
Ἄξια βιβλιοσήμου	» 16.80
Φορόσημον	» 5.—
Συνολικὴ τιμὴ	» 63.70

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ Οἶκος ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ - ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 9 ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

1937

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ «ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΡΓΕΙΑ»
ΜΕΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ

ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Αριθμός προγράμματος: ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ
1 - 2 - 3

Διεύθυνση: Αθήνα

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ	ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΡΓΕΙΑ
ΜΕΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΡΓΑ	
Αριθμός προγράμματος	ΠΡΟΤΥΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ
1 - 2 - 3	

ΕΚΔΟΣΗ ΕΡΓΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
1997

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Αθήνα, 1998

Σελ. 1

ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Το πρόγραμμα σπουδών για την εκπαίδευση των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Ν. 2817/98, είναι το ακόλουθο:

1. Γενική παιδαγωγική και διδακτική

2. Ψυχολογία

3. Φιλοσοφία

4. Ιστορία

5. Κοινωνιολογία

6. Πολιτική και πολιτισμολογία

7. Γενική γλωσσολογία

8. Γενική λογοτεχνία

9. Γενική ιστοριογραφία

10. Γενική βιβλιογραφία

Ο Υπουργός
Γ. Τσοχατζάκης

Αθήνα, 1998

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Το πρόγραμμα σπουδών για την εκπαίδευση των μαθητών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Ν. 2817/98, είναι το ακόλουθο:

1. Γενική παιδαγωγική και διδακτική

2. Ψυχολογία

3. Φιλοσοφία

4. Ιστορία

5. Κοινωνιολογία

6. Πολιτική και πολιτισμολογία

7. Γενική γλωσσολογία

8. Γενική λογοτεχνία

9. Γενική ιστοριογραφία

10. Γενική βιβλιογραφία

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἀθήναι τῆ 26 - 8 - 33

Ἀριθ. πρωτ. 41719

Π ρ ὄ ς
τὸν κ. Ἡλίαν Βουτιερίδην

Ἀνακοινῶμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ταυταρίθμου ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τὴν 1-8-33 καὶ δημοσιευθείσης τὴν 9-8-1933 εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 18 φύλλον τῆς Ἐφημ. Κυβερνήσεως, στηριζομένης δὲ εἰς τὸ ἀρθρ. 3 τοῦ νόμου 5015 καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς οἰκείας κριτικῆς ἐπιτροπῆς, τὴν περιλαμβανομένην εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 81 πρακτικὸν ταύτης, ἐνεκρίθη ὡς διδακτικὸν βιβλίον πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως τῶν Γυμνασίων τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον *Νέα Ἑλληνικὰ ἀναγνώσματα* Ἡλία Βουτιερίδου διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ Σχολικοῦ ἔτους 1933-1934, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως συμμορφωθεῖτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τῶν κ. κ. εισηγητῶν.

Ὁ Ὑπουργὸς
Θ. Τουρκοβασιλῆς

Ἄρθρον 6 τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος
«Πεὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων
διδακτικῶν βιβλίων»

Τὰ διδακτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεώς των ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης οὐσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν κελῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τοῦτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἄρθρον.

